SEAĊT mBUAIḊ AN EIRĠE-AMAĊ

PÁDRAIC Ó CONAIRE

Páḋraiġ Ua Carraiḋe,
583 Sráiḋ Meáḋonaċ,
Lowell, Mass.
An t-aonṁaḋ lá fiċeaḋ
de mí Meáḋon Foġṁair, 1923.

Seaċt mbuaiḋ an Eirġe-Amaċ

First Edition 1918
Reprinted 1921

Seaċt mBuaiḋ an Eirġe-Amaċ

Pádraic Ó Conaire

Maunsel agus a Ċoṁ., Teo.
Baile Áṫa Cliaṫ agus Lonndain 1918

Seoirse Roberts, Baile Áṫa Cliaṫ, do ċlóḃuail

do

anna ġordún

na sgéalta seo

Seo iad na sgéalta atá le fáġail sa leaḃar seo:

An Ċéad Ḃuaiḋ

.i.

Ceoltóirí

Ceóltóirí

I

Ḃa le Pól Duḃ an Teaċ Mór agus a raiḃ de ṫalaṁ ṫart air, agus má ḃí suas le leiṫ ċéad seómra ann, níor ḃac sé aċt le aon tseómra aṁáin mar is ann ḃíoḋ a ċaṫaoir ṁór ṡuaiṁnis féin, an bórd ar a leagtaiḋe lón ċuige, agus a ṡeanḃeiḋlín ḃíoḋ ar croċaḋ i n-aice na caṫaoireaċ nuair naċ mbíoḋ sé i ngreim ag fear an Tiġe Ṁóir.

Aċt ní minic ḃíoḋ an seanḃéiḋlín ar croċaḋ. Ní raiḃ de ċáirdiḃ ag Pól Duḃ aċt a ġléas ceóil, agus fear ḃíos ar aon ċaraid sa saoġal áluinn seo ní maiṫ leis aon aċar fada ċaiṫeaṁ as a ċuideaċtain. Le cúig bliaḋna déag d'aimsir ní raiḃ Pól Duḃ agus a ḃeiḋlín míle bealaiġ ó n-a céile. Gaċ uile oiḋċe sa mbliaḋain, ċloisteá ceól sa Teaċ Mór. Dá ḋeireannaiġe ṡiuḃaltá an bealaċ cloisteá na ceólta breáġṫa ann; dá ṁoiċe ḃeaḋtá do ṡuiḋe ar maidin ḃeaḋ fuamanna binne le clos agad. Agus is iomḋa sgéal agus sgéal sgéil ḃí ag gaḃail ṫart faoi ċeól an Tiġe Ṁóir. Duḃraḋ—(Dia idir sinn agus gaċ anaċain!) duḃraḋ narḃ é fear an Tiġe Ṁóir ḃíoḋ ag gaḃail an ċeóil ann ar ċor ar biṫ aċt taiḋḃrí na ndaoine cuireaḋ ċun báis ann san am ḃí ṫart! Ḃí dream eile ann a ċreid gurab é an diaḃal féin ḃíoḋ ag céolteóireaċt ann, go b' ṡin

cuid de'n ṁargaḋ ḃí idir fear an Tiġe Ṁóir agus an sean ḃuaċaill—an diabal ḃeiṫ n-a ṁaiġistir ceóil aige le na ḃeó! Ċuirfeaḋ cuid eile 'n-a luiġe ort naċ ceól ḃíoḋ ann ar ċor ar biṫ aċt caoineaċán na marḃ—glórṫa mí-ḟuaiṁneaċa ó'n tríoraiḋeaċt—mar ní raiḃ aon ḟear de ḃunaḋ Ṗóil Ḋuiḃ le cúig glún anuas naċ ḃfuair an-ḃás éigin. . . .

Aċt má ċuala a lán an ceól, cá raiḃ an t-é d'ḟéadfaḋ a ráḋ go ḃfaca sé an ceóltóir? Ní raiḃ sé ann. San oiḋċe nuair ḃíoḋ Pól Duḃ n-a ḟuiḋe n-a ċaṫaoir ṁóir ḟuaiṁnis agus an seanḃeiḋlín faoi n-a uċt aige, ḃíoḋ dallóga troma duḃa ar na fuinneógaiḃ, agus lampa árd n-a ṡeasaṁ ar an urlár le n-a ais. Ḃíoḋ na dallóga duḃa troma céadna orra i lár an lae ġil gréine, agus an lampa árd céadna ar lasaḋ le n-ais, aċt mo léan! Ní raiḃ call leis an lampa sin de ló ná d'oiḋċe—ḃí an ceóltóir iongantaċ n-a ḋall. . . .

Ḃí an ceóltóir, ḃí Pól Duḃ n-a ḟuiḋe oiḋċe n-a ċaṫaoir ṁóir agus an seanḃeiḋlín i ngreim aige nuair bualaḋ cnag beag ar an doras. Ḃí ḟios aige cé ḃí ann. Níor ṫáinic aon duine isteaċ ṫar tairsiġ an tseómra sin le cúig bliaḋna déag, aċt Sean-Ċrosaċ an t-aon searḃóġantaiḋe aṁáin ḃí sa Teaċ Ṁór. Aċt b'éigin do Ṡean-Ċrosaċ féin foiġid a ġlacaḋ ag an doras gur ḟág a ṁáiġistir an gléas ceóil uaiḋ, gur ḋeasaiġ sé na spéaclairí móra gorma ar a ṡróin leis na puill gránda ḃí 'n-a ċloigeann a ḟoluġaḋ. Níor facṫas ariaṁ é gan na speaclairí sin: ó dallaḋ é ní leigfeaḋ an mórċúis ḋó a loit noċtaḋ do éinne.

Ṫáinic an fear aimsire isteaċ.

Ṫóg Pól Duḃ a ċeann. D'ḟéaċ i dtreó an tsoluis. Leig air féin go raiḃ fearg air.

“A Ċrosaiġ,” ar seisean, “is baoġallaċ go gcaiṫfead sgaraḋ leat mara ndéanfaiḋ tú an obair níos fearr.”

“Ce'n obair a ṁaiġistir?” agus ṡílfeá go raiḃ iongnaḋ ar Ṡean-Ċrosaċ.

“Cé'n obair an eaḋ? Féaċ ar an lampa sin —”

D'ḟéaċ Sean-Ċrosaċ air. Ḋearc sé faoi agus ós a ċionn agus ṫarais. Tóg sé é. D'árduiġ sé an ḃuaicis. D'ísliġ arís í. D'ḟan aċar beag deas ag féaċaint ar an lampa agus gan fios aige céard ḃí ar cearr leis. Ḃa ḋóiġ leat air naċ ḃfaca sé ariaṁ lampa ṡáruiġ é ar ġile ná ar ġlaine ná ar ḋéanaṁ.

Ḃí sé ar tí a ṁolaḋ nuair ṫáinic raċt feirge bréige ar a ṁaiġistir.

“Tá gloine an lampa sin ċoṁ salaċ le do ṡeanṡróin,” ar seisean de ġlór ṁór, “glantar í go beó!” agus ḃuail sé aṫṁóg ar an mbórd.

Rug Sean-Ċrosaċ ar an lampa, le n-a ġlanaḋ. Ḃí sé g'á iomċar amaċ nuair sgread a ṁaiġistir air.

“Fan!”

D'ḟan Crosaċ. Ḃeaṫa ḟearḃóġantaide toil a ṁaiġistir b'éidir.

“Gaḃ anonn agus cuimil do bos de'n ḃórd sin ṫall.”

Rinne an fear aimsire é. Rug a ṁaiġistir ar laiṁ air, go raiḃ an ḃos a cuimliġead de'n ḃórd faoi

ḟolus geal an lampa aige. Ṡílṫeá go raiḃ sé ag sgrúduġaḋ na boise, go ḃfaca sé a raiḃ de ḋeanaċ air.

"Dústa trí lá," ag taḃairt breiṫeaṁnais air ḃí sé, ċeapfaḋ duine.

Rug an fear aimsire ar ċirteaċ leis an mbórd a ġlanaḋ.

"Sgrios! Ná feicteár annseo arís anoċt tú!"

"Aċt an punch a ṁaiġistir —"

"Sgrios adeirim nó —"

Ní ḋeárna Sean-Ċrosaċ aon ṁoll go raiḃ sé ar an taoḃ eile de'n doras. Annsin ṫug sé trí léim agus ní fios cé ṁéad truslóg le cur i n-iúl ḋó féin, agus do pé ar biṫ taise ḃí ag déanaṁ airneáin san halla fada dorċa gur amadán ḃí n-a ṁaiġistir agus a ċeapaḋ go gcuirfeaḋ sé i gcéill dósan—ċonnaic de ló agus d' oiḋċe é—go raiḃ aṁarc na súl aige. Aċt má ḃí ḟios ag Crosaċ gur dá ṡúil gan ḃeoḋaċt ḃí ar cúl na spéaclairí gorma, níor leig sé rún a ṁaiġistir le éinne eile: is beag duine ċífeaḋ an fear árd duḃ ag gaḃail an bóṫar go mall cúramaċ le n-a ṁaide treóir a ċeapfaḋ go raiḃ aon niḋ ba ṁeasa ná sgoltaċa ag gaḃail dó. Nár ṡiuḃal sé an bóṫar ċoṁ díreaċ le các? Ce'n fáṫ go gcaiṫfeaḋ sé spéaclairí maraċ go raiḃ gaḃaḋ aige leó? Agus cé'n gaḃaḋ ḃeaḋ ag dall leó? Moille beag raḋairc agus na sgoltaċa—sin a raiḃ air de réir na ndaoine ṫart; agus b'ḟearr le Pól Duḃ ná cuid ṁaiṫ dá ṁaoin ṡaoġalta nár ceapaḋ a ṁalairt, naċ gceapfaḋ an fear aimsire féin é.

An ṁórċúis b'éidir, nó. . . .

Ṫóg Pól Duḃ an ḃeiḋlín agus ṫosuiġ ag ceól-tóireaċt ḋó féin. Ar ċlos do Ċrosaċ an céol breáġ meiḋreaċ ḃí istiġ, stad sé de ċaiṫeaṁ na truslóg, agus ṫosaiġ ag damsa ar fud an halla ḟada ḋorċa agus ag mallaċtaḋ a ṁaiġistir, agus mionn mór neaṁċoitċianta ġá ṫaḃairt aige i n-aġaiḋ gaċ coiscéime—aċt is ró-ċinnte go ḃfuiġeaḋ fear eile ḋéanfaḋ a leiṫéid droċ-íde ón ḃfear aimsire céadna.

II

Níorḃ é Crosaċ aṁáin ċuala céol an Tiġe Ṁóir an oiḋċe sin. Ḃí stócaċ i n-aice na h-áite agus ḃí sé ag éisteaċt leis ó ṫosaiġ sé. Cuireaḋ iongantas air; cuireaḋ aoiḃneas air; cuireaḋ uaṫḃás air mar cuireaḋ go minic ċeana. Dá ḃféadfaḋ sé an ceoltóir draoiḋeaċta ḟeiceál! Aċt cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ draoiḋeaċt nó diaḃalaiḋeaċt ḃeiṫ ag baint le n-a leiṫéid de ċeól breáġ aoiḃinn meiḋreaċ? Ḃí an dánaċt sa stócaċ ó ḋúṫċas, agus an fiosraċt, agus an dúil niṁe aige i gceól: ní ḃeaḋ an suaiṁneas i ndán ḋó go ḃfeicfeaḋ sé le n-a ṡúiliḃ cinn an ceóltoír draoiḋeaċta agus an ceól 'á ġaḃail aige, bíoḋ is gur bagruiġeaḋ air go minic gan a ḋul i ngar do'n áit ar ċor ar biṫ. Aċt mara gaḃfaḋ sé i n-aice na h-áite cé'n ċaoi mbéaḋ céol aoiḃinn nuaḋ aige le seinnt ar a ḃeiḋlín féin? Agus gan an ceól breáġ d' ḟoġluim sé ó ḃeiṫ ag éisteaċt i ngan ḟios gaċ oiḋċe le ceóltóir an Tiġe

Ṁóir naċ iomḋa lá bróin ḃéaḋ air féin agus ar a ṁaṫair ḃoċt?

Rug an fiosraċt agus an ḋúil ḃí aige i gceól agus i n-eaċtraiḃ contaḃairteaċ' an buaiḋ ar ar ċuala sé ariaṁ faoi 'n gceóltóir diaḃalta. D'eiriġ leis éaluġaḋ leis isteaċ sa Teaċ Ṁór agus Crosaċ ag damsa ḋó féin san halla fada, go ndeaċa sé isteaċ i seómra an ċeóltóra.

Ṫáinic uaṁan air nuair ḟeas sé i láṫair an ċeól-tóra—ḃí ná spéaclairí bainte ḋe aigesean, an ḃeiḋlín le n-a ais ar an mbórd, a ċeann duḃ deáġċumṫa mongaċ faoi, agus brón ṫar aon ḃrón dá ḃfaca an stócaċ ariaṁ n-a éadan. . . .

Ṫáinic taċtaḋ éigin ar an stócaċ boċt. Ḃí truaiġ aige do ḟear an ḃróin. Ḃí fonn air laḃairt leis, aċt ní leigfeaḋ eagla ḋó é. Ḃí fonn air breiṫ ar an ḃeiḋlín agus croiḋe an ċeóltóra ṫógḃáil leis an gceól áluinn d'ḟoġluim sé uaiḋ féin i ngan ḟios, dá leigeaḋ eagla ḋó é. . . .

Ċorruiġ sé. Ṁoṫuiġ an dall é, ṫóg sé a ċeann agus is annsin ċonnaic an stócaċ an t-uaṫḃás ċuirfeaḋ creaṫaḋ ar ċroiḋe cróḋa, ċonnaic sé i gceadóir súile millte an ċeóltóra. . . .

Níor ḟéad sé anál a ṫarraingt ar feaḋ aċair ḃig. Leis an uaṁan ḃí air níor ḟéad sé corruiġṫe. Ṡíl sé éaluġaḋ leis. Ní raiḃ ann cos a ḃogaḋ, aċt é n-a ċolumain ḟaiteaċ annsin agus a ḋá ṡúil greamuiġṫe i n-éadan ṁillte an daill.

D'éiriġ an ceóltóir n-a ṡeasaṁ. Céard ḃí faoi a ḋéanaṁ? Cé'n droċ-íde ṫiuḃraḋ sé ar an t-é a raiḃ sé de ḋánuiġeaċt ann cur isteaċ air? Ṫáinic

creaṫaḋ ball ar an stócaċ — ḃí an ceóltóir draoiḋeaċta ag déanaṁ air! Ḃí an t-uaṫḃás buailte leis! Dá ḃféadfaḋ sé imṫeaċt! Ṫug sé coisméag, aċt má ṫug, ṫug an dall cos codramánta agus idir eatorra leagaḋ agus briseaḋ an lampa árd.

Ní raiḃ fios ag an stócaċ cé'n fad ċaiṫeadar beirt annsin n-a dtost sa dorċadas. Ṡíl sé go gcuala sé sgréaċ taoḃ amuiġ—sgread mar leigfeaḋ ainmiḋe ḃéaḋ gaḃṫa—an ġaoiṫ i mbárraiḃ na gcrann guiṁaise b'féidir. . . .

III

Aċt cé ḃí ag déanaṁ an ċeóil? An aṁlaiḋ go raiḃ an seanḃeiḋlín ag seinnt uaiḋ féin san dorċadas? Ḃí an stócaċ cinnte go raiḃ an gléas ceóil annsin ar an mbórd agus nár corruiġeaḋ é; go raiḃ an dall i n-aice na fuinneóige agus nár ċorruiġ sé—agus siúd é an ceól, an céol diaḃalta ar ar tráċtaḋ go minic n-a ċluasaiḃ!

Ḃí an ceól go mín réiḋ i dtosaċ ar nós páisde ḃéaḋ ag claṁsán 'n-a ċodlaḋ. Ṫáinic borraḋ ann go raiḃ sé cosaṁail le dá ġaḃar ḃéaḋ ag aṁastraiġ ar an ngealaiġ. D'eiriġ sé borb dána fíoċṁar go raiḃ sé ag imṫeaċt ṫart ós a ċionn n-a ruaille-buaille diaḃalta, gur leigeaḋ aon sgréaċ aṁáin agus ḃí an áit ċoṁ socair leis an uaiġ. . . .

Leig an fear dall osna.

Baineaḋ creaṫaḋ as an stócaċ. . . .

An ceól arís! Ċuala sé foġar ag gabáil tart sa seómra mar ḃéaḋ ḋá ċolúr ag molaḋ a ċéile agus ag déanaṁ gráḋ le ċéile lá gréine earraiġ. Ṫáinic cosaṁlact glór ban ar ġlór colúir díḃ; í ag casaoid agus ag geárán agus ag bagairt; í ag caoi agus ag impiḋe agus ag atċuinge; glór fir le clos tríd an gceól, é ag plámás agus ag bladar, gá meallaḋ agus gá bréagaḋ, le briaṫraiḃ boga binne. . . .

Ċeap an stócaċ go ḃfaca sé annsin ós coṁair a ḋá ṡúil iad. An fear n-a ṡeasaṁ agus an ḃean ar a glúnaḃ; ise go h-impiḋeaċ, eisean go ceanndána; ise go bagarṫac, eisean ag taḃairt a duḃṡlán—act céard sin? Ḃéic uaṫḃásaċ ón ḃfear, sgread péine!

Ġeit an stócaċ. Ḃí sé cinnte gur ḃéic duine ċuala sé, gur eiriġ timpíst éigin dón te ḃí i n-aonḟeaċt leis sa seómra. Ḃí sé ar tí labairt, ar tí cabruġaḋ leis an té gortuiġeaḋ act gur ṫosuiġ an ceól arís. Ceól magaṁail ḃí ann an uair seo, ceól sgigeaṁail, an ceól ḃéaḋ ag diaḃal ḃéaḋ tar éis dioġaltas ḃaint amaċ.

“I n-ainm Dé céard tá déanta agat?”

Ḃí an stocaċ dearḃṫa gur labair an dall, go gcuala sé an ceól magaṁail, go ḃfaca sé an radarc ċonnaic sé féin.

“I n-ainm Dé céard tá déanta agat,” ars an glór arís go doiliġeasaċ, ar nós taise seanċeóltóra ḃeaḋ go mísuaiṁneaċ n-a uaiġ ḋorċa gan a ġléas ceóil. Act sul má fuair sé freagra, ṫosuiġ an ceól arís. Ḃí boige ann anois, boige agus binne

ḃainfeaḋ an t-olc ó ċroiḋe daonna. Ḃí dubrón agus croiḋe-ḃruġaḋ agus céasaḋ intinne ġá noċtaḋ sa gceól sin, peacaiġ damanta ag iarraiḋ maiṫeamnais ar Ḋia, diaḃail ag magaḋ fúṫa agus ġá mbrostuġaḋ ċun iarraiḋ eile gan tairḃe ṫaḃairt. . .

D'éaluiġ osna ó'n dall. Ṡíl an stócaċ a ṫeanga a ḃogaḋ. Dá ḃféadfaḋ sé labairt leis an dall, dá ḃféadfaḋ sé iarraiḋ air cosg a ċur leis an gceóltóir draoiḋeaċta ḃí ag baint na meaḃraċ de!

Ní raiḃ call leis. Níor ṫosuiġ an ceól arís. Dá mbéaḋ solus sa seómra, d'ḟeicfeaḋ an stócaċ an fear dall n-a ṡuiḋe n-a ċaṫaoir ṡuaiṁnis é ġá luasgaḋ anonn agus anall le cuṁa agus le doiliġeas agus le dubrón; agus dá mbéad an solus naċ mbronntar aċt ar an mbeagán aige, ṫuigfeaḋ sé faṫ an ċuṁa sin, noċtóċaiḋe ḋó naċ easbaiḋ aṁairc, ná éadan millte ḃí ag cur air, ḃéaḋ ḟios aige gur minic agus ro-ṁinic san oiḋce le cúig bliaḋna déag gur ḃuail taom bróin dá ṡort é i ngan ḟios do'n tsaoġal, agus naċ raiḃ ḟios a aḋḃair ag neaċ aċt ag an dall boċt féin aṁain. . . .

IV

"A Antoine!"

Ní ċreidfeaḋ an stócaċ a ċluasa. Labraḋ leis. Luaḋaḋ a ainm mar ṡíl sé—aċt cé'n ċaoi mbéaḋ a ḟios ag an dall cé'n t-ainm ḃí air. Draoiḋeaċt na h-áite agus na h-uaire ḃí ag baint na meaḃraċ de.

Ċuir sé cluas air féin. Ní raiḃ le cloisint aige

aċt an dall agus cainnt aisteaċ do-ṫuigṫe ar siuḃal aige. Leis féin ḃí sé ag cainnt ṡíl an stócaċ—nó leis an diaḃal nó an taise ḃíoḋ ag ceóltóireaċt dó. Ḃí sé ag braṫ ar éaluġaḋ ó'n áit ṁalluiġṫe, aċt ṫiuḃraḋ sé an leaḃar gur laḃraḋ leis arís :

" A Antoine ! "

Ġeit sé. Níor laḃair. Ní ḋearna sé aċt ḋul anonn go dtí an áit a raiḃ an fear dall n-a ṡuiḋe agus an taom bróin air, agus láṁ a leagaint ar ġualainn air le fóirtín air.

" Cé sin ? " ars an dall agus é sgannruiġṫe i ndá ríriḃ. " Cé sin adeirim ? "

Ḃ'ḟurus d'aiṫint air gur ċeap sé go raiḃ sé leis féin ar feaḋ an aċair.

" Cé ṫusa ? "

" Mise Antoine—Antoine Beag ó Gríoḃṫa—nár ġlaoḋ tú orm ar ball beag ? "

Má ḃí ceapaḋ ag an dall i dtosaċ gur sprioraid nó taise oiḋċe nó clúracán éigin ḃí aige ann, ṫuig sé gan moill nár ḃ'eaḋ aċt stócaċ óg.

" Agus céard ṫug ann tú ? " ar seisean.

" An ceól."

" Agus cé'n ċaoi ar eiriġ leat teaċt isteaċ ? "

D'innis Antoine Beag sin dó. Ḃí greim ag an dall air ar eagla go n-imṫeóċaḋ sé. Ní ḟaca ceaċtar aca a ċéile annsin sa dorċadas aisteaċ sa Teaċ Mór. Níor ċuala siad aċt a nglórṫa féin.

" 'Raiḃ tú i ḃfad annseo gur laḃair tú ? " Ṡílṫeá go raiḃ imniḋe ar an dall.

“Ḃí: ó ṫosaiġ an ceól—an ceól draoiḋeaċta sin ḃíos annseo ’ċ uile oiḋċe—”

Ċuir an dall isteaċ air.

“Dúil sa gceól ṫug annseo ṫú: Ḃfuil ceól agat féin?”

“Tá beagán —”

Duḃráḋ leis port a ṡeinnt. Ḃí Antoine Ḃeag n-a ċeóltoir ó ḋúṫċas. Is beag ceól dá gcuala sé ariaṁ naċ ḃféadfaḋ sé aiṫris ḋéanaṁ air. Ċroċ sé suas port aeraċ, ceól meiḋreaċ a ḃog croiḋe an daill. Ċas sé ar an bport go dtáinic boige agus binne ann, ar nós an ċeóil ḃí ġá ġabail tamall beag roiṁe sin.

Má ḃí súile gan beoḋaċt gan léargus ag fear an Tiġe Ṁóir, ḃí cluasa aige rinne obair cluas agus súl dó. An ceól dár ġaḃ sé féin, agus ḃí ġá ċleaċtaḋ ag an stócaċ coiṁtiġeaċ seo, ċuir sé i gcuiṁne do’n dall eaċtraí n-a ṡaoġal féin sul ar ḃuail an dorċadas é. Ġoil na seanċuiṁní ċoṁ mór sin air ’s go mb’éigin dó cosg a ċur leis an gceóltóir óg. . . .

Ḃí sé amuiġ san oiḋċe nuair sgar an ḃeirt ċeóltóirí le ċéile. Ḃí fios ag an ḃfear dall gur aḋḃar maiṫ ceóltóra ḃí san óganaċ, aċt ḃí iongantas air go dtig sé cuireaḋ dó ṫeaċt arís oiḋċe eile.

A ċeóltoir ḋaill céard a ċuir do ċeann a leiṫéid a ḋéanaṁ agus cuireaḋ ṫabairt do stócaċ óg naċ ḃfaca tú ariaṁ ċeana? Naċ iongantaċ leat féin é a ċéoltóir—fear mar ṫú naċ raiḃ duine do ṫeaċ agad le cúig bliaḋna déag? Agus ó ṡíl an stócaċ céadna gur luaḋuiġ tú a ainm, go raiḃ cineál

aiṫne draoiḋeaċta agat air, naċ raiḃ ceart agat innseaċt dó naċ aṁlaiḋ ḃí an sgéal?

V

I ndiaiḋ a ċéile d'eiriġ dlúṫ-ċáirdeas idir an mbeirt—idir Pól Duḃ, fear an Tiġe Ṁóir, agus Antoine Beag ó Gríoḃṫa, nó Antoine Beag an Ċeóil mar tugaḋ air. Is corr-oiḋċe naċ mbíoḋ Antoine Beag an Ċeóil ar cuairt ann, agus is annaṁ naċ dtiuḃraḋ sé port nuaḋ abaile leis. Dá mbéaḋ sé gan teaċt ḃíoḋ uaigneas ar Ṗól. Ḃíoḋ se mí-ṡásta cantalaċ. Ḃeireaḋ sé ar a ḃeiḋlín agus ḃaineaḋ greadaḋ ceóil as. Ċaiṫeaḋ sé uaiḋ arís é: cé'n ṁaiṫ ḃéiṫ ag gaḃail ceóil gan luċt éiste agat? Ġlaoḋaḋ sé ar Ṡean-Ċrosaċ. Deireaḋ sé leis go mbéaḋ air sgaraḋ leis, naċ raiḃ sé ag déanaṁ a ġnóṫa mar ba ċóir, naċ raiḃ ann aċt sgafaire leisgeaṁail gan maiṫ. . . .

Ḃualaḋ sé amaċ faoi'n spéir annsin. Ṡiuḃlaḋ sé leis féin ar an mbán le n-a ṁaide treóir agus cluas air. Fuamanna beaga aisteaċa na h-oiḋċe ba ḃreáġṫa leis an dall. Ní bíoḋ fuaim díḃ naċ mbíoḋ ḟios aige cé as a dtáinic sé agus céard a rinne é; dá leigfeaḋ bó géim aisti ḃéaḋ ḟios aige cé'n t-aċar uaiḋ 'raiḃ sí. D'aiṫneóċaḋ sé 'ċ uile ċrann sa gcoill ar an gceól ġníṫeaḋ an ġaoiṫ n-a ċraoḃaċaiḃ—agus ḃíoḋ leas-ainm aige ar gaċ ceól díḃ—ceól na guiṁaise ḃíoḋ ag síorċaoineaḋ na marḃ, ceól na fuinnseóige ḃíoḋ ċoṁ meiḋreaċ le

bainríoġain na síḋe oiḋċe Ḃealtaine, ceól na gcrann darach ḃíoḋ go maorḋa agus go solumanta—ba ḃinn le cluais an daill iad uile. Ṫéiḋeaḋ sé go dtí easaċ ḃí i ngar do'n Teaċ Mór agus ċaiṫeaḋ sé cuid ṁaiṫ de'n oiḋċe ag éisteaċt le n-a ġlór. Dá mbéaḋ baisteaċ ann dob aṁlaiḋ dob ḟearr leis é. Annsin ḃíoḋ rabarta mór uisge dul le fánaiḋ ann agus d'ḟanaḋ an dall ag éisteaċt leis an tormán agus aoiḃneas air.

Is minic fuair Antoine Ḃeag an Ċeoil annsin le cois an easaiġ é, a ḃairéad bainte ḋe aige, a ċeann mór mongaċ duḃ i n-áirde, an ġealaċ ag soillsiuġaḋ anuas air, cluas air ag éisteaċt le ceóltaiḃ oiḋċe na cruinne. . . .

Ṫeiḋeaḋ an ḃeirt ċaraḋ aḃaile le céile annsin agus ḃíoḋ ceólta le clos sa Teaċ Mór go fáinne an lae go minic.

Ḃí cáil an ċeóil amuiġ ar Antoine Ḃeag. Is minic tugtaí cuireaḋ ḋó ḋul ar an mbainis seo nó ar an gcéiliḋ sin. Agus ṫeiḋeaḋ. Níorḃ ḟeárr leis rud ar biṫ ná a ċlisteaċt ṫasbáint. Ḃí sé tugṫa suas ḋó naċ raiḃ fear ceóil sa taoḃ sin tíre aċt é féin. Ṡáruiġ sé uile go léir iad.

Aċt cá ḃfuair sé an ceól aisteaċ iongantaċ ḃíoḋ ġá ġaḃail aige? Ní raiḃ ceapaḋ ag éinne gur sa Teaċ Mór tóg sé é: Ḃí ḋroċ-ċáil ar an áit, mór-ṁór san oiḋċe, agus níor facṫas é dul ann nó ag teaċt as ariaṁ: dá dteiḋeaḋ féin naċ beag an fáilte ḃéaḋ roiṁe ag an dall crosta dorċa? Sin é ceapaḋ.

Fiafruiġeaḋ dá ṁaṫair cá'r ḟoġluim sé an ceól

—an ceól draoiḋeaċta mar tugaḋ air. Aċt ḃí sise ċoṁ dall le cáċ. Ní raiḃ ḟios aici aċt oiread cá mbíoḋ sé ag déanaṁ an airneáin. Ṁéaduiġ sin an t-iongantas. I leabaiḋ a céile ṫosuiġ daoine ag ceapaḋ naċ stócaċ saoġalta ḃí i n-Antoine Beag an Ċeóil. Naċ mbíoḋ sé ag imṫeaċt leis de ṡiuḃal oiḋċe ṫar na bántaiḃ ar nós duine naċ raiḃ "ceart?" Cad ċuige nár ṁéaduiġ sé? Cad ċuige naċ raiḃ sé breáġ mór ar nós stócaiġ dá aois? Agus an daṫ ḃí air! Ar ndóiġ níor ḟaċtas ariaṁ malraċ ḃí ċoṁ tnáiṫte leis, ċoṁ bán sna ceannaċaiḃ leis, ċoṁ caol sna guailniḃ leis, ċoṁ h-éadtrom leis—ní ḟéadfaḋ sé ḃeiṫ ṫar cúig cloċa meaḋċain agus ceiṫre bliadna déag caiṫte aige! Maidir le n-a ḋá ṡúil—ḃí doiṁneaċt agus ciall na seaċt suaḋ ón Oirṫear ġá noċtaḋ ionnta! Agus an ċainnt aisteaċ ḃíoḋ aige go minic—ár ndóiġ dá mba ógánaċ "ceart" ḃí ann ní laḃraḋ sé ar an mbealaċ sin. . . .

Duḃairt bean le bean eile go raiḃ ḟios aice cá bḟuair Antoine Beag an ceól; go raiḃ sé n-a rún agus nár ṁaiṫ léiṫi an sgéal a leaṫaḋ air—aċt ó's ise ḃí ann, nár misde léiṫi a innseaċt, go raiḃ ḟios aice naċ ngaḃfaḋ an sgéal níos ḟuide, nár ṁaiṫ léiṫi doċar a ḋéanaṁ go éinne beó, naċ ndeárna ariaṁ agus naċ ndéanfaḋ ċoiḋċe . . . agus ḃí an-ċogarnaċ aca!

Duḃairt an ḃean eile leis an ngaoiṫ aniar go raiḃ laṁ-istiġ ag Antoine Beag an Ċeoil—agus ag a ṁaṫair—leis na daoine maiṫe, gur uaṫa d' ḟoġluim sé an ceól; agus maraċ gur innis an

ġaoiṫ aniar do ṁnaoi eile é, ce'n ċaoi a mbéaḋ fios aici-sean go mbíoḋ Antoine Beag an Ceóil agus a ṁaṫair ag imṫeaċt san oiḋċe ag marcaiḋeaċt ar ḋá sguaib agus ceólta diaḃalta a ṁusglóċaḋ do ṁairḃ ġá ngaḃail aca?

Seaċnuiġeaḋ an clúracán bídeaċ sin Antoine Beag an Ceóil. Ní ḃfuiġeaḋ sé cuireaḋ ḋul ar ḃainis ná ar ḋáil, má ḃí ceól aoiḃinn féin aige. Seaċnuiġeaḋ a ṁáṫair mar an gcéadna. Dá ḃfeiceaḋ fear iasgaireaċta ar maidin í, d'ḟillfeaḋ sé aḃaile. Dá ḃfeiceaḋ bean í, tar eis eirġe ḋí, ċuirfeaḋ sí coṁarṫa na Croise uirri féin. Is beag duine a raiḃ sé de ḋánaiḋeaċt ann cuairt taḃairt ar a teaċ. Fanaḋ amaċ uaiḋ mar fanaḋ amaċ ó'n Teaċ Mór féin san oiḋċe. . . .

Aċt ní aṁlaiḋ ḃí an sgéal nuair ṫáinic sí san áit i dtosaċ, í féin agus a mac. Ní raiḃ fios cé as a dtángadar, nó cé dár díḃ iad, nó cé'n cineál daoine iad.

Tugaḋ faoi deara gur bean faoi leiṫ ḃí innti, go raiḃ nósa faoi leiṫ aici, naċ raiḃ dúil aici ḋul ar cuairt annseo ná annsúd, ná cainnt a ḋéanaṁ faoi aon rud ḃain léiṫi féin. Ḃí sí óg—n-a baintreaḃaiġ óig—aċt má ḃí sí óg féin ċaiṫ sí éadaiġ d'ḟeilfeaḋ ní ḃfeárr dá máṫair. Ṡeandolmán glas-uaiṫne caiṫte agus boinéad de'n ċineál gránda caiṫtí leiṫċéad bliaḋain ó ṡoin is mó ḃíoḋ uirri. Má ḃí sí cúig bliadna déag agus fiċe b'ḟin a méid, aċt ḃ sí ag eirġe liaṫ, go mór-ṁór ós cionn a ḋá cluais, agus má ḃí an óige agus an ṁeiḋir le feiceál n-a ḋá súil ġlais ar uairiḃ, is minice ná

sin d'ḟeicfiḋe an doiliġeas agus an dubrón ionnta. . . .

Is corr-uair ṫiocfaḋ meangaḋ gáiriḋ ar a béal; nuair a ṫiocfaḋ deirṫeá gur mó d'ḟeil an meangaḋ sin dá béal ná aon ṁeangaḋ ṫáinic ar ḃéal mná le do ċuiṁne. Ṡílṫeá go raiḃ ḟriġid an ṁeangaiḋ ṫar éis a ḃeóċaint i gceadóir, nár ṫáinic meangaḋ ar ḃéal ariaṁ go dtáinic ar ḃéal na mná sin.

Ní raiḃ ḟios an bean tuaṫa nó bean uasal ḃí innte: ḃí airgead aici—cuid ṁaiṫ ceapaḋ; ḃí foġluim uirri—cá ḃfios cé ṁéad?

Ḃí sí n-a hiongantas ag a lán—an óige i gcrot ḟeanda, an ṁeiḋreaċt báiḋte ag an mbrón, an béal ḃí meangaċ gáireaċ cainnteaċ ó ḋúṫċas n-a ḃéal daingean cruaiḋ tostaċ. Má ċeap luċt na seafóide agus an aineólais go raiḃ draoiḋeaċt nó diaḃlaiḋeaċt ag baint léiṫi féin agus le n-a mac, agus má ḟeaċain siad an ḃeirt ar an áḋḃar sin, ḃí daoine eile ann agus ċeapadar gur bean a raiḃ rún a baint léiṫi í, agus ṫiuḃraidís a lán, aiṫne ċeart ċur uirri. Aċt má's draoiḋeaċt ḃí ag baint léiṫi, nó má ḃí rún uaṫḃásaċ aici, ní ḃfuair ceaċtar de'n dá ḋream cuireaḋ ċun a tiġe ariaṁ.

VI

Is beag a rinne sí nár ċuir dream éigin a ċraiceann féin air.

Ḃuail sí amaċ ag siuḃlóid di féin lá. Maidin iongantaċ ḟaṁraiḋ ḃí ann. An ġrian ag súgraḋ le

bláṫaiḃ ioldaṫaċa, an ġaoiṫ andeas go meiḋreaċ ag iarraiḋ cur-isteaċ ar a spóirt. An doṁan mór go béoḋa gliondaraċ.

Aċt ní culaiṫ aéraċ ṡaṁraiḋ ċaiṫ sise. Ní aiteas ḃí n-a croiḋe. An seandolmán glas-uaiṫne ḃí uirri. An boinéad duḃ gránda ar a ceann. A ḋá béal buailte ar a ċéile. Ḃior n-a ḋá súil. Fuadar fúiṫi.

Ġluais léiṫi ṫar an aḃainn suas sráid an ḃaile ḃig go ndeaċa sí isteaċ sa gcoill atá i ḃfogus do'n Teaċ Mór. Ní fios an túirse ṫáinic uirri, nó an é an ċaoi gur ḃog aoiḃneas na h-áiṫe agus na h-aimsire a croiḋe, aċt ṡuiḋ sí ar ḃainseóig ḃí cois na sliġe. Má's coinne ḃí déanta aici le duine éigin ann, ní raiḃ aon ḟaitċíos uirri naċ dtiocfaḋ sé. D'ḟan sí ar a suaiṁneas annsin ag éisteaċt le glórṫaiḃ éagsaṁla na coille. Ṫáinic beaċ ṁór ċrónánaċ agus ċaiṫ sí aċar beag ag feaċaint air ag dul ó ḃláṫ go bláṫ ar a saoṫar lae. Ġlaoḋ cuaċ i ngar di agus lean dá ċeól sásta féin. Ḃí smól ar ċraoiḃ ós a cionn. Ní raiḃ aon ċeól aige sean—b'ḟéidir go mb'aṁlaiḋ gur ċuir gné ḃrónaċ na mná ḃí ṡíos faoi cosg leis.

Brón ḃí uirri go cinnte, brón agus imniḋe. Aċt ḃí sí go míṡasta míṡoiġdeaċ freisin. D'aiṫneóċtá sin uirri, ar an gcaoi ṡáiṫeaḋ sí a sgáṫ feartainne síos sa talaṁ go niṁneaċ ó am go h-am. . . .

Ġeit sí. Tóg sí a ceann. Ṫáinic creaṫaḋ uirri. Ḃí dat anḃán ar a h-éadan. Maraċ an ḟéaċaint ḃí n-a súiliḃ ṡílteá gur imeagla ḃí uirri.

Ċuala sí torann. Ḃí fear ag teaċt, maide treóir

n-a ġlaic aige, spéacláirí gorma ar a ṡúiliḃ agus é ag imṫeaċt roiṁe go mall cúramaċ.

D'eiriġ sí n-a seasaṁ. Ḃí sí corruiġṫe go mór. Má's coinne ḃí déanta aici le Pól Duḃ, le fear an Tiġe Ṁóir, rinne sí rud aisteaċ. D'éaluiġ léiṫi agus ċuaiḋ i ḃfolaċ air ar ċúl sgeiċe. Ba ċosaṁail naċ raiḃ fios aici nár call di ḋul i ḃfolaċ air, naċ ḃfeicfeaḋ sé í pé ar biṫ áit a mbéaḋ sí.

Aċt má ḃí faitċíos uirri go ḃfeicfeaḋ Pól Duḃ í ba ṁó ná sin an fonn ḃí uirri gaċ uile ċos dá gcuirfeaḋ seisean de ḟeiceál. Nuair a baintí truslóg as ar an gcasán cloċaċ, nuair ḃuaileaḋ sé cos i n-aġaiḋ cloiċe, dá mbéaḋ sé ag útamáil go ro-ṁinic le n-a ṁaide treóir, ġeiteaḋ sí, ṫiocaḋ corruġaḋ croiḋe uirri, leigeaḋ sí osna beag aisteaċ airti. . . .

Ṡeas seisean díreaċ ar a haġaiḋ amaċ. Ċuir sé cluas air féin. Ḃí sé ag éisteaċt le rud éigin ḃí i ngar ḋó. Ṗreab a croiḋe: an raiḃ fios aige go raiḃ duine éigin n-a aice?

Ḃí fonn uirri éaluġaḋ léiṫi sul a ḃfeicfiḋe í. Ḋéanfaḋ freisin maraċ go raiḃ fios aici naċ ḃféadfaḋ gan a ḋul amaċ ar an réiḋ ós coṁair a ṡúl.

A ḃean, dá mbéaḋ fios agad naċ raiḃ beoḋaċt sna súiliḃ sin!

Ḃain seisean a ḃairéad de. Ḃí sé ag éisteaċt. Ḃí ceól éigin n-a ċluasaiḃ—ceól na beiċe ḃí ag dul ó ḃláṫ go bláṫ ar a saoṫar lae b'ḟéidir—mar ṫáinic an feiṫide beoḋa sin amaċ as an tom agus ċuaiḋ i ḃfolaċ i mbroinn bláṫa corcra ḃí ag fás ag cosaiḃ

an ḟir. Ċuaiḋ seisean ar a ġlúnaiḃ le pé ar biṫ siosgarnac ḃí aice istiġ sa mbláṫ a ċlos. Ṫuit na spéaċláirí gorma dá ṡúiliḃ, agus annsin ċonnaic an ḃean ḃí i ḃfolaċ ar ċúl na sgeiċe an t-uaṫḃás céadna is ċonnaic a mac sgaṫaṁ roiṁe sin, ċonnaic sí súile millte an ḟir ḃí ós a coṁair amaċ. . . .

Leig sí aon ḃéic uaṁain aṁain agus ġread léiṫi sna ḃfáirsgiḃ.

Níor ṫáinic iaḋ uirri gur ṡroiċ sí sráid an ḃaile ḃig.

Rinne sí rud aisteaċ annsin. Laḃraḋ faoi go minic n-a ḋiaiḋ sin. Ḃuail sí isteaċ i dteaċ an ṗorta.

“Cé hé an fear mór spéaclárac ḃíos ag imṫeaċt leis sa gcoill?” ar sise le bean an ṗorta. Aċt ní raiḃ sa gceist sin aċt leiṫ sgéal le ceist eile a ċur. Ḃí aiṫne aici ar Ṗól Duḃ.

Ḃí iongnaḋ ar ḃean an ṗorta: naċ raiḃ aiṫne ag an saoġal Fódlaċ ar Ṗól Duḃ? Duḃairt sí sin.

“Ḃfuil sé dall?” ars an ḃean eile.

“Dall? céard a ḃeireaḋ dall é?”

“Ċeaptá ar a ṡiuḃal go raiḃ,” arsa bean an dolmáin ġlas-uaiṫne, agus ċas sí ar a sáil, agus d’imṫiġ léiṫi gan cuiṁneaṁ ar íoc ar na stampaiḃ fuair sí.

Ḃí a mac roimpi nuair ċuaiḋ sí abaile.

“A Antoine,” ar sise, “ḃfuil aiṫne agat ar Ṗól Duḃ, fear an Tiġe Ṁóir.

Cuireaḋ sgannraḋ ar an stócaċ. Ḃí sé faoi rún gan innseaċt do éinne beó go raiḃ sé mór le Pól Duḃ: cé’n aiṁreas ḃí ar a ṁáṫair? Cé’n t-eólas

ḃí aici? Ḃí sé i dteannta. Níor innis sé bréag léiṫi ariaṁ; an mbéaḋ air tosuġaḋ anois nó a ġeasa a ḃriseaḋ?

“Ċualas tráċt air,” air seisean, “naċ é sin an fear ḃíos ag gáḃail ceóil gaċ uile oiḋċe?”

“Ar ċuala tú ariaṁ go raiḃ sé dall?” ar sise.

“Níor ċualas,” arsa Antoine Ḃeag an Ċeóil go fírinneaċ, níor ċualas ariaṁ é.”

Aċt ċeap bean an ṗorta, agus ċeap Antoine Ḃeag an Ċeóil freisin é, naċ gliondar ḃí uirri aċt a ṁalairt nuair ċuala sí go raiḃ na súile ag Pól Duḃ.

A ḃean atá ar do ġlúnaiḃ annsin san seómra leat féin, a ḃean nár ċreid an deáġsgéal hinnsiġeaḋ ḋuit faoi ḟear an Tiġe Ṁóir, cé'n fáṫ go ḃfuil tú ċoṁ beannaċtaċ sin súile do ċoṁarsan ḃeiṫ gan léargus?

VII

Má ḃí Antoine Ḃeag an Ċeóil gan cuireaḋ ċun bainse ḟáġail ċoṁ minic is ġeiḃeaḋ roiṁe sin, má ḃí daoine ann a ḟeaċain é féin agus a ṁaṫair is aṁlaiḋ is mó ḃí uain aige ḋul ar cuairt ag Pól Duḃ agus seóda nuaḋa ceóil ḟoġluim. Dá mbéaḋ sé oiḋċe gan a ḋul ann ḃíoḋ muisíam ar ḟear an Tiġe Ṁóir. Dá mbéaḋ sé an dara oiḋċe gan cuairt ṫaḃairt air, ní saoġal sona suaiṁneaċ ḃíoḋ ag Crosaċ.

Ḃí fear an Tiġe Ṁóir ṫar éis íde na madaḋ agus

na muc ṫabairt ar Ċrosaċ boċt oiḋċe, nuair rug sé ar a seanḃeiḋlín. Ṫosuiġ sé ar an gceól le n-a anam corruiġṫe a ċiúnuġaḋ. Ceól bog éadtrom ḃain sé as i dtosaċ—an ġaoiṫ andeas ag súiriġe le liliḃ an loċa; aċt leis an aimsir ṫáinic borraḋ agus bioḋgaḋ sa gceól—anfa mór geiṁriḋ ag aṁastraiġ go bagarṫaċ faoi ṫonntaiḃ glasa; d'eiriġ an ceól mífoiġideaċ mísásta—gaḋar olc a sgiob-faiḋe cnáṁ feóla uaiḋ: arḃ iongnaḋ an ceól ḃeiṫ mí ḟoiġideaċ agus an ṁoill ḃí ar Antoine Ḃeag?

Ní fada an t-aċar go raiḃ Pól Duḃ gan aon ċeól. Casaḋ cantalaċ dá dtug sé dá ḃoġa agus réabaḋ ruaḋóg tosaiġ an ḃeiḋlín. Cuartuiġeaḋ an teaċ. Ḃí gaċ aon ruaḋóg le faġail aċt ruaḋóg tosaiġ. Ní raiḃ aon eólas ag Crosaċ ar ruaḋógaiḃ ḃeiḋlín, ná ar ḃeiḋleadóireaċt, agus nuair a ṡíneaḋ sé ruaḋóg eile seaċas an ruaḋóg tosuiġ ċun a ṁaiġistir, a ráḋ go raiḃ aige sa deire, naċ eisean a leigeaḋ an sgread niṁneaċ air!

"An loċrann!"

Lasaḋ an loċrann. Ḃí fonn ar Ċrosaċ fiafruiġe dá ṁaiġistir dall céard ḃí faoi ḋéanam a leiṫéid d'oiḋċe. Níor leig eagla ḋó é ḋéanaṁ.

"Mo ċóta mór!"

Cuireaḋ an cóta mór air. Síneaḋ an maide treóir ċuige.

"Tá an oiḋċe dorċa agus an bóṫar garḃ," ars Pól Duḃ mar ḃéaḋ sé ag gabail leiṫsgéal le Crosaċ, "ní doċar ḋuit mé ṫreóruġaḋ píosa de'n ḃealaċ."

Amaċ leó faoi 'n spéir.

"Croċ suas an loċrann."

Rinne Crosaċ aṁlaiḋ.

"Ní'l na súile go ró-ṁaiṫ mar sin anoċt agam," ars an maiġistir dall go truaiġṁéalaċ, ag leigint air go raiḃ beoḋaċt n-a súiliḃ agus léargus.

"Tá an oiḋċe dorċa a ṁaigistir —"

"Fíor duit —"

"Agus b'féidir naċ ḃfuil na spéaclairí ró-ġlan a ṁaiġistir —"

"Sin é tá orra."

Ṫug sé cúl dá fear aimsire, dá ṫréoraiḋe agus ṫosuiġ ag glanaḋ na spéacláirí le naipcín; aċt ár ndóiġ dá mbéaḋ sé ġá nglanaḋ go maidin ní ḟeicfeaḋ na súile millte sin réalt ná ré tríoṫa arís ċoiḋċe.

"Ċíḋfiḋ tú an bóṫar níos feárr anois a ṁaiġistir," arsa Crosaċ go bréagaċ.

An plamásaiḋe! Is maiṫ a ḃí a ḟios aige naċ raiḃ aon ċaoi doḃ' ḟeárr le deaġċroiṫe ċur n-a ṁaiġistir ná leigint air go raiḃ aṁarc aige.

Ḃa iongantaċ an oiḋċe í ag an t-é a mbéaḋ súile n-a ċeann leis an áilneaċt ḟeiceál. Ṫar éis teaċt amaċ as an gcoill don ḃeirt, d'eiriġ leis an ngealaċ éaluġaḋ ó na sgamaill ḃí ar a tóir ó ṫosaċ na h-oiḋċe. Ċuidiġ an ġaoiṫ léiṫi. Cuireaḋ ruaig ar na sgamaill, agus ḃíodar ag imṫeaċt leó trearsna na spéire, ar nós airm ar a ṫeiṫeaḋ, agus an ġealaċ go maorḋa agus go buaḋaċ n-a ndiaiḋ. . . .

"Támuid ag an gcrosḃóṫar anois," arsa Crosaċ ċat ḃí faitċíos air fiafruiġe díreaċ cá raiḃ a dtriall.

Ḃualaḋ cos a ṁaigistir i n-aġaiḋ cloiċe ḃí sa tsliġe.

"Naċ ḃfuil ḟios agam féin go ḃfuilmid ag an gcrosḃóṫar a ḟeanamadáin," ar seisean go niṁneaċ "ċroċ suas an loċrann sin agus ná bíoḋ an oiread sin cainnte agat."

Ḃí a ṁaiġistir anċantalaċ go cinnte. Ċaiṫeaḋ sé a ḃogaḋ.

Tráṫṁail go leór leis budóg ḃí i bpáirc le n-a n-ais géim aisti.

"An ḃfeiceann tú an ḃudóg sin a ṁaiġistir?"

"Ċím."

"Díolaḋ indé le buistéir í. Ḟiċe punnt—naċ daor atá na beiṫiḋiġ anois?"

Níor tugaḋ freagra air aċt ba léir ḋó go raiḃ a ṁaiġistir níos sásta.

"Is dóċa go ḃfuil fios agat cá 'l coṁnaiḋe ar stócaċ beag darḃ ainm Antoine ó Gríoḃṫa ṫart annseo?"

Ṗreab Ċrosaċ. Dá ḃfiafróċaiḋe ḋe cá raiḃ an diaḃal n-a ċoṁnaiḋe ní ḃeaḋ níos mó iongantas air. Ní raiḃ ḟios aige aċt an oiread le cáċ go mbíoḋ an stócaċ óg ar cuairt go mionn minic ag an Teaċ Mór. Pé ar biṫ póirtín de ḟeómra tobac agus easgaine ḃí aige ḋó féin san ásus sin, ní raiḃ cead aige é ḟágail aċt nuair a ġlaoḋaḋ an maiġistir air. Agus má ċuala sé glór a ṁaiġistir ó am go h-am, ár ndóiġ naċ raiḃ cead ag amadán de ṁaiġistir dall beiṫ ag coṁrád leis féin.

"Teaċ Antoine uí Ġríoḃṫa —" agus iongantas nár ḟéad sé ceilt air.

"Seaḋ: naċ duigeann tú mé? Teaċ Antoine uí Ġríobṫa —" agus bain sé fad agus fuinneaṁ as gaċ focal i gcluais an ḟir aimsire, gur léim an duine sin le sgannraḋ.

Ḃí dúil aige a ráḋ le n-a ṁaiġistir gan a ḋul isteaċ n-a leiṫéid de ṫeaċ, áit a mbíoḋ an diabal féin ar cuairt de ṡiubal oiḋċe; ḃí fonn air innseaċt dó cé na cleasa uaṫbáis bíoḋ gá n-imirt ag muinntir an tiġe. Ċuirfeaḋ sé coṁarṫa na Croise air féin maraċ go raiḃ a laṁ ḋeas i ngreim 'n-a ṁaiġistir.

"An teaċ—sin é é," arsa Crosaċ go faiteaċ.

"Gread leat abaile mar sin."

Ní raiḃ uaiḋ aċt gaoiṫe an ḟocail. D'imṫiġ leis n-a ḟodar, gur ṡroiċ sé an Teaċ Mór, go ndeaċa sé isteaċ n-a ṡeomra easgaine, gur ċaiṫ sé cuid ṁór de'n oiḋċe ann, ag ceapaḋ agus ag cleaċtaḋ na mionn ruaḋ.

Ṫóg Pól Duḃ an lairte agus isteaċ leis sa gcéad ṫeaċ dá ndeaċa sé isteaċ ann le cúig bliadna déag aċt a ṫeaċ féin aṁáin.

VIII

Ḃí ceól ġá ġaḃail ag Antoine Ḃeag i seómra ar ċúl an tiġe. Ċuala an dall é, agus ċeap i dtosaċ gur i n-aon aireagal leis féin ḃí an ceóltóir.

"Sé an ċaoi gur réabaḋ ruaḋóg tosaiġ an ḃeiḋlín orm—agus ṫosuiġ an dall ag bualaḋ a ṁaide treóir i n-aġaiḋ an ḃalla ag iarraiḋ ḋul isteaċ.

Deiriġ an ḃean ḃí n-a suiḋe léiṫi féin cois teine,

D'eiriġ sí agus daṫ an ḃais n-a leicinn. Ḃí a súile ar nós duine d'ḟeicfeaḋ uaṫḃás, a teanga ar nós cnáiṁ ċruaiḋ do lúbṫá do ḃéal, fonn uirri sgread a leigint aċt gan innti focal féin a ċur de.

Níor ṁotuiġ an dall ann í. Antoine Beag an Ċeóil ḃí aige dar leis.

"An ruaḋóg tosaiġ réabaḋ orm, agus má tá ceann agadsa —" ar seisean agus é n-a ṡeasaṁ i gceartlár an urláir.

Ċuala Antoine é. Ṫáinic sé aniar, agus is air ḃí an t-áṫas go dtáinic a ṡeanoide ceóil ar cuairt aige.

Gléasaḋ an dá ḃeiḋlín, agus ní fada go raiḃ ceól meiḋreaċ ag an mbeirt ċeóltóir. Ċuireadar an ċéad ṗort díḃ i n-aonḟeaċt, agus annsin ṫosuiġ an dall leis féin. Ḃí coinneal ar lasaḋ ar an mbórd le n-a ais, agus 'ċ uile uair ḃaineaḋ sé craṫaḋ as a ċeann mór mongaċ, agus as na guailluiḃ láidre, le bríġ agus le fuinneaṁ a ḃaint as an gceól, d'ḟeicfiḋe mar ḃéad sgáṫ fataiġ grinn ag daṁsa ar an mballa aolġeal ar a ċúl. Uaireannta ḃíoḋ súile maṫar an stócaiġ greamuiġṫe i sgáṫ an ḟataiġ: uaireannta eile ní ḃíoḋ le feiceál aici aċt an ceóltóir mór dall agus a ċroiḋe ḋá ċur san gceól aige.

D'ḟuras d'aiṫint ar an mbeirt ċeóltóir nár ṁotuiġeadar an ḃean sa láṫair ar ċor ar biṫ, nár ṫugadar faoi deara ċoṁ ċorruiġṫe is ḃí sí. Dá dtugaḋ féin is cinnte go silfiḋe gurab é an ceól iongantaċ ba ċionntaċ leis.

Laḃair sí.

"A Antoine!"

Ċuaiḋ an stócaċ anonn ċuici. Ṫosuiġ sí ag cogarnaċ leis, aċt má ṫosuiġ níor ḟéad sí na súile ċoinneál de'n ċeóltóir dall.

Ċuala seisean an glór. Leag sé an beiḋlín ṫart. D'éiriġ de ṗreib agus má ḃí uaṫḃás ar an mnaoi ar ḟeiceál an daill di, ba ṁó ná sin an t-uaṫḃás ḃí ar an dall nuair ċuala sé glór na mná. Ṫosuiġ sé ag fiafruiġe cé hí, nó cé as a dtáinic sí, nó an taiḋḃse mná ó'n tsean-aimsir í. B'aisteaċ do-ṫuigṫe an feic ag Antoine Beag é: a ṁáṫair agus sgannraḋ croiḋe agus anma uirri roiṁ a ṡeanċaraid; eisean ċoṁ h-eaglaċ léiṫi, agus é ag iarraiḋ déanaṁ amaċ cé ḃí aige ann.

Ṡílṫeá go raiḃ eagla ar an mnaoi an ceóltóir ḟeiceál sa riocṫ sin. B' ṡin é ṡíl Antoine ḃí uirri, agus nuair ċuir sí cogar n-a ċluais a ráḋ leis a ḋul ar lorg doċtúra, ḃí sé cinnte go raiḃ a ṡeanoide ceóil gan a ḃeiṫ ar foġnaṁ agus ġread leis.

Aċt ní raiḃ sa teaċtaireaċt sin aċt leiṫsgéal. Ní le doċtúir ḃí an gáḃaḋ aċt le. . . .

Ḃí an dall ġá ceistnuiġaḋ agus gan eólas cinnte dearḃṫa aige go raiḃ sí ann.

"Cé labair? Cé labair adeirim?" Deireaḋ sé go himniḋeaċ, aċt ní ḃfuair sé freagra uaiṫe go raiḃ Antoine Beag glanta.

Annsin ṫáinic a misneaċ ċuici.

"'Tuige ar ṫáinic tú annseo?" deir sí, "naċ raḃ fios a'd naċ fáilte ḃéaḋ roṁat sa teaċ seo?"

"Ce ṫusa i n-ainm Dé?" agus creaṫaḋ n-a ġlór. "Cé mise an eaḋ? Naċ n-aiṫniġeann tú mé?"

"Ċualas an glór sin ċeana aċt ní féidir gur tú. . .

Ḃí an dall ag útamáil leis le na láṁaiḃ ag iarraiḋ ḋul go dtí an áit ar ṡíl sé an ḃean ḃeiṫ. Ní raiḃ ann aċt fíorḃroċ ṡolus ó ċoinnil ḃí ar an mbórd. Ṫóg sise é. Ċroċ suas é go raiḃ pé ar biṫ solus ḃí ann ag sgallaḋ anuas ar a h-éadan.

"Naċ ḃfeiceann tú anois mé?" ar sise, agus í n-a seasaṁ ós a ċoṁair amaċ go mórḋálaċ, "naċ dóiġ leat go ḃfuil mé ċoṁ dataṁail is ḃí nuair sgar muid ó ċéile cúig bliaḋna déag ó ṡoin. . . ."

Stop seisean. Ṡín sé laṁ amaċ le greim ḟáġail uirri aċt ó ḃí sí cúpla coisméig ró-ḟada uaiḋ níor éiriġ leis.

"Naċ ḃfeiceann tú mé?" ar sise agus an solus croċta aici.

"Ní ḟeicim."

"Níl na súile ar fognaṁ agat mar sin." ar sise go sgigeaṁail. "Níl . . ."

Ṫáinic truaiġ n-a ġlór.

"Níl beoḋaċt na éifeaċt 'mo ṡúiliḃ ó'n oiḋċe sin . . . A Ṁuirġéid —"

Ṡíl sé breiṫ ar laiṁ uirri. Níor éiriġ leis.

"A Ṁuirġéid," ar seisean go truaiġṁéalaċ, aċt naċ raiḃ an ṁórḋáil ró-ḟada ó'n méala n-a ġlór, "a Ṁuirġéid," ar seisean, "d'ḟulaing mé uaṫḃás ifrinn de ṗiantaiḃ cuirp agus anama ó ṡoin. Ḃíoḋ aiṫriġe orm de ló agus d'oiḋċe. Maiṫtear ḋom anois. . . ."

Ṡín sé a laṁ amaċ. Níor rug sise uirri. Croiḋe cloiċe ḃí innti. . . .

. . . .

Má ḃí duine aca dall féin, ḃí an pictiúr céadna ós comair súl na beirte. Seómra beag glan i n-uaċtar tiġe i gcaṫair ṁóir. Bean óg n-a suide léiṫi féin. Í cráiḋte. A ḋá súil ag sileaḋ deór. Cnag beag ar an doras. Tig fear óg luṫfar dataṁail isteaċ. Fáiltiġtear roiṁe go deóraċ. Ceistniġtear í faoi áḋḃar a bróin. Innsiġtear sin dó. Is clos dóiḃ, is clos do'n dall agus do'n ṁnaoi atá ós a ċoṁair amaċ cuid de'n ċoṁráḋ a ṫárla cúig bliaḋna déag ó ṡoin:

An fear óg—Agus deir an doċtúir gur mar sin atá an sgéal agad?

An ḃean óg—Sin é deir sé: tá sé cinnte ḋe.

An fear óg—Agus cá ḃfios domsa gur liom é; cá ḃfios dom gur mise an t-aṫair . . .?

An ḃean óg—Imṫiġ! Agus ná feictear arís ċoiḋċe annseo ṫú!

Aċt an rún díoġaltais ṫáinic n-a croiḋe! An ċaoi ar ḟás agus gur ṁéaduiġ, gur ḃorruiġ agus go dtáinic fuinneaṁ ann! Ní ḟéadfaḋ aċt an ḃean féin cur síos air sin. Ní ḟéadfaḋ sise féin a ráḋ leat aċt gur ṁéaduiġ an fonn díoġaltais n-a croiḋe go mb'éigin di an fear a lorgaḋ, gur imṫiġ léiṫi ġá ċuartuġaḋ ar fud na caṫraċ, go dtáinic sí air i ngan ḟios, gur ċaiṫ sí niṁ sgólta éigin idir an dá ṡúil air, gur imṫiġ sé leis n-a ġeilt sgréaċaċ mire. . . .

Cúig bliaḋna déag ó ṡoin!

A Ṁuirġéid an ċroiḋe ċloiċe! Naċ cóir duit anois maiṫeaṁnas ṫaḃairt do'n fear dall, do'n truaġán cráiḋte atá ós do ċoṁair amaċ agus é ġá

iarraiḋ ort? Cé'n aiṫne ḃí aige ort an uair sin aċt aiṫne ḃeag? Agus má ċuala sé droċċáil ort, agus má ċreid sé sgéalta fút naċ raiḃ fíor, ní iarrtar ort a ráḋ naċ ndeárna sé coir id' aġaiḋ, ní iarrtar ort aċt na spéaclairí gorma sin a ḃaint ḋá ṡúiliḃ, agus a ḟiafruiġe ḋíot féin, nár ḋíol sé as a ċoir, naċ ḃfuil maiṫeaṁnas tuillte aige. . . .

A Ṁuirġéid an ċroiḋe ċloiċe, bíoḋ truaiġ agat ḋó, naċ mbeiḋ anois a Ṁuirġéid?

. . . .

Ḃí an ḃeirt aca n-a dtost go ceann sgataiṁ. Olc i gcroiḋe na mná. Luṫġáir uirri gur eiriġ léiṫi iomlán a díoġaltais a ḃaint as, an oiḋċe uaṫḃaraċ sin cúig bliaḋna déag ó ṡoin. Eisean agus iongantas air, agus alltaċt air, agus uaṁan air, go raiḃ an ḃean sin a ṁarluiġ sé, agus a ṫréig sé, agus a ġráḋuiġ sé n-a óige tagṫa ar ais, an ḃean sin a ṁill a ṡaoġal air, agus ḃí lán d'urċóid agus d'olc ḋó anois féin. Nár ċuala sé go raiḃ sí faoi 'n gcreasóig bliaḋntaiḃ fada ó ṡoin, nár ċuala agus nár ċreid? Nár ċuir sé a tuairisg ṫall is i ḃfus gan tairḃe?

"Agus . . . agus . . . agus tusa maṫair Antoine?" ċuaiḋ sé anċruaiḋ air an ċeist a ċur.

"Mé."

Ḋeiriġ an dall smaointeaċ. Ṡílṫea gur leis féin ḃí sé ag cainnt nuair a duḃairt:

"Agus d'inis sé ḋom go raiḃ sé ceiṫre bliaḋna déag caiṫte. . . ."

"Cúig bliaḋna déag i gceann míosa —"

"Is fada, fada an t-aċar é . . . aċt dá mbeaḋ ḟios agamsa go raiḃ tú beó—ṫú-ḟéin agus do ṁac . . . tú ḟéin agus ár mac —"

Ċuir an ḃean isteaċ air go fioċṁar.

"De réir do ċuid cainnte ċuir tú aiṫne air ċeana, aċt fógruiġim anois ort gan aon ḃaint ḃeiṫ agat leis feasta. Is dóċa gur innis tú dó cé'n saol ḃí agat leis —

"Níor innis. Ní raiḃ ḟios agam é. Ní raiḃ ḟios agam go mba tusa a ṁaṫair. Níor ċeapas aċt go mba gasúr beag tuaṫa é agus dúil aige i gceól: aċt ó tá ḟios agam anois é —"

Ní raiḃ sé d'uain aige innseaċt di céard ḃí faoi a ḋéanaṁ. Ṫainic buile ar an mnaoi.

"Fógruiġim ort," ar sise, "gan bacaḋ leis. Mise rug é. Mise ṫóg é—liom ḟéinín ḟéin aṁain; agus coinneóċad greim air an ḟad is beó mé. A Ṗóil Ḋuiḃ, ní ḋeaċa mé a ċodlaḋ aon oiḋċe le cúig bliaḋna déag gan mo ṁallaċt mór a ċur ort. Níor ċaiṫ mé lá ar feaḋ an aċair ḟada sin gan buiḋeaċas ṫaḃairt do Ḋia gur eiriġ liom cuid ḃeag de mo ḋíoblas ḃaint amaċ —"

Ḃí an dall ag iarraiḋ bealaċ a ḋéanaṁ treasna an úrláir agus dá ḃualaḋ féin i n-aġaiḋ an trosgáin ḃí sa tslíġe.

"A Ṗóil Ḋuiḃ," ar sise, "níor ċeapas ge dtí le goirid go raiḃ tú dall amaċ 's amaċ. Dá mbéaḋ ḟios, ba ṁóide mo sonas ar an saoġal é. Aċt an luṫġáir táinic ar mo ċroiḋe an lá ċeana! An gliondar ḃí orm nuair ċonnaiceas sa scoill tú, agus

tú ag bualaḋ na gcos i n-agaiḋ gaċ cloiċe ṫiocaḋ roṁat sa gconaire!"

Ṫáinic fuinneaṁ mór n-a glór. Sgaiṫtí bíoḋ sé cosaṁail le fairrge fíoċṁar buile istiġ i n-uaiṁ ḋorċa; sgaiṫtí eile ar nós gaoiṫe le talaṁ nó anfa sna seilmeidiḃ. Ċuala an dall an glór sin ċeana agus an fuinneaṁ agus an ġráin ċéadna ann; ċuala sé cúig bliaḋna déag ó ṡoin é—an raiḃ an dataṁlaċt agus an áilne ċéadna innti is ḃí an uair sin? Ṫiuḃraḋ sé bliaḋnta fada dá ṡaoġal an ḃean ḃí ós a ċoṁair amaċ a ḟeiceál. . . .

"A Ṁuirġéid," ar seisean, agus é ag iarraiḋ greim láiṁe ḟaġáil uirri, "a Ṁuirġéid, naċ dóiġ leat gur ḃain tú do ḋíoltas amaċ ċeana," agus ḃain sé ḋe na spéacláirí móra gorma go raiḃ an dá ṗoll ġránda ḃí n-a ċloigeann le feiceál aici.

Seas sé ós a ċoṁair amaċ, a ċeann mór i n-aér aige go dána mar ḃeaḋ sé a ráḋ—

"Féaċ obair do láṁ."

Aċt sé an ċaoi go dtáinic seirḃe n-a glór siúd.

"A Ṗóil Duiḃ," ar sise, agus má ḃí seirḃe n-a glór ḃí sé bog sgigeaṁail freisin, "a Ṗóil Duiḃ, d' ḟéaċas isteaċ sna súiliḃ sin i ḃfad ó ṡoin. Súile gorma ḃí do ċeann an uair sin; súile gorma bréagaċ'; súile gorma mealltaċ' bladaraċ'; súile gorma geanaṁla ċuirfeaḋ cluain ar aon ṁnaoi—is minic agus is ró-ṁinic d'ḟéaċ mé isteaċ ionnta—"

"A Ṁuirġéid," ars an dall, "Ḃí ceapṫa agam Antoine Ḃeag a ċur ar sgoil ag foġluim ceóil tar lear, ḃí ceapṫa agam é ḋéanaṁ sul a raiḃ fios agam cé'rḃ é ar ċor ar biṫ—"

Ċuir an ḃean isteaċ air agus buile uirri.

"Ní ḋéanfaiḋ tú é! Ní ḋéanfaiḋ tú é adeirim!" ar sise, "Nár ḟógair mé ort gan baint ḃeiṫ agat leis feasta. Liomsa é—liomsa aṁáin. Agus má innsiġeann tú ḋó cé ṫú. . . ."

"Sin rud naċ nḋéanfad gan an cead uaitse."

Tógaḋ an laisde ar an doras.

"Geallaḋ uait—" rug sí air go himpiḋeaċ. Ċuir sé i n-iúl di go raiḃ sé sásta an geallaḋ ṫaḃairt di.

"Geallaḋ uait naċ n-innseóċaiḋ tú ḋó cé ṫú," ar sise.

Fuair sí an geallaḋ.

Osgluiġeaḋ an doras. Ṫáinic Antoine Ḃeag an Ċeóil isteaċ.

"Tá an taom ṫart," arsan ḃean go réiḋ socair, "níl gáḃaḋ le doċtúir anois."

"Ḃeiḋ céol againn mar sin," arsa Antoine go luṫġáireaċ agus rug sé ar a ḃeiḋlín féin. Rug an dall ar an ḃeiḋlín eile.

"Tá sé deireannaċ san oiḋċe; tá sé ṫar am ḋul a ċodlaḋ," arsan ḃean.

"Cúpla port, a ṁáṫair."

Ḃí an cúpla port aca. Ḃí agus ḋá ċeann ḋéag. D'ḟan an ṁáṫair n-a suiḋe cois teine. Ní ag éisteaċt leis an gceol ḃí sí, aċt ag féaċaint ar an mbeirt. Ṫug sí faoi deara gan mórán moille ċoṁ mór is ḃíodar le céile. Ḃí bróid ar a mac go dtáinic an ceoltóir breáġ, an dall iongantaċ, ar cuairt ċuca; ḃí lúṫġair croiḋe air go raiḃ an seanċara ḋá dtug sé gean ag gaḃail ceóil dó cois

a ṫeallaiġ féin. Ḃí sé soiléir ag an mnaoi cé'n urraim agus cé'n ġráḋ ḃí ag a mac don dall, agus ba ḟaiġead i gcroiḋe aice gaċ aon ḟéaċaint dá dtug an garsúr ḋó. Ṡíl sí freisin go raiḃ an dall anṁór-ḋálaċ; go raiḃ sé ag taḃairt a duḃṡláin; go raiḃ sé ag iarraiḋ innseaċt di go raiḃ ceangal níos dlúiṫe idir é féin agus an garsúr ná an gaol fola agus naċ ḃféadfaḋ sise an ceangal sin a sgaoileaḋ ċoiḋċe ná go bráṫaċ. . . .

Rinne sí a diṫċeall ó am go ham an dáil ċeóil a sgapaḋ. Ṫeip uirri gaċ uair. Ḃ'éigin di sa deireaḋ an leabaiḋ ṫaḃairt uirri féin ar eagla go mbrisfeaḋ a gol uirri n-a láṫair.

A Ṁuirġéid, cé'n fáṫ go raiḃ tú gan codlaḋ an oiḋċe sin? A Ṗóil Duiḃ, cé na ceólta millteaċa ḃí do ċroiḋe ag dul aḃaile ḋuit le fáinne an lae agus an ceóltóir óg sin dá dtug tú an dá ġean dod' ṫreóir?

IX

D' eiriġ maṫair Antoine nuair d' imṫiġ na ceóltóirí agus amaċ léiṫi. Má ḃí an seandolman glasuaiṫne féin uirri agus an boinéad beag gránda, agus má ḃí a dá béal buailte ar a ċéile, agus éadan bán cráiḋte uirri ḃéaḋ fios ag an t-é ba luġa breiṫeaṁnais naċ raiḃ innti aċt bean óg—bean óg agus fuadar niṁneaċ fúiṫi.

Ar an Teaċ Mór ṫug sí agaiḋ. Ní raiḃ sé cinnte céard ḃí fúiṫi ḋéanaṁ ann; aċt ó d'imṫiġ a mac

múirneaċ leis an ḃfear sin a ṁill a saoġal uirri ní ḟéadfaḋ sí fanaċt níos fuide sa mbaile. Aċt céard abḟéarr ḋí a ḋéanaṁ? Innseaċt dá mac cérḃ é an dall? Dá nḋéintí é sin cé'n meas ḃeaḋ ag a mac uirri féin? Nár ḃeag an sásaṁ ḋi go mba luġa ná sin an meas ḃeaḋ aige ar an dall? An tsnaḋm ait ḃí idir an mbeirt a sgaoileaḋ gan a sgéal brónaċ féin a noċtaḋ dá mac—b'ṡin í an aḋḃ. Ba trom agus ba tuirseaċ a cuid smaointe agus í ag gaḃail an tsliġe. An sgéal ċeap sí agus d' innis sí dá mac faoi 'n gcáil ḃí ar ṁuinntir a aṫar sa tseanaimsir, an ḃféadfaḋ sí a ḃréagnuġaḋ anois? Agus ċoṁ mórḋálaċ is ḃí an stócaċ ar an treiḃ dár díoḃṫa é! An ḃféadfaḋ sí innseaċt dó naċ raiḃ sna sgéaltaiḃ ar fad aċt bréaga loma? Céard a ċeapfaḋ an stócaċ nuair a ṫuigfeaḋ sé naċ raiḃ n-a saoġal iomlán le cúig bliadna déag aċt bréag ḃeó? Tuige an raiḃ sí ċoṁ beaċt leis? Tuige ar ṫaisbáin sí uaiġ ḋó? Tuige ar ḋuḃairt sí leis gur ann ḃí cnáṁa a aṫar sínte? Agus an ċaoi ṫéiḋeaḋ an ḃeirt aca ar cuairt ag an roilic an ċéad lá de gaċ mí le paidir a ráḋ! Ċuiṁniġ sí anois ar a n-aḃruiġeaḋ sí le n-a mac faoi a aṫair ḃí san uaiġ; na deáġṫréiṫre ḃí ann, an uaisleaċt ḃí ag baint leis, an ḟírinne ḃí n-a ṡúil agus ar a ḃéal, ċuiṁniġ sí anois ar ċoṁ minic is duḃairt sí le n-a mac, an fear seo—an fear seo nár ṁair ariaṁ aċt i n-intinn mná ċéasta—ḃeiṫ mar ḋeáġsompla aige i gcoṁnaiḋe. Ní ḟéadfaḋ sí innseaċt ḋó cérḃ é an ceoltóir dall; aċt dá nḋéanfaḋ an ceoltóir dall féin é, má ḃí sé ġá ḋéanaṁ anois féin. . . .

Ḃí an ḃean ḃoċt céasta. A sgéal mór féin a ċeilt ar a mac an rud is mó ḃí uaiṫi ariaṁ; dá mbéaḋ an t-aon ḟear beó d'ḟéadfaḋ í ḃréagnugaḋ ġá ḋéanaṁ le n-a mac anois féin! Aċt an ġeallaṁaint ṫug sé ḋi—is iomḋa caoi ḃéaḋ ag fear le dul ṫar geallaṁaint dá dtogróċaḋ sé é. . . .

Ġluais léiṫi. Sgamaill n-a gné. Ifrionn n-a croiḋe. Uirri féin ḃí an milleán aici go dtáinic sí san áit ar ċor ar biṫ. Dá ḃfanfaḋ sí sa gcaṫair ṁóir ní ḟeicfeaḋ a mac an dall coiḋċe. Ní ḃéaḋ sí anois agus eagla anma uirri go noċtóċaiḋe ḋó a sgéal féin. Ḃain sí díoltas de Pól Duḃ aċt nárḃ ḟéidir léiṫi a ḟeiceál; agus díoltas naċ ḃfeictear níl ann aċt díoltas bréige, mór-ṁór ag mnaoi. Ó ċuala sí cá raiḃ coṁnaiḋe air, níor ḃain suaiṁneas intinne di go ḃfeicfeaḋ sí cé'n saoġal ḃí aige, go mbeaḋ eólas cinnte aici an raiḃ sé n-a ḋall amaċ 's amaċ. Agus nuair a duḃraḋ leiṫi naċ raiḃ, naċ uirri ṫuit an croiḋe! Aċt nárḃ ḟiú a lán ag bean dá leiṫéid na súile gan beoḋaċt ḟeiceál i gceann an ḟir a ṫréig agus a ṁill í. . . .

Ġread léiṫi. Fuadar fúiṫi. Beó smaointe aisteaċa ag eirġe n-a ceann ar nós na súilíní feictear ag eirġe aníos go bárr uisge ḃéaḋ ar fiuċaḋ. Ní aoiḃneas go díoltas. Ní díoltas go léarsgus. Ḃí uirri teaċt annseo nuair ċuala sí go raiḃ Pól Duḃ ann—ḃí uirri a teaċt pé ar biṫ céard a ṫiocfaḋ as. Aċt go noċtóċaiḋe a saoġal lom bréagaċ náireaċ féin dá mac! Go sgiobfaiḋe agus go ngoidfiḋe uaiṫi an t-aon duine aṁáin ar an saoġal seo dá dtug sí

gean! Go n-éireóċaḋ leis an t-é dá dtug sí fuat a croiḋe é ḋéanaṁ! Naċ raiḃ a ḋíoltas uaṫḃásaċ féin ġá ḃaint amaċ ag Pól Duḃ?

Ḃí braonaċa móra alluis léiṫi. Méad cuileóige i ngaċ uile ḃraon díḃ. A croiḋe n-a tormán. A h-anam n-a h-anfa.

Ġeit sí. Síltéá gurab é an ċaoi gur sáiteaḋ biorán te isteaċ i mbeó a cluaise. Maraċ easbaiḋ anála ḃeiṫ uirri leigfeaḋ sí sgread. Leaṫ na súile uirri. Ḃog an béal cruaiḋ. Laḃair sí. D'éaluiġ na focla uaiṫi i ngan ḟios di féin mórán:

"An saoi is eólaiġe ṁair ariaṁ, ní raiḃ ḟios aige i gcoṁnaiḋe céard ḃí n-a ċroiḋe féin; cá ḃfios domsa céard tá 'mo ċroiḋe-sa anois? Cá ḃfios domsa narḃ é an seanġráḋ ḃí agam ar Ṗól Duḃ ṫug orm go diaṁair teaċt san áit seo le n-a ḟeiceál arís sul caillfiḋe sinn?"

A Ṁuirġéid! . . .

X

Ḃí an maidneaċan ann faoi seo. Níor airiġ Mairġéad go raiḃ sí buailte leis an mbeirt beagnaċ. Aċt ó ḃí siad n-a seasaṁ ar ṫulaċ leaṫtaoḃ na sliġe agus a ndruim léiṫe ní ḟéadfaidís í ḟeiceál.

Ḃí an ġrian ar tí eirġe. Déarfaḋ duine a mbéaḋ sprioġid na filiḋeaċta ann go raiḃ coire mór i ḃfolaċ ar ċúl na maolċnoc agus daṫanna nuaḋa nár factas ariaṁ ċeana 'á measgaḋ san gcoire sin ag

draoi de ḃaṫadóir. Aċt ní ar an áilneaċt sin ḃí an áird ag an mnaoi, aċt ar an mbeirt ḃí ar an tulaċ. Dá mbeaḋ ḟios aici céard ḃí ġá ráḋ ag an dall! Ḃí sé ag cainnt go dúraċtaċ leis an stócaċ ḃí le n-ais: an féidir go raiḃ sé ag innseaċt dó rún a gcroiḋe? An féidir go raiḃ sé ag ráḋ leis cé'n aiṫne ḃí aige uirri féin san am ḃí ṫart? Gaċ cor dá gcuireaḋ sé ḋe, gaċ casaḋ ḃeireaḋ sé dá laṁaiḃ, gaċ creaṫaḋ ḃeireaḋ sé dá ċeann mór mongaċ le bríġ a ḃriaṫra a ṁéaduġaḋ, ċonnaic sí go soiléir é i naġaiḋ na spéire ioldaiṫte ṫoir, agus ḃain a ciall féin as. Uaireannta d'ḟeiceaḋ sí a éadan agus an dúṫraċt le tabairt faoi deara ann; uair eile ṡíl sí gur aiṫniġ sí ar ċasaḋ dá dtug sé dá laiṁ go raiḃ an sgéal ar fad innsiġṫe aige agus ṫuit an croiḋe uirri. Táinic droċḃlas searḃ n-a béal. Do liaṫ an saoġal áluinn órḋa seo uirri. . . .

Ḃí fál sgeiċe leaṫtaoḃ na sliġe. Ċuaiḋ sí ar a ċúl féaċaint a ḃféadfaḋ sí druideaḋ leó le cuid de'n ċainnt a ċlos i ngan ḟios. Níor eiriġ léiṫi. Ní raiḃ an ġaoiṫ fabaraċ, aċt marar ċuala sí an ċainnt ní raiḃ aṫruġaḋ dá laġad dá dtáinic i ngné ceaċtar díḃ naċ raiḃ le feiceál go lán tsoiléir aici.

Ḃí aġaiḋ a mic tugṫa ar an dall, áird an tsaoġail aige ar a ċuid cainnte, urraim an tsaoġail aige dó. Ṫóg an dall a láṁ, ċoinniġ i n-áirde í, agus é ag cur de.

Ċuiṁniġ an ḃean ḃí i ḃfolaċ ar lá eile. Ḃí sí féin agus an dall óg an uair sin. Ḃí sé ag cur síos ar gaċ áilne dá raiḃ le feiceál—an spéir agus an ġrian

ag dul faoi, an ḟairge ṁór n-a codlaḋ faoi 'n an ngealaiġ, céadḃláṫa an earraiġ, lil bán ag snaṁ go suanṁar ar ḃárr loċa, meangaḋ gáiriḋ ar ḃéal agus i súil na mná is annsa leat ar an saoġal. . . .

An focal fileaḋta duḃairt sé faoi 'n meangaḋ ṫáinic ar a béal féin an lá sin, ḃí sé n-a cluasaiḃ anois. Ṫosaiġ seanċuiṁní ag bruġaḋ isteaċ uirri dá buiḋeaċas agus í i ḃfolaċ annsin ar ċúl na sgeaċ ag féaċaint ar a mac agus ar a aṫair. Ní raiḃ breiṫeaṁnas aici ar feaḋ sgaṫaiṁ ḃig aċt a ḃreiṫeaṁnas siúd. Ní raiḃ súile aici aċt a ṡúile-san. Dá n-abróċaḋ seisean go raiḃ aon rud dá ḃfacadar álainn ḃí sé aṁlaiḋ. Dá gceapfaḋ sé go mb' ḟiú ḋóiḃ dul annseo nó annsiúd dob ḟiú é ar nDóiġ.

Ċuiṁniġ sí annsin gur ar rudaiḃ d'ḟeicfiḋe leis an tsúil is mó ċuireaḋ sé síos agus é ag tráċt ar áilne an tsaoġail. Agus ní raiḃ súil aige anois: an raiḃ aon áilneaċt le feiceál aige ar an saoġal aċt an oiread léiṫi féin?

Dá mbéaḋ fios aici é! Dá ḃféadfaḋ sí a ċlos anois! Ḃí sé ag cur síos go fileaḋta ar éirġe-gréine, ar éirġe-gréine ċonnaic sé n-a óige agus an ḃean ḃí ar ċúl na sgeaċ le n-a ṫaoḃ. Gaċ uile aṫruġaḋ dá dtáinic ar an spéir ó'n gcéad ġealaḋ san oirṫear go raiḃ an ġrian ós cionn talaṁ, ṫráċt sé air go bríoġṁar agus go h-álainn; an duḃ ag dul i nguirme, an gorm ag dul i ngile, an ġileaċt ag iompuġaḋ n-a airgead, an t-airgead ag iompuġáḋ go h-ór, agus gaċ mion-aṫruġaḋ ṫagaḋ ar gaċ daṫ díḃ sin, gur ċeap an stócaċ go raiḃ radarc draoiḋeaċta éigin ag an dall agus go raiḃ sé ag

cur síos ar an eirġe gréine ḃí ós a gcoṁair amaċ an ṁaidin ḃeannuiġṫe úd.

“. . . ṫáinic fáinne óir ar ḃárr an ṁaolċnuic annsin,” ars an dall; ċroċ sé suas a ḋá láiṁ le cur i gcéill do'n stócaċ cé mar d'eiriġ an fáinne aníos as an talaṁ, “fáinne beag óir agus ṫosaiġ sé ag dul i méid agus i méid, agus giḋ go raiḃ sé anḟada uaim ar fad ċorruiġ sé an croiḋe ionam. . . .”

“Féaċ! Féaċ! Féaċ!” ars an stócaċ, “an fáinne óir! féaċ é!”

Níor ċuiṁniġ sé gur dall ḃí le n-a ais. Níor ċuiṁniġ an dall féin air.

“An fáinne óir agus é ag eirġe aníos as an talaṁ go mall maorḋa. . . .”

“Fáiltiġṫear roiṁe,” ars an dall.

Rug sé ar a ḃeiḋlín. Rug an stócaċ ar a ḃeiḋlín féin agus ṫosuiġ ag gaḃail ceóil, go gceapṫá naċ ag fáiltiuġaḋ roiṁ an ngréin ḃíodar ar ċor ar biṫ aċt go raiḃ an ġrian leisgeaṁail ṁaorḋa ag eirġe aníos le n-a gcuid ceóil aoiḃinn a ċlos.

Tógaḋ croiḋe na mná ḃí ar cúl na sgeaċ. Aċt ní h-é an ceól ṫóg a croiḋe aċt gur aiṫniġ sí ar iomċur na beirte naċ raiḃ aon díoġḃáil déanta go fóill, nár hinnsiġeaḋ fós dá mac cé'n ḃaint ḃí eatorra triúir. Ḃí ceapṫa aici cur isteaċ orra agus a mac ḃreiṫ léiṫi abaile sul a ndéanfaiḋe an doċar naċ ḃféadfaiḋe a leiġeas. D'eiriġ sí amaċ ar an mbóṫar. Ḋruid sí leis an mbeirt ċeóltóir, aċt níor moṫuiġeadar ann í go raiḃ sí aċar beag deas n-a seasaṁ le n-a dtaoḃ.

Ġeit an ḃeirt. Ḃí sise corruiġe go mór.

"Tá sé i n-am agat ḃeiṫ do leabaiḋ, a Antoine," ar sise, "siuḃal uait aḃaile."

"Ní ḃeiḋ mé i ḃfad anois, a ṁáṫair. Caiṫfiḋ mé Pól a ṫreóruġaḋ aḃaile: níl na súile ar foġnaṁ aige."

Dá ḃféadfaḋ sí innseaċt dó cé'n fáṫ! Níor laḃair sí focal beag féin.

"Agus b' ḟéidir," ars an stócaċ arís, "agus b' ḟéidir a ṁáṫair," ar seisean, "go dtiocfá-sa linn; níl an bealaċ ró-ḟada mar sin."

Ċuaiḋ. B'éigin di é. Mara ngaḃfaḋ cár ḃfios di naċ ndéanfaiḋe an díoġḃáil sul a filleaḋ a mac?

Ġluais leo triúr agus dob ait an triúr iad. Ḃí croiḋe lán ag Antoine Beag an Ċeóil. Naċ raiḃ aiṫne curṫa ag a ṡeanċaraid dall aonraic ar a ṁáṫair! Naċ mbeidís mór le ċéile feasta! Le ċoṁ glionndaráċ is ḃí sé féin níor ṫug sé faoi deara a ḃeirt ċoṁluadar. Ní ḟaca sé ċoṁ corruiġṫe is ḃí Pól Duḃ. An ġráin croiḋe ḃí i súiliḃ a ṁáṫar tráṫ ḋearcaḋ sí ar an dall—níor léir ḋó sin aċt an oiread. Agus an ċainnt ḃí aige! An stócaċ boċt aineólaiġ! Níor ṫuig sé go raiḃ gaċ focal ṫáinic amaċ as a ḃéal ar nós saġaid i gcroiḋe na beirte b' annsa leis ar biṫ—an ḃeirt ṫug ar an saoġal é.

Ní raiḃ an ġrian ṫar a trí ḟad féin ó ṫalaṁ agus í n-a luiġe go suanṁar ar leabaiḋ néalta órḋa. Ḃí leisg uirri sílṫeá eirġe as an leabaiḋ áluinn sin agus aġaiḋ ṫaḃairt ar na spéarṫaiḃ fuara uaċtaraċa. Easbaiḋ ceóil b' éidir—aċt níorḃ eaḋ. Ḃí fuiseóg agus ceól ċoṁ breáġ aici is ṫáinic ariaṁ ó ḃeiḋlín ġá meallaḋ i n-áirde sna spearṫaiḃ. . . .

"A ṁaṫair," ars an stóċaċ, "naċ mbeiḋ tú mór le Pól feasta? Sé tá i n-ann an ceól a ġaḃail! Sé tá i n-ann cur síos ar rudaiḃ!"

Agus siúd ar aġaiḋ é ag molaḋ an daill.

Ċonnaic sé an ġrian leisgeaṁail n-a leabaiḋ néalta.

"Agus an ċaoi ċuir sé síos ar ball beag ar éirġe na gréine! Má tá moille raḋairc féin air ní raiḃ dat dá dtáinic san spéir ṫóir ó d' ḟágamar an teaċ nár innis sé dom: nár innis a Ṗóil?"

Níor tugaḋ freagra air. Ní ar a ċuid cainnte ḃí áird ag an mbeirt. Ní air ḃíodar ag cuiṁneaṁ aċt ar ṁaidin eile agus an ḃeirt aca óg. An ṁaidin sin ċonnaic an ḃeirt aca an ġrian ag eirġe go maorḋa. Ise aṁáin d'ḟéadfaḋ í feicéal anois. . .

"Agus maidir leat-sa a Ṗóil, ní raiḃ ceart agat gan teaċt ar cuairt againn roiṁe seo. Naċ minic d' iarr mé ort ṫeaċt? Na súile b'ḟéidir—seaḋ sin leiṫsgéal; aċt tiocfaiḋ tú ó ám go h-ám, naċ dtiocfaiḋ anois?"

"Corruair ḟágaim an teaċ."

"Tá ḟios agam sin aċt tiocfaiḋ tú oiḋċe Dia Doṁnaiġ agus beiḋ oiḋċe ceóil againn. Ḃeiḋ mise mo ṫreóir agat. Naċ dtiocfaiḋ tú anois a Ṗóil?" ars an stócaċ go h-impiḋeaċ, aċt níor laḃair an dall.

"Abair leis a ṫeaċt a ṁaṫair. Déan."

Níor laḃair sise aċt oiread leis an dall. Ḋearc an stócaċ ar an mbeirt. An raiḃ siad ag éisteaċt leis ar ċor ar bit? Ḃí féaċaint aisteaċ i súiliḃ a ṁaṫar. Ḃí sí ag féaċaint uaiṫi ar rud éigin nár

léir dó féin. Agus an dall—ḃí seisean go neaṁ-aireaċ freisin. Ceól nuaḋ áluinn gá ċeapaḋ aige b'ḟéidir. . . .

D'eiriġ an stócaċ n-a ṫost. Ní raiḃ aon ċeart aige ḃeiṫ ag cur isteaċ ar an mbeirt b'annsa le n-a ċroiḋe, aċt cead ṫaḃairt d'iongantas na h-uaire agus na h-áite an croiḋe a ṫógḃáil ionnta.

Aċt níorḃ í an uair láiṫreaċ seo, ná an áit láiṫreaċ ḃí ag baint na cainnte díḃ, aċt iongantas uaire agus áite eile, cuṁraċt na talṁan ann, ceól éanlaiṫ ann, an ġrian ag eirġe ann, an ḃeirt aca féin ann taoḃ le taoḃ, agus béal ar ḃéal. . . .

“ A Ṗóil ! ”

Ḃíoḋg an dall as an aisling sin. Ar laḃraḋ leis ? An ó'n mnaoi ḃí sa laṫair anois nó o'n mnaoi ḃí leis cúig bliadna déag ó ṡoin ṫáinic an ċainnt ?

Ise—an ḃean ḃí sa laṫair anois aduḃairt an focal. Agus leis an mac ḃí le n-a taoḃ a ṁeallaḋ ṫosuiġ sí ag cainnt faoi ruḋaiḃ beaga suaraċa leis an dall. Ní déanfaḋ sé cúis dá gceapfaḋ an mac céadna go raiḃ aiṫne aca ar a ċéile san am ḃí ṫart agus go raiḃ olc aca dá ċéile dá ḃárr. Ḃí a mac géarċúiseaċ. Ċaiṫfeaḋ sí ḃeiṫ ar a h-aire. An snaḋm cáirdis ceangluiġeaḋ idir a mac agus a ċeólċara a sgaoileaḋ, b'sin í an obair ṁór ḃí róimpi amaċ. . . .

Sroiċeadar doras an Tiġe Ṁóir. Ní raiḃ Antoine Ḃeag sásta imṫeaċt go n-osglóċaiḋe é. Ḃualaḋ air. Dúisiġeaḋ SeanĊrosaċ n-a ṗluais codalta agus easgaine aċt níor eiriġ sé. Ḃualaḋ arís ar an doras. Leag sé cos ar an urlár. Ṫug sé mionn.

ḃualaḋ arís ar an doras. D'éiriġ sé amaċ ar an urlár. Ċuir a ċeann amaċ ṫríd an ḃfuinneóig. Nuair a ċonnaic sé an ḃeirt ḃí i n-aonḟeaċt le n-a ṁaiġistir ċaiṫ sé trí smugairle taoḃ ṫiar ḋe le teann iongantais agus duḃairt:

"I n-ainm an Aṫar agus an Ṁic agus an Spioraid Naoṁ, ḃfuil deireaḋ an doṁain ann?"

XI

Nuair ḃí Antóine Beag an Ċeóil agus a ṁaṫair ag dul aḃaile an ṁaidin sin, ṡíl sí an snaḋṁ cáirdis a sgaoileaḋ ar ḃealaċ eile.

Faoi 'n am seo ḃí Antoine ag tosuġaḋ ar ċuid ḃeag de stáir na tíre a léiġeaḋ; agus corr-oiḋċe nuair naċ mbíoḋ fonn mór ceóltoireaċta air ḃíoḋ sé ag innseaċt dá ṁaṫair cé'n droċ-íde ḃeirfeaḋ sé do'n sgriosadóir seo nó do'n ropaire úd dá mbeaḋ sé beó le n-a linn.

Ċuiṁniġ an ṁaṫair ar an olc ḃíoḋ ar an stócaċ doiḃ síúd rinne slad agus creaċ ar Éirinn.

Ḃí foṫraċ seantiġe le hais na sliġe.

"Muinntir Nualáin ḃíoḋ annsin a Antoine," ar sise, "caiṫeaḋ amaċ iad fiċe bliaḋain ó ṡoin. Fuair an tseanḃean agus beirt de na páisdiḃ bás leis an ocras . . . . . díreaċ annseo," agus ṡeas sí ag féaċaint ar an seanteaċ.

Ċuir a mac i gcéill di cé'n gráin ḃí aige do'n droċtiġearna rinne an gníoṁ.

"Aṫair Ṗóil Duiḃ ċaiṫ amaċ iad. . . ."

Níor laḃair Antoine Beag focal. Ḃí sé ag feaċaint go smaointeaċ ar na foṫraċaiḃ.

“Innseóċaiḋ aon duine ḋuit é,” ar sise, “le n-a láiṁ féin ċuir sé an áit ṫrí ṫeine. . . .”

Ḃí Antoine Beag an Ċeóil ag ceapaḋ naċ ndéanfaḋ Pól Duḃ a leiṫéid. Ḃíodar beirt ar ṁullaċ an áird. Ḃí maċaire breáġ leaṫan sínte ós a gcoṁair amaċ. Ṫosuiġ an ṁaṫair ag coṁaireaṁ gur ċoṁairim sí fiċe foṫraċ timċeall orra.

“Aṫair Póil Duiḃ ḋíbir na daoine agus a leag na tiġṫe sin uile go léir,” ar sise, “ṁionnuiġ sé agus ṁóidiġ sé naċ ḃfágfaḋ sé teaċ san dóiġeaḋ idir an dá Loċ Riaḃaċ. . . .”

Ḃí an stócaċ ar buile leis. Dá mbéaḋ sé féin ann an uair sin naċ é ḋéanfaḋ gníoṁ!

“Ṫosuiġ sé ar an sgrios a ḋéanaṁ,” ars an ṁaṫair, “aċt is dóċa gur eiriġ sé tuirseaċ ḋi; fuair sé téad cnáibe ar an úrlár oiḋċe. Ba láidir agus ba ṫeann an téad é. Ċuir an seandiaḃal duḃ spéis an tsaoġail ann. Rug sé air. Ṁeaḋ sé agus ṫomais sé é. Trí feaġ go leiṫ ḃí ann . . . . ṫáiniċ smaoineaḋ éigin n-a ċeann. Ċaiṫ sé an téad uaiḋ mar ċaiṫṫeá naṫair agus suas leis an staiġre ċoṁ tapaiḋ is ḃí ann. Aċt níor ḟéad sé suaiṁneas a ġlacaḋ annsin. Anuas leis. Ḃí an téad ar an úrlár. Ḃí sgannraḋ air roiṁe. Ḃuail sé cic ann. Ṫáinic sgannraḋ air—ḃí diaḃalaiḋeaċt ag baint leis an téad sin—b'éigin dó breiṫ arís air. Ḃí mallaċt ar an téad. Níor ḟéad sé imṫeaċt uaiḋ. Ḃí ceann leis agus lúb ann. Ċuir sé an lúb faoi n-a ṁuineál . . . ċaiṫ sé an ceann eile ṫar sail . . .

ar maidin ḃí luċa an Tiġe Ṁóir ag deanaṁ fleiḋe ar a ċolainn, agus ḃí a anam. . . .”

Ḃí uaṫḃás ar Antoine Beag an Ċeóil an bás rug ar aṫair a ċarad.

“ Agus maidir le n-a aṫair siúd—piostal ċuir deireaḋ leis an mbeiṫeaṁnaċ sin. D'ḟéaċ sé isteaċ ró-ḟada n-a ḃéal . . . . frioṫaḋ cnaṁ ar a ċloigeann fiċe slat ó'n áit rinne sé an gníoṁ. . . .”

Ġoil an sgéal sin go mór ar Antoine. Truaiġ aṁáin ḃéaḋ aige do'n ḟear a caiṫeaḋ, maraċ gur innis a ṁaṫair ḋó cuid ḃeag dá ṫréiṫriḃ.

“Agus a aṫair siúd arís,” ar sise, “san loċ Riaḃaċ a báiṫeaḋ é. Marac gur ḃáiṫ sé é féin, dá toil féin, cé'n fáṫ go dtáinic fuarloċ san aḃainn gur carṫuiġeaḋ a uaiġ, gur tugaḋ a ċorra le sruṫ . . . agus nuair aḋlacaḋ arís san talaṁ coisreagan é, nár tugaḋ le sruṫ arís é an oiḋċe ċéadna ? ”

Agus ṫosuiġ sí ag innseaċt ḋá mac faoi eaċtraiḃ muinntir' Ṗóil Duiḃ. Dá mb'ḟíor ḋi é ba ṁór an peacaḋ aon duine aca a leigint a ṫeaċt i n-aois ḟir.

“ An fear atá ann anois. . . .”

Ḃí súiti an cáineaḋ ba ṁeasa fuair aon ḟear ariaṁ ṫaḃairt ḋó. Ḋearc Antoine Beag uirri. Ní ḟaca sé ariaṁ ċeana an ċosaṁlaċt sin i n-éadan a ṁaṫar. An ġráin agus an fuaṫ n-a súiliḃ. Fonn uirri laḃairt aċt eagla uirri go noċtóċaiḋe a sgéal féin ṫríd an gcainnt niṁneaċ ḃí ar ḃárr a teangan.

“ Siuḃal leat,” ar sise go tobann agus an ġráin agus an faitċíos ag coiṁlint le ċéile n-a gnúis.

Ġluais leó timċeall fiċe slat gan focal a ráḋ. Stad sí go tobann.

"A Antoine," ar sise, "a Antoine a ċroiḋe istiġ," ar sise agus ṫug sí barróg ḋó gan aon tsúil aige le n-a leiṫéid, "a Antoine a ċuid," ar sise, agus í ar a ḋá ġluin, "a Antoine, abair liom naċ ngaḃfaiḋ tú ann feasta, impiġim ort gan aon ḃaint ḃeiṫ agat leis feasta. Tá mallaċt ar an ḃfear sin, mallaċt mná a milleaḋ . . . . abair liom anois naċ ngaḃfaiḋ tú ar cuairt ann feasta go seaċtnóċaiḋ tú é mar seaċnuiġtear an diaḃal. . . ."

Ḃí Antoine n-a ṫost ar feaḋ tamaill ḃig. Ḃí sé ag féaċaint uaiḋ ṫar an maċaire go doiliġeasaċ.

"Aċt an ceól a ṁáṫair! an céol aoiḃinn!" ar seisean.

D'eiriġ an ḃean dá glúnaiḃ. Ṫuig sí naċ raiḃ sé n-a cumas an snaḋm ḃí idir an mbeirt ċeóltóirí a sgaoileaḋ ar an dóiġ sin.

XII

An imniḋe ḃíoḋ uirri! Dá mbéaḋ Antoine Ḃeag gan teaċt abaile i n-am d'ḟanaḋ sí n-a suiḋe ag fanaċt leis agus an croiḋe ġá ċráḋ innti go raiḃ sé sa Teaċ Mór agus go gcloisfeaḋ sé an sgéal ó Ṗól. Agus nuair a ṫiocfaḋ sé abaile ḃíoḋ cineál sgáṫ uirri roiṁe. Dá ḃféaċfaḋ sé uirri go smaointeaċ —nós ḃí aige—ṡíleaḋ sí go raiḃ deire leis an gcáirdeas ḃí eatorra arís go bráṫaċ, gur h-innsiġeaḋ gaċ uile ṡórt ḋó ar olc léiṫi féin. Ḃí sí ġá céasaḋ aige agus é léiṫi sa teaċ; ḃí sí gá céasaḋ aige agus é ó ḃaile. . . .

Ṡuiḋeaḋ sí ag cniotál cois teine san oiḋċe go dtiocfaḋ sé abaile. Ḃíoḋ an bórd faoi réir aici; an tualán ar fiuċaḋ ós cionn na teine; cíte gá fuaraḋ ar lic na fuinneóige.

Cuireaḋ sí an scéal trí ċéile n-a h-intinn féin. Ṫug Pól geallaḋ dí—aċt naċ iomḋa caoi le geallaḋ a ḃriseaḋ seaċas é réabaḋ ó céile i n-aon turas? Aċt an mbéaḋ fonn ar Ṗól an scéal innseaċt? Ḃí sí cinnte go mbéaḋ an fonn sin air 's ċoṁ mór le ċéile is ḃí an ḃeirt. Aċt naċ mbeaḋ eagla air go dtaoḃóċaḋ Antoine Ḃeag le n-a ṁaṫair agus go mbeaḋ sé féin fágṫa gan caraid ar an saoġal? Naċ raiḃ an scéal níos náiriġe aige féin? Aċt naċ iomḋa craiceann d'ḟéadfaḋ sé cuir air?

An díoltas ḃain sí amaċ i ḃfad ó ḟoin—maraċ é sin, ní ṫiocfaḋ sí san áit ṁallaiġṫe seo go deó, maraċ é sin ní ḃéaḋ a mac mór le Pól Duḃ, maraċ é sin ní ḃéaḋ sí ciapṫa cráiḋte céasta anois: ár ndóiġ, ní ḟéadfaḋ sí gan mallaċt ḃeiṫ uirri agus a leiṫéid a ḋéanam? Agus ba ḋóiġ léiṫi go mba cuid de'n ṁallaċt go raiḃ gean a h-aon ṁic gá cailleaḋ aici. An díoltas sin ḃain sí amaċ—tosuiġeaḋ sí ag maċtnaṁ air go dtiocaḋ an pictúir go soiléir ós coṁair a súl, go mbíoḋ uaṁan uirri roimpe féin, roiṁ an ngráin ḃí n-a croiḋe féin. . . .

Ṡíl sí tráṫ go raiḃ an ġráin sin múċta. Ṡíl sí é sin nuair ḃain sí a díoltas de Ṗól Duḃ. Is ar éigin leig sí uirri féin nuair ṫáinic sí san áit i dtosaċ le toraḋ a gníṁ díoltais a ḟeiceál, go mb'é an fuaṫ ba

siocair le n-a turas. Aċt aiṫḃeóḋaḋ an seanḟuaṫ ḃí n-a croiḋe ó ṫús. Méaduiġeaḋ é. Faduiġeaḋ é. Naċ raiḃ a mac múirneaċ, an mac ṫóg sí le duaḋ agus le saoṫar, níos geanaṁla ar Ṗól Duḃ ná uirri féin? Agus ċoṁ mórḋálaċ is ḃíoḋ Pól Duḃ! An t-aon rud ar an saoġal dá dtug sí grá ó ċroiḋe a ḟuadaċ uaiṫi! Ḃí a díoltas féin ġá ḃaint amaċ aige i ndeire na dála. . . .

Ḃuaileaḋ sí amaċ i n-aon turas le Pól Duḃ ḟeiceál ag útamáil leis n-a ḋall, agus ag bualaḋ a ċos i n-aġaiḋ na gcloċ sa tsliġe. Ċuireaḋ sí a díoltas féin i gcomórtas leis an ndíoltas ḃain seisean amaċ agus ḃíoḋ sí leaṫsásta. Aċt ṫiocfaḋ rabarta feirge uirri dá mbéaḋ a mac féin i ḃfoċair an daill gá ṫreóruġaḋ agus ag éisteaċt le n-a ċóṁráḋ maiṫ. Aċt níor ṫáinic gníoṁ mar ṫoraḋ ar an ḃfeirg. Níor ṫáinic de ḃláṫ ariaṁ ar an ḃfeirg sin aċt briseaḋ croiḋe. . . .

XIII

Agus d'imṫiġ na bliaḋanta ar an dóiġ sin go raiḃ Antoine Ḃeag oċt mbliadna déag d'aois, go raiḃ sé n-a óganaċ measarḋa árd gan mórán toirte ann; súile lonnraċa n-a éadan ḃán ar nós dá liaṫróid marmair ṫumfaiḋe i n-uisge; folt cataċ de ṁín-ġruaig síodaṁail ar a ċeann, aċt naċ ḃféadfaḋ a ḃitċeall é ċeansuġaḋ ná é ċóiriuġaḋ; glór bog dutṛaċtaċ aige—ċeaptá agus é ag laḃairt leat nár ḋuḃairt sé an cainnt ċéadna sin ariaṁ aċt

leatsa amháin; é beó bíoḋgṁail ar a ċois agus n-a iomċur; ógánaċ naċ ngaḃfaḋ ṫart ar an tsráid gan daoine beiṫ ag féaċaint air.

Níor aṫruiġ na trí bliadna an scéal ar an triúr mórán. Ní aiṫneóċtá ar Ṗól Duḃ go raiḃ an aimsir ag sleaṁnuġaḋ ṫart; ḃí máṫair an ḟir óig beagáinín beag níos caiṫte, beagán níos niṁniġe ná ariaṁ. Aċt ní ḟílfeaḋ aon duine uirri go raiḃ fúiṫi gníoṁ mór eile a ḋéanaṁ, leis an ḃfear sin a ṁill a saoġal uirri agus a mac a ċur ó ċéile go deó na ndeór . . . .

Aċt ḃí. Ní ḟéadfaḋ sí an saoġal ḃí aici a ḟeasaḋ níos fuide. Ṫiuḃraḋ sí Pól Duḃ agus a mac le ċéile. D'innseóċaḋ sí a scéal féin d'Antoine i láṫair Póil Duiḃ. Ċuirfeaḋ sí a craiceann féin air. Noċtóċaḋ sí ḋó i mbriaṫraiḃ toġta gaċ ar fulaing sí ó casaḋ Pól Duḃ léiṫi an ċéad lá. Ní ċeilfeaḋ sí aon rud air; ċoṁ mór le ċéile is ḃíodar i dtosaċ; go mb'é an ċéad ḟear é dá dtug sí gean; an sórt duine ḃí ann an uair sin; an teanga ḃladarach ṁealltaċ ḃí n-a ċeann; ċoṁ hóg is ḃí sí féin agus ċoṁ neaṁeólasaċ ar an saoġal is ḃí sí; an imniḋe ḃí uirri; an fonn ḃí uirri í féin a ḃáṫaḋ nuair ṫuig sí go raiḃ an anaċain déanta; an ċainnt aduḃairt Pól Duḃ nuair d'innis sí an scéal ḋó; an buile ḃí uirri; an ċaoi ḟíl sí díoltas ḃaint de Ṗól; an t-uaṫḃás ḃí uirri nuair a ḃain—ċuirfeaḋ sí síos go glan soiléir orra uile go léir i láṫair na beirte . . . .

Aċt an ḃeirt ṫaḃairt le ċéile—n-a teaċ féin dá mb'ḟéidir é—ní ḃéaḋ sé sin ró-éasgaiḋ. Ní raiḃ Pól

Duḃ aċt aon uair amáin ann, an uair ṫáinic sé ar ṫóir ruaḋóige tosaiġ ḃeiḋlín—an dtiuḃraḋ sí cuireaḋ ḋó ṫeaċt? An dtiocfaḋ sé dá ḃfuiġeaḋ sé cuireaḋ féin agus ċoṁ minic castaiḋe Antoine leis ar a ṁalairt de ċaoi? Ċeap sí go mb'ḟeárr fanaċt go dtiocfaḋ sé uaiḋ féin . . . .

Ḃí an sgéal ḃí le hinnseaċt ceapṫa aici. Ṫoġ sí gaċ focal go cúramaċ. Ċuir sí i ndiaiḋ ċéile go healaḋanta iad. Laḃair sí ós árd iad agus í léiṫi féin. Ḃain sí cuid de'n niṁ ar an gcuid seo de'n sgéal. Ċuir sí bríġ agus fuinneaṁ i gcuid eile. An truaiġṁéal i n-uaċtar annseo sa sgéal. Ḃreiṫṫoraiḋeaċt i gcuid eile. Agus ċleaċtuiġ sí an ċainnt leis na tréiṫre seo ṫaḃairt amaċ n-a n-iomlán, gur ċeap sí naċ ḃféadfaḋ aon duine éisteaċt le n-a stáir gan a ráḋ gurab é Pól Duḃ ba ċionntaċ . . . .

Ní fada an t-aċar go ḃfuair sí fail ar an sgéal innseaċt. Deireannaċ san oiḋċe cé ḃuail isteaċ ar an úrlár ċuici, agus a ḟeanḃeiḋlín faoi n-a asgail aċt Pól Duḃ féin.

Agus seo é an fáṫ ḃí aige leis an gcuairt a ṫaḃairt:

Máirt Cásga ḃí ann agus ḃí coinne déanta aige le Antoine leis an oiḋċe a ċaiṫeaṁ ag ceóltóireaċt sa Teaċ Mór. Ḃí gaċ uile ṡórt faoi réir aige—teine ṁaiṫ san ngráta, na dallóga troma ar na fuinneógaiḃ, an lampa árd ar lasaḋ le n-a ais díreaċ mar ḃí an ċéad oiḋċe casaḋ Antoine leis i dtosaċ, na spéaclaírí céadna gorma ar a ṡúiliḃ . . . .

Aċt céard ḃí ar an ḃfear óg naċ raiḃ sé ag

teaċt? Ḃí sé ṫar a h-oċt a ċlog, agus ġeall sé ḃeiṫ ann ar a seaċt. D'eiriġ sé agus ṫosuiġ sé ag siuḃal anonn 's anall go míḟoiġdeaċ. Ḃa léir ó'n gcaoi a raiḃ an brat-úrláir caiṫte faoi n-a ċosaiḃ gur iomḋa míle míle uair ṡiuḃal sé an casán céadna sin. Uaireannta d'ḟanaḋ sé tamall n-a ṡeasaṁ agus cluas air go gcloisfeaḋ sé torann cos a ċaraid óig ar an ngainiṁ taoḃ amuiġ. Aċt níor ċuala sé an torann sin, agus lean sé dá ṡiuḃlóid ar nós seanleoṁain faoi ġlas.

Ḃualaḋ an naoi. Ḃí sé tuirseaċ ag fanaċt leis. An dtiocfaḋ sé ċoiḋċe?

Rug sé ar an seanḃeiḋlín go mí-ṡásta. Ḃain sgréaċġail as. Ḃeiṫiḋeaċ allta i gcruaḋċás ḃí ann, ṡílṫeá.

Annsin leis an ḃfuinneaṁ a ċuir sé ann réab sé an ruaḋóg tosaiġ . . . .

Ḃí sé gan ceól gan cara annsin. Ṫug sé seaċt mionn déag, agus gaċ mionn aca ní b'aistiġe ná a ċéile, go ndeaċa sé go pluais eargaine Ṡean-Ċrosaiġ, gur ḋúisiġ sé as a ṡáṁṡuan é le teann na mionn, gur ċuir iallaċ air an lóċrann 'ḟaġáil agus é ṫreóruġaḋ go teaċ an ḟir óig . . . .

“An céad ruaḋóg briseaḋ orm,” an focal aduḃairt sé nuair ṫóg sé an lasde.

Níor ċuir bean an tiġe aon ḟáilte roiṁe. Ċuiṁniġ sí ar oiḋċe eile nuair ṫáinic sé agus an sgéal céadna aige. Ó'n oiḋċe sin amaċ ní raiḃ aon truaiṁneas aici. An oiḋċe sin ṫug sí faoi deara i dtosaċ ċoṁ mór is ḃíodar le ċéile. An oiḋċe sin ṫuig sí cé'n ceangal do-sgaoilte ḃí eatorra—aċt

anoċt ḃéaḋ fail aici a sgéal féin a noċtaḋ ar a bealaċ féin i láṫair a mic, anoċt sgaoileaḋ sí an snaḋm ḃí ag a ċeangal le n-a bliaḋantaiḃ . . . .

"Ḃriseaḋ an ruaḋóg toraiġ orm," ars an dall.

An leiṫsgéal céadna ḃí aige anoċt is ḃí an oiḋċe sin. Aċt ní ḃfuiġeaḋ sé ruaḋóg nuaḋ ó n-a mac anoċt; ní ḃéaḋ oiḋċe ceóil aca le ċéile mar ḃí an oiḋċe úd. Ní ḃéaḋ oiḋċe ceóil aca arís ċoiḋċe . . . .

"Níl Antoine sa mbaile."

Ġeit sé. Naċ é d'aiṫniġ an glór!

"A Ṁuirġéid," ar seisean, "naċ ḃfuil sé ṫar am agat maiṫeaḋ ḋom?"

"Ní ṁaiṫfead ċoiḋċe ná go deó."

Ní aṁáin nár ṁaiṫ sí ḋó aċt ḃí lúṫġáir croiḋe uirri go gcuirfeaḋ a mac ruaig air as an teaċ nuair a ṫiocfaḋ sé agus nuair ċloisfeaḋ sé an sgéal ó n-a béal féin.

Is beag naċ raiḃ sí láġaċ muinntearḋa leis!

"Tá súil agam naċ mbéiḋ Antoine i ḃfad," ar seisean.

Ní ċeapfaiḋe aċt go mba ṡeanlánaṁain ós cionn na teine iad, agus nárḃ eaḋ ḟreisin ar ḋóiġ? Níor labraḋ mórán; ḃí an iomarca aca le ráḋ dá dtosnóċaidís. Eisean ar ṫaoḃ na láiṁe clé; ise ar ṫaoḃ na láiṁe deise; an bórd eatorra agus an lampa ar lasaḋ air; clog beag ar an matal agus gaċ aon tic-tic uaiḋ go míṡásta míḟoiġdeaċ cas cantalaċ. Ṡílṫeá go mbíoḋ Pól Duḃ ag féaċaint ar an gclog sin go ḃfeicfeaḋ sé cé'n t-am é—a ċeól míḃinn ḃí ġá boḋraḋ. Nuair a ḋ'ḟéaċfaḋ sé ar an gclog ar an nós sin, deireaḋ sise:

"Ní ḃeiḋ sé i ḃfad anois. Tá sé luaṫ san oiḋċe fós."

Aċt naċ uirri ḃí an sgannraḋ naċ ḃfanfaḋ sé! Naċ í ḃí faiteaċ naċ dtiocfaḋ a mac i n-am leis an sgéal sin ḃí ceapṫa aici a ċlos! Mara dtiocfaḋ ní sgaoilfiḋe an snaḋm an oiḋċe sin . . . .

Agus d'ḟan an ḃeirt, an ḃean a raiḃ an ġráin n-a croiḋe, agus an fear dá dtug sí gráḋ tráṫ agus ṫug gráḋ dá mac anois, cois teine ar feaḋ i ḃfad 's i ḃfad go dtiocfaḋ an fear óg ṫugadar ar an saoġal oċt mbliadna déag ó ṡoin aḃaile ċuca . . . .

XIV

Nuair d'ḟág Antoine an teaċ i dtús na hoiḋċe ḃí faoi ḋul díreaċ go dtí an Teaċ Mór. Aċt nuair ṡroiċ sé an baile beag atá idir an dá áit ḃí a lán de ḟearaiḃ óga na tuaṫa bailiġṫe ann. Ḃíodar corruiġṫe go mór. Ḃí sgéal mór éigin aca. Riṫ fear óg díḃ amaċ ċuige. Ḃí fiaḋántas n-a ṡúil agus filiḋeaċt ar a ṫeangain.

"Íoḋbairt fola!" ar seisean, "íoḋbairt fola ar son na béiṫe naċ gcaillfear ċoiḋċe!"

Níor ṫuig Antoine i gceart é. Ġluais leis go Mullaċ an Áird, áit a raiḃ cuid ṁaiṫ daoine bailiġṫe. D'iongantaċ an radarc ḃí le feiceál annsin. Maiġ Life ṡíos faoi. An aḃainn ar nós péirse móire airgeada ag gluaiseaċt léiṫi faoi ċoillṫiḃ tiuġṫa agus ṫar bántaiḃ agus curaiġiḃ

mine. Sluaġ mór ar an Mullaċ. Sgéal mór ag gaċ éinne agus gan aon ḃeirt ar aon sgéal.

Ḃíodar uile go léir ag féaċaint i dtreó Ḃaile Áṫa Cliaṫ.

Cluineaḋ pléasgaḋ mór.

Rug fear árd ar láiṁ ar Antoine. Ḃí creaṫaḋ n-a ġlór.

“An seanċaṫ ġá ṫabairt arís!” ar seisean, “an seanċaṫ naċ stopfaiḋ go mbéiḋ Éire ag Éireannaiġiḃ.”

Níor labair Antoine. Ḃí sé n-a ṡeasaṁ leis féin amaċ ó'n sluaġ ag éisteaċt le pléasgaḋ na ngunnaí móra.

Tógaḋ a ċroiḋe. Músgluiġeaḋ a ṁisneaċ. Ṫáinic cineál meisge air . . . .

Níor ḟéad sé aġaiḋ ṫabairt ar an Teaċ Mór. A-ḃaile ċuaiḋ sé agus a ċroiḋe agus a anam corruiġṫe ar nós nár corruiġeaḋ le ceól ariaṁ iad.

Meisge na náisiúntaċt' ḃí air, nuair buail sé isteaċ n-a ṫeaċ féin.

D'ḟéaċ sé ar a ṁáṫair. D'ḟéaċ sé ar Ṗól Duḃ.

“Is fada gur ṫáinic tú,” arsa Pól go casaoideaċ, “tá mé annseo le ḋá uair a ċluig ag fanaċt leat.”

Ṫáinic gráin i gcroiḋe an ḟir óig do'n dall. De ḃunaḋ Gall b'eaḋ é, agus naċ raiḃ a ċinneaḋ siúd ag troid i n-aġaiḋ a ċinniḋ féin le n-a ciantaiḃ? Nár ṫaisbáin an dall féin ḋó claiḋeaṁ ḃí ag a ṡeanaṫair lé'r bain sé an ceann de ṫaoiseaċ sa mbliaḋain 1798? Cé'n fáṫ go raiḃ sé féin mór le n-a leiṫéid de ḋuine ariaṁ? Ar ndóiġ níor ḃféidir gráḋ tíre agus gráḋ ceóil a ċur i gcomórtas le ċéile?

"Tabair ruaḋóg toraiġ dom," ars an dall, "agus beiḋ spreas againn le ċéile ar an dá ḃeiḋlín."

"Ní ḃeiḋ."

Duḃairt sé an focal ċom borb dána sin gur ġeit an dall. Scannruiġ an ṁáṫair ċom corruiġṫe is ḃí a mac.

"Ní ḃeiḋ aon ċeól againn le ċéile feasta," arsa Antoine, "ní ḃeiḋ aon ḃaint againn le ċéile feasta. Imṫiġ abaile agus ná feicṫear annseo arís ċoiḋċe ṫú!"

Ṡíl an dall i dtosaċ gur ar buile ḃí an fear óg. É díbirt as an teaċ! A ráḋ naċ mbéaḋ aon ċeól aca le ċéile feasta! Ṫuig sé gan mórán moille gur i ndá ríriḃ ḃí sé.

"Imṫiġ!" arsa Antoine.

Rug an dall ar a hata, ar a ṁaide treóir agus ar a ḃeiḋlín, agus amaċ leis faoi spéirṫiḃ neiṁe, agus gan fios aige cé'n fáṫ gur díbriġeaḋ é . . . .

. . . .

"Ar ċuala tú an sgéal, an sgéal mór?" arsa a ṁáṫair i gcogar ḟaiteaċ. A sgéal féin ár ndóiġ ḃí i gceirt aici.

"Ċualas agus táim ag imṫeaċt . . . ."

"Ag imṫeaċt! Ag imṫeaċt, a Antoine!" agus ḃí sgannraḋ n-a glór, "ár ndóiġ níl tú ag imṫeaċt uaim mar ġeall air sin, ḃfuil anois?" agus ṡíl sí a dá láiṁ a ċaiṫeaṁ timċeall ar ṁuineál a mic. Naċ uirri ḃí an mí-áḋ nár innis an sgéal dó sul ar ċuala sé ó ḋuine eile é!

"Tá mé ag imṫeaċt anois, a ṁáṫair."

Ṫug sé póg ḋi go díl. Ṫosuiġ sise ag caoineaḋ.

"A Antoine! a Antoine! Ná himṫiġ uaim! ná himṫiġ ó do ṁáṫair aonraic!"

Aċt d'éaluiġ sé uaiṫi agus gan fios sgéil ṁóir a ṁáṫar aige, d'imṫiġ sé leis ar eagla go lagḋóċaiḋe a ṁisneaċ, go dtiocfaḋ lagaḋ ar a anam . . . .

Ṫug sé aġaiḋ ar Ḃaile Áṫa Cliaṫ agus na Flaiṫis n-a ċroiḋe . . . .

An Dara Buaiḋ

.i.

Díoġaltas

Díoġaltas

An seanċeóltóir, Pól Duḃ, ag cainnt :—

Maiṫ ḋom, a Ṁuirġéid ; maiṫimís dá ċéile ó tá ár mac Antoine Beag an Ċeóil ar lár . . . .

Ċuireas fios ort, a Ṁuirġéid, nuair a ċualas an sgéal mór sin, aċt níor ṫáinic tú. Ní móide go ḃfuair tú an teaċtaireaċt ariaṁ : ḃí tú as baile ċualas ó ṡoin—má ċuirtear ceist ort cá raiḃ tú nó cé'n gnóṫa ḃí agat ann ní call ḋuit freagra a ṫaḃairt—aċt sílim go ḃfuil fios agam féin é. Molaim ṫú má's fíor mo ḃaraṁail . . . .

Ċuir Antoine maslaḋ orm an oiḋċe ḋeireaḋ leagas súil air ; ní fios dam anois cé'n fáṫ gur ċuir sé ar an teaċ mé, agus ċoṁ mór is ḃíomar le ċéile. Mearḃall intinne éigin ṫáinic air ċeapas ; ní ḃéaḋ sé ró-ḟada go dtioċfaḋ sé ċugam agus ṁaiṫfinn ḋó. Béaḋ greas againn ar an seanḃeiḋlín, agus ní ċuiṁneóċaḋ ceaċtar againn ar an mire ṫáinic air an oiḋċe sin. Aċt d'imṫiġ lá, agus d'imṫiġ ḋá lá, agus d'imṫiġ trí lá, agus níor ṫáinic sé. Ní raiḃ a ṫásg ná a ṫuairisg le fáġail ṫall ná i ḃfus. D'eiriġ mé an-uaigneaċ gan é. Níor ḟan croiḋe ná misneaċ agam. Gaċ uile ċoisméag dá gcloisfinn, b'é Antoine ḃí ann ċeapainn ; cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ sé fanaċt uaim agus an gean ḃí againn dá ċéile ? Ar innis sé ḋuit ariaṁ cé'n ċaoi ar

ḟeól Dia isteaċ ċugam é an ċéad uair? ar noċtuiġ sé duit ariaṁ cé'n grád ḃí aige orm? Snaḋm na seaċt snaḋm ḃí eadrainn . . . dá mbéaḋ a ḟios agam gur faoi'n gcré ḃí tú ar feaḋ an aċair, a Antoine Ḃig an Ċeóil!

Trí seaċtṁaini ċuirear ṫarm faoi ċéasaḋ agus faoi ċráḋ gan an teaċ ḟágail go dtáinic an fear aimsire isteaċ sa seómra ċugam maidin.

Ċualas ag imṫeaċt ṫart é agus leisg air imṫeaċt. Ḃí súil agam go nglanfaḋ sé leis, agus go ḃfágfaḋ sé liom féin mé le mo smaointe duaiḃseaċa a ḋéanaṁ. Aċt ní raiḃ baoġal air. Ṡíl sé cainnt a ċur orm cúpla uair aċt ċuirear cosg leis.

“A ṁaiġistir,” ar seisean.

Ní ḃfuair sé freagra uaim.

“An fear óg sin ḃíoḋ ag teaċt ar cuairt annseo . . . .”

Ġeit mé.

“Seól isteaċ annseo go beó é, a amadáin,” arsa mise, agus d'eiriġ mo ċroiḋe go raiḃ sé tagṫa faoi ḋeireaḋ. Naċ maiṫ a ḃí ḟios agam naċ ḃféadfaḋ sé fanaċt uaim!

Aċt níor ċorruiġ an fear aimsire. Moṫuiġear é 'mo aice agus fonn cainnte air. Dá mbéaḋ raḋarc na súl agam, d'ḟeicfinn an truaiġ ḃí aige dom n-a ṡeanéadan rocaċ.

“Déan deifir agus seól isteaċ é,” arsa mise go borb, “deifir!”

“Aċt níl sé ann, a ṁaiġistir ——”

“Cé'n ċainnt sin ort mar sin? Imṫiġ!”

“Aċt tá sgéala agam faoi — —”

Ḃí ḟios agam air nárḃ é an deáġ-sgéal ḃí aige. Ṫosuiġeas ag cur caoi ar an teiniḋ, ionnós nać ḃfeicfeaḋ an fear aimsire a ċorruiġṫe is ḃí mé.

“Céard a ċuala tú?” arsa mise, agus ní ṡílim go mbéaḋ ḟios ag aon duine dá ṫuigsionaiġe é an imniḋe ḃí orm.

“Ar ḋeir Ḋé go raḃ sé,” ars an fear aimsire go diaḋanta agus truaiġ aige ḋom. Ḃí ḟios aige ċoṁ mór is ḃíomar le ċéile—dá mbéaḋ ḟios aige go mb'é mo ṁac féin é!

D'éiriġeas 'mo ṡeasaṁ. Níor ḟéad mé ceist ċur air.

“Tá sé faoi'n ḃfód le deiċ lá,” ar seisean; ṫáinic ṫoċt air—“má's fód atá ós a ċionn, agus ní ṡílim gurb eaḋ aċt gainiṁ agus aol . . . .”

Ní ċeapṫá ormsa go raiḃ spéis ar biṫ agam n-a ċuid cainnte: lean sé ḋá sgéal—

“Marḃuiġeaḋ deiċ lá ó ṡoin é i mBaile Áṫa Cliaṫ . . . . seanṗáipéar fuaireas ar maidin agus ḃí a ainm ann . . . . luċt an airm a ṁarḃuiġ é . . . . dá mbéaḋ ḟios agatsa é, a ṁaiġistir, b'ḟéidir go ḃféadfá cosg a ċur leó: ḃí tú féin san arm uair, nać raiḃ?”

Níor leigeas orm go raiḃ mé ag éisteaċt leis an ċor ar biṫ. Go deiṁin, an uair sin, is ar éigin a ṫuigeas céard ḃí ġá ráḋ aige agus an toċt ṫáinic orm. Ḃí bárr na fuinneóige fosgailte agam. Ḃí cuṁraċt túis an tsaṁraiḋ ag eirġe aníos as an iṫir. Fuiseóg ag gaḃail ceóil go croiḋeaṁail i n-áirde sna spéirtiḃ . . . . ní ċloisfeaḋ Antoine Beag an ceól sin arís ċoiḋċe . . . . ṫáinic fonn orm a ḋul

go dtí do ṫeaċ, a Ṁuirġéid, agus coṁḃrón a ḋéanaṁ leat . . . .

Ḃí Sean-Ċrosaċ, an fear aimsire, ag cur ḋe. Leis an ḃfuiseóig ḃíos féin ag éisteaċt; ṡílṫeá sin ar ċaoi ar biṫ.

"Ḃí clampar éigin i mḂl'aṫ' Cliaṫ?" arsa-mise.

"Ḃí—cogaḋ mór. Losgaḋ . . . ."

"Cogaḋ mór?"

"Seaḋ ṁ'anam. Ḃí cunntas faoi san bpáipéar."

"Cuir diallaid ar an gcapall agus fáiġ na páipéir uilig ḋom. Iad sin ċuir an troid ar bun, ṫuill siad a ḃfuair siad. Déan deifir."

Ḃí ḟios agam go raiḃ an fear aimsire ag féaċaint orm, gur ċeap sé go raiḃ mé gan croiḋe, go mba ċuma liom céard d'éiriġ do'n ċaraid óg ḃíoḋ ar cuairt agam. Aċt ní aṁlaiḋ ḃí. D'éiriġ sean-ṁisneaċ na hóige ionnam. Geineaḋ diaḃal ionnam. Ṫosuiġ sé ḋom' ġríosaḋ. An mac sin dá dtugas gean mo ċroiḋe dúnṁarḃuiġeaḋ é. An fear ḃí ionnam? An raiḃ sé de ṁisneaċ agam díoġaltas a ḃaint amaċ?

An diaḃal ḃí istiġ 'mo ċroiḋe níor ṫáinic coṁnaiḋe air aċt é ag tafaint orm, ag caiṫeaṁ tarcuisne orm naċ raiḃ ionnam aċt seanċarnán feóla ó ċailleas raḃarc na súl. Músgluiġeaḋ an fonn ċun díoġaltais. Dá mbéaḋ an fear ḃí ciontaċ san dúnṁarḃaḋ agam stracfainn an ḟeóil dá ċnáṁaiḃ mara mbéaḋ aon ċaoi eile le n-a ċur dá ṫreóir. Aċt níor ṁór ḋom ḃeiṫ ar m'aire. Ní ḋéanfaḋ sé cúis dá gceapfaiḋe go raiḃ mé niṁneaċ. Ḃí lúṫġáir orm naċ raiḃ ḟios ag neaċ aċt tú féin, a

Ṁuirġéid, cé'n ġaol ḃí agam le Antoine Beag. Ċuireas teaċtaireaċt ċugad. Ṡíleas go ḃféadfaḋ an ḃeirt againn sliġe éigin a ċeapaḋ le díoġaltas a ḃaint amaċ . . . .

Aċt cé ḃí cionntaċ? Cé ṫuill an bás uaim? Rí Ṡasana? A Ṗríoṁ-reaċtaire? A Ḟear-ionaid? Fear an airm? Aċt is beag is féidir le fear a ḋéanaṁ gan aṁarc na súl. Mo ṫruaiġ agus mo ḟeaċt gcéad truaiġ go ḃfuilim 'mo ḋall indiu, a Antoine Ḃig an Ċeóil . . . .

Ṫáinic Sean-Ċrosaċ ar ais. Beart mór páipéirí aige. Ṫosuiġ sé ġá léiġeaḋ dom, aċt níor leig mise orm go raiḃ mórán spéise agam ionnta. Le dallóg a ċur air, ṫosuiġeas ag molaḋ luċt an airm, agus náire ṡaoġalta orm go raiḃ baint agam leó tráṫ dom' ṡaoġal.

Luaḋ sé ainm fir.

“Cé'n t-ainm aduḃairt tú?” arsa mise.

Duḃairt sé i n-aṫ-uair é.

“Sin é atá n-a ḟear-cinn ar an arm faoi láṫair,” ar seisean.

“Tá mé tuirseaċ díḃ uilig,” adeirimse. “Sgrios agus ná feictear annseo arís indiu tú,” agus ṡílfeá orm go raiḃ leisg an tsaoġail orm.

Aċt ní raiḃ. Ḃí seanaiṫne agam ar an ḃfear a luaḋaḋ. Ḃí sé n-a oifigeaċ óg 'n-aon ċipe liomsa tráṫ a raiḃ mé féin san arm fadó. Ḃíos cineál mór leis. Sé ḃí cionntaċ san dúnṁarḃaḋ . . . .

Ċuir mé litir ag triall air. Ċuir mé fáilte roiṁe go hÉirinn. Ṁolas é gur ċuir sé an tÉirġe-Amaċ faoi ċois . . . .

"Nuair a ċualas gur tú cuireaḋ ċugainn," arsa mise sa litir, "ḃíos ríméadaċ mar ḃí ḟios agam naċ ngéillfeá de ḃoige, ná de ḟeafóid, aċt go gcoiṁlíonfá do ḋualgas cruaiḋ. An bás ḃí tuillte ag an dream sin i mBaile Áṫa Cliaṫ fuair siad é. Má ḃíonn lá saoire ar biṫ agat, b'ḟéidir go dtiuḃrṫá cuairt orm annseo. Tá iasgaireaċt ṫar bárr ann, agus beiḋ caint againn faoi'n tseanaimsir aoiḃinn ḃí againn le ċéile fadó san Afric Ṫeas."

Nuair ḃí an litir sgríoḃṫa agam, agus is mór an stróṁ ċuir sé orm a sgríoḃaḋ, aċt tig le dall féin sgríoḃnóireaċt a ḋéanaṁ aċt an gléas feileaṁnaċ beiṫ aige ċuige, nuair ḃí an litir curṫa ċun bealaiġ agam baineaḋ meaḋċan mór de mo ċroiḋe. Ḃíos cinnte go dtiocfaḋ sé dá bḟéadfaḋ sé é ar ċor ar biṫ. Agus annsin . . . .

Ní ḟios dom cé'n ċaoi ar ċaiṫeas an dá lá ḃí ċugam. Ḃí tráṫ an díoġaltais ag druideaḋ liom agus tá ḟios agadsa, a Ṁuirġéid, cé'n blas atá ar an díoġaltas. Aimsir an earraiġ ḃí ann, óige na bliadna, cuṁraċt bláṫ agus iṫir san aér ṫart orm, agus mo ċroiḋe féin ċoṁ héadtrom is ḃí sul ar bualaḋ dall mé. Naċ mbéaḋ an naṁaid, an fear ḃain mo ṁac ḋíom, ar mo ċoṁairle gan aon aċar?

Ḃuaileas amaċ. Naċ agam atá an ċuiṁne ar an oiḋċe sin! D'ḟan mé tamall sa gcoill ḃig giuṁaise atá le hais na haiḃne. Aimsir gaoiṫe anoir is gnáṫaċ ceól aoiḃinn ḃeiṫ sa gcoill sin. Ḃí an ceól ann, cinnte go leór—na mílte deaṁan díoṁaoin ag caiṫeaṁ saoire ṡílteá. Cuireaḋ aiteas orm. Cuireaḋ aoiḃneas orm. Níor baineaḋ a leiṫéid de

ċeól ar aon ġléas dár ċeap fear ariaṁ. Rinneas dearmad ar an ḃfear cinn airm agus ar na coiriḃ ḃí déanta aige. Ní raiḃ sa saoġal aċt mé féin agus an ceól diaḃalta sin—agus Antoine Ḃeag. Saṁluiġeaḋ dom go raiḃ seisean ann, go raiḃ sé le mo ṫaoḃ ann ag éisteaċt leis an gceól uaṫḃásaċ. . . . . Laḃras leis. Sgreadas air. Ṡín mé mo láṁ amaċ uaim le breiṫ air, aċt ní raiḃ sé ann. Naċ éasgaiḋ do ḋuine éaluġaḋ ó ḋuine eile san oiḋċe? Agus naċ ḃfuil sé n-a oiḋċe i gcoṁnaiḋe agamsa?

Aċt ṫuigeas go soiléir annsin céard ḃí déanta. Seaḋ, agus ṫuigeas freisin céard ḃí le déanaṁ . . . .

Aċt cé'n ċaoi? Ḃíos 'mo ḋall agus níl sé éasgaiḋ ag dall gníoṁ de'n tsórt ḃí ceapṫa agamsa a ḋéanaṁ gan caḃair. Ṡíleas cuairt a ṫaḃairt orṫsa, a Ṁuirġéid. Ó ṁill tú na súile orm an oiḋċe uaṫḃásaċ úd, naċ dtiuḃrṫá iasaċt do ḋá ṡúil féin dom feaḋ cúpla lá? Ḃí olc agus gráin agat orm; ní raiḃ aon niḋ ar an saoġal naċ ndéanfá le maslaḋ ṫaḃairt dom, aċt ḃíos lán-ċinnte go gcuirfeá an fuaṫ ar cáirde nuair ċloisṫeá cé'n gnó ḃí agam díot.

Tá eólas maiṫ ar an stáir agam. Ṫosuiġeas ag maċtnaṁ ar ain-ḃás na dtíoránaċ ba ṁó cliú dá raiḃ ann ó ṫús. An ḃféadfainn aon ḃás aca imirt ar an t-é seo ḃain Antoine ḋínn?

Niṁ? D'ḟéadfaḋ dall niṁ a ċur i gcupán ċoṁ maiṫ le duine, aċt níor ṫaiṫnig sé liom. Piléar? Ḃ'ḟeárr liom sin go mór, aċt nuair naċ raiḃ amarc na súl agam cé'n ċaoi d'aṁsóċainn é? Ní raiḃ sé an-réiḋ ar ċor ar biṫ . . . .

Ċuaiḋ mé go dtí do teaċ. Rugas ar an laisde. Tá déanaṁ aisteaċ neaṁċoitċianta ar an laisde céadna mar is eól duit féin. Na méara na súile is géire ḃíos ag dall. Ċuir an laisde sin rud éigin i gcuiṁne ḋom. Ní raiḃ ḟios agam cé'n rud é. D'ḟan mé annsin sgataṁ deas ag an doras, leis an seanċuiṁne a aiṫḃeoḋċaint. Ní raiḃ lúb ná casaḋ, alp ná cnap air nár ċuimil mé na méara ḋe ḟiċe uair, agus eaċtraí mo ḟaoġail ag gluaiseaċt ós coṁair mo ṡúl gan beóḋaċt ar nós tonnta na mara.

Ċonnaiceas, seaḋ giḋ dall mé, ċonnaiceas boṫán beag i lár maċaire san Aifric Ṫeas. Lá buiḋe brotallaċ ḃí ann, agus ḃí an ḃeirt ḟear ar an ḃfosgaḋ ón ngréin—fear aca gonta agus an fear eile ag cuidiuġaḋ leis. Agus naċ é ḃí buiḋeaċ do'n ḟear leónta? Ní raiḃ aon rud aige naċ dtiuḃraḋ sé do'n té ṫárrṫáil é. Ba mise an fear gonta; an fear eile ḃí ag cuidiuġaḋ liom, b'é siúd an fear ḃí ós cionn an airm anois . . . .

Ġeit mo ċroiḋe. Ḃí agam. Ċuir do laisde-se i gcuiṁne ḋom an aisge d'iarras air. Ní ġlacfainn aon rud uaiḋ aċt seanṗiostal ḃí aige, seanṗiostal rinneaḋ san Eadáil céad bliaḋain ó ṡoin. D'ḟéadfaiḋ an gníoṁ a ḋéanaṁ leis. Ní ḋéanfaḋ aon rud eile cúis. Ní ḃéaḋ aiṁreas ar biṫ air nuair a ṫaisbáinfinn ḋó é. Ní ċuirfeaḋ an seanġléas troda sin faitċíos ar éinne. Agus ní ċeapfaiḋe aċt gur timpist ḃí ann . . . .

Ní ḋeaċa mé isteaċ ċugad an oiḋċe sin. Ġluais liom aḃaile. Ní raiḃ aon ċeól le clos agam sa gcoill giuṁaise atá le hais na haiḃne. Ní raiḃ

ceól ar an saoġal ċoṁ haoiḃinn le ceól an díoġaltais ḃí istiġ 'mo ċroiḋe féin . . . .

Ḃí sé n-a lá nuair a ṡroiċeas mo ṫeaċ. Aċt naċ cuma lá ṫar oiḋċe ag dall de mo ṡórt? An cuartuġaḋ a rinneas go ḃfuaireas an seanġléas troda! Ḃí fios agam go raiḃ sé agam i n-áit éigin sa teaċ, aċt cé'n ait? Ní féadfainn caḃair iarraiḋ. Níor eiriġ liom é ḟáġail ṫall ná i ḃfus. Dá mbéaḋṫá-sa le m'ais, a Ṁuirġéid! Ċuireas fios ort sa deire. Aċt ní raiḃ an teaċtaire aċt imṫiġṫe nuair ċuiṁniġeas ar ċúpla bosca taisdil ḃí agam ar áiléir. I dtóin bosca díḃ fuaireas an capa ḃí le cuidiuġaḋ liom . . . .

Síos liom an staiġre go raiḃ mé 'mo ṡeómra féin, go raiḃ mé 'mo ċaṫaoir ṁóir ṡuaiṁnis féin agus an seanṗiostal agam. Ní ḃfuair mo ḃeidlín ariaṁ an cuimilt agus an ḃanaltraċt ċaoin is fuair an piostal. Ṡílṫeá orm gur ċeapas gur rud beó ḃí agam ann. Laḃras leis. Ṁolas é ar na gníoṁarṫaiḃ rinne sé ó múnluiġeaḋ i dtosaċ é. Ċuireas i gcéill ḋó go mbéaḋ a ġníoṁ deireannaċ faoi ċliú go deireaḋ aimsire. Agus ḃéaḋ, a Ṁuirġéid, maraċ tusa . . . .

Ḃí an piostal i ngreim agam nuair a ṫáinig Sean-Ċrosaċ agus litir aige le m'aġaiḋ. Ní minic ḋom litir ḟáġail. Ní féidir liom ceann a léiġeaḋ, faraoir, agus ḃí dearmad déanta ag an saoġal orm le fiċe bliaḋan. Léiġ an fear aimsire an litir. Ba ó'n ḃfear cinn airm í.

Níorḃ féidir leis teaċt. Ṫuit an croiḋe orm. Tímpist beag d'eiriġ ḋó. Tuilleaḋ de'n tubuisde

ċuige! Aċt ní raiḃ sé an-ḟada uaim; an ḃféadfainn cuairt ṫabairt air? Tógaḋ mo ċroiḋe arís. Teaċ beag ḃí aige sna sléiḃtiḃ go dtiocfaḋ bireaċ air, go ḃféadfaḋ sé críoċ a ċur le n-a ċuid oibre i nÉirinn . . . .

"Gléastar an cóiste go beó," arsa mise leis an ḃfear aimsire.

"An cóiste?" ar seisean agus iongnaḋ air.

"Seaḋ, a ḋiaḃail. Nár ċuala tú mé? An cóiste adeirim," arsa mise.

Ní ċreidteá aċt an t-iongnaḋ ṫáinic ar Sean-Ċrosaċ. Níor ḟág an seanċóiste an teaċ ó cuireaḋ m'aṫair, aċt ṡíleas go ḃfeilfeaḋ sé do'n ocáid seo, agus ar ḃealaċ naċ ḃfeilfeaḋ aon ġléas iomċuir eile. Ḃí maorḋaċt na seanaimsire ag baint leis; ḃí maorḋaċt ag baint leis an ngníoṁ ḃí le déanaṁ agamsa ḟreisin . . . .

Siḃse a ḃfuil aṁarc na súl agaiḃ tá an solus agus an dorċadas agaiḃ, tá an lá agus an oiḋċe agaiḃ mar ċloċa míle ḃur mbeaṫa; aċt ní aṁlaiḋ dúinn-ne a ċoṁnuiġeann i saoġal duḃ de ṡíor. Níl againn-ne mar ċloċa míle na beaṫa aċt gníoṁarṫa gur fiú cuiṁneaḋ orra. Ḃa ċeann díḃ sin an turas oiḋċe ṫugas 'mo ṡeanċóiste aṫarḋa le marḃaḋ a ḋéanaṁ. Ḃa ṡaiġead soluis i ndaḃaċ mo ḋorċadais é. An seanċóiste maorḋa aṫarḋa sin dom' iomċur ṫar bóiṫre garḃa cloċaċa agus gan ionam féin aċt oirnéis díoġaltais. Ní ar son mo ṁic aṁáin ḃí mé le díoġaltas a ḃaint amaċ, aċt ar son na mílte mac eile fuair anḃás i nÉirinn leis na céadtaiḃ bliaḋan . . . .

Ḃí an seanteaċ agus an seansaoġal a ċaiṫ mé féin agus mo ṁuinntir rómam fágṫa 'mo ḋiaiḋ agam; ba laoċ, ba ġaisgiḋeaċ mé ag gluaiseaċt liom le gníoṁ a ḋéanaṁ ar son na tíre sin nár ġráḋuiġ mo ṡinnsir. Aċt ní ṫig liom cur-síos ar an aṫruġaḋ ṫáinic orm le goirid. Turas uaire aṁáin ḃí orm, aċt naċ iomḋa duine eile ċaiṫ saoġal na saoġal i n-aon uair aṁáin?

Cuireaḋ fáilte rómam san teaċ ḃí faoi ċíos ag an ḃfear cinn airm sna sléiḃte. Rinne Sean-Ċrosaċ obair súl dom. Duḃairt sé naċ raiḃ ann aċt teaċ beag cosaṁail le teaċ feilméara.

Treóruiġeaḋ isteaċ i seómra mé. Ḃí an fear a raiḃ mé ar a ṫóir ann rómam. Ċrait sé láṁ liom.

“Tá fáilte romat, a Ṗóil,” ar seisean. “Suiḋ.”

Ḃí teine ṁaiṫ ann agus an ḃeirt againn n-ár suiḋe le n-a hais.

“Tig linn cainnt a ḋéanaṁ gan solus,” ar seisean, “tá deoċ agus eile ar an mbórd annsin le t'ais.”

Ḃí eagla orm go ḃfeicfeaḋ sé ċoṁ corruiġṫe is ḃíos. Ṫug sé misneaċ dom naċ raiḃ solus aige sa seómra. An ġráin ḃí agam ḋó, ḃí ḟios agam naċ raiḃ ionnam í a ċeilt ar áit na mbonn. Dá gcuirfiḋe moill ḃeag ar an ḃfear aimsire, dá mbéaḋ easbaiḋ soluis air go ceann tamaill ḃig, ḃéaḋ liom. Ḃéaḋ an ḟéaċaint niṁneaċ ba léir dom ḃeiṫ im' aġaiḋ faoi ḟolaċ agam.

“Is fada an t-aċar ó casaḋ le ċéile ċeana sinn,” ar seisean, “cé ṁéad bliaḋan é?”

"Ḃfuil sé fiċe bliaḋan?"

"Tá agus ós a ċionn."

An piostal iodálac ársa ḃronn sé orm an uair sin ḃí sé i dtaisge agam 'mo ṗóca. Ḃí an teine breáġ mór. Ḃí sgáṫ orm go ḃféadfaḋ sé m'éadan corruiġṫe ḟeiceál leis na lasraċa geala ḃí ag éirġe as. Leag mé láṁ ar an bpiostal. Ḃí sé faoi réir; an t-urċar agus eile ann . . . . Ḃí mé ag maċtnaṁ ar an gcaoi agus ar an tráṫ a bḟeárr an piléar ċur isteaċ ann. Rugas ar ṫoiteóg as an mbosca ḃí le m'ais. D'éiriġ liom an toiteóg a ḋeargaḋ. Ċuir mé cúpla gail i n-áirde uaim. Ċualas ag cainnt é. Ní raiḃ suim agam n-a ḃriaṫraiḃ. Naċ ḃféadfainn cipín a lasaḋ le n-a ṫoiteóg a ḋeargaḋ, agus an fad is ḃéaḋ sé ġá ḋéanaṁ é ċaiṫeaṁ? Ar ḃfeárr ḋom é ḋéanaṁ anois díreaċ, nó fanaċt go n-inn-seoċainn dó cé'n fáṫ ḃí agam leis?

"Nuair ḃíomar san Aifric Ṫeas le ċéile . . . ."

Dá marḃóċainn ar an toirt é nárḃ aṁlaiḋ a bḟeárr ḋúinn beirt. Ṡín sé na cosa amaċ uaiḋ. Ṫeangṁaiġ cos díoḃ le mo ċois féin. Ṫáinic cineál creaṫaḋ orm . . . .

"Fiċe bliaḋan! Támaoid ag dul i n-aois a Ṗóil. Ḃfuil cosaṁlaċt na haoise ag teaċt orm?"

Ní raiḃ fios aige naċ ḃféadfainn é ḟeiceál. Níor ċuala sé ariaṁ gur baineaḋ radharc na súl díom. Duḃras rud éigin faoi'n dorċadas.

"An doċtúir . . . ."

Níor éirt mé le n-a ċuid cainnte. I bpóca mo ċasóige ḃí an piostal agam. Ḃíos ġá cuimilt go

láġaċ le m'ordóig. An laisde aisteaċ sin atá ar do ḋoras-sa, a Ṁuirġéid, ḃí agam 'mo láṁ ṡíleas. Leagas méar ar ḃéal an ṗiostail. Tríd an bpoll beag sin a ṫiocfas an luaiḋ a ċuireas deireaḋ le tíoránaċ, arsa mise liom féin. Ḃí poll beag eile ar línéal agus ar éadaċ na casóige, le béal an ṗiostail a ṡáiṫeaḋ amaċ tríd beagán, leis an urċar a ċaiṫeaḋ. Ċuimil mé casúr an ṗiostail. Tá alt ar an laisde tá ar an déanaṁ céadna leis an gcasúr sin. Nuair a ṫógfainn an casúr agus nuair a sgaoilfinn anuas arís é ḃéaḋ anam i láṫair a Ċruṫuiġṫeóra . . . .

"Deir an doċtúir liom . . . ."

Ḃí sé ag cur ḋe, aċt ní raiḃ ḟios agam faoi neaṁ céard ḃí sé a ráḋ. Ċuirfinn focal beag neaṁ-urċóideaċ isteaċ sa gcainnt ó am go ham; an piostal, agus an ċosaṁlaċt ḃí aige leis an laisde sin atá ar ḋoras do ṫiġe, a Ṁuirġéid, an t-aon niḋ aṁáin ḃí im' aigne. D'osglóċaḋ an laisde doras do ṫiġe ḋom; an n-osglóċaḋ an piostal doras do ċroiḋe?

"Toiteóg eile?"

Ġlacas uaiḋ í. D'eiriġeas 'mo ṡeasaṁ. Ḃíos le taoḃ a ċaṫaoireaċ. Ḃí m'uille ċlé buailte leis. An toiteóg 'mo láṁ ċlé. An láṁ ḋeas 'mo ṗoca agus greim agam ar an bpiostal. Ceaṫraṁa orḋlaiġ ḋá ḃéal sáiṫte amaċ agam tríd an bpoll ḃí san éadaċ. An casúr tógṫa. Ṫosuiġ clog a' bualaḋ. Ċomairiġeas gaċ buille. Ḃí ḟios agam go raiḃ sé a deiċ: nuair ḃéaḋ an deiċeaḋ buille ġá ḃualaḋ, ċloisfiḋe torann eile sa seómra . . . ."

"... a trí ...." ars an clog.

Moṫuiġeas an luċt aimsire ag riṫ isteaċ orainn. Naċ orra ḃéaḋ an sgáṫ?

"... a ceaṫair ...."

Ḃeirfiḋe orm agus an piostal 'mo ġlaic. Aċt naċ ḃféadfainn a ċruṫuġaḋ ós comair coirte ar biṫ go mba leis féin an piostal?

"... a cúig ...."

Ár ndóiġ deirfeaḋ an coiste crónaire gur timpíst ḃí ann, naċ raiḃ ḟios ag ceaċtar againn go raiḃ urċar ann.

"... a sé ...."

Dá gcroċtaiḋe féin mé, an raiḃ doċar mór annsin? Naċ raiḃ sé mo ṁaiṫeasa ṫart ceana féin?

"... a seaċt ...."

An lúṫġáir ḃéaḋ ar an saoġal Fódla! An bróid ḃéaḋ orṫsa, a Ṁuirġéid! An tógḃáil croiḋe ḃéaḋ ort gur ḋíol fear marḃṫa ár mic as a ċuid oibre, agus gur mise rinne an gníoṁ!

"... a h-oċt ...."

Ċloisfiḋe an t-urċar seo ar fud an tiġe; ċloisfiḋe a ṁac alla ar fud an doṁain ṁóir; ṫógaḋ sé gaċ deáġċroiḋe.

Ċualas cainnt an ḟir a ḃí le caiṫeaṁ agam. Ṡíleas go raiḃ sé an-ḟada uaim—na mílte míle. Ḃuail na focla sa gcluais mé, aċt níor ċuireas i ndiaiḋ a ċéile iad im' intinn. Níor ḃaineas aon ċiall ċeart asta. Nuair buail an clog an seaċtaḋ buille, ċualas é ag ráḋ rud éigin faoi ḋoċtúir agus go raiḃ eagla air naċ ḃféadfaiḋe a leiġeas coiḋċe. Ḃí ciall a ċuid cainnte ag dul isteaċ 'mo ċeann

do réir a ċéile. Ġeiteas ag an naoṁaḋ buille. Ṫuigeas céard a ḃí air.

"Agus an ḃfeiceann tú anois mé?" arsa mise.

"Ní ḟeicim. Tá faitċíos orm naċ ḃfeicfiḋ mé aon ċeó arís coiḋċe."

"Cé'n ċaoi a ḃfeicteá gan solus?" arsa mise.

Ḃí éadaċ casta timċeall ar a ċeann. Ṁoṫuiġeas é ġá ḃaint de,

"Naċ uaṫḃásaċ an feic mé, a Ṗóil," ar seisean. D'eiriġ sé n-a ḟeasaṁ. Ḃí sé beagnaċ buailte liom.

"Naċ gránda an raḋarc mé," ar seisean go brónaċ, "agus duḃraḋ uair go raiḃ mé andaṫaṁail."

Beirt ḋall i seómra ḋorċa! beirt ḋall agus duine aca ar tí an duine eile a ċaiṫeaṁ!

"Aċt níl mé daṫaṁail anois, agus ní ḃeiḋ arís coiḋċe. Féaċ an t-éadan millte sin——"

Ní raiḃ ḟios aige cé'n ḃail ḃí orm féin. Níor leigeas orm naċ ḃfaca mé an sgrios ḃí déanta.

"Ní abróċar arís coiḋċe gur fear breaġ daṫaṁail mé."

Ḃíomar taoḃ le taoḃ annsin, agus guala le gualainn, agus gan raḋarc na súl ag ceaċtar againn . . . .

Ċuireas ceist air.

"Seaḋ, bean a rinne an obair seo . . . . ó, cá ḃfios dom? Ola éigin losgaċ ċaiṫ sí liom . . . ."

. . . .

Níor ḟéadas é ċaiṫeaṁ. Ba uaṫḃásaiġe an ḃail cuireaḋ air ná aon ḃás. Ċuiṁniġeas ar ar ḟulaing mé féin. Is beag naċ raiḃ truaiġ agam ḋó . . . .

A Ṁuirġéid, tig leat é innseaċt domsa faoi rún: an aṁlaiḋ gur fágaḋ braon beag de'n ola ḃain na súile asamsa sa mbuidéal, agus gur leis rinne tú an gníoṁ? Ar ḃain tú díoġaltas de'n ḟear ḃain do ṁac díot ar an dóiġ ċéadna agus leis an ola ċéadna is a ḃain tú díoġaltas de'n té ṫug an mac duit?

an treas buaiḋ

.i.

beirt ḃan misneaṁail

Beirt Ḃan Misneaṁail

Do hinnsiġeaḋ an sgéal seo ḋom le goirid :—

Tá aiṫne agam ar ṡeanṁnaoi atá dall le bliaḋantaiḃ fada. Baintreaḃaċ atá innti, agus ní heól dom go raiḃ aici ariaṁ aċt an t-aon ṁac aṁáin.

Baintreaḃaċ agus í dall—ṡílṫeá ó'n gcainnt sin gur bean ḃoċt ḃéaḋ innti ; ṡíleas féin i dtosaċ é nuair fuaireas a tuairisg. Aċt ḃí dul-amuḋa orm agus dul-amuḋa mór. Bean ṡaiḋḃir í ; dá mbéaḋ an céadṁaḋ cuid dá maoin agamsa d'ḟéadfainn gan faic a ḋéanaṁ le mo ḃeó.

Ċuireas aiṫne uirri i dtosaċ na Bealtaine atá imṫiġṫe ṫart. Cuireaḋ ann mé ar ṫeaċtaireaċt ; aċt nuair ċonnaiceas an t-árus maorḋa, agus an ċosaṁalaċt ḃí ar an uile rud ṫart ann, ṡíleas ár ndóiġ naċ raiḃ mé san áit ar cuireaḋ mé—searḃóġantaiḋṫe agus 'ċ aon tsórt ṫart orm gaċ uile ċoisméag a ṡiuḃalfainn ! Agus duḃraḋ liom cuairt ṫaḃairt ar ṡeanḃean ḋaill ḃí n-a coṁnaiḋe sna sléiḃte i gCill Manntain !

Seólaḋ isteaċ sa seómra mé.

Ḃí sise ann róṁam : bean ċaol ċaiṫte, aġaiḋ bán leigṫe uirri agus cosaṁalaċt ar an uile ḃall di go raiḃ sí mórċúiseaċ mórḋálaċ. Is maiṫ is cuiṁneaċ liom an ċéad aṁarc sin : ḃí gúna duḃ síoda uirri,

caṫaoir ṁór ṡuaiṁnis fúiti, a cosa i n-áirde ar stól, a cuid cniotála ar bórd beag le n-a taoḃ—ḃí sí ar nós deilḃ ḋuiḃ san seómra mór galánta sin gan cor aisdi go labrainn féin i dtosaċ.

"Cuireaḋ annseo mé le teaċtaireaċt," arsa mise.

"Seaḋ."

"Le teaċtaireaċt ó do ṁac."

Ġeit sí.

"Duḃairt sé liom a ráḋ leat . . . ."

Ní raiḃ sé de ṁisneaċ agam an teaċtaireaċt ṫaḃairt di lom díreaċ nuair ṫugas faoi deara cé'n imniḋe ṫáinic uirri nuair luaḋaḋ a ainm.

Cé'n ċaoi a ḃféadfainn agus gan agam aċt an droċ-sgéal di? Cé'n ċaoi a ḃféadfainn innseaċt do'n tseanḃean ḋall sin go raiḃ sí gan mac anois; go raiḃ cnáṁa a haon-ṁic faoi'n ḃfóid le mí?

Ċeapas bréag innseaċt di.

"Tá do ṁac beó slán ṫall i Sasana," arsa mise, "ḃí sé san Eirġe-Amaċ; gaḃaḋ é, cuireaḋ ṫar sáile é . . . ."

"Ní raiḃ a ainm sna páipéir," ar sise, "léiġeaḋ ainmneaċa na ndaoine cuireaḋ ṫar sáile ḋom."

"Ainm bréige ḃí air . . . ."

Caiṫtear bréaga a ċoṫuġaḋ le bréagaiḃ eile. Aċt cé'n neart ḃí agam air? An ḃféadfása an ḟírinne innseaċt do'n tseanḃean ḋall sin? Cár ḃfios ḋuit naċ marḃóċaiḋe í dá n-innseóċtá an ḟírinne ḋi mar seo:—

A ḃean uasal, is truaiġ liom ṫú. Tá tú gan mac anois. Innseóċad duit cé'n ċaoi ar ċuireas aiṫne

air i dtosaċ. Dream fear armṫa ċuaiḋ isteaċ i bpáirc big i lár na caṫraċ i mBaile Áṫa Cliaṫ leis an áit a ġabáil le troid a ḋéanaṁ le n-a sean-naiṁde. Ḋíbir siad an pobul uile as an bpáirc. Ṡíleadar go raiḃ sé fúṫa féin ar fad, naċ raiḃ aon duine ann aċt a muinntir féin. Aċt ḃí dul-amuḋa orra. Ag cuartuġaḋ na háite ḋomsa, ṫáinic mé ar ḟear n-a luiġe ar ḟuiḋeaċán n-a ṫrom-ċodlaḋ meisge. Fear meaḋon-aosta ḃí ann; fear saiḃḃir de réir cosaṁlaċta, aċt ba léir ó'n ḃfuil ḃí ar a ḃaiṫis, agus ó'n gclabar ḃí ar a ċuid éadaiġ go raiḃ sé ar a ḟaoire ó'n dtuaiṫ agus naċ ar a leas ḃí sé ġá caiṫeaṁ.

Ḋúisiġeas é.

“Amaċ leat as an bpáirc go beó,” arsa mise.

D'ḟéaċ sé idir an dá ḟúil go miċeadaċ orm. Ḃí fonn troda air.

“Amaċ leat tú féin . . . .”

Rugas ar ġualainn air.

“Seo, corruiġ,” arsa mise. Níor ṁaiṫ liom beiṫ ró-ḃorb leis go gcuirfeaḋ sé a ċéad ḋúiseaċt de.

Ṡíl sé mé leagaḋ, truisleóg ṫaḃairt ḋom. Ḃ'éigin dom bárr na báiġnéide ṫaḃairt air.

“Marḃḟáisg ort,” ar seisean, “tá gléas troda agus caṫa agam féin,” agus ḃain sé piostal as a ṗóca sul a raiḃ ḟios agam céard ḃí faoi a ḋéanaṁ.

“Anois, má's fear tú,” ar seisean; d'ḟéaċ sé ar mo ċulaiṫ éadaiġ, ar m'éide caṫa, ar mo ċrios agus na piléir ḃí ann, ar an ngunna agus ar an mbáiġnéid. Sgríob sé a ċeann. Ċuimil sé na súile. Ḃí a ċéad ḋúiseaċt agus a ḋeireaḋ meisge ġá gcur ḋe aige.

"Agus cé ṫú féin le do ṫoil?" ar seisean agus iongnaḋ mór air.

"Saiġdiúir mé," arsa mise ġá ṫreóruġaḋ go dtí an geata, "saiġdiúir i n-arm Ṗoblaċt' na hÉireann . . . ."

"An ag brionglóidiġ atá mé?" ar seisean. "Poblaċt na hÉireann?"

Duḃairt sé na focla sin trí nó ceaṫar d'uairiḃ agus é ag iarraiḋ an sgéal a ṫuigsint. Dá n-abróċainn go raiḃ mé 'mo ṡaiġdiúir Róṁánaċ agus go raiḃ Iúl Caesar mar ċeannaire orm ní ḃéaḋ níos mó iongnaḋ ar an ḃfear boċt.

Faoi ḋeireaḋ duḃairt sé:

"Cogar mé leat, a ḟir óig," ar seisean, "cé'n dáta é?"

"Luain Cásga."

"Seaḋ, seaḋ, aċt an ḃliaḋain?"

"1916."

Dá ḃfeicteá annsin é ag iarraiḋ ḋéanaṁ amaċ céard ḃí ar ceal leis an saoġal! Ċuirfeaḋ a ḟéaċaint gáiriḋ ar Naoṁ Pól.

Ċuidiġeas leis.

"Tá Éirġe-Amaċ ann," arsa mise.

"Éirġe-Amaċ?"

"Seaḋ, Éirġe-Amaċ i n-aġaiḋ na Sasanaċ?"

Ḋíriġ sé é féin. Ċuir sé cosaṁalaċt ṁíleata air féin.

"An nglacfaiḋ siḃ liomsa mar ṡaiġdiúir?"

Ḃí sé i ndá ríriḃ píre. Ní raiḃ fios agam céard a ḃfearr a ḋéanaṁ. Fear fear—agus ḃí fir ag teasdáil uainn go géar. Tugas i láṫair mo ċaiptín é.

"Ḃfuil urċar maiṫ agat?" ar seisean le mo ḋuine.

"Ċoṁ maiṫ le aon ḟear eile i nÉirinn," ar mo ḋuine.

"Agus tuigeann tú céard tá fúinn a ḋéanaṁ?"

"Go sár-ṁaiṫ aċt níor ṡílear go mbéaḋ an ḟail againn go deó."

Agus glacaḋ leis. Rinne sé troid, troid ċoṁ maiṫ le aon ḟear eile dá raiḃ ann. Ċuireas aiṫne ṫar bárr air i gcaiṫeaṁ na seaċtṁaine. Ḃí mé féin agus é féin le ċéile ar ḃárr tiġe ag pléasgaḋ ar feaḋ mórán de'n aċar. Ní raiḃ compáide ba ċroiḋeaṁla ag aon ḟear ariaṁ. Ċoinniġeaḋ sé ag gáiriḋ tú ó ṁaidin go hoiḋċe le sgéaltaiḃ agus le greann. Ḃí sgéal aige faoi ḃean a raiḃ cos áḋmuid aici—ní call dom é innseaċt anois—uair éigin eile b'ḟéidir . . . .

Aċt ba ṁór an fear ban é; ba ṁór an fear óil é —aċt ba ṁó ná sin an fear troda é . . . .

Níor laḃair sé liom ariaṁ faoi n-a ṁáṫair go raiḃ sé ag faġáil ḃáis: seaḋ—piléar, piléar seaċráin . . . .

D'innis sé ḋom annsin gur baintreaḃaċ ḃí innti, naċ raiḃ aon ċlann uirri aċt é féin, go raiḃ sí dall.

"Agus má éiriġeann leat imṫeaċt," ar seisean, agus é ag séaluġaḋ uainn, "má eiriġeann leat imṫeaċt tiuḃraiḋ tú cuairt uirri agus innseóċaiḋ tú ḋi cé'n ċaoi go ḃfuair mé bás."

Ġeall mé sin ḋó.

Aċt nuair ċonnaic mé an tseanḃean aonraic dall sin, n-a suiḋe annsin léiti féin sa seómra mór galánta, nuair ṫuigeas ó'n ngeit baineaḋ aisti nuair

luaḋar ainm a mic go raiḃ gean millteaċ aici air, ní raiḃ sé de ṁisneaċ agam annsin mo ġeall a ċoiṁlíonaḋ agus an ḟírinne a ráḋ léiṫi. Is mór an misneaċ ḃéaḋ ag fear a ḃrisfeaḋ croiḋe máṫar . . . .

. . . .

D'ḟan mé cuid ṁaiṫ de'n traṁpaiḋ san áit. Ḃí mé ar mo ċoimeád agus níor ḃfearr dom áit a mbéinn go mbéaḋ an tóir ṫart.

Ní raiḃ mé dá lá go dtug mé cuairt ar an sagart go nglacfainn coṁairle leis faoi'n ngeall ṫugas do'n ḟear ḃí faoi'n gcré.

Ṁol sé an rud a rinneas.

"Dá n-innseóċṫá go tobann mar sin di é b'ḟéidir go mbrisfiḋe a croiḋe. Deir na doċtúirí go ḃfuil a croiḋe lag ċeana féin," ar seisean.

"Aċt caiṫfear an sgéal innseaċt di uair eicínt," arsa mise.

"Is dóca é," ar seisean, "aċt marḃóċaiḋ sé í."

Ṫáinic bean óg isteaċ leis an tae agus sinn ag cainnt.

"Éist liom noiméad, a Áine," ars an sagart.

Ċuir sé i n-aiṫne dom í. Inġean dearḃḟúra dó b'eaḋ í. Duḃairt an sagart liom mo sgéal a aiṫinnseaċt.

Rinneas aṁlaiḋ.

D'eiriġ an bean óg. Laḃair sí go húġdaráraċ.

"Caiṫfear sgéal an ḃáis sin a ċeilt uirri go deó," ar sise, "ba áḋḃar báis di féin é ċlos."

"Aċt caiṫfear é innseaċt di uair eicínt," ars an sagart.

"Ní caiṫfear agus ní innseóċar," d'ḟéaċ sí ar an mbeirt againn, "seo," ar sise, "déanamaís triúr cumann an sgéal a ċoinneál uaiṫi fad 's ṁairear sí."

"Beiḋ sí ag súil le litreaċaiḃ uaiḋ," arsa mise.

"Agus ġeiḃiḋ sí iad," ar sise, "mar sgríoḃfaiḋ mé féin iad. Ó ċaill sí an t-aṁarc is mise is mó sgríoḃann agus léiġeann litreaċa ḋi nuair bíoḋ a mac as baile."

Rinneamar triúr cumann le ċéile ar an láṫair, dallóg a ċur ar an máṫair aonraic faoi ḃás a mic . . . .

Sgríoḃaḋ an ċéad litir an oiḋċe sin. Ag Áine ḃí an peann; ḃí mise ar a láiṁ ċlé agus an sagart ar a láiṁ ḋeis. Níor labraḋ ar feaḋ sgaṫaiṁ ḃig. Ḃí cineál sgáṫ orainn—ag cumaḋ litre ó'n saoġal ṫall . . . .

"A ṁáṫair ḋílis ionṁuin," arsa mise le tús a ċur ar an obair.

"Ní heaḋ," arsa Áine, "ní abróċaḋ sé mar sin é. Ní abróċaḋ sé aċt 'a ṁáṫair.' "

Sgríoḃ sí síos an dá ḟocal sin.

Sgrúdaiġeas go géar í agus í ag sgríoḃaḋ. Ṫugas faoi deara ċoṁ teann trom is ḃí a giall, ċoṁ deáġċumṫa leigṫe is ḃí na malaí, an ċaoi ċorruiġeaḋ sí na pusa ó am go ham . . . .

"Tá an tsláinte ṫar bárr agam ó d'ḟágas an teaċ," arsa mise le dul ar aġaiḋ leis an litir.

"Ní abróċaḋ sé focal faoi n-a ṡláinte," ar sise, agus ṡílteá go raiḃ sí le amadán a ṫaḃairt orm naċ raiḃ aiṫne níos feárr agam ar an ḃfear ḃí marḃ.

"An troid seo ḃí i mBaile Áṫa Cliaṫ," ar sise,

agus ṫosuiġ sí ag sgríoḃaḋ, "Ḃí láṁ agamsa sa troid sin—tá ḟios agad féin naċ ḃféadfainn troid ḟeiceál gan mo laḋar féin ċur isteaċ ann . . . ."

"Ḃí aiṫne ṁaiṫ agatsa air," arsa mise léiṫi.

Sé an sagart a laḃair.

"Ba ċeart go mbéaḋ," ar seisean go smaointeaċ.

Ḃí an ḃean óg ag oibriuġaḋ an ṗeanna ar a díṫċeall.

" . . . . gaḃaḋ mé i ndeireaḋ na dála, aċt níl mo ṡáiṫ de'n troid ná de'n ċoṁrac fáġta agam go fóill . . . ."

Ṡílear go mb'airteaċ an litir í le mac ḃí gaḃṫa ċur ċuig a ṁáṫair, aċt ḃí sgáṫ orm aon ċeó a ráḋ ḃí an ḃean óg ġá sgríoḃaḋ ċoṁ huġdarásaċ sin. Ní ċeapṫá aċt gurab é an fear marḃ féin ḃí le n-a taoḃ ġá ráḋ léiṫi . . . .

Sgríoḃ sí a lán eile ḃí níos airtiġe fós de réir mo ḃaraṁla-sa. D'ḟéaċainn ar an sagart ó am go ham, aċt ní ḋéanfaḋ seisean aċt coṁarṫa ḋéanaṁ liom beiṫ 'mo ṫost, go raiḃ sí ag déanaṁ ar ḟeaḃas. Cuireaḋ i gcéill dom go raiḃ aiṫne níos fearr ag an mnaoi ḃí a' ceapaḋ na litre ar an ḃfear ḃí marḃ, ná mar ḃí ag aon duine eile ar an saoġal. Níor ċuir mé isteaċ uirri níos mó.

Leag sí an peann uaiṫi. D'ḟéaċ amaċ róimpi agus a dá láiṁ faoi n-a ceann mar ḃéaḋ sí ag cuiṁneaṁ ar sgéal brónaċ éigin san am ḃí ṫart. Ḃí an sagart leigṫe siar n-a ċaṫaoir agus a dá ṡúil ar dúnaḋ aige. Ḃí an áit an-tsocair: ċluinteá mall-ḃuillí troma an ċluig agus anál na mná óige ḃí éaluiġṫe léiṫi sna seanċuiṁnib . . . Níor

ḟéadas na súile ḃaint di: dá mba go raiḃ an fear marḃ annsin le n-a hais ag laḃairt léiṫi ó'n saoġal eile, i gcanaṁaint naċ dtuigfeaḋ éinne aċt an ḃeirt aca, ní ḟéadfaḋ féaċaint níos airtiġe ḃeiṫ n-a súiliḃ . . . .

Ġeit mé.

“ . . . . agus a ṁáṫair a ċroiḋe, taḃair aire ṁaiṫ d'Áine go gcasfar le ċéile arís muid,” sé an sagart aduḃairt an ċainnt go mall doiliġeasaċ.

Rug an ḃean óg ar an bpeann arís, aċt ní túisge rug ná ċaiṫ sí uaiṫi é. Ṫáinic creaṫaḋ uirri. Ṡil sí eirġe. Ṗléasg sí ag caoineaḋ.

“A Riocáird! a Riocáird! a Riocáird!” ar sise, agus d'imṫiġ léiṫi amaċ an doras . . . .

D'ḟéaċ mé ar an sagart.

“An raiḃ ḟios aici,” arsa mise, “go raiḃ sé marḃ gur innis mise di é?”

Leaṫ a ḃéal ar an sagart.

“Níor ċuiṁniġ mé ar sin,” ar seisean.

“Ag iarraiḋ an sgéal a ċeilt ar an máṫair . . . .”

Ċuir sé isteaċ orm.

“Agus ġá innseaċt go místuamḋa míṫrócaireaċ do ṁnaoi eile ṫug gean a croiḋe dó!”

D'eiriġ sé n-a ṡeasaṁ agus é corruiġṫe go mór.

“Beirt amadán muid,” ar seisean.

D'aontuiġ mé leis . . . .

. . . .

Ar maidin go moċ ḃíos i dtiġ na baintreaḃaiġe daille.

Ḃí Áine ann róṁam agus í ag léiġṫeóireaċt' do'n

treanṁnaoi. Ní ṡílṫeá uirri go ndeárna sí gol ariaṁ: ḃí sí ċoṁ croiḋeaṁail beo sin.

"Ó, seaḋ," ar sise, "ṫáinic litir anḋeas ar maidin ó Riocárd."

"Léiġ dó í," ars an treanḃean.

Ar an mbán ós coṁair an tiġe ṁóir ḃíomar. An treanḃean n-a suiḋe i gcliaḃ-ċaṫaoir ag glacaḋ an aeir ḋi féin; an ḃean óg ar ċaṫaoir eile le n-a taoḃ. Ċriṫ a láṁ siúd nuair rug sí ar an litir le n-a léiġeaḋ ḋom. D'ḟéaċ sí go géar orm. Ḃí ḟios agam go raiḃ sí ag iarraiḋ déanaṁ amaċ ar m'iomċur cé ṁéad dá sgéal agus de sgéal Riocáird d'innsiġeaḋ ḋom. Ḃí céaḋ ceist faoi n-a súil: an raiḃ ḟios agam go raiḃ sí féin agus Riocárd luaiḋte le céile? Ar duḃraḋ go mbéidís pósta i bfad ó ṡoin marach an timpíst d'eiriġ dá ṁáṫair? Fear a ṁill súile a ṁáṫar go timpísteaċ le púdar agus é ag iarraiḋ é ṫriomuġaḋ—cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ seisean bean a ṗósaḋ agus an aire ċeart ṫaḃairt di? Naċ mbéaḋ sé de ḋualgas aige an saoġal a ḋéanaṁ mín réiḋ aoiḃinn do'n ṁáṫair sin go bfuiġeaḋ sí bás?

Ṫosaiġ mé ag maċtnaṁ ar an gcainnt aduḃairt an sagart nuair d'imṫiġ an ḃean óg: duḃairt sé gur ċeap sé nár rugaḋ mac ariaṁ ṫug gean níos dílse dá ṁáṫair ná an gean ṫug Riocárd do'n treanṁnaoi ṁaorḋa ḃí ós mo ċoṁair amaċ. Agus maidir léiṫi siúd, ḃí sí ró-ṁórḋálaċ, ró-rúnṁar, cur-síos air, ná ar an ngráḋ ḃí n-a croiḋe ḋó, í féin; aċt dá gcluinfeaḋ sí duine eile ġá ṁolaḋ go cliste, agus ós íseal mar deirṫeá, ṫiocfaḋ loinne

n-a seanġruaḋ caiṫte agus ḃéaḋ sí n-a fiorċaraid ag an té sin go deó . . . .

"A ṁáṫair," ḋúisiġ na focla as an maċtnaṁ mé. Ḃí Áine ag léiġeaḋ na litreaċ bréige ós íseal, de ġlór ḃog, agus ag cur bríġ agus éifeaċt aisteaċ i ngaċ abairt.

Cuiṁniġim anois ar an uile rud ṫárla an ṁaidin sin. Cuiṁniġim ar an áit, ar an gcrann mór cnó-ċapaill faoi úrḋuilleaḃair ḃí ós ár gcionn, ar an mbán, ar an móinḟéar ḟíos uainn—ḃí traḋna san ḃféar i ḃfoisgeaċt leiṫċéad slat ḋúinn agus é ag cur isteaċ ar an léiġṫeóireaċt le n-a ṗort aisteaċ féin; aċt an rud is mó atá geárrṫa isteaċ 'mo ċuiṁne an ḟéaċaint ḃí i n-éadan na seanṁná agus cluas uirri ag éisteaċt leis an litir ḃréagaiġ sin ṫáinic ó n-a mac mar ḋ'eaḋ. Ċuir an ḟéaċaint sin i gcéill ḋom go ḃféadṫá aiṫne agus aiṫne ṁaiṫ ḃeiṫ agad uirri aċt go mbéaḋ saoġal rúnda aici naċ noċtóċaiḋe ḋuit go deó . . . .

Ċuir Áine cosg leis an léiġṫeóireaċt.

"Léiġ an giota sgríoḃ sé fút féin, a Áine," ars an tseanḃean.

Ḃí leisg uirri é ḋéanaṁ aċt rinne.

" . . . . agus, a ṁáṫair a ċroiḋe, taḃair aire ṁaiṫ d'Áine . . . ."

Níor ḟéad sí níos mó a ráḋ. Ṫáinic toċt uirri. Ḃí fios agam go raiḃ sí ag cuiṁneaṁ ar an ḃfear sin dá dtug sí gean agus naċ ḃfeicfeaḋ sí arís coiḋċe.

"Agus tiuḃraiḋ mé aire ṁaiṫ ḋuitse, a Áine, go dtiocfaiḋ sé ċugainn arís," ars an tseanḃean.

Ṡíl mé go mbrisfeaḋ an gol ar Áine. Níorḃ

ḃaoġal di, giḋ go raiḃ deor faoi n-a súil agus a hanál ag teaċt go trom.

“A ṁáṫair,” ar sise—sin é an t-ainm ṫug sí ar an tseanḃean i gcoṁnaiḋe—“a ṁáṫair,” ar sise, “ní ṡílim gur fada go ḃfeicfiḋ tú é.”

Ní fios dom cé'n ċiall ḃain an tseanḃean as na foclaiḃ sin; ḃain mise mo ċiall féin asta nuair ḋearc mé ar an tseanḃean ṁaorḋa sin ḃí le mo ṫaoḃ—í lag lúbaċ aonraic agus i ḃfoisgeaċt, cé ṁéad mí, do'n ḃás? . . . .

Ṁolas an fear ḃí faoi'n gcré: ċuireas síos ar a ċródaċt, ar a ċroiḋe, ar an misneaċ ċuir sé ar an uile ḋuine ḃí i n-aice leis.

Le linn mo ċuid cainnte ṡleaṁnaiġ láṁ rocaċ caiṫte na máṫar isteaċ 'mo láiṁ féin. Aċt an buiḋeaċas ḃí ag an mnaoi óig dom—ḃí a súile lán d'aiteas agus de ṁórḋáil go raiḃ an molaḋ sin ġá ḟaġáil ag rún a croiḋe.

Laḃair fuiseóg i n-áirde sna spéirṫiḃ . . . .

Ḃí an tseanḃean corruiġṫe agus níor ṁaiṫ léiṫi go ḃfeicfiḋe í.

“Imṫiġiḋ liḃ anois go ceann sgaṫaiṁ,” ar sise, “ba ḃreáġ liom ḃeiṫ liom féin tamall.”

Ċuaiḋ mé féin agus Áine ag spaisdeoireaċt.

“Meas tú ḃfuil aon aiṁreas uirri naċ ḃfuil sé i Sasanaiḃ?” arsa Áine.

“Ní ṡílim go ḃfuil.”

“Aċt tá léargus aici naċ mbíonn ag mórán,” arsa Áine.

“Aċt leis an gcaoi sgríoḃ tú an litir,” adeirimse, “ċuir tú dallóg uirri.”

"Dá mbéaḋ ḟios aici é brisfiḋe a croiḋe. Caiṫfear, caiṫfear, caiṫfear an sgéal fíor a ċeilt uirri go gcasfar le ċéile iad sna ḃflaiṫis. An gráḋ diaṁair ḃí ag an mbeirt sin dá ċéile . . . ."

Ḃíomar ag siuḃlóid ar ḃruaċ sruṫláin faoi seo. Ṡeas Áine. Ḃí sí ag féaċaint amaċ róimpi. Ṡílear féin gur ag féaċaint ar sgeiċ ġil ḃí ar an mbruaċ ḃí sí. Aċt níorḃ eaḋ. Toċt ṫáinic uirri.

"A Ḋia," ar sise, agus 'sé an ċaoi gur sgiorr na focla uaiṫi dá buiḋeaċas, "a Ḋia," ar sise, "tá mo ċroiḋe briste."

D'iarr mé maiṫeaṁnas uirri faoi'n gcaoi do hinnsiġeaḋ sgéal an ḃáis di féin.

"Ní hé sin é," ar sise, agus ḃí an toċt ṫart, "ní hé sin é, aċt caiṫfiḋ mé cur i gcéill dom féin de ló agus d'oiḋċe go ḃfuil sé beó beaṫuiḋeaċ, go mbíonn sé ag sgríoḃaḋ litreaċa ċugam, go ḃfeicfeaḋ arís gan moill é . . . ."

Stop sí. Ḃí fúm fiafruiġe di cé'n fáṫ go mbéaḋ uirri í féin a ċráḋ ar an dóiġ sin.

"Mara ndéanfaiḋ mé é," ar sise léiṫi féin, "sgiorrfaiḋ focal beag uaim uair éigin, agus tuigfiḋ an ṁáṫair annsin go raḃamar ag innseaċt na mbréag ar feaḋ an aċair."

Rug sí ar ġualainn orm.

"Caiṫfiḋ tusa cuidiuġaḋ liom," ar sise.

"Cé ċaoi ?"

"Caiṫfiḋ tú leigint ort féin liomsa i gcoṁnaiḋe go ḃfuil sé beó. Caiṫfiḋ m'oncal é déanaṁ freisin."

Socruiġeaḋ é sin. Níor laḃair mé féin ná Áine ná an sagart faoi ḃás mic na seanṁná : ċasamar an

ċainnt ar ḋóiġ go gceapfaḋ aon duine ḃéaḋ ag éisteaċt linn go raiḃ an fear ḃí i gceist againn n-a ṗríosúnaċ ṫall i Sasanaiḃ. Is beag nár ċeapamar triúr é gan mórán aċair . . . .

An ḃeirt ḃan misneaṁail sin! Ċuir siad iongnaḋ orm sul a raiḃ cuid ṁór de'n traṁpaiḋ ṫart.

. . . .

Agus nárḃ iongantaċ an raṁpaḋ agamsa é! Níor ṡílear go ḃféadfainn aiṫne ċur ar ḃeirt ḃan go deó mar an aiṫne ċuirear ar an mbeirt sin agus cumann déanta agam le duine aca an duine eile a ṁeallaḋ!

Is minic ṫagaḋ Áine ar ċuairt agam sul a ḃíoḋ an ċéad ṗroinn féin caiṫte agam: focal beag suaraċ éigin deireaḋ an tseanḃean léiṫi ċuireaḋ ag maċtnaṁ í go mbíoḋ sí leaṫċinnte go raiḃ ḟios ag an máṫair go raḃamar ag innseaċt na mbréag di faoi n-a mac, agus go raiḃ sí ag dul i ndonaċt i n-aġaiḋ an lae dá ḃárr.

Naċ ar Áine ḃíoḋ an imniḋe! Ċuireaḋ an ḃeirt againn an sgéal trí n-a ċéile; cuirfiḋe síos go dúṫraċtaċ ar an tseanḃean, ar a mionċainnt nuair luaḋfaiḋe ainm a mic, ar na goṫaiḃ ċuireaḋ sí uirri féin, ar na ceisteannaiḃ ċuireaḋ sí orainn nuair ṫagaḋ an litir ṡeaċtṁaineaṁail—agus ḃíoḋ an ċainnt ar siuḃal eadrainn go gcuirfimís n-a luiġe ar a ċéile, ní aṁáin go raiḃ an ṁáṫair ar an ain-eólas, aċt naċ raiḃ a mac marḃ ar ċor ar biṫ . . . .

Ṡílteá ar ċainnt Áine gur ċreid sí féin go raiḃ an fear dá dtug sí gean beó. Is minic ḃain sí geit

asam nuair d'ḟiafruiġeaḋ sí ḋíom an raiḃ aon tuairim agam cé'n uair a ṫiocfaḋ sé aḃaile. An ḃean ḃoċt! Ar uairiḃ, ċreid sí n-a croiḋe féin an sgéal bréagaċ ċeapamar do'n ṁáṫair; agus ba ḃreáġ an lón anma ḋi an creideaṁ sin ḃeiṫ aici.

Gaċ Aoine sgríoḃfaiḋe an litir ḃréagaċ do'n ṁáṫair ḋaill: ag Áine ḃíoḋ an peann, agus is ise ċeapaḋ an ċuid is mó de'n ċainnt; ḃéinn féin le n-a taoḃ ag cur léiṫi ó am go ham, aċt ba ḃeag an gáḃaḋ ḃí leis. Ṫuig sí croiḋe agus meóin an ḟir ḃí faoi'n gcré, agus is corr-uair ċliseaḋ an focal feileaṁnaċ uirri. Ṫiuḃrṫá an leaḃar go mbíoḋ a ṫaise le n-a taoḃ ag treóruġaḋ a peanna agus a smaointe . . . .

Ḃí sí lá agus an peann i ngreim aici. Leag sí uaiṫi é agus ṫosaiġ sí ag féaċaint róimpi go smaointeaċ. Níor ċuireas isteaċ uirri ar feaḋ i ḃfad. I ndeireaḋ na dála, ṫóg mé na súile agus ḋearc mé isteaċ n-a súiliḃ siúd—nár ḟeiciḋ mé an doiliġeas céadna i súiliḃ aon ṁná eile arís coiḋċe . . . .

Níor leig sí uirri gur ṫug sí faoi deara an ċaoi d'ḟéaċ mé uirri. Ní ḋéarna sí aċt osna beag a sgaoileaḋ uaiṫi agus breiṫ ar an bpeann arís. Ċuir sí síos go cruinn ar an saoġal ḃí ag na buaċaillí i ḃFrongaċ; laḃair sí faoi'n gcampa ṫuaiḋ agus ċuir sí i gcomórtas leis an gcampa ṫeas é; sgríoḃ sí giota magaṁail faoi na gárdaiḃ; ċuir sí cuid de na fearaiḃ ḃí faoi ġlas i n-aiṫne do'n ṁáṫair ar ḋóiġ aérach spóirteaṁail.

Léiġ sí amaċ an giota deireaḋ sgríoḃ sí:—

“Dá mbéaḋ barabóir annseo,” ar sise, “ḋéanfaḋ

sé a ṡaiḃḃreas, nó ḃéaḋ sé ag imṫeaċt n-a ġeilt n-a ṡeilt i gceann seaċtṁaine. Tá féasóg trí troiġ ar gaċ duine againn! An ceól is mó taitniġeann linn ——"

D'ḟéaċ sí ormsa agus ṫáinic meangaḋ ar a béal. Ṫosaiġ sí ag léiġeaḋ arís:

"Seo é an t-aḃrán is mó cluintear againn—

"Ní ḃainfiḋ mé an ḟéasóg seo díomsa
Go ḃfásfaiḋ sí trí troiġ ar a fad,
Go mbeiḋ neart 's téagar 's bríġ innti
Ṫar mar faċtar ar aon ḟear dár ṁair."

. . . .

Maidin lá'r na ḃárach ċuir an litir seo aoiḃneas ar ċroiḋe na máṫar. Las suas a seanéadan caiṫte uasal.

Ḃí Áine go gliondarach . . . .

"Sé an fear ceanan céadna é, a ṁáṫair," ar sise. "Ní ċuirfeaḋ aon níḋ ar an saoġal as dó. Ḋéanfaḋ sé gáiriḋ agus greann dá mbéaḋ sé i mbéal an ḃáis."

"Fíor sin, a ċuid," ars an tseanḃean, "ní ḃíonn greann aċt mara mbíonn seisean; gile a ġáiriḋ agus éadtromaċt a ċroiḋe—is leiġeas ar an droċ-ṡláinte iad. Is fada liom an lá agus is fuide liom an oiḋċe go ḃfeicfiḋ mé arís é . . . ."

Níor ċualas an oiread sin molta uaiṫi ó ṫáinic mé san áit: bean de na mnáiḃ mórḋálaċa sin naċ noċtuiġeann a gcroiḋe aċt go fíor-annaṁ b'eaḋ an tseanḃean.

Ċonnaic mé súile Áine. Ḃíodar ag damsa n-a

ceann le aiteas. Ba ṁilse ná mil beaċ léiṫi an molaḋ sin ṫug an tseanbean aonraic do'n ḟear dá dtugadar beirt gráḋ.

Molas féin é; buiḋeaċas súl Áine an luaċ saoṫair ḃí uaim . . . .

Ṫáinic maor na seanmná, agus fear óg n-a ċuideaċtain isteaċ, agus mise ag cainnt.

"Seo fear óg," arsan maor, "agus ḃí sé san Eirġe-Amaċ freisin. Gabaḋ é; cuireaḋ ṫar lear é; sgaoileaḋ saor cúpla lá ó ṡoin é. Ṫáinic sé ar cuairt annseo le sgéalaiḃ ḋuitse——"

Ṡílear go raiḃ deireaḋ leis an mbréag; ḃéaḋ fírinne an sgéil ag an strainséara. D'innseóċaḋ sé é ar ḃealaċ tuataċ míostuamḋa. Ḃrisfiḋe croiḋe na máṫar boiċte ḃí ag súil le n-a mac filleaḋ.

D'ḟéaċ mé ar Áine. Ní raiḃ aon ċosaṁlaċt imniḋe uirri fiú, agus níor ṫuigeas sin.

Ṫosaiġ an strainséara ar a sgéal.

"Ceiṫre lá ó ṡoin d'ḟágas Fronsoċ," ar seisean, "duḃraḋ liom ṫeaċt annseo ar cuairt. D'eiriġ mé mór le do ṁac Riocárd ann . . . ."

Ġeit mé. Cé'n mearḃall ḃí orm? Arḃ ionann an fear fuair bás le mo ṫaoḃ ar ḃárr an tiġe sin i mBaile Áṫa Cliaṫ agus mac na mná ḃí n-a suiḋe annsin ar nós deilḃ cloiċe?

Lean an strainséara leis an sgéal.

"B'é croiḋe na cuideaċtain é; b'é tús agus deireaḋ grinn é; b'é an ga gréine i n-uaċais ḋorċa é . . . ."

Lean sé do'n ċainnt agus do'n ṁolaḋ agus an ṁáṫair ag éisteaċt leis gan cos a ċur di.

D'ḟágamar triúr slán ag an tseanḃean gan mórán aċair, aċt ġeall an stráinséara go dtiocfaḋ sé arís.

"Arís agus arís eile, a ḃean uasail," ar seisean, "ní ḃéinn tuirseaċ ag cur síos ar an ḃfear cróḋa sin, ar Riocárd an ċroiḋe ṁóir—mar tugaḋ air san gcampa, ní ḃéinn tuirseaċ ag cur síos air go lá mo ḃáis . . . ."

Ḃí an triúr againn ag imṫeaċt ó'n teaċ mór.

"Cá raiḃ tusa ag troid?" arsa mise leis an stráinséara.

"Ní ḋearna mé troid ariaṁ aċt ar stáitse aṁar-clainne," ar seisean, "agus ní ḋéanfad má's féidir liom é."

"Aċt naċ ndeir tú go raiḃ tú ṫar éis teaċt as Frongaċ?"

"Frongaċ!" ar seisean, agus ċaiṫ sé a ḋá láiṁ amaċ uaiḋ díreaċ is dá mbéaḋ sé ar stáitse, "Frongaċ! ní áil liom ṫú! Aér cruaiḋ na sléiḃte ṫart ann—ní réiḋtiġeann sé le mo sgaṫṁóġaiḃ! Boḋar-aéir an logáin—is gráin liom é!"

"Aċt cé'n ḟad ar ċaiṫ tú ann?" arsa mise.

"Ní raiḃ mo ċolann ann ariaṁ aċt ḃí m'anam ag follaṁain ós cionn an ċampa ó cuireaḋ ár seadairí calma ann i dtosaċ," agus ċuir sé gotaí air féin aṁail is dá mbéaḋ sé leis an ḃfiċe oireaḋ a ráḋ maraċ gur ċuir Áine isteaċ air.

"Mise tug annseo é," ar sise go réiḋ. "Ḃí faitċíos orm go raiḃ aiṁreas ag teaċt ar an tsean-ṁnaoi. Dá neadruiġeaḋ an t-aiṁreas n-a croiḋe, ní oibreoċaḋ an saoġal é agus réabfaiḋ a seanċroiḋe."

D'ḟéaċas uirri . . . . ḃfuil aon níḋ ar an saoġal iongantaċ seo níos aistiġe ná bean?

. . . .

Ar ċaiṫ tú mórán aċair i gcoṁluadar na ndall ariaṁ? An duine ḃíos dall ó ḋúṫċas, nó ó ṫús na hóige féin, ní iompuiġeann sé an t-éadan leat agus é ag cainnt; aċt an té d'eiriġ dall agus aois aige, bíonn sé ag iarraiḋ ḃeiṫ ag féaċaint ort nuair ḃíos imniḋe nó corruġaḋ croiḋe ar biṫ air. Ní ḃíonn an cleaċtaḋ ná an t-eólas ceart aige ar ríoġaċtaiḃ na ndall; ní 'ḟeiceann' sé na soillse draoiḋeaċta, ná na hiongantais; bíonn leaṫċos leis n-ár saoġal-ne agus an leaṫċos eile ṫall, agus is truaiġ Muire an té atá idir an dá ṡaoġal . . . .

Ní aṁlaiḋ ḃí an sgéal ag an tseanḃean. Ḃí an ḟéaċaint ḋall aici i gceart. Cuma céard ḃéaḋṫá a ráḋ léiṫi, cuma céard ḃéaḋ sí féin a ráḋ leat, ṡílteá uirri go raiḃ an t-eólas ceart aici ar ḃealaiġ aiṁréiḋriġ ríoġaċta na ndall, go 'ḃfaca' sí na soillse draoiḋeaċta naċ léir ḋúinn-ne, go raiḃ claiḋe n-a timċeall naċ ḃféadfaiḋe a ṫrasnuġaḋ.

Agus de réir mar ḃí sí ag dul i laige agus i n-ísle-ḃríġ, de réir mar ḃí an fóġṁar ag sleaṁnuġaḋ uainn agus aimsir an tseaca agus an ḟuaċta ag druideaḋ linn, is aṁlaiḋ is mó ḃí an claiḋe seo a ḋul i n-aoirde idir í féin agus an saoġal gnáṫaċ ḃí n-a timċeall. Ṡíl Áine go raiḃ rún aici agus ḃí sí imniḋeaċ faiteaċ gurab é rún ár mbréag é. Ċeapas féin nárḃ é:

"Bean innti féin í," adeirimse, "níorḃ féidir le

duine ḋul ró-ġar ariaṁ do'n dé nó do'n anam atá innti; níl uirri anois aċt go ḃfuil sí ag eirġe cleaċtaċ eólaċ ar ṡaoġal ḋiaṁaraċ na ndall."

Aċt pé ar biṫ é, ḃí an tsláinte ag dul i ndonaċt uirri. Faoi Ṡaṁain, níor ḟéad sí an teaċ ḟágail. Sa leabaiḋ ċaiṫeaḋ sí an ċuid is mó de'n ló. Is minic sa tráṫnóna go mbuailfinn féin isteaċ ann le comráḋ déanaṁ léiṫi. Casfaiḋe Áine liom ann, agus ċaiṫeaḋ an ḃeirt againn cuid de ṫús na hoiḋċe ag cainnt léiṫi go dtuitfeaḋ sí n-a codlaḋ éadtrom bíoḋgaċ.

D'éaluiġeaḋ an ḃeirt againn linn annsin agus aiṁreas orainn céard ḃí i gcroiḋe na seanṁná. Ḃí mo ḃaraṁail féin agamsa—nár ṡáiṫ sí láṁ Áine isteaċ 'mo láiṁ féin uair? Agus nár ċoinniġ sí féin greim ar ár dá láiṁ feaḋ sgaṫaiṁ ḃig?

" Cé'n ċiall ḃí aici leis sin má ċeapann sí go ḃfuil Riocárd beó?" arsa Áine, agus an ḃeirt againn ag gaḃail an bóṫar abaile an oiḋċe sin.

" Cé'n ċiall ḃéaḋ aici leis," arsa mise, " aċt go mbéaḋ cumann caradais eadrainn triúr go ḃfilliḋ Riocárd?"

D'ḟéaċ Áine orm. Níor aontuiġ sí leis an míniuġaḋ sin ċeapas. Ṫáinic luisne n-a gruaḋ. Ḃí méala uirri gur laḃair sí . . . .

. . . .

Agus d'éaluiġ an aimsir ṫart ar an dóiġ sin.

Léiġeas ar an bpáipéar maidin go raḃṫas leis na príosúnaiġ ḃí i ḃFrongaċ a sgaoileaḋ abaile.

D'eiriġ mo ċroiḋe. D'ḟeicfinn cuid de mo ṡean-ċáirdiḃ arís.

Rinneas deifir leis an deáġsgéal innseaċt d'Áine. Imniḋe ḃí uirri siúd nuair léiġ sí é.

"Beiḋ ḟios aici anois é," ar sise, "beiḋ ḟios aici anois go ḃfuil sí gan mac agus go raḃamar féin ag innseaċt na mbréag ḋi ó aimsir an traṁpaiḋ. Marḃó'aiḋe sé sin í."

"Déanamaois deifir," arsa mise, "go n-abró'aiḋe muid le líon an tiġe gan an sgéal innseaċt di."

Rinneamar sin.

Ṫugamar cuairt ar an tseanḃean féin annsin.

Ní raiḃ ḟios againn ar a hiomċur ar ċuala sí an sgéal nó nár ċuala; ḃí sí anlag, anlag de'n tsaoġal—aċt mar sin féin féin ḃí fuinneaṁ aisteaċ neaṁ-ṡaoġalta innti.

"Ḃí súil agam liḃ," ar sí, "mar tá deáġsgéal agam díḃ."

Ġeit an beirt againn. Ḃí ḟios aici go raiḃ na príosúnaiġ le teaċt abaile—ḃéaḋ súil aici le n-a mac dílis i gceann cúpla lá; nuair naċ dtiocfaḋ sé, ḃéaḋ ḟios aici cé'n feall d'imriġeaḋ uirri. Ḃrisfiḋe a croiḋe . . . .

"Tá an deáġsgéal agam díḃ," ars an tseanḃean, "i gceann cúpla lá feicfiḋ mé mo ṁac múirneaċ féin arís."

D'ḟéaċ mé féin agus Áine ar a ċéile: céard ab ḟeárr a ḋéanaṁ?

"A Áine," ars an tseanḃean, "gaḃ amaċ agus abair leis an maor gaċ uile rud ḃeiṫ ullaṁ n-a ċoṁair nuair ṫiocfas mo ṁac . . . ."

D'imṫiġ Áine. An ḟéaċaint ṫruaiġṁéalaċ ṫug sí ḋom ag imṫeaċt di!

Rug an tseanḃean ar ġualainn orm.

"Cogar! Cogar!" ar sise, agus is ar éigin d'aiṫneóċtá a glór.

Ċuir mé mo ċluas le n-a béal.

"Feicfiḋ mé mo ṁac gan moill, i gceann cúpla lá b'ḟéidir . . . ."

Ċuir sí cosg léiṫi féin. Easbaiḋ anála ḃí uirri.

"Feicfiḋ mé é," ar sise, "aċt ní ar an saoġal seo é. Tá mé ag faġáil ḃáis. Gairid uaim é, gairid uaim mo ṁac . . . ."

Níor ḟéad sí níos mó a ráḋ leis an toċt ṫáinic uirri. I ndiaiḋ tamaill duḃairt sí—

"Ḃí ḟios agam gur marḃuiġeaḋ é ar feaḋ an aċair . . . . ḃí ḟios agam é . . . . aċt ní innseóċainn d'Áine é . . . . ṁarḃóċaḋ sé í . . . . brisfiḋe a croiḋe . . . . an gean ḃí ag an mbeirt sin dá ċéile . . . ."

An ḃeirt ḃan sin! Gaċ duine aca ag iarraiḋ dallóg ċur ar a ċéile ar eagla go mbrisfeaḋ sgéal báis an té dá dtug siad beirt gean croiḋe an duine eile!

Níor innis mé di go raiḃ ḟios ag Áine sreisin é.

"Nuair ḃéas mise imṫiġṫe," arsa an tseanḃean ḋall, "tig leat an sgéal innseaċt di . . . . tig leat innseaċt di go ḃfuair mo ṁac bás—go ḃfuair mo ṁac bás ar son na hÉireann . . . ."

Agus ní ḟaca mé ariaṁ féaċaint níos mórċúisiġe i n-éadan duine . . . .

. . . .

Ḋá lá n-a ḋiaiḋ sin fuair an tseanbean ṁórḋálaċ ṁisneaṁail sin bás. Bí Áine agus mé féin ar an tsoċraoid.

"Bean ṁisneaṁail," arsa Áine liom agus an beirt againn ag imṫeaċt abaile.

"Ar nós tú féin," arsa mise léiṫi.

"Ar nós a mic," arsa Áine.

Tá mé cinnte go raiḃ misneaċ ag an triúr aca: tá misneaċ agam féin freisin—cineál misniġ: aċt ní raiḃ sé de ṁisneaċ agam fós innseaċt d'Áine cé'n gean atá agam uirri.

Céard a ṁolfá dom a ḋéanaṁ?

An Ceaṫraṁa Duaiḋ

.i.

Anam an Easbuic

Anam an Easbuic

Ḃí an t-easboc n-a ċodlaḋ. Ní raiḃ le feiceál aċt a ṡrón, a ḃéal, a smig, agus leaṫṡúil leis, nuair d'ḟéaċ an fear aimsire, tiománuiḋe an ġluaisteáin, isteaċ ṫríd na fuinneógaiḃ air. Ḃí faoi innseaċt dó go gcaiṫfeaḋ sé moill a ċur air, go raiḃ rud éigin ar cearr le inneall an ċáirr, aċt nuair ṫug sé faoi deara sa gcúinne é, agus a raiḃ de ċótaiḃ móra agus eile ḃí aige timċeall air, ṡíl sé go mb'ḟeárr dó féin gan bacaḋ leis go gcuirfeaḋ sé caoi ar an inneall diaḃalta sin gan maiṫ.

Sgar sé a ċóta mór féin ar an mbótar faoi'n gcárr, agus isteaċ leis faoi, ag snáṁġail ar a ḃolg, ar nós péiste. Ḃí solus deas ó n-a réaltaiḃ, aċt b'ḟeárr ná sin an solus ḃí aige ó ḋá lampa cinn an ġluaisteáin. Nuair a ċonnaic sé cé'n obair ṁór ḃí roiṁe, agus deis a ċur ar an inneall, ṫug sé trí ṁionn agus d'ḟan aċar beag ar a leaṫuilinn ag féaċaint suas uaiḋ ar ṫóin an ġluaisteáin agus ar na rotaiḃ aiṁréiseaċa ḃí istiġ i mbolg an innill.

Naċ ar an easboc ḃí an tubuirse agus a leiṫéid de ġluaisteán a ċeannaċt! Fuair sé an gluaisteán saor go maiṫ—aċt cé'n ṁaiṫ ḃí i ngluaisteán saor mara ngluaisfeaḋ sé? Naċ é ḃí ceanndána nár ġlac sé comairle leis féin—aċt ár ndóiġ, ní ar an easboc ḃéaḋ an t-inneall gan maiṫ sin a leiġeas!

D'ḟéadfaḋ an t-easboc fanaċt ar a ṡáiṁín soġa istiġ sa ċárr, agus é féin ar a ḃolg ar an mbóṫar fuar fliuċ ag iarraiḋ caoi ċur ar an diaḃal sin d'inneall!

Rug sé ar a ċuid óirnéis. Ḃain sé slabra beag amaċ as an inneall. Ḃain rota beag cruaiċ as áit éigin eile. Ċroċ sé suas ceann de na lampaiḃ móra, gur ḋearc sé isteaċ i ndiaṁaraċt na hinneallaċta. Ṫug sé trí ṁionn eile annsin, agus ḃagair sé a ḋorn ar an easboc, nó ar an áit ar ṡíl sé an t-easboc ḃeiṫ n-a ċodlaḋ istiġ sa ċárr.

Is iomḋa sin easboc ar ċuir sé aiṫne air ó ċuaiḋ sé ar aimsir ag an gcléir i dtosaċ, aċt diaḃal easboc aca ḃí ċoṁ ceanndána leis an easboc ḃí n-a ċodlaḋ ós a ċionn. Cé'n meas d'ḟéadfaiḋe ḃeiṫ ar ḋuine ċeannuiġ gluaisteán de'n déanaṁ sin? Ḃí fonn air an t-inneall ḃaint ó ċéile ar fad: gan bior barra ná bís fágail ann—céard deirfeaḋ an t-easboc annsin nuair ḃéaḋ air iad a ċur n-a n-ionad ceart féin arís? Ċeap an tiománaiḋe go mba ṁór an spóirt ḃeiṫ ag féaċaint ar an easboc n-a luiġe ar an mbóṫar fliuċ agus é ag iarraiḋ an t-inneall bradaċ diaḃalta a ċur le ċéile arís!

Ní hé sin a rinne sé. Ṫosuiġ sé ag obair ar a ḋíṫċeall. Ṫosuiġ sé ag easgaine ar a ḋíṫċeall. Ag easgaine ar an easboc ḃí istiġ sa ċárr ḃí sé, agus ar gaċ uile easboc eile ḃí ċoṁ ceanndána is naċ nglacfaḋ coṁairle faoi ġluaisteán. A leiṫéid de ġiosgán agus d'easgaine is ḃí le clos istiġ faoi'n gcárr!

Ḋúisiġ an púille-búille ḃí aige an t-easboc. Cá

raiḃ sé? Ní ḟéadfaḋ sé ḃeiṫ i mBl’ Áṫa Cliaṫ; ní raiḃ le feiceál aige aċt maċaire mór leaṫan. Aċt céard ḃí ar an gcárr—ní raiḃ sé ag imṫeaċt ar ċor ar biṫ? Agus an giosgán agus an tormán ḃí ṡíos faoi! An t-inneall tubuirteaċ sin arís! Maraċ gur easboc ḃí ann ḋéanfaḋ sé an oiread easgaine leis an tiománaiḋe féin. Ba ṁór an míáḋ é an ṁoill seo ċur air, agus an deifir ḃí air go Baile Áṫa Cliaṫ.

D’osgail sé doras an ġluaisteáin agus amaċ leis ar an mbóṫar.

Ḃí an tiománaiḋe istiġ faoi’n gcárr agus é ag taḃairt na mionn. Má ḃí an t-easboc misneaṁail féin, ní raiḃ sé de ṁisneaċ aige cur isteaċ ar ċeárdaiḋe dá ṡórt. Agus ḃí aiṫne aige ar an tiománaiḋe seo.

Ċaiṫ an t-easboc cóta mór tar a ġuailniḃ, agus ṫosaiġ ag spaisdeóireaċt ḋó féin go míḟoiġdeaċ. Ṫiuḃraḋ sé reaṫa beag agus cúpla léim ó am go ham le n-a ċosaiḃ a ṫéiḋ, agus i ndiaiḋ gaċ cúpla léim d’ḟéaċaḋ i dtreó a ġluaisteáin. Aċt ní raiḃ aon ċosaṁlaċt ar an tiománaiḋe ḃeiṫ réiḋ.

Ċaiṫ sé leaṫ-uair eile ag spaisdeóireaċt ḋó féin. Annsin d’ḟéaċ sé ar an uaireadóir. Ḃí sé an deiċ a ċlog, agus ḃí geallta aige ḃeiṫ i mBl’ Áṫa Cliaṫ ag an Aṫair Antoine ar a naoi. Agus ó luiġe na talṁan ḃí fios aige naċ ḃféadfaḋ sé ḃeiṫ i ḃfoisgeaċt fiċe míle de’n ċaṫair. Céard deirfeaḋ an seansagart diaḃanta riaġalta sin leis?

Aċt ní raiḃ sé de ḋánaċt ann cur isteaċ ar an tiománaiḋe.

Ṡiubal sé céad slat síos an bóṫar. Ḃí na cosa te aige faoi seo, agus ṫosaiġ sé ag maċtnaṁ ar ċeist ḃí ag déanaṁ buarṫa ḋó le tamall fada—an ċeist sin ḃí ġá ṫabairt go Baile Áṫa Cliaṫ le comairle a ġlacaḋ le n-a ṡeanċaraid an t-Aṫair Antoine faoi.

Ḟear deaġṁóideaċ cóir ḃí san easboc. Ḃí croiḋe ann, agus misneaċ aige, aċt ḃí smaċt aige ar a ċroiḋe agus ar a ṁisneaċ ó ṫús a óige. An rud cóir a ḋéanaṁ i gcoṁnaiḋe—sin riaġail leag sé amaċ ḋó féin; agus rinne sé an rud cóir, de réir a léarguis féin, gaċ uile ṫráṫ ba ċuma céard ṫáinic as. Ḋíṫṁeas an ṗobuil nó míċáirdeas na n-uaċtarán, ba ċuma leis iad; níor ċuir ceaċtar de'n dá niḋ sin isteaċ ariaṁ air ó rinneaḋ easboc ḋe. Ḃí daoine ann aduḃairt go raiḃ sé ró-ṁór le daoine uaisle, le tiġearnaiḃ agus le luċt riaġaltais agus leis an dream sin uile; go ngéilleaḋ sé ḋóiḃ go ró-ṁinic; gur ċeap sé go mba luaċṁaire anam tiġearna ná aon anam eile cruṫuiġeaḋ . . . . Duḃraḋ gur beag an áird ḃéaḋ ag an easboc ar an té ba ḋiaḋanta rugaḋ ariaṁ dá mbéaḋ fear mór uasal nó tiġearna saiḋbir talṁan i n-aon tseómra leis.

Ḃí fios ag an easpoc go raiḃ an ċáil sin amuiġ air. Ḃí fios aige go n-abróċaiḋe arís agus arís eile é dá gcuirfeaḋ sé an smaċt cóir ar an Aṫair Ó Doṁnaill. Ḃí ceapṫa aige an smaċt sin a ċur ar an sagart óg dána sin gan céill, dá dtairneóċaḋ sé Éire uile anuas ar a ṁullaċ. Ní raiḃ sé ag glacaḋ comairle leis an seananamċara ḃí aige

i mBl' Áṫa Cliaṫ aċt ar eagla go raiḃ dearmad déanta aige féin ar aon ponc. Ba ċuma leis an tír uile go léir ḃeiṫ anuas air, ba ċuma leis cé'n diṫ-ṁeas ḃéaḋ ag an bpobul air, ċuirfeaḋ sé smaċt ar an Aṫair Ó Doṁnaill mara raiḃ a anamċara i n-ann aon niḋ tábaċtaċ a ráḋ i ḃfáḃar an tsagairt sin, mara raiḃ sé i n-ann taoḃ eile de'n sgéal a noċtaḋ dó . . . .

Oiḋċe ḃreáġ earraiġ ḃí ann, agus d'ḟan an t-easboc n-a ṡeasaṁ ar árd ḃí sa mbóṫar ag féaċ-aint siar agus siar-ndeas uaiḋ ar Ṁáiġ Life . . . .

Ba ṁór an imniḋe ḋó an tAṫair Ó Doṁnaill. Maraċ go raiḃ sé n-a ṡagart ṁaiṫ ḋiaḋanta ba ġearr a ré n-a ḋeóigre; aċt má ḃí sé diaḋanta féin, ba ċosaṁla é le saiġdiúir ná le sagart. Naċ raiḃ sé ag caiṫeaṁ gaċ uile ṗiġin dá raiḃ aige ariaṁ ar ġunnaiḃ agus ar lón cogaiḋ agus dá roinnt ar na fearaiḃ óga? Cárḃ ḟios do'n easboc céard a ṫiocfaḋ as? Ḃí an sagart óg seo, an séiplíneaċ dána seo, ag dul ó smaċt ar fad. D'ḟógair sé féin air gan baċaḋ feasta le aon dream mileaḋta ḃí i n-aġaiḋ an riaġaltais agus cé'n freagra ṫug sé air aċt go raiḃ sé n-a Éireannaċ ċoṁ maiṫ le ḃeiṫ n-a ṡagart. N-a ṡaiġdiúir ċoṁ maiṫ le ḃeiṫ n-a ṡagart—sin é ba ċóra ḋó a ráḋ, ċeap an t-easboc; an dúṫċas—fuil ḃorb aċrannaċ na nDoṁnallaċ—agus ṡíl an t-easboc go ḃfaca sé an tAṫair Ó Doṁnaill faoi ċulaiṫ gaisge, claiḋeaṁ mór soluis n-a ġlaic, sluaġ tréan ar a ṡáiliḃ agus iad ag gluaiseaċt rómpa ṫar an maċaire áluinn ḃí ós a ċoṁair amaċ . . . .

Ḃog a ċroiḋe roinnt. Músgluiġeaḋ rud éigin i ndoiṁneaċt a anma. An seandúċċas atá níos tréire ná an oileaṁaint, an fonn ċun troda ḃí sa ḃfuil aige—sin é an rud ḃí ġá ġríosaḋ. Níorḃ fada go raiḃ sé ag gaḃáil aṁráin, agus aṁrán naċ dtaiṫneóċaḋ le n-a ċaraid, an fear mór riaġaltais i mBl' Áṫa Cliaṫ. Ċuir sé smaċt air féin. Múċ sé an rud beag sin ḃí ag iarraiḋ éirġe as doiṁneaċt a anma . . . .

Seafóid! seafóid agus díṫcéillíḋe ḃí ann uile go léir. Ní féadfaiḋe an dream ḃí i gceannas a ḃogaḋ. Síleaḋ é ḋéanaṁ go minic agus céard ḃí ann de ḃárr na n-iarraċt uile?

Ḃí sé níos cinnte ná ariaṁ go raiḃ an tAṫair Ó Doṁnaill agus na hógánaiġ ḃí leis ar aiṁleas na tíre. Aċt ċuirfeaḋ sé féin smaċt air!

Ġluais leis go réiḋ mall agus go brónaċ i dtreó an ċáirr.

. . . .

Pé ar biṫ cé'n galar ḃí ag gaḃáil do'n ġluaisteán d'éiriġ leis an tiománaiḋe a leiġeas. D'éiriġ sé amaċ as a lár istiġ, agus é sméarṫa le ola agus le salaċar. Siúd i n-áirde ar a ṡuiḋċeán féin é, ċas sé an roṫa, agus as go bráṫaċ leis an ngluaisteán agus gan aon ċeapaḋ ag an tiománaiḋe cóir aċt go raiḃ an t-easboc n-a ċodlaḋ istiġ ann.

Níor ċuir sé ṫar dá ṁíle bóṫair de, gur ṫosaiġ an preabaḋ agus an tormán arís san inneall. Ṫúirling sé. Ṡíl sé é leiġeas. Dá mḃéaḋ roinnt

páipéir aige b'ḟéidir go bḟéadfaḋ sé a ḋéanaṁ. Ċuaiḋ sé go dtí doras an ġluaisteáin go bḟuiġeaḋ sé seanṗáipéar nuaiḋeaċta ó'n easboc.

Nuair d'osgail sé an doras leaṫ a ḃéal air. Ní raiḃ an t-easboc ann!

Dún sé an doras arís agus d'fan sgaṫaṁ beag ag smaoineaḋ. Ḃí sé n-a ḃaileaṁair. Cé'n ċaoi ar ċaill sé an t-easboc? Ar ḟág sé n-a ḋiaiḋ é i dteaċ sagart paráisde an Ċillín? Nó ar ḟág sé an cárr nuair ḃí sé féin ag cur deis air leaṫuair ó ṡoin? Cé'n fonn coisiḋeaċt ḃí air seaċas aon easboc dá raiḃ ar a aire ariaṁ? Naċ raiḃ a ḋóṫain le déanaṁ aige gan ḃeiṫ ag iarraiḋ ḃeiṫ ag coinneál easbuic ó ḃeiṫ ag imṫeaċt leis féin de ṡiuḃal oiḋċe!

Leig sé fead, aċt má ċuala an t-easboc é níor ṫug sé freagra air. Ní aṁáin go raiḃ fonn ar an easboc céadna ḃeiṫ ag coisiḋeaċt leis féin de ṡiuḃal oiḋċe, aċt ḃí sé ċoṁ boḋar le sluasaid. Leig mo ḋuine fead eile ar an easboc. Dá mbéaḋ sé i bḟoisgeaċt trí ṁíle ḋó ċluineaḋ an t-easboc an fead sin. Aċt ní ḃfuair an tiománaiḋe sgoiḋe freagra ar an ḃfead.

Ġluais leis siar an bóṫar cúpla céad slat ag féaċaint a ḃfeicfeaḋ sé an t-easboc i n-aon áit. Ġlaoḋ sé air i n-árd a ġoṫa ó am go ham, aċt sin a raiḃ de ṁaiṫ ḋó ann.

Easboc ar fuaidreaṁ agus a ġiolla ar a ṫóir!

Casaḋ fear leis an ngiolla, leis an tiománaiḋe. Ḃeannuiġ sé ḋó.

“Féaċ,” ars an tiománaiḋe leis, “féaċ,” ar

seisean, "ní móide go ḃfaca tú easboc ṫart i n-aon áit annseo?"

D'ḟéaċ an coiṁṫigeaċ ar an tiománaiḋe. Ní raiḃ aon ċosaṁlaċt óil air. Aċt cé'n magaḋ ḃí air go raiḃ sé ar ṫóir easbuic faoi ṁeaḋon-oiḋċe ar ḃóṫar uaigneaċ fá'n dtuaiṫ? Sasanaċ ḃí sa strainséir seo casaḋ leis an tiománaiḋe; ní eólas ró-ḃeaċt ḃí aige ar ḃéasaiḃ na tíre ná ar nósaiḃ na n-easboc aċt oiread; cárḃ ḟios dó naċ raḃadar tugṫa do ṡiuḃlóid faoi ṁeaḋon-oiḋċe?

"Seo, an ḃfaca tú easboc ṫart i n-aon áit?" ars an tiománaiḋe arís, agus cantal air nár ṫug an duine eile freagra air fós.

"Easboc?" ars an Sasanaċ.

"Seaḋ, easboc—naċ gcluin' tú mé?" ars an tiománaiḋe go bagarṫaċ.

"Níl mé sa tír seo aċt dá lá," ars an Sasanaċ go faiteaċ; cárḃ ḟios dó naċ duine de na "hÉireannaiġiḃ fiaḋáine" é seo ḃí ós a ċoṁair amaċ? cárḃ ḟios dó céard a ḋéanfaiḋe leis san áit iargcúlṫa seo, dá mbéaḋ ḟios go raiḃ sé gan airm teiniḋ?

"A' ḃfaca tú easboc ṫart annseo adeirim?" ars an tiománaiḋe, "abair go ḃfaca nó naċ ḃfaca agus leig dom a ḋul ar a ṫóir."

"Ní ḟaca mé easboc ariaṁ," ars an Sasanaċ.

"Ḋeaṁan ar feárr ḋuit ḟeiceál," ars an tiománaiḋe, "bíonn cuid aca anċrosta. An t-easboc sin agamsa . . . ."

"Cá'r ċaill tú é?" ars an Sasanaċ.

"Ar an mbóṫar i n-áit éigin," ars an tiománaiḋe, "naċ é an diaḃal é?"

"Gaḃfaiḋ mise ar a ṫóir i n-aondtiġ leat má ṫogruiġeann tú?" ars an Sasanaċ, láġaċ go leór; b'é seo an t-eaċtra ba ṁó ḃuail n-a ṫreó ó ṫáinic sé go hÉirinn.

"Téanam," ars an tiománaiḋe.

Ġluais leó beirt ar ṫóir an easbuic. Ṡiuḃal siad míle gan duine ná deóraiḋe ḟeiceál. Ḃí ceó beag ag éirġe aníos ar an maċaire go raiḃ buin na gcrann b'ḟogus dóiḃ i ḃfolaċ orra, agus a mbárr ar nós na gcéadta oileán coillteaċ istiġ i lár loċa airgid.

"Tír áluinn í seo," ars an Sasanaċ, ag féaċaint anonn uaiḋ ar an maċaire, "ṡílṫeá gur gail airgid atá ag éirġe aníos ar an talaṁ . . . ."

"Airgead," ars an tiománaiḋe, "trí ṗunnt an t-acra tugtar ar an talaṁ sin."

Ḋearg sé píopa.

"Préaċfar an fear boċt," ar sé, "cé'n míáḋ ḃí air gur imṫiġ sé mar sin?"

"An imṫiġeann sé go minic?" ars an Sasanaċ.

"Corr-uair. Ḃfuil cipín eile agad?"

"Tá . . . . a ḃean b'ḟéidir ——"

D'ḟéaċ an tiománaiḋe ar an Sasanaċ. Rug sé ar ġualainn air.

"Ná habair é sin arís," ar seisean go bagarṫaċ.

"Ní abróċad," ars an Sasanaċ, "ar ndóiġ níl aiṫne ar bit agam uirri. Ní fios dom naċ bean ḋeas láġaċ í . . . ."

"Stop!" ars an tiománaiḋe.

"Naċ minic d'ḟág fear maiṫ groiḋe a ḃean, agus d'ḟill arís?"

"Stop!" ars an tiománaiḋe.

"Ór a' cainnt atámuid," ars an Sasanaċ, "tig liom a ráḋ leat go ḃfillfiḋ mé féin agus beiḋ fáilte aici róṁam fréisin."

"Stop!" ars an tiománaiḋe, "nó ——," agus ċuir sé goṫa troda air féin.

Níor ṫuig an Sasanaċ an scéal. Ḃí sé ar tí labairt arís, aċt ċuir an fear eile a ḋorn le n-a ḃéal.

"Níl aon ḃean aige," ars an tiománaiḋe, "nár ḋuḃairt mé leat gur easboc atá ann?"

"Duḃairt, aċt ——"

"Seo," ars an tiománaiḋe go mífoiġdeaċ, "seo, téiḋimís ar a ṫóir."

Ċuaiḋ.

Ḃí an oiḋċe ag eirġe anfuar. B'éigin dóiḃ coisiḋeaċt ṁaiṫ a ḋéanaṁ nó préaċfaiḋe iad. Ḃí teaċ beag ósta leaṫtaoḃ na sliġe. Ḃíoḋ is go raiḃ sé andeireannaċ san oiḋċe ḃí solus le feiceál ann.

"Má tá tóir aige ar an ól is istiġ annsin atá sé," ars an Sasanaċ.

"Ní ólann sé aon ḃraon," ars an tiománaiḋe, "agus níor ól ariaṁ. N-a aġaiḋ go mór atá sé."

Aċt ó ḃí an oiḋċe ċoṁ fuar cráiḋte sin, ḃuail siad féin isteaċ le n-a mbéal a ḟliuċaḋ le "braon beag te."

. . . .

Nuair a ṡroiċ an t-easboc an áit ar ḟág sé an gluaisteán, ní raiḃ sé le feiceál aige ár nḋóiġ. Ní raiḃ sé cinnte go raiḃ sé san áit ċéadna ar ċor ar biṫ; is beag áird ḃí aige air agus an imniḋe ḃí

air faoi'n Aṫair Ó Doṁnaill. Ġluais leis sgaṫaṁ eile agus leaṫ-ḃaraṁail aige go ḃfeicfeaḋ sé an gluaisteán gan moill.

Aċt ní hé an gluaisteán is mó ḃí ag cur air aċt ceist an Aṫar Ó Doṁnaill. Dá mbéaḋ cead a gcinn ag a leiṫéidiḃ de ṡagairt óga ṁillfiḋe an tír. An méad d'eirigh le daoine staidéaraċa ḃaint amaċ do'n tír le gliocas agus le bladar agus le láṁ-istiġ ḃeiṫ aca leis an riaġaltas, ċaillfiḋe arís é. Talaṁ gan cíos—níor ṫaitniġ sin leis ariaṁ; ḃí an Eaglais n-a aġaiḋ agus ní gan ḟáṫ é—"beiḋ na boiċt agaiḃ coiḋċe" ar sé leis féin. Aċt tá daoine ann, sa tír seo féin, atá ag cur i n-aġaiḋ an dliġe ṡeanda sin. An tAṫair Ó Doṁnaill, duḃairt sé uair . . . . Aċt dliġṫe gan cam—d'ḟéadfaiḋe iad sin a ċur i ḃfeiḋm i ndiaiḋ a ċéile—gliocas, stuaim, staidéar—sin é an ċaoi le dliġṫe córa ḃaint amaċ . . . . Aċt ní raiḃ sé ṫar leaṫṗárta leis féin, ná le n-a leiġeas. Ḃí an ċáin an-trom ar an tír agus ar ḃoċtaiḃ; aċt naċ raiḃ an ċáin dlis-teanaċ? "Taḃair do Ċaesar . . . ." Aċt b'ḟeárr leis go mór naċ mbéaḋ Caesar ċoṁ géar sin orra.

Ċuimniġ sé annsin ar an gcoṁráḋ deireannaċ ḃí aige leis an Aṫair Ó Doṁnaill: ḃí sé féin agus an sagart óg sin n-a leaḃarlainn; eisean críona ciall-ṁar staidéaraċ ag iarraiḋ an sagart ċur ar a leas gan é smaċtaḋ go ró-ṁór; an tAṫair Ó Doṁnaill ar a aġaiḋ amaċ, lán de ḋóċas agus de ṁisneaċ agus de ḋánaċt agus de ġráḋ-tíre. Ċuala sé an dá ġlór anois féin agus é ag imṫeaċt roiṁe go mall réiḋ agus go brónaċ:

"Má tá naṁaid i n-ár measg féin, agus ní ġéillim go ḃfuil, naċ féidir codlaḋ ċur air agus an ċealg ḃaint as an naṁaid annsin?"

Agus an ċaoi a ċraiṫ an tAṫair Ó Doṁnaill a ċeann agus aduḃairt go bríoġṁar:

"A ṫiġearna, níl leiġeas i ndán do'n tír ċráiḋte seo, aċt píosaí beaga luaiḋe ċur san áit is feileaṁnaiġe dóiḃ . . . ."

Ċuir sin deireaḋ leis an gcainnt. Ṫuig an t-easboc cé'n áit ar ṁaiṫ leis na "píosaí beaga luaiḋe" a ċur. Níor ċuir an sagart óg aon ċosg ó ṡoin leis an gcleaċtaḋ airm. Níor ġéill sé dó féin. Ḃí cion aige féin ar an sagart óg; ċuaiḋ sé air go mór go gcaiṫfeaḋ sé é smaċtaḋ go géar agus go trom; aċt céard eile d'ḟéadfaḋ sé a ḋéanaṁ?

Ṡeas sé ar an mbóṫar agus d'ḟéaċ n-a ṫimċeall. Naċ é ḃí fuar? Agus an ceó ḃí ag eirġe aníos as an maċaire, as Maiġ Life! Ḃí aiṫméala air nár ṫug sé cóta mór níos truime leis; an droċḟlaġdán ḃí air ar feaḋ an ġeiṁriḋ naċ mór, ḃí eagla air go dtiocfaḋ sé arís.

Aċt cé'n solus aisteaċ é sin ḃí le feiceál aige sa spéir ṫoir-dtuaiḋ uaiḋ? Ḃí na néalta móra lomraċa ḃí ós cionn an ṁaċaire, ṫoir-dtuaiḋ uaiḋ, an-dearg. Toiteán i n-áit éigin . . . . árus mór i mḂl' Áṫa Cliaṫ ṫrí ṫeiniḋ b'ḟéidir . . . .

Ḃí an bóṫar roinnt fliuċ agus ṫug sé rian ċairr faoi deara sa ṗuiteaċ. Ḋearg sé níos géire ar na luirg. Rian ġluaisteáin—ḃí sé cinnte ḋe. A ġluaisteán féin b'ḟéidir—aċt cé'n tubuisde ḃéaḋ ar an tiománaiḋe gur imṫiġ sé leis gan é?

Lean sé do na luirg.

Ṫáinic sé ar an teaċ beag ósta n-a raiḃ an tiománaiḋe agus an Sasanaċ casaḋ leis. Ṁoṫaiġ sé an solus ann. Ċuaiḋ a ċárr féin ṫar an teaċ—ba léir sin ó na luirg—aċt cárḃ ḟios dó naċ mbéaḋ tuairisg an ġluaisteáin ag duine éigin de ṁuinntir an tiġe?

Ḃuail sé cnag beag ar an doras agus d'ḟan go foiġdeaċ go n-osglóċaiḋe dó é.

. . . .

Ċuala an dream ḃí ag ól sa teaċ ósta cnag an easbuic ar an doras, agus ar iompuġaḋ do ḃoise ḃí an áit ċoṁ socair leis an uaiġ. Ní raiḃ siolla ó aon duine aċt iad uile go léir ag féaċaint ar a ċéile go sgáṫṁar.

Ní raiḃ cead ag éinne ḃeiṫ ag ól i dteaċ ósta an tráṫ sin d'oiḋċe, agus ċoṁ luaṫ is d'ḟéad sí é, ċuir bean an tiġe na gloiní agus eile as aṁarc.

Ḃí fear árd tuaiṫe ann agus súil leis ar ṗoll na heoċraċ ag iarraiḋ ḋéanaṁ amaċ cé ḃí amuiġ.

"Fear agus culaiṫ ḋuḃ air," ar seisean i gcogar le bean an tiġe.

"Constáblaí!" ar sise go sgáṫṁar.

Ṁúċaḋ na soillse gan aon aċar. Ṡíl a raiḃ ann d'ḟearaiḃ éaluġaḋ leó sul a mbeirfiḋe orra, agus ṫosuiġ an ruaille-buaille annsin agus an t-aċrann.

I dtóin an tiġe ḃí an sgléip agus níor ċuala an t-easboc é. Féaċaint dá dtug sé ar an teaċ arís, agus ní ḟaca sé aon trolus ann. Ḃí iongantas air.

Ḃuail sé cnag eile ar an doras.

Ḃí bean an tiġe ósta le hais na heoċraċ agus cluas uirri.

“Cé tá annsin?” ar sise agus í leigint uirri go raiḃ fearg uirri.

“Mise,” ars an t-easboc.

“Agus cé ṫusa le do ṫoil?”

Níor ċuiṁniġ an t-easboc go gcuirfiḋe ceist de'n tsórt sin air. Níor ṁaiṫ leis innseaċt cé hé, nó céard ṫug ann é. Easboc ag iarraiḋ dul isteaċ i dteaċ ósta an tráṫ sin d'oiḋċe! Ní ḋéanfaḋ sé cúis ar ċor ar biṫ.

“Cé tá annsin adeirim?” arsa bean an tiġe go huġdarásaċ.

“Mise,” ars an t-easboc arís go cúṫalaċ; ṡílfeaḋ aon duine ar an gcaoi a nduḃairt sé an focal gur fear ḃéaḋ ag iarraiḋ óil tráṫ nár ḋleaġtaċ é.

Ċuir an fear árd tuaiṫe ḃí ar an doras i dtosaċ focal i gcluais mná an tiġe.

“Nár ḋuḃairt mé leat ċeana anoċt,” ar sise agus fearg uirri, “naċ ḃfuiġ' tú braon eile annseo go n-íocfaiḋ tú do ċúnntas.”

“An cúnntas!” ars an t-easboc agus iongnaḋ air.

“Seaḋ, an cúnntas,” arsa bean an tiġe tríd an doras dúnta.

“Aċt níl aon ċúnntas . . . .”

“Sgrios adeirim nó cuirfiḋ mé na gaḋair 'do ḋiaiḋ!”

Níor fearaḋ fáilte de'n tsórd sin roiṁ an easboc ariaṁ roiṁe. Ṫuig sé gur ceapaḋ gur duine éigin eile ḃí ann. Fear grinn agus spóirt ḃí ann, ar a ḃealaċ ṡocair féin; naċ aige ḃéaḋ an greann ag

innseaċt dá ċáirdiḃ cé'n fáilte cuireaḋ roiṁe. Ṫáinic meangaḋ ar a ḃéal—ċonnaic sé an gáiriḋ croiḋeaṁail ṫiocfaḋ ar an Doċtúir ré Diaḋa Seán Pluincéad nuair a ċloisfeaḋ sé an sgéal . . . .

Lasaḋ solus istiġ. Nuair friotaḋ amaċ nárḃ iad Constáblaí Ríoġḋa na hÉireann ḃí ag an doras d'ḟill an coṁluadar agus ṫosaiġ an t-ól agus an sgléip arís.

D'imṫiġ an t-easboc ó'n doras le dul ar ṫóir a ġiolla, aċt ní ḋeaċa sé ṫar fiċe slat gur ṫosuiġ gaḋar ag tafaint air. Duḃraḋ ċeana go raiḃ an-ṁisneaċ ag an easboc. Ḃí—aċt aṁáin roiṁ ġaḋar stráinséaraċ san oiḋċe; seaḋ, gaḋar stráinséaraċ san oiḋċe agus míoltóga beaga na coille an dá niḋ ar an saoġal seo ċuirfeaḋ ruaig ar an easboc . . . .

D'ḟill sé ar ais ċuig an teaċ órta agus deifir ṁór agus sgáṫ air.

Duine ar biṫ a ḃfuil aiṫne aige ar na bóiṫre i ḃfoisgeaċt fiċe míle do Ḃaile Áṫa Cliaṫ aiṫneóċaiḋ sé an teaċ órta seo. Níl ar ḋuine aċt cnag a ḃualaḋ ar an doras, ar ḋóiġ faoi leiṫ, agus osglóċar an doras ḋó.

Ṫárla gur ḃuail an t-easboc an doras ar an ḋóiġ seo i ngan ḟios ḋó féin an dara uair, agus leigeaḋ isteaċ é gan moill.

"Giolla liom, tiománaiḋe liom d'ḟág ar an mbóṫar mé ——," arsa an t-easboc ar ḋul isteaċ ḋó.

Aċt ċuir bean an tiġe isteaċ air.

"Ó seaḋ," ar sise, aċt níor ċreid sí é.

Is beag solus ḃí san áit, aċt dá mbéaḋ solus na gréine féin ann ní ṡílfeá gur easboc an stráinséar

seo ḃuail isteaċ sa teaċ órta. Ní nós easbocaṁail ḋul n-a leiṫéid d'áit ar an dó a ċlog san oiḋċe!

“Sasanaċ ḃí san ngiolla d'ḟág ar an mbóṫar ṫú an eaḋ?” arsa bean an tiġe, agus d'ḟéaċ sí go géar agus go haiṁreasaċ air.

Ní raiḃ an t-easboc ariaṁ i n-aon áit i n-Éirinn nár tugaḋ ómós dó aċt annseo; aċt ár ndóiġ ní raiḃ bóna ná carabat air, aċt cirteaċ faoi n-a ṁuineál agus seanċaipín taḃóiḋe anuas ar a ṡúiliḃ áit a raiḃ sé n-a ċodlaḋ sa ngluaisteán sul ar ḟág sé é le na cosaiḃ a ṫéiḋ.

Cé'n ċaoi a n-aiṫneóċaiḋe gur easboc ḃí ann, go mór-ṁór agus an seanċóta mór liaṫġlas ḃí caiṫte ṫar na guailniḃ aige?

“An giolla,” arsa bean an tiġe, “an giolla sin d'ḟág ar an mbóṫar ṫú, naċ Sasanaċ ḃí ann?”

“Ní heaḋ.”

“Ḃí Sasanaċ agus compáiḋe leis annseo ar ball,” ar sise; “sílim go raiḃ siad beirt leaṫ-ólta, aċt má ḃí ní annseo fuair siad é. Aċt céard tá uait féin? An braoinín cruaiḋ?”

“Ní ḃlasaim ḋe . . .”

Níorḃ ḟearr leis an easboc rud a ṫarlóċaḋ ná é seo. Is minic ḃí dúil aige imṫeaċt ṫríd an tír leis féin agus gan aon ċulaiṫ air aċt culaiṫ fir oibre go ḃfeicfeaḋ sé an saoġal mar ḃí i ndá ríriḃ gan daoine ḃeiṫ ag gléasaḋ agus ag mairiuġaḋ saoġail ċruaiḋ ġránda na mboċt roiṁe.

Nuair aduḃairt sé le bean an óil nár ḃlas sé ariaṁ ḋe, ċeap sise naċ raiḃ sé i ndá ríriḃ, naċ raiḃ ann aċt leiṫsgéal, go raiḃ sé cúṫalaċ, nó go raiḃ

faitċíos air mar ġeall ar ċoṁ deireannaċ is ḃí sé, agus coṁluadar nár aiṫniġ sé sa láṫair.

"Braon beag cruaiḋ," arsa bean an óil, "tá an oiḋċe fuar"—d'ḟéaċ sí ṫart ar an gcoṁluadar fear ḃí ag éisteaċt—"cáirde muid uilig annseo," ar sise.

Ḃí buidéal uisge beaṫa n-a glaic aici agus an corc bainte as.

"Má tá cupán tae agat," ars an t-easboc.

"Cupán tae!" Ḃí iongnaḋ ar ḃean an tiġe. Ḟear a ṫeaċt an tráṫ sin d'oiḋċe ag iarraiḋ cupáin tae!

"Nó gloine bainne féin ——"

"Gloine bainne!" Is beag nár ċuir sí coṁarṫa na croise uirri féin.

"Bainne te," ars an t-easboc.

"Bainne te!" arsa bean an ósta, agus is ar éigin ḃí sí i n-ann é ráḋ leis an iongnaḋ ḃí uirri.

Ḃí deiċneaḃar nó dá'réag fear sa láṫair. Is iomḋa céad uair ċaiṫeadar sa teaċ ósta seo, agus le cuiṁne an té ba ṡine ann, níor ṫáinic aon ḟear ariaṁ isteaċ ann ar ṫóir bainne. An té a raiḃ an gloine n-a ġlaic aige ní raiḃ sé n-a ċumas é ċur le n-a ḃéal le teann alltaċt'.

Ḃí an t-easboc n-a ṡuiḋe ar ċaṫaoir i n-aice an dorais, áit naċ raiḃ aċt an droċṡolus. D'ḟéaċ bean an tiġe go géar air.

"Seo," ar sise, "ná bíoḋ a ṫuilleaḋ de'n ṁagaḋ ann;" ċroċ sí suas an lampa beagán agus d'ḟéaċ arís air, "sílim go bḟuil do ṡáiṫ ólta agat ċeana," ar sise; d'iompuiġ sí ar an bḟear árd tuaiṫe ḃí ag

an doras i dtosaċ, “naċ meas' tú go ḃfuil beagán beag ṫar an iomarca istiġ aige, a Ṫomáis?”

“Maraċ go ḃfuil, ár ndóiġ, ní ḃéaḋ sé ag iarraiḋ bainne,” arsa Tomás.

“Agus sílim freisin,” arsa bean an tiġe, “go ḃfuil baint éigint leis an Sasanaċ buiḋe sin caiṫeaḋ amaċ ar ball.”

“Cé'n Sasanaċ?” arsa Tomás.

“Ó seaḋ, ní raiḃ tú istiġ an uair sin,” arsa bean an tiġe, “aċt Sasanaċ ṫáinic isteaċ annseo uair ó ṡoin agus nuair d'ól sé gloine—é féin agus fear beag eile ḃí i n-aondtiġ leis—nuair d'ól sé gloine ní raiḃ aon ċainnt aige aċt seafóid éigint faoi easboc a ċaill sé ar an mbóṫar . . . .”

“Easboc ċaill sé ar an mbóṫar,” agus leaṫ na súile ar Ṫomás boċt.

“Seaḋ, sin é duḃairt sé,” arsa bean an tiġe, “gur ċaill sé easboc agus gur ḟág sé a ḃean n-a ḋiaiḋ . . . .”

“Dar 'iúl íosta príosta!” Ḃuail Tomás a ḋá ḃois ar a ċéile. Níor ṫuig sé aċt an oiread le các gurab í a ḃean féin ḃí i gceist ag an Sasanaċ!

“Ṁ'anam gur maiṫ a rinne siḃ agus an diaḃal a ċaiṫeaṁ amaċ,” ar seisean; d'ól slug as gloine; ḃuail bos ar a ċeaṫraṁain, agus duḃairt:

“Easboc a ṫréig a ḃean! ar ċuala siḃ ariaṁ a leiṫéid!”

Ḃí an gloine bainne fáiġte ag an easboc faoi seo agus é ġá ól; aċt cé'n ċainnt ḃí aca faoi féin? Agus an ḃean! Agus an Sasanaċ ḃí ar a ṫóir! Dá mba gur ól sé an gloine de'n ḃraon ċruaiḋ

ṫairg bean an tiġe dó ċeapfaḋ sé go ndeaċa sé sa gceann air. Aċt gloine glan bainne! Má deirfear go raiḃ iongnaḋ ar an easboc ní ḃeiḋ ṫar leaṫ na fírinne ann.

Ḃí an coṁluadar uile i dtóin an tseómra ag coṁráḋ ós íseal le bean an tiġe. Corr-uair d'ḟéaċaḋ fear n-a ṫreó agus aiṁreas n-a ṡúil. Ḃí ríméad ar an easboc gur ḟág sé a ḃóna agus a ċaraḃat agus eile sa ngluaisteán.

Ḃí sé tamall deas ag ól an ḃainne ar a ṡuaiṁneas. Ní raiḃ sé ariaṁ n-a leiṫéid d'áit, aċt ní abróċaiḋ sé leat anois féin nár ṫaiṫniġ sé leis. Dá mbéaḋ an tiománaiḋe aige le n-a ṫaḃairt ar a aistear nuair a ṫosróċaḋ sé!

Ṫáinic fonn air dul i ḃfoċair na ḃfear—cainnt a ḋéanaṁ leó, sgléip a ḋéanaṁ leó, ól a ḋéanaṁ leó . . . . Níor ġéill sé do'n fonn sin, agus is céad truaiġ leis an sgéalaiḋe seo nár ġéill—ba ṁaiṫ leis beiṫ i n-ann cur-síos a ḋéanaṁ ar an spóirt ḃéaḋ aca! Aċt mara ndeaċa sé ag siamsa leis na fearaiḃ, corruiġeaḋ é ar ḃealaċ nár ṫuig sé féin. An oiḋċe aisteaċ ċaiṫ sé b'ḟéidir, nó baois na hóige arís . . . .

Ṫáinic bean an tiġe le laḃairt leis.

"A' raiḃ aon ḃaint agatsa leis an Sasanaċ ḃí ar ṫóir easbuic?" ar sise.

"Ní raiḃ."

Ḃ'ḟíor dó, aċt ḃí baint aige leis an ḃfear ḃí i n-aondtiġ leis an Sasanaċ; aċt dá n-abróċaḋ sé é is cinnte go gcaiṫfiḋe é féin amaċ freisin. Dá n-abróċaḋ sé gur easboċ ḃí ann féin, ní móide go

gcreidfiḋe é agus an feisteas ḃí air. An droċ-íde fuair an Sasanaċ ċuir sin i gcéill dó go mb'ḟeárrde a ṡláinte gan greann a ḋéanaṁ faoi easboc. Ḃí sé críonna; d'ḟan sé ar a ṡuaiṁneas agus an gloine bainne n-a ġlaic aige.

Aċt an beiṫeaṁnaċ sin de ṫiománaiḋe, cá raiḃ sé?

Ḃí an sgléip faoi lánṫreóil nuair ṫáinic fear eile isteaċ. Labair sé le bean an tiġe ós íseal. Laḃair an ḃeirt aca leis an gcoṁluadar. Ní faca an t-easboc ariaṁ aon aṫruġaḋ mar an t-aṫruġaḋ ṫáinic ar an gcuideaċtain. Cuireaḋ cosg leis an ngreann agus leis an ól. Ṫáinic iongnaḋ orra uile. Cuid aca a ċreid an sgéal mór ḃí ag an ḃfear ṫáinic isteaċ, cuid eile nár ċreid, aċt d'imṫiġ leó uile go léir amaċ ar an mbóṫar.

Fágaḋ an t-easboc agus bean an tiġe leó féin.

"Sin sgéal uaṫḃásaċ," ar sise.

"Cé'n sgéal?"

"An t-eirġe-amaċ seo, agus anois tá Baile Áṫa Cliaṫ trí ṫeine ag na Sasanaiġiḃ . . . ."

"An t-Eirġe-Amaċ?"

Níor ċreid sé a ḋá ċluais. Ó Ḋoṁnaċ Cásga ċaiṫ sé cúpla lá le seanċaraid i mainistir i n-aice le Portláirge. Ní faca sé páipéar; níor ċuala sgéal ná ráfla, agus nuair a ċuala níor ċreid.

"Eirġe-Amaċ! Baile Áṫa Cliaṫ trí ṫeine!" agus buail sé amaċ ar an mbóṫar mar a raiḃ na feara eile.

"M'anam go ḃfuil," arsa fear ḃí le n-a ṫaoḃ, "féaċ an spéir."

Cinnte ḃí an spéir ós cionn ionaid na caṫraċ dearg.

“Éist!” arsa fear.

Ċuireadar uile cluas orra féin. Ṫáinic tormán trom ċuca ar an ngaoiṫ.

“Gunnaí móra ag milleaḋ na caṫraċ!” arsa fear.

“Feicfiḋ siḃ na lasraċa féin má ṫéiḋeann siḃ go mullaċ Ċnuic na hEaglaise ṫall,” arsa fear eile.

Ġluais leó uile agus a rún féin i gcroiḋe gaċ fir díḃ . . . .

. . . .

Tá ḟios ag an saoġal cá ḃfuil Cnoc na hEaglaise, agus tá ḟios ag gaċ duine síl ḋul suas ar a ṁullaċ ċoṁ aiṁréiḋ is tá an tsliġe. Cloċa móra, cloċa beaga sgiorrfaḋ uait, sgailpeanna contaḃairteaċa, bogaiġ báiḋte, fraoċ go básta—sin a raiḃ roiṁ an easboc.

Deirfiḋ sé féin leat naċ sroiċfeaḋ sé an mullaċ go deó maraċ gur casaḋ an tiománaiḋe leis leaṫ-bealaiġ. Nuair ḃíos sé féin ag cur síos ar eaċtraiḃ na hoiḋċe sin, agus ar an eirġe-amaċ ḃí n-a ċroiḋe féin dá mbárr, cuireann sé isteaċ ar an sgéal le hinnseaċt céard d'eiriġ dá ṫiománaiḋe nuair caiṫeaḋ é féin agus an Sasanaċ amaċ as an teaċ ósta. Aċt giḋ naċ doċar aiṫris ḋéanaṁ ar easboc tráṫ ar biṫ fágfar an sgéal sin aige féin . . . . Nár ba fada go ḃfeicfear faoi ċló é.

Aċt ag iarraiḋ ḋul suas an cnoc ḋó, ċuala sé caoineaḋ caol cruaiḋ agus eiġṁe loma loisneaċa

síos uaiḋ sa mbogaċ n-a raiḃ sé féin ag dul go glúnaiḃ.

"A Ṫiġearna!" arsa glór.

Níor ṫug an t-easbog freagra air.

"A Ṫiġearna! 'ċ uile ḋiaḃal cnáṁ 'mo ċorp brúiġte briste ag an gcladaire cam, ag an Sasanaċ bradaċ bréan sin!"

D'aiṫniġ an t-easbog glór a ṫiománaiḋe, aċt níor aiṫniġ an tiománaiḋe an t-easbog.

"Agus gan mé aċt ag iarraiḋ a ráḋ naċ raiḃ bean ag easbog ariaṁ! Uċ, táim marḃ!"

Ṫug an t-easbog láṁ ċongánta ḋó. Nuair ṫuig an fear boċt cé ḃí aige ann, ġoill sé níos mó air ná an leadraḋ fuair sé ó'n Sasanaċ.

Ní raiḃ sé ċoṁ gortuiġṫe is síl sé agus ċuiḋiġ an beirt aca le ċéile go raiḃ siad ar ṁullaċ an ċnuic.

B'iongantaċ an radharc ḃí ag an easbog annsin. I ḃfad uaiḋ sa talaṁ íseal ċonnaic sé toiteán mór. Lasraċa ag éiriġe as agus ag dearġaḋ na néalta. Ḃí sluaġ mór ṫart air, agus a rún féin agus a sgéal mór féin ag gaċ duine aca . . . .

Cluineaḋ pléasgaḋ mór. Ġeit a lán. Ḃí gaċ uile ḋuine ró-ċorruiġṫe le focal a ráḋ . . . .

Pléasgaḋ mór eile!

Ḃris rud éicint i gcroiḋe an easbuic. Líonaḋ a ċroiḋe agus a anam le solus mór. Dá mbéaḋ an tAṫair Ó Doṁnaill ann . . . .

Dá pléasgaḋ i ndiaiḋ ċéile!

Ógánaċ ḃí le n-a ṫaoḃ agus a ḋá súil lán de solus naċ ḃfeictear aċt go hannaṁ, ċuir sé láṁ leis isteaċ i láiṁ an easbuic.

“Dá mbéaḋ gunnaí againn ——,” ars an t-óganaċ.

“Dá mbéaḋ ——,” ars an t-easboc agus ċrom sé a ċeann . . . .

. . . .

Ċuir an t-easboc fios ar an Aṫair Ó Doṁnaill nuair ċuaiḋ sé aḃaile. Ḃí brón agus doiliġeas i n-éadan an easbuic nuair ṫáinic an sagart óg isteaċ ċuige sa leaḃarlainn. Aċt má ḃí, ḃí misneaċ agus meanma agus tógḃáil croiḋe ann freisin.

Ṡín sé páipéar ċuig an sagart óg gan focal a ráḋ. Léiġ seisean é. Ó luċt an airm ṫáinic an páipéar agus iad ag iarraiḋ ar an easboc smaċt a ċur ar an sagart óg . . . .

D'ḟéaċ an sagart óg agus an t-easboc ar a ċéile.

“Agus seo é an freagra atá mé le cur ċuca,” ars an t-easboc.

Ṡín sé páipéar eile ċuig an sagart óg. Léiġ seisean na focla seo:

Easboc mise; ná síltear gur oifigeaċ stáit mé.

“Aċt, ár nDóiġ, cuirfiḋ mé deis eile air;” agus d'ḟéaċ an t-easboc go tuigsionaċ ar an sagart óg.

D'eiriġ an sagart óg go toḃann le láṁ a ċraiṫeaḋ leis an easboc. Ḃí sé dul ṫar maol . . . .

“Paráisde maiṫ, paráisde na Cille Móire,” ars an t-easboc, “an ċéad ṗaráisde ḃí agam féin . . . . tá súil agam go dtaiṫneóċaiḋ sé leat . . . .”

Ḃí an sagart óg ar tí buiḋeaċas a ġaḃáil leis. Ċuir an t-easboc cosg leis le n-a láiṁ.

“Tá croiḋe agus misneaċ na hóige ionnam arís ——,” aċt ċuir an t-easboc smaċt ar a ṫeangain.

Ḃí an ḃeirt fear n-a seasaṁ agus greim láiṁe aca ar a ċéile. Ḃí deór faoi ṡúil an tsagairt.

“Suiḋ annsin, a Aṫair Seán, agus innseóċad sgéal maiṫ ḋuit,” agus d’innis an t-easboc an sgéal seo ḋó, aċt nár ḃac sé le ráḋ leis go ḃfuair sé a anam ar ṁullaċ an ċnuic agus é ag féaċaint anuas ar Ḃaile Áṫa Cliaṫ agus é tré ṫeine . . . .

Aċt b’féidir gur ṫuig an tAṫair Ó Doṁnaill féin é sin.

An Cúigeaḋ Duaiḋ

.i.

Dé an tSiopa Seandaċta

Bé an tSiopa Seandaċta

Nuair a ḃí Peadar Ó Doṁnaill (go ndéanaiḋ Dia trócaire air) i mBaile Áṫa Cliaṫ anuraiḋ, ḃíoḋ seómra lom aige i Sráid na Life le uair nó ḋó a ċaiṫeaṁ ann tráṫ a mbíoḋ an tsaoire beag aige. Ní ann a ċodluiġeaḋ sé, aċt ḃí sé an-áiseaṁail aige áit dá ṡórt ḃeiṫ aige le litreaċa a sgríoḃaḋ ann, nó píopa tobac féin a ċaiṫeaṁ i bfoċair seanċarad. Is minic a ċuireaḋ sé aċar maiṫ ḋe ag an bfuinneóig ag féaċaint anuas uaiḋ ar na daoine ag gaḃáil ṫart ar an tsráid, agus ċuir sé aiṫne súl ar a lán ḋíḃ. Aċt ní raiḃ fios aige go ceann i bfad go raiḃ beirt ann ċuir aiṫne súl air féin, agus a ċuir spéis ṁór n-a imṫeaċtaiḃ. Ní hé an fáṫ céadna ḃí ag an mbeirt seo an oiread sin áird ḃeiṫ aca ar Peadar—aċt ċiḋfear sin ó'n sgéal.

Díreaċ ar agaiḋ an tiġe a raiḃ an seómra ag Peadar ann, ḃí siopa beag seandaċta. Ṡílteá go raiḃ seanearraiḋe agus iarsmaí na caṫraċ bailiġṫe ann. Ḃí an ḟuinneóg lán ḋíḃ: seanġunnaí de'n uile ḋéanaṁ nár ċaiṫ urċar le céad bliaḋain; claiḋṁte meirgeaċa ó aimsir na Pairliméide; leaḃair do sgríoḃaḋ agus do bualaḋ aċt nár léiġeaḋ ariaṁ; pictiúirí agus grafaí idir olc, maiṫ agus dona; gréiṫre agus gloiní as ar ólaḋ aimsir na mboc agus na sgafairí; íoṁaiġ, idir íoṁaiġ práis agus ċruaiċ

agus luaiḋe ; ioḋail ġogaiḋeaċa bolgṁóra ó ṫíorṫaiḃ an Oirṫir ; an t-é naċ ḃféadfaḋ rud éigin a ṫoġaḋ as an ḃfuinneóig sin, ná tráċtaḋ sé coiḋċe ar ṡeanaimsireaċt. Aċt is san dealḃ mór ḃí i lár na fuinneóige is mó ċuireaḋ Peadar Ó Doṁnaill spéis agus é ar a ṡuaiṁneas ag a ḟuinneóig féin ; dealḃ do'n Ḃúdda ḃí annseo, agus ainm Ḃictória bainríoġain Ṡasana faoi.

Aċt ṫug Peadar faoi deara gan mórán aċair naċ san mḂúdda sin is mó cuireaḋ spéis, aċt i mnaoi óig a ḃíoḋ ag obair ó ṁaidin go hoiḋċe ar ċúl an ḃrait ġlais ḃí ar an ḃfuinneóig. Ní ḃíoḋ le feiceál ó ḟuinneóig Peadair aċt mullaċ a cinn de ġnáṫaċ—folt ciarḋuḃ dualaċ aiṁréiḋ. Uaireannta, ṫarraingneaḋ sí an brat glas ar leaṫtaoḃ agus d'ḟéaċaḋ amaċ, agus annsin d'ḟeiceaḋ an fear óg ṫall an dá ṡúil pógaire ag breaṫnuġaḋ air. Na súile agus an folt ciarḋuḃ is mó ṫug Peadar faoi deara i dtosaċ, aċt i ndiaiḋ tamaill d'ḟéadfaḋ sé innseaċt duit, dá dtogróċaḋ sé, go raiḃ éadan fada bán agus srón ḋíreaċ agus ḋá ṗus ar ḋaṫ an ċaora caorṫainn uirri. Lá breáġ gréine sa tseansráid feóraiḋe, agus ċaoċ sé súil uirri ; rinne sí gáiriḋ agus ṫarraing an brat glas go tobann—cé'n fáṫ go raiḃ aiṫṁéala ar an ḃfear óg go raiḃ mannt i ndrad an úrḃláiṫ ḃeóḋa d'ḟás i siopa na seandaċta ?

Ḃí dá ḃuaiḋ ag Peadar naċ mbronntar aċt ar ḃeagán de'n ċineaḋ daonna. Níor casaḋ deáġḟear dílis ariaṁ air nár ṫug gean croiḋe ḋó, cuma cé'n diffriḋeaċt ḃéaḋ eatorra i meóin ; i dteannta na dúṫraċtaċa soillseaċa seo, ḃí aéreaċt nó buaiḋ

óige ag baint leis ṫug ar an mbantracht spéis ró-ṁór a ċur ann. Ċuir bé an tsiopa seandaċta an-spéis ann; ní raiḃ sé i ḃfad san áit gur ṫug sí faoi deara go mbíoḋ sí ag smaoineaḋ air níos minice ná ba ċóir, agus go mbíoḋ cantal uirri an lá naċ ḃfeicfeaḋ sí ag an ḃfuinneóig é. Ṁoṫuiġ sí luisne n-a gnúis lá dá ḃfaca sí ag an ḃfuinneóig é agus gan súil aici leis; an oiḋċe sin ġeárr sí poll beag san mbrat glas le sciosúr ionnós go ḃféadfaḋ sí é ḟeiceál i nganḟios . . . .

Aċt cé'n gnó ḃí aige ann? Cé'n sórt duine ḃí ann? Níor ḟéad sí a aoirde ná a ṫoirt a ṁeas mar ní ḟaca sí ariaṁ ar an tsráid é. D'ḟeiceaḋ sí ag an ḃfuinneóig é go minic meaḋon lae, tráṫ is gnáṫaċ le daoine ḃeiṫ ag obair; corr-uair ḃíoḋ sé ann nuair d'osgluiġeaḋ sí an siopa ar maidin; nuair a ṫuitfeaḋ an oiḋċe ṫarrnuiġeaḋ sé anuas brat na fuinneóige i gcoṁnaiḋe, aċt ḃíoḋ a ḟios aici ó'n solus istiġ go raiḃ sé n-a ṡeómra. Nuair ḃí na laeṫe fada samraiḋ ann, d'ḟeiceaḋ sí go hanṁinic ag an ḃfuinneóig tráṫnóna é; ḃíoḋ aiṫṁéala uirri nuair ṫosuiġ na laeṫe ag dul i ngiorraċt—ní ḃíoḋ sé le feiceál aici ó ṫuitim na hoiḋċe . . . .

Ṫáinic deireaḋ fóġṁair agus túis an ġeiṁriḋ. Ḃíoḋ obair ṁór ar Ṗeadar, obair ċontaḃairteaċ imniḋeaċ, agus gan fail aige aon aċar a ċaiṫeaṁ n-a "ṗluaisín ḟoġa" mar ṫug sé ar an seómra lom i Sráid na Life. Is minic a ċaiṫ bé an tsiopa seandaċta seaċtṁain gan súil ḟágail air. Agus nuair d'ḟeiceaḋ sí é is iondúil cosaṁlaċt imniḋeaċ ḃeiṫ air. Aċt nuair d'ḟeiceaḋ sí ag an ḃfuinneóig

é, agus a éadan uasal smaointeaċ faoi néaltaiḃ, ṫarraingneaḋ sí an ḃrat glas ar leaṫṫaoḃ, agus d'ḟanaḋ ag féaċaint amaċ go mbíoḋ fios aici go raiḃ seisean ag dearcaḋ uirri. Annsin, ḃeannuiġeaḋ sí do'n ḟear óg imniḋeaċ le meangaḋ aoiḃinn agus le umhluġaḋ cinn. Agus nuair a ṫiocaḋ meangaḋ ar a ḃéal siúd ġá freagairt, ḃíoḋ aoiḃneas uirri: naċ raiḃ sí ag cuidiuġaḋ leis i pé ar biṫ obair ḃí ġá ḋéanaṁ aige?

Ḃí. Dá mbéaḋ Peadar Ó Doṁnaill féin againn indiu, d'adṁóċaḋ sé ḋuit gur mór an congnaṁ fuair sé n-a ḟaoṫar contaḃairteaċ imniḋeaċ ó ḃé an tsiopa seandaċta . . . .

. . . .

Tar éis na Nodlag, ṫug bé an tsiopa seandaċta faoi deara go mbíoḋ an fear óg n-a ṡeómra gaċ tráṫnóna beagnaċ. Ṫosuiġ daoine ag teaċt ar cuairt aige. Fir óga a ḃfurmór, agus d'ḟeiceaḋ sí Peadar agus iad féin ag cainnt go dílis dúṫraċtaċ. Ḃí sé soiléir ag an t-é a raiḃ súile géara aige go raiḃ urraim mór aca uilig ḋó. Faoi'n am seo freisin ṫug sí faoi deara naċ í féin aṁáin ḃíoḋ ag faire ar an seómra ṫall, agus ar luċt a áitiġṫe. Fir, fir óga eile agus cultaċa nuaḋa ar a ḃfurmór, agus d'ḟéaċaidís go géar ar gaċ uile ḋuine ċuaiḋ isteaċ is amaċ ann. Leanaidís cuid díḃ nuair ḟágaidís an teaċ ṫall. Ċuir an obair seo iongnaḋ ar ḃé an tsiopa seandaċta. Céard ḃí ar siuḃal ag an ḃfear óg sin n-ar ċuir sí an iomarca spéise?

Ḃuail óigḟear árd donn plucaċ isteaċ ċuici lá.

Ḃí sé gléasta go maiṫ, go ró-ṁaiṫ b'ḟéidir, agus cosaṁlaċt an tsaiḋḃris air. Ḃí gaċ uile ṡórt ḃí air ar an ḃfaisiún b'úire. Ó ḃairéad anuas, deirteá naċ raiḃ snáṫa air a caiṫeaḋ ariaṁ roiṁe.

Ṫosuiġ sé ag cuartuġaḋ imeasg na seanairsmaí ṫall is i ḃfus. Ḃí carn mór leaḃar i gcúinne. Ḃeireaḋ sé ar ċeann díḃ. Léiġeaḋ cuid de. D'ḟágaḋ ar leaṫtaoḃ é. Ċuireaḋ sé goṫa air féin go raiḃ spéis mór aige ionnta. Aċt marac go mbíoḋ bé an tsiopa seandaċta ċoṁ gnóṫaċ sin ag faire ar an ḃfear óg sa seómra ṫall, ḃéaḋ ḟios aici naċ ar na leaḃraiḃ is mó ḃí a aire aċt ar an seómra ṫall freisin. Ṫuigfeaḋ sí, dá mbéaḋ an gustal ceart innti, go ḃféadfaiḋe gaċ uile ċos a ċuirfeaḋ fear ḋe sa seómra ṫall feiceál ó ċarnán na leaḃar, agus naċ ḃfeicfiḋe an t-é ḃéaḋ ag déanaṁ na faire. Aċt cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ bruinneall a ṫug gean d'ḟear nár laḃair sí leis ariaṁ sunndas a ṫaḃairt do ruḋaiḃ de'n tsórt sin?

Ṫáinic fear an ḟeistis nuaiḋ isteaċ ċuici go mion minic. I dtosaċ, ní ṫagaḋ sé aċt nuair a ḃíoḋ daoine sa seómra ṫall, aċt leis an aimsir ṫosaiġ sé ag teaċt go dtí an siopa tráṫ naċ mbíoḋ Peadar Ó Doṁnaill ná a ċáirde le feiceál ṫall feaḋ mórán laeṫe. Gaċ uile uair ġabaḋ sé an tsráid ḃualaḋ sé isteaċ. Ċaiṫeaḋ sé leaṫuair b'ḟéidir ag coṁráḋ le bé na seandaċta. Laḃraḋ sé faoi na coṁarsain —is beag eólas ḃí ag an mbé orra; ṫráċt sé ar an teaċ ṫall, agus a mbíoḋ ag teaċt agus ag imṫeaċt ann, aċt ní mórán eólais fuair sé uaiti fúṫa, ná faoi'n rún ḃí istiġ n-a ċroiḋe féin . . . .

Lón anma ag mnaoi molaḋ cliste. Mol a háilne i nganḟios ḋuit féin mar ḋ'eaḋ ; leig ort go ḃfuil cúṫal ort faoi gur laḃair tú ar ċor ar biṫ ; cuir i dtuigsint di, gan briaṫra béil, naċ dtiocfaḋ cainnt dá sórt as do ḃéal maraċ gur ḃain an áilne ḃí os do ċoṁair amaċ asat í gan buiḋeaċas duit. Déan é sin, agus beiḋ leat.

Aċt fainic ! Déan go cliste é. Déan go dearḃéalaċ é. Déan go héadtrom é. Ní mór ḋuit taiṫiġe ṁaiṫ ḃeiṫ agad ar an obair ; aċt má ceaptar ort go ndeárna tú a leiṫéid de ċainnt le bean ċeana beiḋ tú ar ṁullaċ do ċinn i n-omar na haimléise gan aċar.

Ní ḋeárna an stráinséar óg a ṫagaḋ ċoṁ minic sin ag féaċaint ar na seaniarsmaiḃ i siopa na seanḋaċta an molaḋ aċt go codramánta. Ní raiḃ goṫaḋ na fírinne ná na dílseaċta air. Níor tugaḋ áird air. Aċt ḃí bé an tsiopa seanḋaċta cliste ; leig sí uirri gur mil beaċ aici an uile ḟocal dá dtagaḋ as a ḃéal. Ṫuig sí ar a nós banda féin naċ ar ṁaiṫe leis an ḃfear óg ṫall dá dtug sí gean ḃíoḋ stráinséir an ḟeistis nuaiḋ ag teaċt ar an tsráid ; cá'r ḃfios di naċ ḃféadfaḋ sí cabair éigin ṫabairt dó-san aċt an t-amadán seo a ṁeallaḋ ?

Agus ċeap an stráinséar go raiḃ ag eirġe leis go toġṫa. Aċt ḃí sgáṫ air go raiḃ sí ag cur isteaċ ar a ċuid oibre go ró-ṁór. Cúpla uair leig sé a ġnó ċun failiġe le cuairt a ṫaḃairt uirti. Aċt naċ raiḃ sí andeas ar fad ? Agus an dá ṡúil ḃí aici ! Agus a béal—síorċuireaḋ ċun póige an béal sin ! contaḃairt do ḟearaiḃ óga deirge an ḃéil sin ! Cá'r

ḃfios cé'n díoġḃáil a ġníṫeaḋ béal caorḋearg bíoḋġaṁail dá ṡórt mara a bpósfaḋ fear maiṫ éigin an ḃean ar léiṫi é gan moill! Póg a ṫaḃairt di ar an mbéal sin . . . .

Ġeit mo ḋuine. N-a ṡeasaṁ ag an gcoirnéal annsin idir Sráid Uí Ċonaill agus Sráid an Iarla ḃí sé. Ċuaiḋ Peadar Ó Doṁnaill ṫart. Is beag naċ ndeaċa sé ṫart i nganḟios do mo ḋuine ḃí sé ag smaoineaḋ ċoṁ doiṁin sin ar ḃé an tsiopa seanḋaċta. Ní ḋeanfaḋ sé sin cúis agus é ar a lorg . . . .

Aċt má ḃí sé ar a lorg féin níor laḃair sé leis. Suas Sráid Uí Ċonaill ċuaiḋ Peadar. Lean mo ḋuine é. Nuair a ṡeasaḋ Peadar le cainnt a ḋéanaṁ le duine dá luċt aiṫne, ṡeasaḋ mo ḋuine. Aċt d'ḟanaḋ sé tamall beag ar a gcúl. Ag féaċaint ar na spéirṫiḃ ḃíoḋ sé ṡílteá, nó ar na tiġṫe tall uaiḋ, nó ar ḃróġaiḃ na ndaoine ḃí ag gaḃáil ṫart—aċt ḃíoḋ diorḃall na súile aige ar Ṗeadar i gcoṁnaiḋe. Nuair a ġluaiseaḋ seisean, leanaḋ mo ḋuine é; nuair a ṡeasaḋ sé, ċeapṫá ar mo ḋuine naċ raiḃ aon rud ar an saoġal seo ċoṁ hiongantaċ leis na tiġṫe i Sráid Uaċtaraċ Uí Ċonaill!

Ċuaiḋ Peadar isteaċ i siopa tobac ag ceann na sráide. D'ḟan sé leaṫuair ann. Ḃí báisteaċ ṁór ann an lá céadna, aċt má ḃí féin níor imṫiġ mo ḋuine. Ċuir sé sgáṫ-fearṫainne i n-áirde, agus d'ḟan go foiġdeaċ ag bun Ċoluṁan Ṗarnell. Ḃí an sgríoḃnóireaċt atá ar an gColuṁain sin léiġṫe aige seaċt n-uaire, agus an ċéad ċuid ḋe de

ṁeaḃair aige, nuair ṫáinic Peadar amaċ as an siopa tobac.

Ḃí rian-ċárr ag gaḃáil ṫart. Isteaċ le Peadar ann. I n-áirde air ċuaiḋ mo ḋuine; aċt nuair ṫuirling Peadar ag an droiċead, ṫuirling mo ḋuine freisin. Siar bealaċ na gCéiḃ ṫug Peadar aġaiḋ. Isteaċ leis i n-oifig clódóra. D'ḟan mo ḋuine taoḃ ṫall de'n Ċéiḃ—ag féaċaint a ḃfeicfeaḋ sé bradán i n-aḃainn na Life b'ḟéidir! Ċaiṫ sé dá uair annsin, aċt má ċaiṫ níor ṫáinic Peadar amaċ as an oifig . . . .

D'imṫiġ mo ḋuine gan é, ar ṫeaċt na hoiḋċe. I n-áit iargcúlṫa, ḃain sé leaḃar as a ṗóca agus ṫosaiġ ag sgríoḃaḋ ann. Níor innis sé aċt an ġlanḟírinne nuair aduḃairt sé le bé an tsiopa seandaċta go raiḃ porta aige faoi'n riaġaltas; aċt má ċeap luċt an riaġaltais ná an bleaċtaire go raiḃ fios aca céard a rinne Peadar an lá sin is mór an dul-amuḋa bí orra.

. . . .

An tráṫnóna sin ḃí bé an tsiopa seandaċta ag an ḃfuinneóig agus cuṁa uirri. Ní ḟaca sí an fear óg ṫall ar feaḋ trí lá; céard a ḃí air nár ṫáinic sé? Ḃí baraṁail nó smaoineaḋ aici go raiḃ obair ċontaḃairteaċ éigin ar siuḃal aige, aċt ní raiḃ ḟios aici fá'n mbiṫ céard é. Dá ḃféadfaḋ sí cuidiuġaḋ leis ar aon ḋóiġ!

Ḃí seansgaróid buird aici ar a glúnaiḃ agus í ar a díṫċeall ag iarraiḋ an gréas-obair ḃí air a leasuġaḋ, aċt is minic agus is ró-ṁinic a ṫuiteaḋ an t-éadaċ uaiṫi ar an úrlár ḃí a smaointe ċoṁ

mór sin ar fuaidreaṁ. Ċuireaḋ sí súil léiṫi leis an bpoll ḃí aici ar an mbrat glas, aċt ní ḃíoḋ le feiceál aici aċt an tseansráid ḃrónaċ ḟeósaiḋe agus an ḃáisteaċ ṁór ag teaċt anuas. Ḃí gráin aici ar an áit, ar na seantiġṫe gránda ḃí ṫall uaiṫi, ar na daoine straoilleaċa marḃánta ḃíoḋ ag dul isteaċ is amaċ ionnta, ar an seandaċt ḃí timċeall uirri, ar a saoġal iomlán. Úrḃláṫ beó mar í sáiṫte isteaċ i lár domain ḃig ṁairḃ!

Ḃí fear céirde léiṫi ag obair istiġ i seómra ar ċúl an tsiopa. Ḃí an lá ċoṁ dorċa sin is go mb'éigin dó solus ḃeiṫ aige istiġ n-a ṗluais; ċuir an ceól béil ḃí aige múisiam uirri. Cé'n ceart ḃí aige ḃeiṫ ċoṁ meiḋreaċ sin? D'éiriġ sí n-a seasaṁ cúpla uair le cosg a ċur le n-a ċuid ceóil, aċt níor ċuir. Ḃí croiḋe éadtrom aéraċ aige—tuige a' gcuirfeaḋ sí isteaċ air?

Sé lá de'n tseaċtṁain ó'n naoi a ċlog ar maidin go dtí an sé tráṫnóna a ċaiteaṁ sa ṗluais sin agus tairí na seanaimsire n-a timċeall! Ḃainfeaḋ sé an croiḋe as ógṁnaoi ar biṫ. Ṫáinic creaṫaḋ uirri. An raiḃ sé i ndán di a saoġal ar fad a ċur di ar a leiṫéid de ċaoi? Ḃí seansgaṫán ar a cúl. D'ḟéaċ sí isteaċ ann. D'ḟan sí tamall deas ag féaċaint isteaċ ann. Ḋeisiġ sí a cuid gruaige. Ṫáinic meangaḋ beag ar a béal, aċt ní ó'n gcroiḋe é, aċt go nduḃraḋ léiṫi uair go mba cosaṁail le maide gréine lá sneaċta an meangaḋ sin. Ṫaitniġ an rud ċonnaic sí sa sgaṫán léiṫi. Rinne sí gáiriḋ go raiḃ sí ċoṁ péacaċ sin. Ċonnaic sí an mannt nuair d'osgail sí a béal. Ṫáinic cantal beag uirri . . . .

Rug sí ar an seansgaróid buird arís, aċt ní ḋeárna sí mórán oibre. Ḃí sí leaṁ de'n tsaoġal, gur eiriġ sí n-a seasaṁ agus gur ṫarraing an brat glas ar leaṫtaoḃ, agus go ḃfaca sí an fear óg ṫall. Ḃeannuiġ sí ḋó le n-a ceann, agus ṫug cuireaḋ ḋó ṫeaċt ċuici . . . .

Ní raiḃ aon ċeapaḋ aici an ċuireaḋ ṫaḃairt ḋó. Dá buiḋeaċas rinne sí é. Ḃí náire uirri go raiḃ sí ċoṁ dána sin. Céard deirfeaḋ sí leis? Cé'n ḃaraṁail ḃéaḋ aige uirri?

Ḃí a croiḋe ar preabaḋ agus luisne n-a gnúis nuair ḃuail sé isteaċ. Céard deirfeaḋ sí leis? An leigfeaḋ sí uirri féin nár ṫug sí cuireaḋ ḋó, gur dearmad ḃí air? Dá laḃraḋ sí i dtosaċ ar ṫeaċt isteaċ ḋó ṫuigfeaḋ sé a ċorraiġṫe is ḃí sí.

Áḋṁail go leór, rinne seisean an ċuid is mó de'n ċainnt go raiḃ sí ar a suaiṁneas.

"Níl áit ar biṫ," ar Peadar Ó Doṁnaill, "is feárr liom uair a ċaiṫeaṁ ann ná i siopa seandaċta."

"Ní raiḃ sé i ḃfad uait," ar sise.

"Ní raiḃ, aċt ḃí sgáṫ orm a ṫeaċt."

"Sgáṫ? Tuige?"

"Roṁatsa."

"Ḃfuil cosaṁlaċt ċoṁ niṁneaċ sin orm?" agus ṫáinic friġid an ṁagaiḋ n-a súiliḃ.

"Ní hé sin é aċt an poll—an poll ġeárr tú san mbrat glas," agus ṫaisbáin sé ḋi é.

Croċaḋ suas aṁrán san seómra ar ċúl an tsiopa.

"Ṫugas cuireaḋ ḋuit teaċt annseo," ar sise. "Ḃí fáṫ agam leis. Ṡíleas le fada innseaċt duit go mbíonn daoine ag faire ar do ṡeómra gaċ lá."

"Cé'n sórt daoine?" arsa Peadar agus é ar a aire ar an nóiméad.

"Fear caol árd is mó ḃíos ann," ar sise.

"Fear plucaċ donn," arsa Peadar, agus ṫug sé tuairisg an ḃleaċtaire ḋí.

"Bíonn sé annseo beagnaċ gaċ lá," ar sise, "leigeann sé air go ḃfuil suim mór aige sna sean-leaḃraiḃ sin ṫall, aċt ní ró-ḟada go dtugas faoi deara gur ag faire ortra ḃíos sé."

Ṫáinic cosaṁlaċt imniḋeaċ ar Ṗeadar. Pé ar biṫ céard ḃí ar siuḃal aige, níor ṡíl sé go raiḃ ḟios ag na bleaċtairiḃ cá gcaiṫeaḋ sé a ṡaoire beag; agus ṫug sé cuireaḋ do ċáirdiḃ leis teaċt go dtí an seómra sin anoċt féin le ceist ṫábaċtaċ a ṡocruġaḋ. D'aiṫneóċaiḋe gaċ duine aca, agus ḃí sé ró-ḋeireannaċ an ċoṁḋáil a ċur ar cáirde . . . .

Ḃí sé féin agus bé an tsiopa seandaċta n-a seasaṁ taoḃ le taoḃ i n-aice leis an gcarn leaḃar.

"Annseo is mó ḃíos sé," arsa an bé, "ag dearcaḋ anonn ar do ṡeómra-sa. Tig leis gaċ uile ṡórt ḟeiceál ó'n áit seo . . . ."

"Ḃfuil aiṫne ṁaiṫ agat air?" D'ḟéaċ Peadar idir an dá ṡúil uirri.

"Tá aiṫne ṁaiṫ agam air," ar sise, "tá sé ag iarraiḋ ḃeiṫ mór liom," agus ṫáinic cúṫalaċt uirri.

D'eiriġ Peadar an-smaointeaċ.

"An ḃféadfá é ṁeallaḋ as an tsráid seo anoċt ar aon ċaoi?"

Ba léir ḋí ó'n gcaoi ar iarr sé uirri a leiṫéid a ḋéanaṁ go raiḃ toġaḋ áḋḃair aige le n-a aṫċuinge. Ní raiḃ sí fiosraċ, aċt ḃí fonn an tsaoġail uirri a

ḟiafruiġe de céard a ḃí an fear eile seo ag iarraiḋ a ḋéanaṁ air, nó an raiḃ sé féin i n-aon ċontaḃairt uaiḋ.

"Déanfad é," ar sise go mall, "ní ċuirfiḋ sé isteaċ ort anoċt."

Ċraiṫ Peadar láṁ léiṫi go beannaċtaċ.

"Beiḋ fios agad uair eile cé'n fáṫ gur iarr mé ort é sin a ḋéanaṁ," ar seisean, agus d'ḟéaċ sé uirri ar a nós aisteaċ féin: d'aiṫniġ an dá ċiaróg a ċéile . . . .

Ċaiṫ an bleaċtaire agus Bé an tSiopa Seandaċta cuid de'n oiḋċe le ċéile i nÁras Ceóil; ḃí gliondar air gur ġlac sí le n-a ċuireaḋ. Ḃí sé cainnteaċ go leór léiṫi; d'innis sé di go raiḃ páiḋe ṁaiṫ aige, go raiḃ posta faoi'n riaġaltas aige, go mbéaḋ pinsiún aige i ndeire a ṡaoġail . . . . maraċ gur ḃain an druma mór geit as d'iarrfaḋ sé uirri é ṗósaḋ! Aċt níor ċuala sí mórán dá ċuid cainnte agus an méid ar ċuala sí ní raiḃ aon áird aici air; glór an fir eile ḃí n-a cluasaiḃ, a ḋealḃ agus a ċrot ḃí ós coṁair a ḋá súil i riṫ na hoiḋċe agus imniḋe uirri go raiḃ sé i gcontaḃairt. Dá ḃféadfaḋ sí cabruġaḋ leis!

Ní raiḃ an bleaċtaire aċt leaṫḟásta nuair sgar sé léiṫi. Ṡílteá go ḃféadfaḋ sí áird níos fearr ṫaḃairt ar a ġlór; aċt leis an aimsir, d'eiriġeaḋ leis níos fearr—corr-ḃean naċ ngéillfeaḋ ḋó-san sa deireaḋ; táinic cosaṁlaċt na mórċúirse air . . . .

Ag seo cuid beag de'n tuairisg ċuir sé isteaċ an oiḋċe sin:—

"Ó'n 6 a ċlog go dtí 10.30 san oiḋċe i Sráid na

lise ḋom ag faire ṡeómra Ṗeadair Uí Ḋoṁnaill. Níor ṫáinic sé féin ná aon duine dá ċáirdiḃ ċuig an áit i gcaiṫeaṁ na haimsire sin!"

An ċéad uair eile a dtáinic Peadar isteaċ ċuici, d'ḟiafruiġ bé an tsiopa seandaċta de cé'n sórt duine ḃí sa ḃfear sin leis ar ċaiṫ sí cúpla uair i nÁras Ceóil.

D'innis Peadar di cé'n ċéird ḃí aige.

Ṫáinic fearg uirri.

"Agus d'iarr tú orm dul n-a ċuideaċtain!" ar sise.

"Ḃí gábaḋ leis," arsa Peadar go réiḋ socair.

D'ḟéaċadar beirt ar a ċéile.

"Agus má iarrtar ort é ḋéanaṁ arís," ar seisean, "ní ṡílim go gclisfiḋ tú."

"Ní ċlisfiḋ," ar sise; ḃí iongnaḋ uirri an ṁuinġin ḃí ag an ḃfear óg seo aisti, aċt ní raiḃ ḟios aici gur ċuir Peadar a tuairisg agus go raiḃ ḟios aige ó ṫús cé dár díoḃ í.

Nárḃ í inġean a hatar í?

. . . .

Mí n-a ḋiaiḋ seo ḃí Eirġe-Amaċ ann. Gabaḋ Peadar Ó Doṁnaill. Daoraḋ é. Cuireaḋ piléir ann . . . .

. . . .

B'é an lá ar caiṫeaḋ Peadar Ó Doṁnaill é . . . .

Ḃí an bleaċtaire leis féin n-a ṡeómra. Ar a ġlúnaiḃ ḃí sé agus paidrín n-a ġlaic aige. Cuir sé

paidir i ndiaiḋ paidir' ḋe go dúṫraċtaċ. Ṫagaḋ creaṫaḋ air ó am go ham. Ḃí a ċeann faoi aige, agus a éadan sáiṫte sa leabaiḋ, aċt ṫigeaḋ pictiúr i ndiaiḋ pictiúir ós coṁair a ḋá ṡúl dá ḃuiḋeaċas.

Cúinne de ṡeómra i gCaisleán Áṫa Cliaṫ is mó d'ḟeiceaḋ sé. Tolg ann; fear gonta n-a luiġe air; a ċolann gan bríġ; a anam ar lasaḋ le díograis agus le dílse . . . .

D'éiriġ an bleaċtaire dá ġlúnaiḃ. Ċroċ sé suas an paidirín ós cionn a leaptan féin. Ċraiṫ sé uisce coisreagan ar a ḃaiṫis. Ṡuiḋ sé cois na fuinneóige, agus d'ḟéaċ amaċ ar an tsráid. Aċt ní hí an tsráid a ċonnaic sé. Ní heaḋ. Idir na daoine ḃí ag gaḃáil ṫart ṫiocaḋ an pictiúr céadna seo arís agus arís eile . . . . D'ḟeiceaḋ sé an cúinne céadna de'n tseómra sin san gCaisleán; tolg ann; fear gonta n-a luiġe air; a ċolann gan bríġ; a anam ar lasaḋ le díograis agus le dílse . . . .

Ċuaid stócaċ óg ṫart ar an tsráid ṡíos faoi agus é ag gaḃáil ḟuinn. Ḃí an ḟuinneóg ar osgailt, agus ċuala sé an ċéad ċuid de'n aṁrán; aċt de réir a ċéile ṡílteá gur aṫruiġeaḋ an port, gur focla eile ḃí ġá gcanaḋ ag an stócaċ.

An ċainnt seo ḃí ġá canaḋ ag an stócaċ dá mb'ḟíor do ċluasaiḃ an ḃleaċtaire :—

"An fada ó ċuir tú aiṫne ar an bpríosúnaċ i dtosaċ?"

Oifigeaċ airm a ċuir an ċeist air. Ḃí dream beag eile aca ṫart ar an tolg aċt ní raiḃ aird ag an ḃfear gonta ḃí faoi ṫriáll orra.

"Trí bliadna go leiṫ."

“Innis dúinn anois cé'n ċaoi ar ċaiṫ sé an aimsir sin.”

Ṫosuiġ sé féin ag cainnt. Ċuala sé a ġlór féin, anois féin, agus é n-a ṡuiḋe ag an ḃfuinneóig. B'éigin dó cosg a ċur leis féin ó am go ham; ḃí súile an ḟir ġonta ġá ṡáiṫeaḋ. An tarcuisne ḃí le feiceál ionnta! An tarcuisne ḃí aige dóiḃ go léir! Cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ fear naċ raiḃ i ndán dó aċt breiṫ an ḃáis ḃeiṫ ċoṁ neaṁaireaċ sin?

“. . . . n-a ḋiaiḋ sin ḃíoḋ seómra beag aige i Sráid na Life . . . . Ḃíoḋ beirt de'n triúr a daoraḋ cúpla lá ó ṡoin ag teaċt ar cuairt aige ann . . . . Tá siopa seandaċta ar a aġaiḋ amaċ. Ḃínn féin sa siopa sin ġá ḃfaire . . . .”

D'eiriġ an bleaċtaire. Ṡíl sé dearmad a ḋéanaṁ ar an sgéal ar fad. Ḃí sé ag baint codlaḋ na hoiḋċe de. Ḃí sé ag baint suaiṁneas an lae de. Eisean a ċuir Peadar Ó Doṁnaill ċun báis. Deireaḋ aon duine leis é. An raiḃ aon ċáll leis? Naċ ḃféadfaḋ sé a ṁalairt de ṫuairisg ṫaḃairt air? Naċ ḃféadfaḋ sé a ráḋ . . . .

Ḃí páipéar ar an mbórd i n-aice leis. Ó ċeannaire na mbleaċtairí ṫáinic an páipéar sin. Ċuir an sgéal ḃí ann croiḋe beag ann. Árduġaḋ páiḋe agus gradam nuaḋ . . . .

Aċt an diṫṁeas ḃéaḋ ag các air! Cé'n ḃríġ tarcuisne an ṗríosúnaiġ? Naċ raiḃ sé faoi aol agus gainiṁ anois? Aċt cé'n ceart ḃí ag an oifigeaċ óg de luċt na cúirte é ṁarḃaḋ? Naċ ag cuidiuġaḋ leó ḃí sé féin? Má ċuir sé craiceann ar an sgéal dóiḃ ar laḃair sé aċt an ḟírinne? Cé'n ċaoi

a ḃféadfaiḋe fear a ḋaoraḋ gan fiaḋnuise? Agus cé'n fiaḋnuise d'ḟéadfaiḋe ḟáġail gan bleaċtairí?

Ḃí a ċoṁbleaċtairí boḋar aige le tamall. Ḃí sé fadálaċ ó ḋúṫċas, agus ní ṡásóċaḋ aon rud é aċt an sgéal ó ṫús deireaḋ innseaċt do gaċ duine aca agus a ḃreiṫeaṁnas ḟáġail. Ceapaḋ ag an árus i Sráid Ḃrunswic go raiḃ sé ag éirġe beagán beag éadtrom n-a ċeann. Saoirse ḃeag a ḃí uaiḋ . . . aċt ní raiḃ fios aca go raiḃ dá ṡúil Ṗeadair Uí Ḋoṁnaill ġá leanaṁaint de ló agus d'oiḋċe agus tarcuisne ṫar aon tarcuisne dár faċtas i súiliḃ fir ariaṁ ionnta . . . .

Ṫuit an oiḋċe . . . .

Ḃ'ḟaċtas dó go raiḃ a ṡeómra lán de ṡúiliḃ. Ṫosuiġeadar ag éirġe suas sa dorċadas gaċ uile áit dá ḃféaċfaḋ sé. Tarcuisne is mó ḃí le tabairt faoi deara sna súiliḃ seo. Ba le daoine éagsaṁla iad uile go léir; súile na bé i siopa na seandaċta; súile a ṁáṫar féin; súile dearḃráṫar leis a cailleaḋ fadó; súile seanṁná ḃíoḋ sa teaċ aca; súile a ṡeanoide sgoile; súile Ṗeadair; súile na n-oifigeaċ a ḋaor é; súile na saiġdiúirí a ċaiṫ é ar maidin; tarcuisne sna súiliḃ uile; gráin ionnta uile; fuaṫ ionnta uile . . . .

Ṫarraing sé siar a ċaṫaoir go raiḃ a ḋruim le balla. Aċt níor éiriġ leis éaluġaḋ ó na súiliḃ nimneaċa sin. Ḃíodar gaċ uile áit ṫart air. Uaireannta, ní ḟeiceaḋ sé aċt aon dá ṡúil aṁáin, agus na soillsí ag teaċt agus ag imṫeaċt ionnta mar ḃéaḋ i súiliḃ daonna. Ṫiocaḋ buile air annsin, agus d'éiriġeaḋ le n-a bualaḋ le n-a ċaṫaoir, aċt

nuair d'éiriġeaḋ ḃeidís glanta. Aċt ní túisge ṡuiḋeaḋ sé arís ná d'éiriġeaḋ péire eile ós a ċomair . . . .

Táinic bean a' tiġe isteaċ agus lampa aici. Ḋeasuiġ sí an bórd agus d'ḟág an tae air. B'aoiḃinn leis í ḟeiceál. Ní ḃainfeaḋ draoiḋeaċt ná diaḃlaiḋeaċt leis an áit an fad is ḃéaḋ sise ann.

D'iarr sé uirri sgaṫaṁ a ċaiṫeaṁ leis.

Ċait. Aċt ní raiḃ sí i ḃfad ann gur eiriġ sé smaointeaċ. Níor ḟan aon ċainnt aige. Lean sise ġá cniotál, aċt níor airiġ sí go ḃfaca sí a lóisdeóir ar a haġaiḋ amaċ, a ċaṫaoir i n-áirde aige agus gaċ sgréaċ uaiḋ—

"Sgrios! Sgrios! Sgrios!" deireaḋ sé i n-árd a ġoṫa agus friġid na buile n-a ṡúil . . . .

Aċt ní ar ḃean a' tiġe ḃí sé ag bagairt na caṫaoireaċ aċt ar na súile ḃí ġá ċéasaḋ!

D'eiriġ léiṫi é ṁeallaḋ, agus iallaċ a ċur air an leabaiḋ a ṫaḃairt air féin. Aċt ní codlaḋ ciúin a fuair sé. Ċuala bean a' tiġe é ag ráṁalaḋ agus ag cur síos ar ṡúile de'n uile ċineál agus de'n uile ḋaṫ go raiḃ sé i ḃfad san oiḋċe . . . .

. . . .

Ḃí an ṁaidin go haoiḃinn. Grian na Bealtaine ag órḋaḋ na caṫraċ brónaiġe. Balaḋ trom na fairrge isteaċ ar an ngaoiṫ. Faoileáin go glionḋaraċ agus go sgréaċaċ ós cionn na haiḃne. Dia ag iarraiḋ croiḋṫe cráiḋte a ṁuinntire a ṫógḃáil . . . .

Ṡiuḃal an bleaċtaire cuid ṁór de'n ċaṫair roiṁ an deiċ a ċlog. Ḃí a ḟeanċrot féin ag teaċt ar

air do'n ḃaile mór. Ċloiseaḋ an bleaċtaire ainm Ṗeadair Uí Ḋoṁnaill ġá luaḋaḋ go minic. Ṡeasaḋ fear ag coirnéal sráide agus páipéar nuaiḋeaċta forsgailte aige. D'ḟeiceaḋ sé fógra ann ó luċt an airm ḃí i seilḃ na caṫraċ ag innseaċt cé na daoine de luċt na Pobalaċt' láiṁsiuġaḋ an ṁaidin roiṁe. Ṫiocaḋ giosgán fiacal air agus fiuċaḋ fola. Ġluaiseaḋ leis ar a ḟliġe, agus an diaḃal n-a ċroiḋe istiġ . . . .

Ba léir do'n ḃleaċtaire cé'n gean ḃí ar Ṗeadar. Peadar boċt, deireaḋ bean agus deór faoi n-a súil. Peadar boċt, deireaḋ fear agus rún díoġaltais n-a ċroiḋe. Peadar boċt, deireaḋ na faoileáin ḃí ag eiteall ós cionn na haiḃne. Peadar boċt, deireaḋ an ġaoiṫ anoir isteaċ ó'n muir ṁóir . . . .

Agus d'ḟeiceaḋ an bleaċtaire súile tarcuisneaċa an ṗríosúnaiġ ġonta ḃí n-a luiġe ar an tolg i gcúinne de ṡeómra i gCaisleán Áṫa Cliaṫ gaċ uile uair a ċloiseaḋ sé an focal.

Ḃí sé cinnte naċ raiḃ na loganna ar ḟeaḃas aige. Níor ṁór ḋó cuairt a ṫaḃairt ar ḋoċtúir. Aċt ḃí baraṁail aige naċ drugaanna an leiġeas ab' ḟeárr ḋó, aċt focal beag molta, focal beag a ċuirfeaḋ bríġ agus borraḋ ann arís . . . .

Ṫug sé aġaiḋ ar Sráid na Life. I siopa na seandaċta d'ḟeiceaḋ sé súile daonna, ċloisfeaḋ sé glór daonna arís. Ní ḃéaḋ a ḟios ag bé an tsiopa cé'n ḃaint ḃí aige le luċt marḃṫa Ṗeadair. Ní móide go mbéaḋ a ḟios aici gurab é Peadar ḃíoḋ sa seómra taoḃ ṫall uaiṫi.

Rinne sé deifir.

Ní raiḃ aon ċainnt aige léiṫi ó roiṁ an Eirġe-amaċ: cé'n ḃaramail ḃéaḋ aici ar an obair? Ḃí sé cleaċtaċ ar ḃréagaiḃ innseaċt—ḃí socruiġṫe aige molaḋ ṫaḃairt do pé ar biṫ dream ḋíḃ is fearr a ṫaitniġ léiṫi. D'ḟéadfaḋ sé a ráḋ léiṫi go raiḃ sé féin ag troid agus gur eiriġ leis éaluġaḋ as, dá mba rud é go mbogfaiḋe a croiḋe ar an dóiġ sin.

Aċt is beag an fios ḃí aige. Ní raiḃ aon ċéapaḋ aige go raiḃ sí mór le Peadar, go dtug sí gean a croiḋe ḋó, go raiḃ an croiḋe sin n-a ċloiċ n-a lár anois . . . .

Ċuaiḋ sé ṫar an ḃfuinneóig. Ní raiḃ sé de ṁisneaċ aige ḋul isteaċ. Ḋearc sé ar an ḃfuinneóig ṫall, áit a mbíoḋ Peadar Ó Doṁnaill n-a ṡuiḋe agus é féin ġá ḟaire. Ḃí dallóga ar na fuinneógaiḃ indiu.

Ġlac sé misneaċ. Ġaḃfaḋ sé isteaċ. Iarraḋ sé uirri é ṗósaḋ. Ġlanaḋ sé leis ó'n gcaṫair. Feilm beag fá'n dtuaiṫ ḃéaḋ aca. Ní ḃéaḋ a ḟios ag aon duine cé'n ċéird ḃí aige. Ní ḃéaḋ ḟios ag bé an tsiopa seanḋaċta go deó é . . . .

Ḃí sí istiġ roiṁe. Ḃrón ṫar aon ḃrón dá ḃfaca sé ariaṁ n-a héadan.

Ġeit sí nuair ċonnaic sí cé ḃí aici ann. N-a suiḋe i n-aice an dorais ḃí sí.

"Tusa teaċt annseo!" ar sí.

"Tuige naċ dtiocfainn agus an aimsir ċráiḋte atá ann? An aimsir ṫubuirsteaċ atá ann ——," ṡíl sé láṁ a leagaint ar láiṁ léiṫi ḃí caiṫte ṫar cúl na caṫaoireaċ aċt sgiob sí uaiḋ í.

"Ḃíoḋṫá mór liom uair," ar seisean go cas-aoideaċ.

"A amadáin," ar sise, "naċ raiḃ fios agad naċ raiḃ mé ariaṁ aċt ag iarraiḋ ṫú ṁeallaḋ ionnós go ḃféadfaḋ Peadar boċt a ċuid gnóṫa a ḋéanaṁ ar a ṡuaiṁneas."

D'eiriġ an ḃean n-a seasaṁ go maorḋa.

"Imṫiġ as an teaċ seo," ar sise go huġdarásaċ, "agus ná feictear annseo arís tú, a ḃeiṫeaṁnaiġ."

D'imṫiġ sé.

Peadar boċt an focal ḃí aici. Peadar boċt deireaḋ an fear ar an tsráid agus rún díoġaltais n-a ċroiḋe. Peadar boct deireaḋ bean agus deór faoi n-a súil. Peadar boċt deireaḋ na faoileáin ós cionn aḃna na Life. Peadar boċt deireaḋ an ġaoiṫ anoir ó'n muir . . . .

. . . .

Ċaiṫ an bleaċtaire an ċuid eile de'n lá n-a ṡeómra féin. Ṫáinic an oiḋċe, agus nuair a ṫáinic, ṫáinic na súile freisin : súile tarcuisneaċa de'n uile ḋaṫ agus de'n uile ċineál. Ḃídís ṫall is i ḃfus. Iad ag dearcaḋ anonn 's anall, aníos agus anuas air. Iad magaṁail sgigeaṁail. Iad tarcuisneaċ bagarṫaċ. Súile Ṗeadair annseo. Súile bé an tsiopa seandaċta annsiúd . . . .

Las sé coinneal. Níor ċuir sin ruaig orra. Rug sé ar a hata agus ṡíl iad a ḃualaḋ mar ḃuailṫeá míoltóga nó cuileóga tiġe lá saṁraiḋ. É ag béiciuġaḋ agus ag sgréaċaḋ agus ag bagairt orra . . . .

Ċonnaic sé péire díḃ ós cionn na teine. Ṫáinic buile air. Ṡíl sé a ndíbirt. Rinne sé iarraċt ar a mbladar le briaṫra boga béil. Ġeall sé seo agus

siúḋ dóiḃ aċt imṫeaċt uaiḋ ar feaḋ uair a ċluig. Ní ḋéanfaḋ sé aon ḃleaċtaireaċt arís ċoiḋċe. Sgarfaḋ sé leis an saoġal. Ġaḃfaḋ sé isteaċ i mainistir . . . .

Ṫuit an coinneal.

Ċuaiḋ na súile magaṁla seo i n-áirde uaiḋ nuair ṡil sé breiṫ orra.

Ḋruid sé leó arís. Níor imṫiġ siad uaiḋ. D'ḟan siad go socair ag féaċaint isteaċ n-a ṡúiliḃ féin. Súile buile ḃí ionnta anois. A ṡúile buile féin agus iad ag féaċaint air as sgaṫán ḃí croċta ar an mballa . . . .

Leig sé sgread uaṫḃáis. Ḃain piostal as a ṗóca. Ċaiṫ sé dá urċar le luas lasraċ . . . .

Nuair a ṫáinic muinntir an tiġe isteaċ, ḃí an sgaṫán n-a mílte míle píosa, agus an G-man féin caiṫte ar an úrlár agus piléar ṫrí n-a ċroiḋe . . .

An Seiseað Duaið

.1.

Rún an Ḟir Ṁóir

Rún an Ḟir Ṁóir

Ṡiar i nIarĊonnaċtaiḃ ḃíos, i n-áit a dtugtar Coill Ḃuiḋe air má ḃí tú ann ariaṁ. Ḃí aonaċ ar an gCoill an lá sin, aċt ní ar an aonaċ ḃí mise; go deiṁin ní cuiṁneaċ liom anois cé'n gnó nó easbaiḋ gnóṫa ṫug san áit mé.

Lá mór báistiġe ḃí ann, agus óir naċ raiḃ mórán ar m'aire níor sgaras leis an leabaiḋ ṫe ṫeólaiḋe go raiḃ píosa maiṫ bainte de'n ṁaidin, giḋ gur dúisiġeaḋ le fáinne an lae mé le seitreaċ na gcapall, le géimneaċ na mbó, le méiḋleaċ na gcaoraċ, agus le sgreadġail ṁíḟoiġdeaċ na ḃfear. Cúpla uair nó mar sin dom idir codlaḋ agus dúiseaċt ag iarraiḋ na ḃfocal borb Gaeḋilge a ṗiocaḋ amaċ as an tormán ḃí ag luċt an aonaiġ ṡíos fúm ar an tsráid, gur ṫáinic míḟoiġid orm, gur eiriġeas, go ndeaċas síos an staiġre le béile na maidne a ċaiṫeaṁ.

Cé ḃéaḋ ag an mbórd róṁam sa teaċ ósta aċt mo ṡeanċara Éamonn Ó Laoiġ, máiġistir sgoile Ros na gCaoraċ.

Ċuir sé na mílte míle fáilte róṁam. Ċuir sé na céadta ceist orm gan uain taḃairt dom aon ċeann aca a ḟreagairt. An raiḃ mé beó ar ċor ar biṫ? Cé'n ċaoi a' raiḃ an saoġal ag eirġe liom? An raiḃ mé pósta? Tuige naċ raiḃ? Naċ raiḃ sé tar am agam? Agus a liaċtaiġe bean áluinn ḃí sa tír!

Ní raiḃ sé sásta liom ċor ar biṫ nár ṫugas an ḃean liom.

"Féaċ anois," ar seisean, "tuige naċ ndéarna tú mar rinne do ḋuine muinntearḋa?"

"Cé aca?"

"An Fear Mór ár ndóiġ—Séamus Seóiġe d'eile?"

"Agus céard tá déanta aigesean?"

"Ṗós sé a ṁ'anam."

Ḃí iongantas orm. Ḃí mo ḋuine muinntearḋa, an Fear Mór mar tugaḋ air i gcoṁnuiḋe, ḃí sé ṫar leiṫċéad bliaḋain d'aois, agus ceapaḋ ag an saoġal naċ gcuirfiḋe faoi ċuing an ṗósta go deó é.

"Agus deir tú liom go ḃfuil an Fear Mór pósta?"

"Tá. Ṗós sé seaċtṁain nó mar sin i ndiaiḋ na Cásga."

Ḃí a ḃéile caiṫte aige. Ḋearg sé an píopa. Ṫáinic fonn cainnte air.

"Seaċtṁain nó coigċíos nó mar sin ó ṡoin ṗós sé an ċéad uair ——"

"An ċéad uair!"

"Seaḋ."

"Aċt an ċéad ḃean céard d'éiriġ ḋí?"

Ċuir sé gail i n-áirde uaiḋ.

"Ḃel, sin rud naċ ḃfuil fios ag aon duine. Deir daoine gur fuadaiġeaḋ as an teaċ í faoi ṁeaḋon oiḋċe; gur ḃean de na siḋe ḃí innti, gur ġoid an Fear Mór uaṫa í, agus go dtáiniceadar n-a sluaiġtiḃ cúpla oiḋċe i ndiaiḋ an ṗósta le n-a fuasgailt . . . aċt ár ndóiġ ní ċreidfeaḋ aon duine é sin?"

"Níl cosaṁlaċt na fírinne air," adeirimse, "aċt céard deir an Fear Mór féin?"

"Tuige ḋuit ceist mar sin a ċur orm? Naċ ḃfuil aiṫne agat ar an ḃFear Mór? Ḃa ḋeacair cainnt ḃaint as an lá ab ḟeárr ḃí sé, aċt má cuirtear ceist air anois faoi'n gcéad ṁnaoi tagann taom éigin air, buaileann sé faoi ar ċaṫaoir, baineann sé naipcín as a ṗóca, coinniġeann sé le n-a éadan é agus gan le cloisint uaiḋ idir gaċ ḋá orna aċt, an ḃean ḃoċt! an ḃean ḃoċt! Ḃéaḋ truaiġ agat do'n Ḟear Mór boċt dá bfeicteá é ag caoineaḋ na mná sin. Ní leigfeaḋ do ċroiḋe ḋuit aon ċeist eile ċur air, an créatúir!"

"Agus cé'n ċaoi ar cailleaḋ í? An ḃfaca aon duine marḃ í?"

"Ní ḟuil ḟios ag aon duine cé'n ċaoi ar cailleaḋ í. Go deiṁin níor ḟactas an corp ariaṁ."

"Ar ḟactas beó í?" arsa mise agus cineál aiṁris orm an raiḃ a leiṫéid de ṁnaoi ann ariaṁ.

"Ċonnaic an pobul uilig beó í ár ndóiġ. Ḃíos féin ar an mbainis. Agus ba ḃreáġ an ḃainis í. Ṡíos i gConndae an Ċláir pósaḋ iad, agus ṫáinic siad amaċ annseo ar Gaillim agus cóirde ceiṫre gcapall fúṫa. A leiṫéid de raic ní ḟaca tú ariaṁ! Níor innis sé do aon duine ar ḟágáil an tiġe ḋó go raiḃ sé le pósaḋ, agus ní raiḃ súil againn go bpósfaḋ coiḋċe aċt an oiread leis an sagart. Aċt nuair a ċuala an pobul go raiḃ sé sa mbaile, agus an ḃean aige, ḃailiġeadar uilig timċeall ar an áit go ḃfeicfidís an ḃean a ḃog croiḋe cruaiḋ an Ḟir Ṁóir . . . ."

"Cé'n sórt duine ḃí innti?"

D'eiriġ mo ċara smaointeaċ.

"Ní raiḃ sí andaṫaṁail mar sin," ar seisean, "aoirde ṁaiṫ innti; deirṫeá go raiḃ sí ró-árd; leicne bána tanaiḋe uirri, díreaċ is dá mbéaḋ sí tar éis taom tinnis a ċur ḋi; cosa móra fúiṫi, agus láṁa cruaḋa garḃa—bean a rinne obair le n-a saoġal agus ḃí i n-ann obair a ḋéanaṁ. Sin é an fáṫ gur ṗós an Fear Mór í b'ḟéidir: é sin agus an spré . . . ."

Ḋearg sé an píopa arís.

"Aċt féaċ anois, ní móide go ḃfuil mé ag taḃairt ceart do'n Ḟear Mór. Is cinnte go ḃfuil cuṁa air i ndiaiḋ na mná sin; aċt ní réiḋtiġeann sé leis an gcuṁa agus leis an mbrón gur ṗós sé arís i gceann míosa i ndiaiḋ a báis—má's bás a fuair sí. An réiḋtiġeann anois? Aċt an cuṁa ḃíos air nuair tráċtar uirri!"

"Aċt ar ndóiġ," arsa mise agus cantal orm, "ar ndóiġ tá ḟios ag duine éigin cá ḃfuair sí bás——"

"Faċtas í oiḋċe Dia hAoine ag bleaġan na mbó. Ḃí toġa na sláinte aici an oiḋċe sin. Maidin lá'r n-a ḃáraċ ní raiḃ sí ann. Ní raiḃ an Fear Mór sa mbaile aċt oiread. Duḃairt an cailín aimsire go ndeaċadar ar cuairt ag daoine muinntearḋa leis an mnaoi. Ċuireas a dtuairisg annsin ag na daoine muinntearḋa; an gcreidteá é? níor ṫugadar cuairt orra ariaṁ! Aċt i gceann ceiṫre lá, d'ḟill an Fear Mór gan an ḃean. Gaċ uile ḋuine ċuir ceist air ó soin n-a ṫaoḃ ḃain sé gol as. Ba ṁór an truaiġ an Fear Mór ḟeiceál ag caoineaḋ na mná . . . ."

Ċuir mo ḋuine gail eile i n-áirde uaiḋ.

"Aċt ṗós sé arís i gceann míosa, nár ṗós?" arsa mise.

"Ṗós. Ċuir sin iongnaḋ ar a lán. Fear naċ raiḃ a ċéad ḃean faoi'n gcré aċt mí! Agus ċoṁ cuṁaṁar is ḃí sé n-a ḋiaiḋ!"

D'ḟéaċ sé n-a timċeall ar faitċíos go raiḃ aon duine ag éisteaċt linn.

"Agus cogar," ar seisean, "tá daoine i n-aiṁreas ar an ḃFear Mór; cuid aca a ráḋ naċ ḃfuil sí marḃ ar ċor ar biṫ, agus go gcuirfear an dliġe air faoi ḃeirt ḃan ḃeiṫ aige; cuid eile aca a ráḋ go ḃfuil sí ċoṁ marḃ le Crom, aċt gurab é féin ṁarḃuiġ í. Cuirfear an dliġe air ċoṁ cinnte is tá drioball ar luiċ . . . ."

"Aċt céard deir an dara ḃean faoi'n sgéal?"

Leig sé fead iongantais. D'éiriġ n-a ṡeasaṁ agus ṫosaiġ ag siuḃal anonn 's anall agus greann agus iongnaḋ air.

"Maidir léiṫi siúd," ar seisean, "níor ċuala sí an sgéal ar ċor ar biṫ go dtáinic sí san áit. Duine de na coṁarsanaiḃ d'innis di i dtosaċ é nuair ṫug an Fear Mór aḃaile í, agus ó ṡoin i leiṫ níl saoġal ná suaiṁneas ag an ḃFear Mór . . . ."

"Is dóċa go gceapann sí go ḃfuil an ċéad ḃean beó?" arsa mise.

"Naċ gceaptá féin é? Má tá sí marḃ naċ sílṫeá go n-aḃróċaḋ sé cár cailleaḋ agus cár cuireaḋ í—marab é féin ṁarḃuiġ í; agus má tá sí beó . . . . níl ḟios agam naċ mbéaḋ an sgéal níos náiriġe. Ar ċaoi ar biṫ, beirfar air agus beiḋ air an sgéal a ṡocruġaḋ ós coṁair breiṫeaṁan agus coisde."

Ḃí ar an máiġistir scoile imṫeaċt. D'ḟanas féin sgaṫaṁ ag an bḟuinneóig ag maċtnaṁ ar an sgéal.

Ḃí an Fear Mór i gcontaḃairt. Ḃí daoine i n-aiṁreas air gur ṁarḃuiġ sé a ċéile nuaḋpósta, nó go raiḃ beirt ḃan beó aige. Níor ḋaoraḋ aon ḋuine de mo ṁuinntir ariaṁ ar ċeaċtar de'n ḋá ċoir sin—giḋ go nduḃairt daoine áiṫriḋe go raiḃ sé tuillte ag cuid aca. Naċ mbéaḋ sé náireaċ go ndaorfaiḋe an Fear Mór? Fear breáġ spóirt agus grinn mar é! Fear a ṫóigfeaḋ do ċroiḋe le ḃeiṫ ag féaċaint ar a aġaiḋ ḃreáġ leaṫan ḟoineannta! A ṁuineál teann a ċur isteaċ i lúb cnáibe! an dá ċoluṁain feóla raiṁe sin ḃí faoi n-a ċaḃail naċ éadtrom, a ċur ag daṁsa ar aér! Má ḃí an ḃean marḃ ḃí sí marḃ, agus cé'n ṁaiṫ ḋéanfaḋ sé ḋi croċaḋ árd ṫaḃairt ḋó-san? Ċeapas a ḋul siar agus cuairt ṫaḃairt air le coṁairle ġlacaḋ leis agus le congnaṁ ṫaḃairt ḋó dá ḃféadfainn.

Tráṫaṁail go leór, cé casfaiḋe liom ar an aonaċ aċt Pádraic agus Séamus Seóiġe, col-ceaṫraċa do'n Ḟear Mór. Ní raiḃ beirt níos fearr le fáġail. Má tá fear i nIarĊonnaċtaiḃ atá níos críona i gcoṁairle ná Pádraic sé Séamus é. Agus ḃí an ḃeirt aca ar aon inntinn go gcroċfaiḋe an Fear Mór.

Ba ḃrónaċ an triúr sinn ag dul siar. Pé ar biṫ misneaċ agus croiḋe ḃí ionnam féin i dtosaċ ḃain an ḃáisteaċ agus an ḃeirt eile ḋíom é. Báisteaċ—níor facṫas ariaṁ a leiṫéid ḟilteá, aċt trí ḟuinneógaiḃ an airc. Ní anuas ó na spéirṫiḃ aṁáin ḃí sé ag teaċt orainn aċt aníos ó'n mbóṫar nuair

ḟáiṫfeaḋ an capall na cosa isteaċ sna loċáin ḃí rómainn sa tslíġe. Ṡílṫeá orainn go raiḃ ár nduine muinntearḋa croċta ċeana, go raḃamar tar éis an ċuairt ḋeireaḋ ṫaḃairt air. An torann ḃí ag na roṫaiḃ—ḃí sé 'ġom ḃoḋraḋ: ní raiḃ aċt an t-aon port aṁáin ġá ċasaḋ aca—

Croċaḋ árd . . . .
Croċaḋ árd . . . .
Croċaḋ árd—lá gaoiṫe!

Ḋearg Séamus an píopa le duaḋ. D'éiriġ sé smaointeaċ.

"'Mear tú an le sgian rinneaḋ sé é?" ar seisean.

"Nó í ċaiṫeaṁ de ḃárr áille," arsa Pádraic.

"Nó a báiṫeaḋ i bpoll móna," arsa Séamus.

"Nó piléar ċur n-a croiḋe," arsa Pádraic.

"Nó a taċtaḋ," arsa Séamus, "naċ ṡin é an ċaoi is éasgaiḋ? Ar ċuala tú ariaṁ an sgéal faoi'n gCaiptín Buiḋe . . . ."

Níor ċualas.

"Sé an ċaoi gur ṫaċtaiġ sé a bean. Ḃí sé ċoṁ trom leis an ḃfear Mór féin . . . . ṫugadar trí iarraċt le n-a ċroċaḋ . . . . ḃris an téad trí huaire. Sgaoileaḋ amaċ é sa deire. Ní ḟaca mé ariaṁ aon ḟear ḃí ċoṁ trom leis. Ċraiṫ mé láṁ leis aon uair aṁáin ar aonaċ na Gaillime . . . ."

"Ḃeiḋ téad láidir ag teastáil uaṫa leis an ḃfear Mór a ċroċaḋ," arsa Pádraic. "Ar ċuala tú ariaṁ an sgéal sin faoi'n Doċtúir Ó Loinsiġ croċaḋ i nGaillim?" ar sé liomsa. "Ṁarbuiġ sé bean de ṁuinntir Ruaḋáin . . . ."

Níor ċuala mé an sgéal ariaṁ. Níor ċuala mé an uair sin féin é, giḋ gur innis sé dom é. Níor ċuala mé aon rud aċt pladaḋ na báistiġe faoi ċosaiḃ an ċapaill, ceól brónaċ na gaoiṫe isteaċ ó'n ḃfairrge ṁóir agus an seanṗort sin—

Crocaḋ árd,
Crocaḋ árd,
Crocaḋ árd—lá gaoiṫe!

agus é ġá ċasaḋ de ṡíor ag rotaiḃ an ċáirr. Ṡílteá ar an triúr againn nuair ṡroiceamar an teaċ gur le sgéala faoi ḃás ár nduine muinntearḋa ṫáiniceamar.

Ní raiḃ fear an tiġe ann roṁainn. An ḃean—an dara bean—d'osgail an doras. Níor aiṫniġ sí ceaċtar againn ár ndóiġ. Ní faca sí ariaṁ sinn. D'ḟéaċ sí go géar ar Ṗádraic; sgrúdaiġ sí Séamus ó ḃonn coise go mullaċ cinn; ṫug sí féaċaint fada fuar orm féin.

Ḃuail an triúr againn isteaċ ar an úrlár sul ar laḃair sí.

"Níl fear a' tiġe sa mbaile," ar sise.

D'ḟéaċ Séamus orm-sa agus ċaoċ sé súil. Má's féidir aon rud a ráḋ leis an tsúil duḃairt seisean é. Duḃairt an tsúil:

"D'éaluiġ sé. Tá eagla air go mbeirfear air."

Ḃuaileamar isteaċ ar an úrlár agus siar linn sa seómra gan cuireaḋ gan iarraiḋ. Lean an ḃean sinn.

"Deirim liḃ arís naċ ḃfuil sé sa mbaile," ar sise go searḃ.

Ḃí sí i n-aiṁréas orainn go cinnte. Triúr nár aiṫniġ sí teaċt ar lorg a fir, agus eisean ar a

ṫeiṫeaḋ ó luċt dliġe! Cárḃ ḟios di naċ constáblaí ḃí aici sa teaċ!

“Daoine muinnteardha leis an triúr againn,” arsa mise.

“An eaḋ muis?” ar sise, aċt ḃéaḋ ḟios agat ar an gcaoi a nduḃairt sí é nár ċreid sí ár sgéal.

“An fada ó d'ḟág sé an baile?” arsa Séamus.

“Sin rud naċ ḃfuil ḟios agam.”

“An fada go ḃfillfiḋ sé?”

“Níl ḟios agam sin aċt oiread.”

“Ar ṁaiṫe leis ṫáinic muid,” arsa Pádraic, “cá ḃfuil sé?”

“Níl ḟios a'm.”

“Caiṫfiḋ muid fanaċt go dtiocfaiḋ sé,” arsa Séamus.

“Tig liḃ,” agus amaċ léiṫi sa gcistiniġ.

Ní raiḃ aon aiṁsear orainn naċ raiḃ sé ar a ṫeiṫeaḋ sna sléiḃte, agus go raiḃ a ḃean ag caḃruġaḋ leis. Má ḃí sí dúr dorrḋa féin linn, ṫaitniġ an ḃean liom. Naċ í ḃí dílis dá fear! Naċ corruair casfaiḋe bean leat ċosnóċaḋ fear a ṁeall ar an dóiġ sin í! Í ṗósaḋ gan innseaċt di go raiḃ bean curṫa aige! Ḃa ṁór an truaiġ go raiḃ sí i n-aiṁsear orainn agus sinn ag iarraiḋ caḃruġaḋ leis an mbeirt.

D'ḟéaċ mé ar Ṗádraic. Ḃí sé n-a ṡeasaṁ i n-aice na fuinneóige—fear árd caol agus culaiṫ nuaḋ ġorm air. Agus ḃí culaiṫ nuaḋ ġorm ar Ṡéamus! Agus culaiṫ nuaḋ ġorm orm féin! An iongnaḋ é gur ċeap sí gur constáblaí sinn, agus a fear ar a ṫeiṫeaḋ?

Ṫarraingeamar na caṫaoireaċa timċeall ar an teiniḋ.

"Tá sé ar a ṫeiṫeaḋ," arsa Séamus.

"Tá," arsa Pádraic.

"Beirfear air," arsa Séamus.

"Beirfear," arsa Pádraic.

"Croċfar é," arsa Séamus.

"Croċfar," arsa Pádraic.

Ḃíos féin buaḋarṫa. Ba ḃeag agus ba lag an misneaċ ṫug an ḃeirt sin ḋom agus iad ar creaṫaḋ le fuaċt agus le fliċe ós cionn na teine. Ċuiṁnigeas ar Iób . . . .

"Go gcuirfiḋ Dia an t-áḋ ort," arsa Séamus, "aċt ḃfuil fios a'd cá mbíonn an poitín aige?"

Ċuartuiġeamar. Fuaireamar é. D'ólamar é. Ḃog an braon an ḃeirt . . . .

"Ḃí áit ḋeas aige, an fear boċt," arsa Séamus.

"Ḃí ṁ'anam."

"Cúig céad acra annseo, feilm eile ṫall sna Rosaiḃ, airgead mór sa mbannc má's fíor . . . ."

"A ḃean ġeiḃeas uilig é," arsa Pádraic go smaointeaċ.

"Is dóċa," arsa Séamus liomsa, "is dóċa naċ bpósfá baintreaḃaċ dá gcroċtaiḋe a céad ḟear?"

"Croċfar é go cinnte," arsa Pádraic.

"Agus ġeiḃiḋ an ḃaintreaḃaċ fear n-a ḋiaiḋ," arsa Séamus.

"Duine de'n triúr againn b'ḟéidir . . . ."

Ḃí siad ag cur ḋíḃ agus ag toġaḋ fir do'n ṁnaoi naċ raiḃ n-a baintreaḃaiġ fós nuair ċualamar coiscéig ṁall ṫrom ar an tsráid. An Fear Mór féin!

Naċ é ḃí dána agus a ṫeaċt faoi sgáṫ na hoiḋċe féin! Caiṫfiḋ sé anġean ḃeiṫ aige ar a ṁnaoi agus cuairt ṫabairt uirri agus a ḋul i gcontaḃairt a ċroċta ar a son!

Ḃí cluas orm go gcloisfinn cé'n ḟáilte ṁór ḃéaḋ aici roiṁe. Éad ḃí n-a glór nuair labair sí.

“A' ḃfaca tú í?” ar sise.

Níor labair seisean.

“An raiḃ lá maiṫ agat léiṫi?” ar sise, “mór an truaiġ go raiḃ an lá ċoṁ dona sin orraiḃ! Is dóċa nár ḟéad siḃ bualaḋ amaċ ag spaisdeóireaċt le ċéile ċor ar biṫ. Cé'n sórt áit fuair tú ḋí? Boṫán ar ṫaoḃ sléiḃe nó teaċ beag sa mbaile mór? Níor ṫaisbáin tú a pictiúr ḋom ariaṁ. Ba ṁór an faillíġe é sin. Cé naċ leigfeaḋ sí ḋuit é ḋéanaṁ? Naċ aici atá an smaċt ort!”

An t-éad agus an seirḃe ḃí n-a glór! An ċaoi a nduḃairt sí ‘naċ aici atá an smaċt ort!’ An ḃean éadṁar sin!

“Deirim leat naċ ḃfuil a leiṫéid ann ar ċor ar biṫ,” ars an Fear Mór go doiliġeasaċ, “nár innis mé go minic ḋuit gur cailleaḋ í . . . .”

“Má cailleaḋ í, cár cailleaḋ í? Cár cuireaḋ í? Innis sin dom anois,” agus ṡílteá naċ raiḃ súil aici le freagra aċt freagra naċ gcreidfeaḋ sí.

“A Ṗeig . . . .” Ṡílteá go raiḃ an Fear Mór go deóraċ.

“Ná tabair Peig ormsa feasta,” ar sise, “Peig atá ar an ḃean eile,” agus an-éad uirri.

“A Ṁuir . . . ġéid,” ars an Fear Mór, “ḃeirim mo ṁionn agus mo ṁóid duit naċ ḃfuil a leiṫéid ann,

naċ ḃfuil aon ḃean ar an saoġal agam aċt ṫú féin aṁáin, gur measa liom ṫú ná . . . .”

Ċuir sí isteaċ ar an gcainnt ḃladaraċ seo.

“Preit!” ar sise, “má tá sí marḃ cá'l sí curṫa? Sin ceist agus níor ṫug tú freagra air fós. Aċt ní fada go dtiuḃraiḋ . . . . roiṁ ḃreiṫiṁ agus coisde freisin,” go bagarṫaċ aduḃairt sí an ċainnt ḋeireannaċ, “tá triúr istiġ ——”

“Cé'n áit?”

“Sa ṗárlúr. Triúr aca. Seaḋ, triúr aca, triúr constáblaí ——”

“Constáblaí! Con . . . stáb . . . laí!”

“Ar do ṫóir atá siad,” ar sise.

“Constáblaí!” agus deirṫeá gur ṫréig an ḃríġ agus an fuinneaṁ agus an meaḋċan mór féin é leis an ḃfíor-eagla ṫáinic air.

Ḃí sé n-a ṡuiḋe n-a ċaṫaoir ṁóir sa gcistiniġ nuair a ḃuail an triúr againn amaċ. Na géaga ar sileaḋ leis, a ċeann mór leigṫe siar ar ḋruim na caṫaoireaċ, a ḃéal ar leaṫaḋ agus sgannraḋ n-a ḋá ṡúil. Ní ḟaca tú a oiġre ariaṁ aċt bolgán gaoiṫe agus an ġaoṫ ag éaluġaḋ as. Ḋeirḟeaḋ breiṫeaṁ agus coisde cúirte go raiḃ coir éigin déanta aige, agus eagla mar sin ṫeaċt air roiṁ ċonstáblaiḃ.

“Níl faic déanta agam—níl, a Peig,” ar seisean go lag-ġlóraċ sul a ḃfaca sé sinn-ne.

“Ní constáblaí muid,” arsa mise, “aċt cáirde. Cáirde ṫáinic annseo ar ṁaiṫe leat, cáirde ṫáinic annseo le caḃruġaḋ leat pé ar biṫ cé'n ċoir atá déanta agat ——”

"Ní ḋéarna mé coir ariaṁ," ars an Fear Mór idir ḋá orna, "ní ḋéarna sin—braoinín beag uisge," ar seisean, agus ċeapṫá ar an bḟear Mór go raiḃ sé ag dul i laige, "ní ḋéarna mé coir ariaṁ —— "

"A ḃeiṫeaṁnaiġ na mbréag!" ars an ḃean, "nár ṗós tú mise agus bean eile beó agat? Aċt fan go bḟaiġ' mise greim mo ḋá láiṁ uirri . . . ." agus naċ í ḃí niṁneaċ?

"Cé'n ṁaiṫ ḋuit an sgéal a ċeilt orainn-ne?" arsa mise leis; "má tá an ċéad ḃean marḃ, ár ndóiġ ní doċar ḋuit innseaċt dúinn faoi rún cá'r marḃuiġeaḋ í —— "

"Cá'r ṁarḃuiġ tú í ——," arsa Séamus.

"Níl sí marḃ," ars an Fear Mór, "níl sí marḃ ar ċor ar biṫ adeirim . . . ."

"Naċ maiṫ a ḃí ḟios agam é!" ars an ḃean, "a ċlaḋaire an tsaoġail, cá'l sí i bḟolaċ agat? Cá bḟuil sí adeirim go stracfaiḋ mé ó ċéile í?" agus fonn uirri an cleas céadna ḋéanaṁ leis an gcárnán mór feóla ḃí n-a ṡuiḋe n-a lob lag ar an gcaṫaoir ṁóir ar a haġaiḋ amaċ.

"Is fearr liom ná deiċ sgilleaċa go bḟuil sí beó," arsa Séamus; "níor croċaḋ fear ariaṁ ar beirt ban beiṫ aige —— "

"A leibide móir na feóla ċreaṫaiġ!" ars an ḃean, "a ṡumaċáin an ḃuilg ṁóir! leig ċuige mé," ar sise le Séamus ḃí i ngreim innti, "leig ċuige mé go stracfaiḋ mé na putóga amaċ as . . . ."

Ní ḃéaḋ an fear mór beaṫaiḋe faiteaċ i n-ann é féin a ċosaint ar an mnaoi mire sin dá sgaoilfeaḋ Séamus a ġreim. Ní ḟaca tú a leiṫéid de ḟeic

ariaṁ—dá ċloiċ is fiċe d'ḟeóil ċreaṫaiġ ċorruiġṫe ar ċaṫaoir ṁóir rinneaḋ le n-a aġaiḋ féin agus an ḃean ḃeag ag iarraiḋ a ionnsaiġe!

“A ċlaḋaire gan náire,” ar sise, “nár aḋṁuiġ tú anois go raiḃ beirt ḃan agat?”

“Níor aḋṁuiġ,” ar seisean agus beagán bríġ ag teaċt ann.

D'ḟéaċamar uilig air. Duḃairt sé ċeana go raiḃ an ḃean eile beó, agus naċ raiḃ a ḟios ag các gur ṗós sé í? Naċ raiḃ an paráisde ar fad ag an mbainis?

“Na bréaga ḃíos aige!” ars an ḃean, “aċt fan go dtiocfaiḋ mo ċúigear ḋearḃráṫair amáraċ! Ḃainfiḋ siadsan fírinne as, an seansliaḃ feóla!”

Ní raiḃ an scéal soiléir againn ar ċor ar biṫ. Ní raiḃ ḟios ag aon duine aċt go raiḃ bainis ag an ḃFear Mór ṫar éis na Cásga agus gur ṗós sé arís i gceann míosa. Aċt cá raiḃ an ċéad ḃean?

“Ḃfuil an ḃean eile beó?” adeirimse.

“Níl ḟios a'm.”

“A ċlaḋaire! Agus tú i n-aonḟeaċt léiṫi ar feaḋ an lae indé!”

Ḃí an Fear Mór ag teaċt ċuige féin. Misneaċ ag teaċt ann.

“Seo,” ars a Séamus, “innis dúinn cá ḃfuil sí agat? Duḃairt tú ar ball go raiḃ sí beó, agus annsin arís duḃairt tú naċ raiḃ ḟios agat a' raiḃ nó naċ raiḃ ——”

“An ḃean ḃoċt! an ḃean ḃoċt!” ars an Fear Mór go cuṁaṁar. Ḃain sé naipcín mór dearg as a ṗóca agus ċoinniġ le n-a ṡúiliḃ é. Gaċ osna dá

leigfeaḋ sé craiċṫí a ċolann mór millteaċ agus ċloisteá an ċaṫaoir ag gíoscán faoi'n meaḋċan mór corrac ḃí anuas uirri. Cuma cé'n ċeist cuirtí air, cuma cé'n masla ḃeireaḋ a ḃean ḋó, ní ċloistí uaiḋ aċt osnaġail mí-riaġalta do-ċosgṫa, agus na focla sin, an ḃean ḃoċt! an ḃean ḃoċt!

Ní raiḃ aon ṁaiṫ ḃeiṫ leis. Ṫugamar uilig na leapraċa orainn féin agus an triúr againn cinnte gurab é an ċaoi gur ṁarḃuiġ sé an ċéad ḃean agus go raib aiṫriġe air ar a son.

Ar maidin ḃí an ḃeirt eile imṫiġṫe sul ar eiriġeas féin. Ní raiḃ an Fear Mór le feiceál i n-aon áit, agus ó ḃí cineál sgáṫ orm laḃairt le n-a ṁnaoi go ḃfeicfinn é féin i dtosaċ, ċuaiḋ mé amaċ go ḃfeicfinn cé'n ḃaraṁail ḃí ag muinntir na háite faoi'n sgéal.

Ḃí sgata beag bádóirí ṡíos ar an gcéiḃ agus ó ḃí aiṫne ṁaiṫ aca orm féin agus ar mo ṁuinntir, ní ró-ḟada go raḃamar i gciúin-ċoṁráḋ.

"Ar lorg mná ṫáinic tú sa tír seo is dóċa," arsa fear aca ag gáiriḋ.

"Is mór an misneaċ ḃéaḋ ag bean agus duine dá ṁuinntir a ṗósaḋ," arsa fear eile; "cá ḃfios di naċ ndéanfaḋ sé mar rinne a ḟear gaoil leis an gcéad ḃean fuair sé."

"Agus céard rinne sé?" arsa mise le baint as.

"Naċ ḃfuil fios ag an saoġal céard a rinne sé? í ṁarḃaḋ d'eile?"

"Ḃa ṁór an coir é," arsa fear eile, "aċt cá ḃfios dúinn naċ buile ṫobann ṫáinic ar an ḃfear boċt. Naċ minic leag Dia láṁ ṫrom ar duine mar

sin? An fear boċt! is mór an díol truaiġe é indiu!”

“Aċt an seanḃeiṫeaṁnaċ! Cé'n ceart ḃí aige an dara bean a ṗósaḋ agus an ċéad ḃean gan ṫar mí marḃ? Nár ṁór an náire é sin?”

“Aċt cá ḃfios díḃ,” arsa mise, “gur ṁarḃuiġ sé í?” í?”

D'ḟéaċadar uile go léir orm. Naċ mé ḃí bog!

“Maraċ gur ṁarḃuiġ sé í ár ndóiġ d'innseóċaḋ sé cá ḃfuair sí bás nó cá'r cuireaḋ í?”

Ḃí siad uile go léir cinnte gur ṁarḃuiġ an Fear Mór a ċéad ḃean. Ní raiḃ ag déanaṁ imniḋe dóiḃ aċt cé'n ċaoi a ndearna sé an gníoṁ. An í báṫaḋ rinneaḋ? An é an ċaoi gur ċait sé í? Nó, an buile ṫobann ṫáinic air san oiḋċe agus gur ṫaċtaiġ sé í? Ḃí Dia iol-ċuṁaċtaċ—sin é an bás uaṫḃásaċ ḃí i ndán do'n ṁnaoi ḃoċt aige ó ṫús aimsire, agus ní raiḃ san ḃFear Mór aċt an oirnéir. An créatúr! Ba ṁór an truaiġ ḃí aca dó. Nár ḃfurar d'aiṫint air cé'n aiṫriġe ḃí ġá déanaṁ aige. An té ḃéaḋ sáṫaċ cruaḋ-ċroiḋeaċ a hainm a luaḋ n-a láṫair naċ ḃfeicfeaḋ sé cé'n croiḋe-ḃrúġaḋ ṫiocfaḋ air. Agus an faitċíos ḃí orra go mbeirfiḋe air, go dtriallfaiḋe é, go gcroċfaiḋe é . . . . Ní raiḃ aon ḟear ann naċ dtiuḃraḋ a anam féin le n-a ḟáḃáil ó'n oiḋeaḋ sin agus naċ gceapfaḋ go mbéaḋ gníoṁ ionṁolta ġá déanaṁ aige . . . .

Cuireaḋ síos ar an mbainis. Do hinnsiġeaḋ faoi'n gcéad ḃean. Naċ í ḃí láġaċ cartannaċ! Aċt naċ raiḃ mórán cainnte aici—an ḃean ḃoċt! cár ḃfios naċ raiḃ léarsus éigin aici ó Ḋia cé'n bás

ḃí i ndán di. Agus nár ṫug 'ċ uile ḋuine faoi deara ċom geanaṁail is ḃí an Fear Mór uirri? An ċaoi a ċaiṫ sé an ċuid is mó de'n oiḋċe n-a ṡuiḋe le n-a hais! Agus nuair ċuir sé láṁ faoi n-a muineál le póg ṫaḃairt di, i ngan ḟios, cé'n ceart ḃí aici eirġe n-a seasaṁ agus imṫeaċt uaiḋ, má ḃí an braon beag féin ólta aige? Agus an gúna breáġ bán síoda ḃí uirri! Agus na bráisleidí agus na fáinní agus 'ċ uile ṡórt!

Cé d'ḟeicfiḋe ċugainn agus an ċainnt ar siuḃal aċt an seáirsint. Fear téagarṫaċ beaṫaiḋe atá ann, gruaig ṫanaiḋe ḟionnruaḋ ag eirġe aníos díreaċ ar a ċeann, srón air ċom gorm is d'ḟeicfiḋe ar ḃacaċ bóṫair maidin ċruaiḋ seaca. Ṡíl sé a laḃar ċur isteaċ sa ċainnt, aċt nuair naċ dtráċt-faiḋe aċt ar an droċ-aimsir, ba ḃeag an ṁaiṫ ḋó ḃeiṫ ann má's ag iarraiḋ eólais ḟaġáil faoi'n ḃFear Mór ṫáinic sé.

Agus b'eaḋ ba ċosaṁail. Ba ṁór an t-aiṁréas ḃí ag luċt an dliġe air.

"Is dóċa," arsa fear na sróine guirme i mḂéarla, "is dóċa nár ċaill an Fear Mór an dara bean fós," ar seisean go sgigeaṁail.

"Fíordroċ aimsir' atá air, a ṡeáirsint," arsa seanḃádóir. Ár ndóiġ níor ṫuig sé an ċainnt!

"Agus deirtear liom," ars an seáirsint, "gur bean andaṫaṁail ḃí innti, go raiḃ sí breáġ árd láidir: an ḃfaca aon duine agaiḃ í?"

"Fíor ḋuit, a ṡeáirsint. Tá báisteaċ air," arsa bádóir eile.

Mara ḃfuair an seáirsint aon eólas ó'n dream

ḃí ar an gcéiḃ ċuir a ċuid cainnte i gcéill doṁsa go raiḃ fúṫa mo ḋuine muinnteardha a ġaḃaḋ gan mórán moille. Gan aiṁreas, do ḋéanfaiḋe ċeana é maraċ an meas ḃí air. Ní ḋéanfaḋ sé cúis fear saiḋḃir mar é a ġaḃaḋ gan fiaḋnaise ṁaiṫ. Maraċ go raiḃ sé n-a Iustaís le fiċe bliaḋan, maraċ go raiḃ láṁ-istiġ aige le luċt riaġaltais, maraċ go raiḃ sé i gcoṁnaiḋe gcoṁnaiḋe i n-aġaiḋ luċt aċrainn agus poilitiḋeaċta, ḃíos cinnte go mbéaḋ ceangal na gcúig caol air le fada an lá.

Aċt níor ṁór ḋó glanaḋ leis as an tír go ceann sgaṫaiṁ ar ċaoi ar biṫ nó cár ḃfios céard d'eireóċaḋ ḋó. Ċaiṫfinn féin é ċoṁairliuġaḋ.

Ḃíos ar tí imṫeaċt ar a long nuair ṫáinic púcán beag isteaċ i mbéal an ċalaiḋ faoi lántseól.

"M'anam féin go ḃfuil siad againn sa deireaḋ," arsa seanḟear.

"Cé hiad?"

"Muinntir na dara mná. Dream ċoṁ droċ-ṁúinte is tá le faġáil sa gcúige. Truaiġ an fear boċt atá i gcleaṁnas leó!"

Ṫáinic an bád i dtír. Ḃ'ḟíor do'n seanḟear é. Níor leagas súil go minic ar aon ċúigear fear ċoṁ fiaḋánta leis an gcúigear ṫáinic amaċ as an bpúcán. Dá mbéaḋ náṁaid agam níor ṁaiṫ liom iad ḃeiṫ cáirdeaṁail leis. Dá mbéaḋ gníoṁ fill nó fola le déanaṁ b'ṡin iad ba ċóra a ṫoġaḋ.

"Ḃfuil na bataí againn?" arsa fear aca.

"Tá."

"A Ṁicil," ar sé, "ní mór ḋuit an t-órd ṫaḃairt leat freisin. Tá an diaḃal anláidir: agus má

ṫagann fonn troda air níl ort aċt é bualaḋ sa gcloigeann . . . .”

Ġluais leó fá ḋéin tiġe an Ḟir Ṁóir agus cosaṁ-laċt coṁraic orra.

Ḃí an Fear Mór i dteannta anois nó ariaṁ. Na ropairí seo le n-a leadraḋ le bataiḃ troma agus dá n-eireóċaḋ leis a anam ṫabairt slán uaṫa gan roiṁe aċt an ċroċ!

Ḃí súil le Dia agam naċ mbéaḋ an Fear Mór sa mbaile rómpa. Ní raiḃ.

Ḃuail mé féin isteaċ agus mórḟeisear fear le mo ċois leis an bFear Mór a ċosaint ar na cliaṁain.

Ní ṡílim gur eagla ḃí orm nuair ċuaiḋ mé isteaċ mar a raiḃ cliaṁain an Ḟir Ṁóir. Agus ní faitċíos ḃí orm ná sgáṫ aċt corruġaḋ éigin croiḋe nár ainmniġeaḋ go fóill.

Ḃí siad uilig ṫart ar ḃórd nuair ċuaiḋ mé isteaċ; gé ṁór ġá roinnt aca agus cúpla buidéal maiṫ mór de'n ṗoitín ar an gclár. D'ólaḋ fear aca gloine lán, ṡíneaḋ sé an t-áraċ folaṁ ċuig a ḋearḃráṫair, ḋéanaḋ seisean an clear céadna leis, go ndeaċa an gloine ṫart cúig nó sé d'uairiḃ. De réir mar ḃíoḋ an soiṫeaċ beag ag bórdáil ṫart, ḃíoḋ malaí na gcliaṁain ag dul i méid agus i nduiḃe, ḃíoḋ na súile ḃí fúṫa ag dul i ḃfiaḋántas agus i ngruaim. Istiġ díreaċ i lár buill gaċ súile díḃ ḃí friġid na feirge agus an uilc le feiceál go ró-ṡoiléir, agus méad agus bríġ ag teaċt ann i n-aġaiḋ an noiméid. Ḃí gaċ uile ḋuine de'n ċuideaċtan ró-lán de'n ṁioscais le focal a ráḋ. Ġeiteaḋ duine aca ó am go ham. Ċuireaḋ an ċuid eile cluas orra féin.

Ċeapaidís go raiḃ leó—go raiḃ an Fear Mór ar faġáil. Nuair naċ raiḃ cuirfiḋe an gloine ṫart arís.

An ġé ḃreáġ rósta ḃí ar an mbórd níor cuireaḋ forc féin innti . . . .

Ṫáinic bean an tiġe isteaċ. Ḃí ciseán mór ar iomċur aici. Ċaiṫ sí a raiḃ ann ar an úrlár.

"Seo, féaċaiḋ annseo," ar sise ġá ngríosaḋ ċum troda agus díoltais, "féaċaiḋ ar ḟág sí n-a diaiḋ."

Snáiṫí agus snáṫaidí, cniotál, gréas-obair, píosaí beaga d'éadaċ de'n uile ċineál idir línéadaċ agus éadaċ cadáis, seanstocaí agus stocaí naċ raiḃ leaṫċniotáilte—ḃí siad annsin ar an úrlár aici. Ní ḟéadfaḋ aon duine a leiṫéid de ḃrúsgar a ḃailiuġaḋ aċt bean tiġe.

"Ag cniotáil stocaí ḋó ḃí sí," deireaḋ an ḃean go sgigeaṁail agus greim aici ar ṗéire stocaí, "ag cniotáil stocaí ḋó, agus gan í tar trí lá sa teaċ!"

Rug sí ar ċúpla píosa d'éadaċ idir órdóig agus méar tosaiġ.

"Léine!" ar sise, "léine! Naċ breáġ mar ċaiṫ sí an aimsir! Ní raiḃ sí sásta gan léinteaċa ḋéanaṁ ḋó agus gan cáll leó. An bodaċ mór! is fada go ndéanfadsa léine ḋó," agus ċaiṫ sí uaiṫi an t-éadaċ go tarcuisneaċ.

Ní raiḃ a ḟios ag na fearaiḃ a mba ċeart an ċéad ḃean a ṁolaḋ nó í ċáineaḋ ar ḟeaḃas a tíoġḃais.

"Agus an hata breáġ ċeannuiġ sé ḋi!"

Ċuir sí hata de'n ḟáisiún ba ṡeanda dá ḃfacas ariaṁ ar a ceann agus ṫosaiġ ag siuḃal anonn 's anall agus ag cur goicí uirri féin.

"Naċ í ḃíoḋ mórḋálaċ ar. Féaċ na cleiṫí breáġṫa creaṫaċa!" deireaḋ sí, "agus na daṫa iongantaċa uaisle! Agus an cuma áluinn!" d'uṁlaiġ sí dóiḃ, "ar ndóiġ níor ċeap siḃ ariaṁ go ḃfeicfeaḋ siḃ a leiṫéid de ḟeóid ar ċeann ḃur ndearḃḟráir ḃoċt?"

Rug sí ar an hata. Strac sí ó ċéile é. Ṡatail sí faoi ċosaiḃ é.

"Go dtiocfaḋ sé sa saoġal," ar sise, "go mbéaḋ hata mná eile ar ḃur ndearḃḟráir!"

Ṫosaiġ sí ag léimniġ air le teann mioscaise.

"Agus hata ċeannuiġ sé do'n ċéad ḃean," ar sise, "hata ċeannuiġ sé do'n ċéad ḃean, hata ċeannuiġ sé do'n ċéad ḃean ——," agus duḃairt sí an ċainnt sin fá ċúig, agus gaċ uile uair deireaḋ sí é ṫiuḃraḋ sí léim agus ḃrúġaḋ sí an hata míáḋ-ṁaraċ faoi n-a cosaiḃ.

"Agus anois féin tá sé i n-aondtiġ léiṫi, i ḃfolaċ i n-áit éigin léiṫi, agus mise im' áḋḃar ṁagaiḋ agus fonóide ag an saoġal mór."

Níor laḃair éinne aċt í féin.

"Naċ mé an truaiġ anoċt," ar sise, "gan fear agam le mo ċosaint, gan dreaṫáir agam le díoltas a ḃaint amaċ dom! Cúigear agaiḃ annsin agus gan aon ṁaiṫ ionnaiḃ aċt an oireaḋ le cúigear ban! A spriosáin, cár ḟág siḃ an fuinneaṁ agus an spreacaḋ ḃí nḃur muinntir? A ċlaḋairí gan maiṫ gan maoin gan ḃríġ gan misneaċ, féaċ ḃur ndearḃ-ḟráir ḃoċt annseo náiriġṫe ós coṁair an tsaoġail gan fios aici an stríopaċ í nó bean ṗósta . . . ."

Ċaiṫ sí a dá láiṁ amaċ uaiṫi mar ḃéaḋ sí ag iarraiḋ orra cabruġaḋ léiṫi. Ba ṁillteaċ an feic

í, a gruaig ḟada ḋuḃ ar fánaiḋ agus bior n-a ḋá súil. Ní ḋéarna na dearḃráiṫreaċa aċt breiṫ níos dlúiṫe ar na bataiḃ; ṫáinic méid sa ḃfriġid feirge ḃí n-a súiliḃ ó ṫús; d'ḟáisg siad na fiacla go raiḃ a ngíosgán le clos ar fud an tseómra.

“Díoltas!” arsa fear aca agus ċroċ sé a ṁaide san aér.

“Díoltas!” ars an dara duine agus buail sé aon aṫṁóg aṁáin ar an mbórd.

“Díoltas!” ar siad uile go léir go fíoċṁar.

Cluineaḋ torann bróg sa gcistinig. Ġeiteadar uile. Ċuireadar cuma troda agus coṁraic orra féin. Díoltas anois nó ariaṁ! An dearḃḟúir ḃí mar ċeann orra nuair ċuaḋadar go doras, agus a bata i ngreim go doċt ag gaċ fear díḃ. Ba ṁór an seadaire naċ gcuirfidís sgáṫ air.

Aċt níorḃ é an Fear Mór ḃí aca ann, aċt beirt ċonstábla agus seáirsint a ṫáinic le “cúpla ceist a ċur ar ḟear an tiġe.”

D'éaluiġeas féin aṁaċ le cogar a ċur i gcluais an Ḟir Ṁóir dá ḃféadfainn é ḟaġáil. Dá ṁéad olc ḃí aca ḋó, ḃíos cinnte naċ ḃfuiġeaḋ luċt an dliġe mórán eólais ó'n dream d'ḟágas 'mo ḋiaiḋ.

A ndíoltas féin ḃí uaṫa siúd . . . .

Aċt ḃí mé tuirseaċ de'n Ḟear Mór agus dá ċúrsaiḃ. Má ḃí gáḃaḋ ċoṁ mór sin aige a ċéad ḃean a ṁarḃuġaḋ nár ċeart dó é ḋéanaṁ 'gós íseal gan an raic agus an náire seo ṫarraingt anuas air féin agus ar a ċáirdiḃ gaoil? Muid náiriġṫe go deó aige—é féin agus a ċuid ban! Má ḃí fonn air beirt ḃan ḃeiṫ aige n-a ḟeanaois, naċ sílfeá go

mbéaḋ níos mó céille aige ná ceaċtar ḋíḃ a ṗósaḋ. Cé'n meas d'ḟéadfainn beiṫ agam ar ḟear naċ raiḃ sé n-a ċumas a ġnó ḋéanaṁ i gceart gan a ḋul i n-aċrann leis an dliġe agus le n-a ċliaṁnaiḃ aineólaiġe buile? Dá ḃfuiġeaḋ sé leadraḋ loin-eaċáin uaṫa naċ raiḃ a ḋá oiread tuillte aige? Dá ḃfuiġeaḋ sé an ċroċ ó luċt an dliġe ba ċuma liom, nár ṫuill sé sin agus an náire ċuir sé ar a ṁuinntir gaoil agus coiṁneasa? An leibide! nuair a ṗoc-raiġ sé a ċéad bean a ṁarḃuġaḋ cé'n fáṫ nár ċum sé sgéal éigin a mbéaḋ craiceann air le daoine a ḋallaḋ? Agus mara raiḃ sé n-a ċloigeann mór áḋmuid an oiread sin a ḋéanaṁ cé'n ceart ḃí aige aon ḃean a ċur ċum báis? Naċ ḃféadfaḋ sé beiṫ ar an sgéal céadna gaċ uair le gaċ duine seaċas beiṫ ġá ḃréagnuġaḋ féin a ráḋ go raiḃ sí beó uair agus ġá caoineaḋ uair eile? Agus an naipcín mór dearg sin ḃíoḋ aige le n-a ṡúiliḃ!

Ní raiḃ meas ná gean agam air, an plaiḋce gan éifeaċt! Aċt ċaiṫfiḋe é ċosaint ar an dliġe. Ḃéinn náiriġṫe go deó mara ḃféadfainn an beagán beag sin ḋéanaṁ do'n amadán agus an gaol gairid ḃí agam leis. É ċur anonn ṫar sáile go nglanfaḋ na spéarṫa roinnt, sin é ċeapas a ḋéanaṁ.

Ḃí gluaisteán ag Muinntir Ruairc ar an gCloiċ Léiṫ. Cúig ġiní ḃreáġ ṫugas do'n Ruarcaċ, agus ḃí an gléas iongantaċ iomċuir sin ar mo ċoṁairle féin agam go ceann ḋá lá. Ḃí ár nduine, an Ḟear Mór, ar an Uaċtar. Ċualas go raiḃ. Agus siúd ar aġaiḋ mé sa ngluaisteán go dtiocfainn suas leis, go dtiuḃrainn go Baile Áṫa Cliaṫ é, go ḃfaiġfinn

pairnéaraċt dó ar bórd luinge ag triall go Ameriacá . . . .

Ní daorfaiḋe agus ní ċroċfaiḋe duine de mo ṁuinntir-se cuma cé'n ċoir nó amaideaċt ḃéaḋ déanta aige. Ḃáisteaċ agus puiteaċ, puiteaċ agus ḃáisteaċ, baltaċa bréana, giosgán potaí agus oirnéis'; luaṫas gaoiṫe fúinn, gail de'n uile ḋaṫ uainn, sgréaċġail agus feadġail uainn, alltaċt agus uaṫḃás orainn go mbrisfiḋe ár muineál orainn gaċ ré noiméad. Amadán ar lorg a ḃráṫar . . . .

Aċt ní ḃfuair sé a ḃráṫair má fuair sé an Fear Mór féin. Ní raiḃ aon ċosaṁlaċt ar an mboc sin agus é ar a ṡuaiṁneas sa gcaṫaoir ba ṁó agus ba ṡocaṁlaiġe ḃí i dteaċ ósta Uí Ṁurċaḋa ar an Uaċtar, go ndeárna sé coir ariaṁ, ná go raiḃ sé ar a ṫeiṫeaḋ ó luċt dliġe, ná go raiḃ muinntir a ṁná ar ṫóir a ċuid fola.

Sé ḃí socair sásta leis féin; buidéal mór de'n ḟíon Spáinneaċ ós a ċoṁair amaċ; a ḋá ċois croċta aige ar ċaṫaoir; píopa fada ċailce n-a ḃéal agus an seómra lán de ġail an tobac. Is beag an ceapaḋ ḃéaḋ ag duine gur ṁarḃuiġ sé a ḃean . . . .

B'é an Fear Mór ceanan céadna é, an Fear Mór gan buaḋairt gan imniḋe díreaċ is dá mba nár ṗós sé ariaṁ.

Ṡuiḋ mé féin. Ṡín sé gloine fíona ċugam go maorḋa.

Ṫosaiġ sé ag maoiḋeaṁ agus ag déanaṁ gaisge.

“Mé féin rinne é,” ar seisean go mórḋálaċ, “mé féin a rinne é gan caḃair gan congnaṁ ar mo stuaim féin. A Ṫiġearna, naċ agam ḃí an oiḋċe!

An ċontaḃairt! An ḃuaḋairt! An imniḋe! Agus an ḃuaiḋ sa deire!"

Ó ḃí sé muinnteardha liom, ḃí mé ar mo ḋíċeall ag iarraiḋ é sgiobaḋ ó'n gcroiċ ḃéaḋ tuillte aige marach ċom gaolṁar is ḃí sé liomsa, aċt níor ṫaitniġ sé liom é ḃeiṫ ag déanaṁ gaisge as a ġníoṁ fola.

"Seo," arsa mise, "tá gluaisteán annseo agamsa agus téiriġ isteaċ ann agus ġeiḃiḋ mise pairnéireaċt duit ṫar sáile go nglanfaiḋ na spéarṫa."

"Tuige a' ngaḃfainnse ṫar sáile?"

"Do ċéad ḃean ——"

Ḃain sé an naipcín mór dearg as a ṗóca. Ċuir sé le n-a éadan é. Ṡílear ár ndóiġ go raiḃ sé le na súile a ṫaḃairt mar ba ġnáṫaċ leis nuair luaḋfaiḋe ainm na mná sin; aċt ní hé sin a rinne sé aċt a ḟeansgairt gáiriḋ a ċur ḋe gur ċeapas go dtiuḃraḋ cosa agus fráma na caṫaoireaċ uaṫa leis an meaḋċan mór creaṫaċ ḃí anuas orra.

Ġoill an sgairteaḋ sin go mór orm. Fear gan croiḋe ḃí ann go cinnte. Fear a ḃainfeaḋ greann de'n tsórt sin as dúnṁarḃaḋ cár ḃfios cá stadfaḋ sé?

D'imṫiġ an raċt gáiriḋ. D'éiriġ sé smaointeaċ.

"Níor ṡílear ariaṁ," ar seisean, "go ḃféadfainn a leiṫéid a ḋéanaṁ. Níor ċeapas go ḃféaċfainn leis. Dá n-abruiġtí liom dá ṁí ó ṡoin go mbéaḋ láṁ ar biṫ agam n-a leiṫéid d'obair ċontaḃairteaċ ṫiuḃrainn amadán ar an té deirfeaḋ é. Agus féaċ anois mé ——," d'éiriġ sé n-a ṡeasaṁ agus mórḋáil air, "féaċ anois mé—Séamus Seóiġe, Iústaís, coṁairleóir connḋae agus eile—agus an gníoṁ sin déanta . . . ."

Ḃí náire orm. Naċ uaṫḃárac an rud go raiḃ duine muinnteearḋa liom féin ag déanaṁ gaisge ar bean a ṁarḃaḋ!

"Ḃí sib uilig ag dul amuḋa," ars an Fear Mór, "aċt níor féad mé go dtí anoċt féin an sgéal innseaċt."

Ċuir sé goṫa na sgéalaiḋeaċta air féin, agus tar éis gloine eile ól duḃairt sé an ċainnt seo agus loinnir airteaċ n-a ḋá súil:—

"Ar an aonaċ i mBaile Áṫa an Ríoġ a ḃíos, agus mé ag dul aḃaile liom féin ar an gcárr, nuair ċonnaiceas an fear beag ċugam agus cuma an anró air.

"'Taḃair marcaiḋeaċt dom,' ars an fear beag.

"Ṫug. Ṡuiḋ sé ar an gcárr. Ṡíleas go raiḃ sé faiteaċ, go raiḃ daoine ar a ṫóir, go raiḃ sé ag éaluġaḋ ó ḋuine éigin. Ḃí an oiḋċe fuar garḃ, agus ní ḋearna ceaċtar againn mórán cainnte. Ḃí borsa mór ar an gcárr liom.

"'Ḃfuil fios a'd céard tá sa mborsa sin?' adeirimse, le cainnt a ḃaint as.

"Ní raiḃ fios aige ar ndóiġ.

"'Éadaiġ ban atá ann ——'

"'Éadaiġ ban?'

"'Seaḋ. Tá mé le pósaḋ gan ró-ṁoill.'

"'A' dtiubrṫá domsa ar iasaċt iad?' ar seisean agus binb ann.

"I nḋiaiḋ beagán eile cainnte d'innis sé dom cérḃ' é féin, agus cé'n gnóṫa ḃí aige de na héadaiġ ban. Cé ḃéaḋ agam aċt ——, an fear ḃí n-a ċeannaire ar luċt an Eirġe-Amaċ! Agus é ar a ċoimeád!

"'Tá mé beag,' ar seisean, 'ceapfar gur bean mé aċt na héadaiġ sin ḃeiṫ orm . . . .'

"Tá ḟios agat féin ċoṁ nimneaċ is ḃíos i gcoṁnaiḋe i n-agaiḋ luċt aċrainn agus éirġe-amaċ ; aċt ḃíoḋg rud éigin 'mo ċroiḋe an oiḋċe sin . . . ."

Ní raiḃ an Fear Mór i n-ann innseaċt dom cé'n t-aṫruġaḋ ṫáinic air. Easbaiḋ focal ḃí air. Rug sé ar láiṁ orm go tobann, agus lean dá sgéal :—

"A' gcreidteá é ?" ar seisean, "ṫugas na héadaiġ dó. Ċuir sé air féin iad annsin ar ṫaoḃ an ḃóṫair. Ní ṡílfeaḋ aon duine gur fear ḃí ann.

"'Ḃfuil ḟios agat céard a ḋéanfas mé ?' arsa mise, 'tiuḃraiḋ mé aḃaile ṫú agus deirfiḋ mé leis an bpobul uilig go ḃfuil mé ṫar éis pósta. Ḃeiḋ bainis againn . . . .'

"Socruiġeaḋ air sin. Tá ḟios agat féin an ċuid eile de'n sgéal."

Líon an Fear Mór gloine dom. Líon sé gloine dó féin. Ḃuaileamar an dá ġloine le ċéile.

"Nuair a ṫiocfas 'mo ċéad ḃean' aḃaile ó'n Oileán Úr," ar seisean, "go raiḃ aṫruġaḋ saoġail agus riaġaltais againn i nÉirinn."

D'ḟéaċamar ar a ċéile, agus annsin ṫuig mé go soiléir cé'n t-aṫruġaḋ mór ḃí tar éis ṫeaċt ar ċroiḋe an Ḟir Ṁóir agus gníoṁ contaḃairteaċ ḋéanaṁ ar ṁaiṫe le n-a ṫír.

An Seaċtṁaḋ Buaiḋ

.i.

M'ḟile Caol Duḃ

M'Ḟile Caol Duḃ

Leaḃráin beaga filiḋeaċta agus dánta ionnta a tógfaḋ do ċroiḋe leis an ḃfíor-áilne atá ag baint leó—sin a ḃfuil fágṫa againn anois de ṡaoġal agus de ṡaoṫar an Ḃúrcaiġ Duiḃ a ċleaċtuiġ céard an file i mBaile Áṫa Cliaṫ le n-ár linn féin. Seaḋ, na leaḃráin do-ḟáġalta seo—agus cuiṁne ċruaiḋ i gcroiḋe mná.

Aċt ḃí súil ag a ċáirde uile le n-a ṁalairt tráṫ: pé áit a raċar tú faoi láṫair, má ḃíonn daoine ag cur síos ar an Eirġe-Amaċ ann, cluinfear an ċeist: céard a tárla do'n Ḃúrcaċ Duḃ? Cé'n baint ḃí aige leis na gníoṁarṫaiḃ iongantaċa rinneaḋ le linn na Cásga 1916? Agus nuair adeirtear le luċt na gceist a ċur, naċ ndeárna sé faic aċt dán molta a ċeapaḋ ar na fearaiḃ a rinne, bíonn iongnaḋ ar ċáċ; ní cáintear é i n-aon áit, agus sin cruṫuġaḋ iomlán ḟíoraiḋe go ḃfuil coṁḃáiḋ agus tuigsint ag baint le fearaiḃ Fáil, mar ḃí cáineaḋ tuillte aige má ḃí ag aon ḟear ariaṁ nár ċaḃraiġ sé le n-a ṡoisgéal le gníoṁ, agus an ḟail aige.

Casfar a lán daoine leat féadfas innseaċt duit cé'n sórt duine ḃí ann nuair cuireaḋ aiṫne air sa gcaṫair i dtosaċ; gur ḃíoḋg sé croiḋe na bantraċta le n-a ḃinnḃriaṫraiḃ fileaḋta agus le draoiḋeaċt

a ġlasrosg, agus gur ġríosaiġ sé na fir ċun gníoṁarṫa móra le teas agus le dílseaċt a ṁeóin, an dá ḃaraṁail is coitċianta ċluinfeas tú. Is iomḋa bean agus tig luisne n-a gruaḋ agus loinnir n-a súil nuair ḃíos sí ag cur síos air; agus má ḃíonn aon aiṫne ṁaiṫ agat uirri, innseóċaiḋ sí ḋuit cé'n urraim ṁór ḃí aici ḋó tráṫ; aċt má tá léargus ar biṫ agat ar ċroiḋe mná tuigfiḋ tú go ḃfuil an urraim ḃanda sin anġaolṁar leis an ngráḋ. Tá cuid eile de na mnáiḃ agus beiḋ siad ag gaḃáil leiṫsgéil leat faoi naċ raiḃ sa ḃfile gníoṁ a ḋéanaṁ i n-aimsir na ngníoṁ, agus má ċuireann tú i gcéill dóiḃ seo naċ easbaiḋ misniġ ḃí air beiḋ siad mór leat go deó na ndeór . . . .

Casaḋ mórḟeisear ban liom le goirid. Ḃí aiṫne ag an uile ḃean díḃ ar an ḃfile, ar an mḂúrcaċ Duḃ—aiṫne ṁaiṫ ag cuid díḃ, agus aiṫne súl aṁáin ag an gcuid eile—aċt ní raiḃ bean díḃ nár ċaiṫ cuid ṁaiṫ de'n aimsir ag cur síos air. Triúr díḃ nár laḃair aċt ar a ċuid filiḋeaċta: ní raiḃ aca air aċt aiṫne cáil. Ḃeirt eile agus ṁoladar é ar ḋaṫaṁlaċt a ṗearsan ar ḋóiġ ċuṫalaċ ḃanda: tús gráḋa an molaḋ sin duḃras liom féin. Ḃean eile díḃ, agus ḃí a raiḃ de ḋroċ-sgéaltaiḃ náireaċa duḃraḋ faoi ariaṁ ar ḃarr a teangan aici: bean nár ṫug sé aon áird uirri ariaṁ b'eaḋ í siúd. Aċt an ḃean eile, an seaċtṁaḋ bean—ḃí niṁ n-a croiḋe siúd do'n ḟile. Is beag nár réabaḋ an dlúṫ-ċáirdeas luaċṁar atá eadrainn le na bliaḋantaiḃ nuair a ṡíleas páirt an ḟile a ġaḃáil léiṫi. Ḃris sí isteaċ orm leis an sgéal seo :—

Sgéal na mná

I

Cé'n ṁaiṫ ḋuit ḃéiṫ ag cainnt ná ag iarraiḋ a leiṫsgéal a ġabáil! Naċ agamsa atá an aiṫne ṁaiṫ air! A Ḃúrcaiġ na filiḋeaċta a ḃfuil an draoiḋeaċt 'do ḋá ṡúil, agus an focal beó binn 'do ḃéal ċun mná a ṁeallaḋ, tá aiṫne agamsa ort, an aiṫne naċ mbronntar aċt ar ḃeagán! Ná raḃ an aiṫne ċuirp agus anamna sin ag aon ṁnaoi ar aon ḟear mar é arís ċoiḋċe . . . .

Cúig bliadna ḃíos pósta nuair ċonnaiceas i dtosaċ é. Ní raiḃ aon ċlann orm. Ḃí m'ḟear—céard is féidir liom a ráḋ aċt go raiḃ an ḃeirt againn sáṫaċ tuirseaċ dá ċéile? Tuirseaċ dá ċéile—seaḋ, sin é an focal is feileaṁnaiġe; ní raiḃ gráin agam air—dá mbéaḋ d'ḟéadfainn na hoiḋċeannta fada ċur isteaċ maiṫ go leór ag claṁsán agus ag clampar leis. Aċt cé'n ċaoi a ḃféadfaḋ bean clampar a ṫógḃáil le fear agus gan aon tsuim aici ann? An neaṁsuim agus an tuirse croiḋe ḃí ag milleaḋ an tsaoġail orainn beirt . . . .

Nuair atá bean i n-aois a deiċ mbliadna fiċead, gan aon ċlann uirri, fear réiḋċúiseaċ neaṁsuimeaṁail aici, agus a dóṫain ṁór de ṁaoin an tsaoġail seo aici, ṡílteá go ḃféadfaḋ sí an aimsir a ċur isteaċ maiṫ go leór i gcaṫair de'n tsórt seo. Aċt féaċ ṫart. Tá na céadta agus na céadta againn de ṁnáiḃ saiḋḃre agus saoġal suairc suaraċ ġá

ċaiṫeaṁ aca—ag siopadóireaċt sa tráṫnóna, tae agus cáineaḋ na gcomarsan agus na gcarad n-a ḋiaiḋ, an traen abaile, dinnéar, fear an tiġe ag srannaḋ ós cionn an ṗáipéir nuaiḋeaċta—uċ! tig múisiam orm nuair a ċuiṁniġim air . . . .

Agus sin é an saoġal ḃí agamsa gur casaḋ an Búrcaċ Duḃ liom—an Búrcaċ Duḃ, file agus claḋaire . . . .

Ní raiḃ tú i mBaile Áṫa Cliaṫ an uair sin, aċt ċuala tú cainnt faoi na damsaiḃ ḃíoḋ i nÁrus na hÉigse. Casfaiḋe Baile Áṫa Cliaṫ ar fad leat ann—nó aon duine go raiḃ cáil de aon tsórt air. Filí! ná bí ag cainnt, a ḋuine! An t-Árus mór lán leó! Ċaiṫfeá ḃeiṫ ar t'aire nó ḃeireaḋ duine aca ort agus ní sgaoileaḋ sé a ġreim go mbéaḋ dán fada dá ḋéantús ráiḋte aige isteaċ 'do ċluais. Minic ċaill mé damsa maiṫ leó . . . .

Sílim gurab í Betti Ní Laoiġ ṫug ann i dtosaċ mé . . . . Sí. Caiṫfiḋ mé gáiriḋ a ḋéanaṁ anois féin nuair a ċuiṁniġim ar an ngúna ċaiṫ sí an oiḋċe sin. Ḃí ar ċuile ḋuine leigint air gur duine eile ḃí ann; leig Betti boċt uirri gur geárrċaile sgoile ḃí innti. Dá bfeicteá í! Bean árd caol ruaḋ, dá sgór bliaḋain caiṫte aici agus gúna beag cadáis go glúnaiḃ uirri. A folt fada ruaḋ léiṫi. Í cosnoċt—naċ síleann tú naċ ceart de aon ḃean atá foċa-muideaċ gáigeaċ n-a cosaiḃ dul gan bróga i láṫair cuideaċtan fear? Aċt ba ċuma le Betti: ní raiḃ fear uaiṫi . . . .

Ḃí an beirt againn n-ár suiḋe ag ceann seómra an damsa agus greas biodáin aoiḃinn ar siuḃal

againn nuair ċonnaiceamar ċugainn é. Ḃí culaiṫ air an oiḋċe sin mar ḃéaḋ ar ḟaiġdiúir Gairibáildeaċ—léine ḋearg agus eile; agus deirimse leat gur maiṫ téiḋeann a leiṫéid d'ḟeisteas de ḟear árd duḃ dataṁail. Ḃaineaḋ truisleóg ḃeag as i lár an tseómra, aċt mar sin féin, níor ḃain sé sin ná an meangaḋ táinic ar a lán de'n ċuideaċtain an ṁaorḋaċt de. D'ḟáisg sé na fiacail, táinic daṫ bán ar a ċeannaċaiḃ, agus d'ḟéaċ tart go fíoċṁar ar luċt an ġrinn. Ṫaitniġ sé liom ar an toirt . . . . Rugas ar láiṁ ar Ḃettí go ḃfiafruiġinn di cérḃ é, aċt sul a raiḃ sé d'uain aici freagra taḃairt orm, ḃí sé le mo taoḃ. Ḃí ceann air ḃí ċoṁ deáġċumta is ḃí ar aon fear ariaṁ, ceann agus aġaiḋ agus muineál agus guailne—aċt maraċ gur rugas ar láiṁ ar Ḃettí d'ḟeicfinn a ċosa agus a ġlúna . . . . ḃí sé ċoṁ basaċ le bacaċ bóṫair! Tá aiṫne ṁaiṫ agatsa orm, agus tá ḟios agat naċ ḃféadfainn aon spéis a ċur i mbasaċán—aċt ar ċaoi éigin ċoinniġeaḋ sé duine ó ḟunndas taḃairt dá ċosaiḃ basaċa . . . .

Laḃair sé le Ḃettí—ḃí aiṫne ag an uile ḋuine uirri—aċt má laḃair is ormsa ḃí sé ag féaċaint. Ġaḃ sé le n-a ṡúiliḃ airdeaċa mé. Ċuadar tríom agus mian drúiseaṁail a ċroiḋe ġá noċtaḋ sna súiliḃ sin . . . .

Ṫáinic uaṫḃás orm. Ṫáinic fonn orm éaluġaḋ uaiḋ agus a ḋul i ḃfolaċ i n-áit éigin ar imeall an doṁain. Aċt níor ḟéadas é; ḃíos ar nós an ḃric ḃéaḋ i ḃfastóḋ ar ċeann doruġa. Imṫeaċt an eaḋ? Ní raiḃ goir agam air, agus sul a raiḃ ḟios agam

céard ḃí ar siuḃal ḃí an ḃeirt againn ar an úrlár i lár an tseómra ag damsa agus ag damsa agus ag damsa . . . .

An damsa sin! Tig imeagla orm anois féin nuair ċuimniġim air; tig creaṫaḋ ball orm agus preabaḋ croiḋe; tig gráin orm . . . . Ní ṡílim go ndéarna an damsa céadna sin ariaṁ roiṁe sin i mḃaile Áṫa Cliaṫ; i dtíorṫaiḃ teó na hAifrice, imeasg na ḃfear duḃ, ceapaḋ i dtosaċ é le altuġaḋ ṫaḃairt do ḋia na geineaṁna. Tuige a ndéarnas é an eaḋ? cuir ceist eile orm. Músgluiġeaḋ sean-diaḃal éigin 'mo ċroiḋe. An fear seo ḃí ar mo ṫóir ar an seannós págánaċ a ċeannsuġaḋ, sin é ḃí uaim; é ġríosaḋ, an ainṁian ċorporḋa ḃí ann a ṁéaduġaḋ agus annsin é ċlaoiḋ, é ḃruġaḋ faoi ċois . . . .

Aċt baineaḋ de mo ṫreóir mé—an ceól a ceapaḋ d'aon úim le ainṁian a ḃeóḋċaint, an teas, an cneas le cneas, cosa an damsa ḃarbarḋa, agus a ṡúile siúd—seaḋ, a ṡúile siúd buailte liom beagnaċ agus faoḃar ifrinn n-a lár istiġ; céard d'ḟéadfaḋ bean ḃoċt lagḃríġeaċ mar mise a ḋéanaṁ—bean a tógaḋ le ceól agus le aoiḃneas, le póġ agus le pléisiúr an tsaoġail faoi ṡpéirṫiḃ cuṁarṫa gorma an Oirṫir?

Ar ócáid de'n tsórt sin, tá canaṁaint na súl níos beaiċte agus níos ḃríoġṁaire ná úrlaḃarṫa béil. Ġéill mo ṡúile ḋó, agus nuair ġéilleas súile mná do fear, sin tús agus deireaḋ an sgéil. Ṫuig an Búrcaċ Duḃ an méid sin go maiṫ. Cuireaḋ cosg leis an gceól go tobann; cuireaḋ cosg leis an damsa, agus ḃí an ḃeirt againn annsin n-ár seasaṁ i lár an tseómra agus tuisgint diaḃalta againn ar

an rún diaṁair fadḟaoġalta sin naċ gclaoiḋfear go bráṫaċ . . . . ṫáinic sgáṫ orrsa. Sílim go raiḃ sgáṫ ar an ḃfear freisin . . . .

Ḃí tú istiġ go minic i nGáirdín an tSoġa atá díreaċ ar aġaiḋ Árus na hÉigse. Níl áit níos aoiḃne i n-aice na caṫraċ. Ḃí an Ḃealtaine ann—Ḃealtaine na mbláṫ agus na mbalaṫ; cumaraċt trom a ḋallaḋ do ċéadfaiḋ ag éirġe aníos as an itir agus as na lusraiḃ úra; réaltóga magaṁail agus réaltóga solaṁanta ag dearcaḋ anuas orainn; tormán imċean na caṫraċ le clos ḟoir uainn ar nós rabarta earraiġ; ṫáinic smaṫaṁ beag gaoiṫe ḃí luċtuiġṫe le baltaiḃ oiḋċe isteaċ ó na sléiḃte agus ṫosaiġ ag déanaṁ mór le mo ġuailniḃ agus le mo ḃráġaid—ṡílteá go dtáinic éad ar an ḃfear leis an smaṫaṁ sin gaoiṫe, mar rug sé ar mo ċlóca agus ṫarraing timċeall ar mo ġuailniḃ é . . . . Ċuaiḋ a ṁéara i n-aiṁréiḋ 'mo ċuid gruaige. D'ḟan a láṁ tamall deas ṫart ar mo ṁuineál agus é ag féaċaint isteaċ 'mo ṡúiliḃ go fíoċṁar . . . . ġluais sruṫ teasa, sruṫ tinntriġe ṫrí mo ċorp . . . .

Innis dom anois, agus ná hinnis aon ḃréag: an dtagann an corruġaḋ croiḋe céadna ar an ḃfear is ṫig ar an mnaoi, an ngluaiseann tinntreaċ ṫrí n-a ċuisleaċaiḃ ar an nós céadna is ġluais an sruṫ ṫrí mo ċuisleaċaiḃ ar an ócáid seo?

Tá loċ beag ag ceann an Ġáirdín, crann breáġ fuinnseóige ar a ḃruaċ, agus suiḋċán faoi ḃun an ċrainn. Ann a ṡuiḋeamar. Ḃí an beirt againn n-ár dtost ó d'ḟágamár Árus na hÉigse. Eisean ag féaċaint amaċ uaiḋ ar uisge an loċa agus na

réaltóga ag lonnraḋ ann, ar an mbruaċ ṫall agus duḃ-ḋorċadas na sgeaċ agus na dtom ḃí ag fás air. Mise ar m'aire, roinnt eaglaċ, ḋá roinnt dána, súil agam le—ní abróċad cé leis!

Ṫóg sé a ċeann agus d'ḟéaċ suas sna spéirṫiḃ. Ḃí solus maiṫ ann agus ḃí a leaṫ-éadan le feiceál go soiléir agam—ċuirfinn geall nár ḟéaċ bean ḃanda ar an éadan sin ariaṁ gan spéis a ċur san té ar leis é. Ċeapas gaċ uile noiméad go raiḃ sé ar tí laḃairt, go raiḃ sé ar tí draoiḋeaċt agus diaṁaireaċt na hoiḋċe agus na hóċáide a noċtaḋ ḋom trí ḃriaṫraiḃ beóḋa fileaḋta . . , . Dá sgaoileaḋ sé uaiḋ na gcaise iad, dá mbeireaḋ sé orm annsin, mar ḃeirṫeá ar neantóig, ḃéaḋ leis. Naċ mé ḃí ag súil le filiḋeaċt, le briaṫraiḃ molta, le focla meallṫaċ', le urlaḃarṫa plámásaċ aoiḃinn! Aċt ḃí an file n-a ṫost . . . .

Ní ró-ḟada ḃí áṁṫaċ. Cor dá dtug sé agus bualaḋ póca a ċasóige i n-aġaiḋ an truiḋċáin. Léim buidéal aníos as; ṫuit ar an talaṁ; briseaḋ é.

“A ḋiaḃail!” ars an file, ag féaċaint 'mo ṫreó.

Agus nárḃ ḟíor ḋó? Naċ mé an diaḃal ṫar bárr is a ḃeiṫ ag cainnt mar seo leatsa?

An an-ṁian, agus an aistiġeaċt ḃí eadrainn ó casaḋ le ċéile sinn, ġlan an focal maiṫ macánta sin as an mbealaċ iad. Ruaig sé an taom ḃuail sinn agus an daṁsa ar siuḃal. Ṫuigeamar a ċéile . . . .

Ċuireamar aiṫne níos feárr ar a ċéile. D'aiṫniġeas ar a iomċur agus ar a urlaḃarṫa gur file ḃí ann ó ḋúṫċas, aċt níor léiġeas aon ċuid dá ḋéantús ariaṁ. Go deiṁin is ar éigin go raiḃ a ḟios agam

gur sgríoḃ sé aon rud—giotaí filiḋeaċta sna páipéir, agus mar sin. Focal éigin dá nduḃras agus tosaiġ sé ag cur ḋe. A ġlór! Cé'n ṁaiṫ ḋom ḃeiṫ ag iarraiḋ tráċt air? Dán beag sgríoḃ sé an lá sin, duḃairt sé liom é—dán beag faoi naoṁ; níor ṫaiṫniġ na naoiṁ go ró-ṁór liom ariaṁ—níor ḟéadas a gcúrsaiḋe beaṫa a ṫuigsint—aċt an naoṁ seo ar ar ṫráċt an file ḃí le mo ṫaoḃ, ṫuigeas a ċroiḋe ċoṁ maiṫ is tuigim mo ċroiḋe féin . . . .

Ċuir áilne an dáin ḃig aiteas ar mo ċroiḋe. Ṫáinic aoiḃneas ar ċroiḋe an ḟile freisin. Laḃair sé liom ar nós laḃarṫa le duine ḃí ar aiṫne agat le bliaḋantaiḃ fada. D'innis sé ḋom céard ḃí faoi a ḋéanaṁ sa saoġal. Gráḋ tíre agus filiḋeaċt an dá niḋ ḃí ġá ġríosaḋ an uair sin. Ó ná habair é! ná habair go deó é! Na mná agus an t-ól freisin an eaḋ? B'ḟéidir—b'ḟéidir é; ṫosaiġ an Búrcaċ Duḃ ar ḋuḃailciḃ agus ar ṡuḃailciḃ an tsaoġail a ċleaċtaḋ agus é an-óg . . . .

Ṫugas cead ḋó póg ṫabairt dom sul ar ḟágamar an Gáirdín, agus d'imṫiġ liom abaile agus lúṫġáir ar mo ċroiḋe.

II

Tugaḋ faoi deara gan mórán moille go raiḃ aṫruġaḋ mór ag teaċt orm; go raiḃ feaḃas ag teaċt ar mo ṡláinte; go raiḃ mé ag eirġe breáġ croiḋeaṁail aéraċ ṫar mar ḃíoḋ. Ag dul i n-óige i n-aġaiḋ an lae ḃíos, duḃraḋ. Agus b'ḟíor é. Ḃí liaġ maiṫ agam; an filiḋeaċt agus an ċontaḃairt,

an íc is cuṁaċtaiġe ag mnáiḃ de mo ṡórtsa. Agus ḃí an doṁan bráṫaċ de'n íc sin agamsa. Casfaiḋe an file liom gaċ uile áit. Roiṁe seo níorḃ ḟeárr leis áit a gcaiṫfeaḋ sé píosa de'n tráṫnóna ná i dteaċ óil; aċt dá gcloisfeaḋ sé go raiḃ mise le ḃeiṫ ar cuairt n-a leiṫéid seo de ṫeaċ, ag ól tae nó ag déanaṁ bíodáin, ṫiocfaḋ seisean sul a mbéaḋ mo ċuairt istiġ agam agus seólaḋ sé aḃaile mé. Ar ndóiġ ḃí cainnt ann; cainnt agus cainnt agus cainnt—aċt ba ċuma linn. Ḃí ár saoġal suairc suaiṁneaċ féin againn-ne—agus nuair ṫáinic an saṁraḋ breáġ buiḋe, líonamar suas é le filiḋeaċt agus le draoiḋeaċt, le gean agus le greann . . . .

An aimsir ḃí againn an saṁraḋ sin! An aiṫne ċuireamar ar a ċéile! Sílim naċ raiḃ spriġid sub-ailce n-a ċroiḋe nár ṁéadaiġ an uair sin. Léiġ tú an leaḃar beag filiḋeaċta ċuir sé amaċ an ḃliaḋain sin; níl dán ann nár ċum sé ḋomsa, ḋomsa, agus ḋomsa aṁáin.

Ní iongnaḋ go raiḃ bláṫ na hóige ag teaċt orm arís. D'ḟill an tsláinte agus an croiḋeaṁlaċt. Ṫug gaċ uile ḋuine faoi deara é aċt aṁáin mo ḟear céile. Cé'n ċaoi a dtiuḃraḋ seisean faoi deara é agus gan suim aige i n-aon niḋ aċt n-a ġnóṫa agus san tiomsuġaḋ féileacán atá bailiġṫe aige—na mílte míle de gaċ cineál daṫ agus déanaṁ. Imṫiġeann an aois uaiḋ nuair ḟáġann sé ceann nuaḋ neaṁ-ċoitċianta. Ní ceart d'ḟear dá leiṫéid ḃeiṫ pósta ar ċor ar biṫ. Aċt fuair sé cúpla féileacán ċuir aoiḃneas ar a ċroiḋe faoi'n am seo, agus ní ḟaca tú fear ariaṁ ḃí ċoṁ bródaṁail leis. Ċeap na

seanḃuaċaillí bíos ar traen a naoi leis gaċ maidin go raiḃ ríméad air go raiḃ mise ag teaċt ċugam féin. Rinneadar coṁġáirdeaċas leis faoi mo ṡláinte, na hamadáin!

Ḃí Betti i gcaráisde i ḃfogus dóiḃ. 'Sí d'innis domsa an ċainnt. Aċt cé'n ġoir atá agamsa leagan Betti ċur air? An lob bog sin Tuaṫaċ Ḋún Laoġaire—ó, tá aiṫne agad air, naċ ḃfuil? Ḃíonn sé ag gaḃáil ṫart i gcoṁnaiḋe le Síle Réamonn—aċt ṫosaiġ seisean ag fiafruiġe d'Éamonn (sin é an t-ainm seirce ḃí agam ar m'ḟear—ḃí sé anċosaṁail le seantiománaiḋe ḃíoḋ ag mo ṁuinntir fadó: siné an fáṫ go dtugas Éamonn air), d'ḟiafruiġ an lob bog ḋe sa traen cé'n doċtúir ḃí agamsa, naċ raiḃ sé sásta le n-a liaġ féin, agus ó rinne mo ḋoċtúir maiṫ domsa go mb'ḟéidir go ndéanfaḋ sé maiṫ ḋó-san! Ní raiḃ duine sa gcaráisde nár ṫuig an sgéal, agus naċ aca ḃí an greann agus an caoċaḋ súl ar ċúl na bpáipéar nuaiḋeaċta!

An doċtúir a leiġsiġ mise! Naċ raiḃ ḟios ag an saoġal naċ raiḃ doċtúir agam aċt m'ḟile caol duḃ aṁáin! Agus ċeap siadsan naċ raiḃ ḟios ag m'ḟear é; ċeapas féin freisin é—an uair sin. Fear ar leiṫ, fear ann féin, fear doiṁin aiṁréiḋseaċ—is beag duine ṫuig ariaṁ tú, a Éamuinn . . . .

Ar ċaoi ar biṫ, nuair ṫáinic sé aḃaile an oiḋċe sin—ḃí an ḃeirt againn n-ár suiḋe cois teine agus an béile caiṫte againn—d'ḟan sé annsin n-a ṫost agus é ansmaointeaċ ar fad. Ḋearcaḋ sé orm go géar ó am go ham. Ba ċosaṁail le meanaiḋṫe teó an ḟéaċaint sin. An rud ḃí ar mo ċoinsias b'ḟéidir . . .

I gceann sgaṫaiṁ duḃairt sé:

"Fiafruiġeaḋ díom indiu cé'n t-ainm ḃí ar an doċtúir atá agad, a Eiḃlín," ar seisean go bog réiḋ.

"Ó," arsa mise, agus baineaḋ geit asam: an focal sin "doċtúir" a rinne é; mar naċ minic agus naċ ró-ṁinic aduḃairt mé le m'ḟile duḃ naċ ndeárna aon doċtúir rugaḋ an oiread maiṫeasa ḋom is rinne seisean? Ṡílear gur hinnsiġeaḋ gaċ uile ṡórt ḋó, agus naċ aon deáġleagan cuireaḋ ar an sgéal—ḃéaḋ sé n-a aċrann, n-a ṫroid, n-a rúille-búille, n-a ṁarḃaḋ b'ḟéidir . . . .

"An doċtúir sin ——," ḃí a ḋá ṡúil sáiṫte ionnam agus gan cor ġá ċur dá ċeannaċaiḃ. Stop sé.

Ḃí mo ċeann ag dul timċeall; mo smaointe i n-aċrann agus i n-aiṁréiḋ n-a ċéile. Aċt sílim naċ n-aiṫneoċaiḋe orm é: nár ṁór an gar ḋom go raḃas sgaṫaṁ beag ar an stáitse i nAṁarclainn na Mainistreaċ?

"An doċtúir sin—ba ċeart . . . ."

Ḃí sé ag teaċt agus nuair a ṫiocfaḋ sé ṫiocfaḋ sé trom. Piostal—ḃí fios agam go raiḃ piostal aige; ḃí láṁ leis n-a ṗóca agus ḃí leaṫṡúil liom greamuiġṫe sa láiṁ sin—an san éadan a ċuirfeaḋ sé an t-urċar? Ḃí súil agam nárḃ eaḋ; ṁillfiḋe mé—níor ṁaiṫ le mnaoi ṗéacaiġ mar mise droċ-ċrot ḃeiṫ uirri san uaiġ féin. Arḃ ḟeárr ḋom an sgéal n-a iomlán innseaċt ḋó? Céard a ṫárlóċaḋ annsin? An dtuigfeaḋ sé é? An gcreidfeaḋ sé é? An n-éireoċaḋ liom an ċontaḃairt a ċur ṫart ar an ḋóiġ sin?

Ṡáiṫ sé a leaṫláṁ síos níos doiṁne n-a ṗóca. Ṡílear go raiḃ mo ré ṫart . . . .

Ná bí ag gáiriḋ fúm adeirim. Leag do láṁ ar mo ċroiḋe. Nać ḃfuil sé ag preabaḋ ar nós an tubuirde anois féin nuair ċuiṁniġim ar an noiméad sin?

D'éiriġ sé n-a ṡeasaṁ.

A Ṫiġearna! Rinneas sún ċroiḋe-ḃruġaḋ—aċt ní sgéiṫfinn ar mo ḟile dá ḃfuiġinn m'anam air. An gcloisfinn an pléasgaḋ sul a d'imṫiġeaḋ an dé uaim? Ṫosuiġeas ag coṁaireaṁ—a haon, a dó, a trí, a ceaṫair . . . .

Bí 'do ṫost adeirim: cé'n ċaoi a mbéaḋ súil agam le n-a ṁalairt d'aoiḋeaḋ? Nár léiġ tú cuid ṁaiṫ de ḟinnsgéaltaiḃ an lae indiu agus céard eile d'ḟéadfaḋ fear a ḋéanaṁ le mo leiṫéid-sa de ċéile de réir na n-úġdar?

Annsin . . . .. éist liom agus creid mé—annsin duḃairt sé:

"Tá súil agam nać ndóiġfiḋ an cailín aimsire an leite orainn arís anoċt."

Ġlanas liom as an seómra. Ḃuaileas fúm ar ċaṫaoir sa gcistiniġ, rinneas gol agus gáiriḋ le ċéile agus i ndiaiḋ a ċéile agus trí n-a ċéile go dtí nać raiḃ ionnam seasaṁ.

A leiṫéid d'ḟear . . . .

Aċt ġlaoiḋ sé orm gan aon aċar.

"Suiḋ," ar seisean.

Ṡuiḋeas.

"Cá gcaiṫeann tú an ċuid is mó de'n aimsir faoi láṫair," ar seisean.

Mo ċroiḋe boċt arís! Ní raiḃ an ċontaḃairt ṫart fós, aċt ḃíos níos dána ná ḃí i dtosaċ. An raċt ḃuail sa gcistiniġ mé b'ḟéidir . . . . Ċeapas an sgéal n-a iomlán agus n-a ḟírinne innseaċt dó.

Agus naċ orm ḃí an lúṫġáir naċ raiḃ an ḟírinne níos meara ná ḃí! Ní heaḋ . . . . ní hé sin é; nílim ar an mbaraṁail sin ar ċor ar biṫ—sílim naċ ḃfuil sa saoġal seo aċt faic a ḃaint as—aċt an náire, seaḋ, an náire ḃéaḋ orm ag innseaċt na fírinne ḋó; ḋá mbéaḋ orm a ráḋ . . . .

A' dtuigeann tú leat mé? Aċt ní raiḃ orm aon sgéal innseaċt ḋó; ṫosaiġ sé féin ag cainnt agus seo é aduḃairt sé:

"A Eiḃlín," ar seisean, "ag dul i n-óige atá tú. Tá cuma na maiṫeasa ort le ráiṫe. Tá tú ag eirġe croiḋeaṁail ceólṁar; suairceas ag sileaḋ uait; duairceas díbriġṫe uait: an doiliġeas agus an seantuirse ar fuaidreaṁ uait . . . ."

Ḃí sé ċoṁ geanaṁail ċoṁ báiḋeaċ sin n-a ġlór agus n-a ḟéaċaint go raiḃ mé díreaċ ar tí innseaċt ḋó cé'n fáṫ gur aṫruiġeaḋ ar an gcaoi sin mé nuair ṫóg sé a láṁ le cosg a ċur liom.

"Ní call duit innseaċt dom," ar seisean, "cé'n ċúis atá leis an aṫruġaḋ mór. Tá ḟios agam féin é. Ḃí ḟios agam ó ṫús é. Ḃí ḟios agam cé'n doċtúir leiġsiġ tú giḋ gur ṡíl na hamadáin sa traen ar maidin go raiḃ mé dall air. Mo léan naċ raiḃ sé ionnamsa é ḋéanaṁ, a Eiḃlín; aċt —— "

Stop sé. D'eiriġ sé anḃrónaċ.

"Ní ḃacfaḋ leis sin anoċt," ar sé, "tuigeann tú féin cé mar tá an sgéal eadrainn, cé mar ḃí an sgéal eadrainn ó ṫús —— "

Leigeas féin orna.

"Sin é é . . . . maiṫ go leór anois. Tá ḟios agam céard a leiġsiġ tú—rud naċ raiḃ agamsa le ṫaḃairt duit faraoir. Tá ḟios agam ḟreisin cé

leiġsiġ tú—ní luaḋfaḋ a ainm go n-abróċaiḋ tú féin i dtosaċ é. Aċt tá ḟios agam a ċáil—a ċáil, an eaḋ? A seaċt gcáil ba ċóra dom a ráḋ; a ċáil ḟileaḋta, a ċáil tírġráḋ, a ċáil áilne, a ċáil dílseaċta . . . ."

An molaḋ ḃí mo ċéile ag taḃairt do mo ḟile an focal ba ḃinne ċualas uaiḋ ó ṗós mé: an gcreidteá sin? B'ḟóbair dom póg ṫaḃairt dó!

Lean sé leis an gcainnt.

"Ċualas," ar seisean, "an ċáil atá air faoi ól, faoi ṁnáiḃ, faoi . . . ."

D'ḟéaċ mé le cur isteaċ air aċt níor leig sé dom. Anois féin cuireann sé fearg orm má deirtear go raiḃ droċċáil ar mo ḟile duḃ faoi ṁnáiḃ. Tuige?

"Aċt má tá na seaċt gcáil sin féin air táim buiḋeaċ de: nár ṡuaiṁniġ sé an saoġal duitse? Agus má tá droċċáil air faoi ṁnáiḃ tá muinġín agam asadsa—agus beiḋ go bráṫaċ . . . ."

Ċuaiḋ a ḟéaċaint ṫríom. Naċ aoiḃinn naċ raiḃ aon niḋ le ceilt agam?

"A Eiḃlín . . . ."

Lorg an ḟéaċaint truaiġṁéalaċ ḃí n-a ṡúiliḃ m'anam istiġ.

Dá mbéaḋ spriġid na seirce féin eadrainn aiṫḃeoḋċaiḋe é an uair sin; ní raiḃ—naċ aiṁréiḋseaċ iad bealaiġ Dé?

"Taḃair anseo é," ar seisean, "cuirfead fáilte roiṁe—ar do ṡon-sa . . . ."

Ċuaiḋ sé go doras an tseómra. Ṡeas sé tamall ag féaċaint orm.

"Mo ċéad léan," ar sé, "naċ ḃfuil mise i n-ann

an áit atá aige 'do ċroiḋe-sa a ḃaint ḋe, agus ḋul isteaċ ann mé féin, a Eiblín."

D'imṫiġ sé go tobann. Aċt d'ḟill i gceann leaṫ-noiméide.

" Atá aon ċoṁairle aṁáin agam le taḃairt duit," ar seisean agus é n-a ṡeasaṁ ag an doras agus aṫruġaḋ mór ar a ġlór, " má tá coinne déanta agat leis anoċt, seaċain aér na hoiḋċe nó tiocfaiḋ aṫluiġe ort. Taḃair annseo é —— "

D'ḟág sé an seómra ar a nós ṁear féin gan focal eile a ráḋ.

Ċuireas orm Ḃí coinne agam le mo ḟile duḃ. Ag gaḃáil ṫar ḟuinneóig m'ḟir dom, d'ḟéaċas isteaċ. Ḃí sé n-a ṡeasaṁ ag bórd, mionraḋarcán le n-a ṡúil agus é ag déanaṁ scuidéir ar ḟéileacán.

Ní raiḃ fios aige go raiḃ mé ag féaċaint air ar ndóiġ. Aċt ċaiṫeas póg ċuige agus mé ag imṫeaċt . . . .

A leiṫéid d'ḟear!

III

Ṫug tú féin taiṫneaṁ do ṁnaoi uair. Ní call dom innseaċt duit cé'n deifir bíos ar ḋuine agus sgéal mór aige dá leanán. Ní fios dom anois cé'n gléas iomċuir ḃí agam—brat draoiḋeaċta ó'n Oirṫear nó mo sgéal iongantaċ féin ?

Aċt ḃí seisean ann roṁam—annsin ag ceann Sráid Ġrafton. É n-a ṡeasaṁ faoi lóċrainn sráide agus leaḃar forsgailte n-a ġlaic aige. Na daoine ḃí ag gaḃáil an tsliġe ḃí orra é timċeallaḋ—é n-a ċarraig seasta annsin i lár srota daonna.

Ḃeannuiġeas dó. Ḃeannuiġ sé dom—ní ċreidteá aċt an maorḋaċt ḃí ag baint leis ar uairiḃ; d'ḟéadfaḋ sé a ḃairéad ḃaint de ar ḋóiġ faoi leiṫ—béasa na bFranncaċ agus dílseaċt na nÉireannaċ measgṫa n-a ċéile.

"Ó, tá do leaḃar nuaḋ ar faġáil," arsa mise, "naċ toirteaṁail é!"

"Ní hé atá agam," ar seisean, agus ṡín sé an leaḃar ċugam.

Is beag nár ċailleas raḋarc na súl. Toṁais céard ḃí aige. Aċt ní ḋéanfá go bráṫaċ é. Leaḃar mór ealaḋanta ag cur síos ar ṡaoġal na bféileacán!

Ġluais linn n-ár dtost. Ag gaḃáil ṫar Ḋroiċead Uí Ċonaill dúinn ṫáinic an ċainnt ċugam.

"Agus a' gcuireann tusa spéis sna bféileacán freisin?"

Is ar éigin ḃí ionnam an ċeist a ċur. Mo ċéile agus gan spéis aige i n-aon niḋ aċt sna feiṫeidiḃ bradaċ' seo, agus mo ḟile duḃ dílis i gcontaḃairt imṫeaċt ar an ealaḋain ċéadna! Naċ agam ḃí an ġráin orra mar ḟéileacáin!

"Ó, seaḋ, an leaḃar sin ——," aċt ní raiḃ sé d'uain aige innseaċt dom cé'n fáṫ ḋó spéis a ċur san ealaḋain sin—fear ḃí ag imṫeaċt ṫart ḃeannuiġ ḋó agus ċuir cainnt air ós íseal, fear naċ bfeicfear ar an saoġal seo arís coiḋċe . . . .

Ġluais linn arís.

"Innseoċad duit faoi'n leaḃar san aṁarclann," ar seisean.

Ar ṡiuḃal tú Sráid Uí Ċonaill ariaṁ sna laeṫiḃ órḋa sin agus file cliuṁail nó fear politiḋeaċta le do ċois? Ba ġeall le gluaiseaċt ríoġ agus

bainríoġna trí n-a bpríoṁ-ċaṫair iar n-a gcórónuġaḋ ár ngluaiseaċt-na, mise agus mo ḟile caol duḃ.

Níor ṫuigeas ariaṁ go dtí an oiḋċe sin cé'n meas agus cáil ḃí air? Gaċ uile ċúig slat ḃeannuiġeaḋ duine ḋó. Na mná is mó ṫugas féin faoi deara. Gaċ bean díoḃ d'aiṫniġ é (agus is corrḋuine nár aiṫniġ) ḃíoḋ ceist faoi n-a súil aici: cé hí an ḃean ċoiṁṫiġeaċ seo ḃíos i gcoṁnaiḋe le Búrcaċ file anois? Meas tú cé'n greim atá aici air? Ḋeaṁan a gcuireann sé spéis i n-aon ḃean aċt í . . . .

Nó: Agus an í sin í? Naċ aisteaċ agus naċ gránda an gúna atá uirri? Ó seaḋ, tuigim—sgéal aisteaċ ar fad . . . .

Nó: Ní ḟéadfaḋ sé ḃeiṫ aṁlaiḋ! Í sin! Agus ar sgríoḃ sé ariaṁ de ḋántaiḃ faoi áilne san mnaoi!

Aċt ba ċuma liomsa céard deirfidís. Naċ raiḃ mo ḟile caol duḃ agam féin ḋom féin, agus má ḃí an ḃantraċt éadṁar naċ raiḃ cúis ṁaiṫ aca?

Baineaḋ an ṁórḋáil ḋíom gan mórán aċair. Bean ḃí ag gaḃáil ṫart agus ċualas í a ráḋ:

"Is ar éigin d'aiṫneóċṫá go raiḃ sé basaċ ar ċor ar biṫ san oiḋċe."

Dá mbéinn liom féin, sílim go mbeirinn uirri agus go dtiuḃrainn leadóg ḋi . . . .

Ṫosaiġ mo ḟile caol duḃ ag cur ḋe go mear faoi—ní fios dom cé'n rud. Is eagal liom go gcuala sé focal na mná agus gur ġoill sé air. An fear boċt! Is agam ḃí an truaiġ ḋó . . . . aċt tuigfiḋ tú féin cé'n gean ḃí agam ḋó sna laeṫiḃ sin nár ċuir sé as dom a ḃasaiġe is ḃí mo ḟile caol duḃ.

Agus an ġráin ḃíoḋ agam ar an deamar sin!

IV

Aċt leaḃar na bféileacán ḃí ag mo ḟile caol duḃ—fan; tá irisleaḃar sgríoḃar faoi'n am sin sa mborsa annseo agam. Níor léiġ duine ná daonnaiḋe ariaṁ é, aċt léiġfead giota as duitse anois ó . . . . ó—naċ bfuil fios agad féin cé'n fáṫ?

Aċt éist, agus ná bíoḋ aon treasóid mar sin ort, a ḋuine:—

Oiḋċe Ṡaṁna—ḋeaṁan ar sgríoḃ mé sios an ḃliaḋain, aċt naċ cuma? Oiḋċe Ṡaṁna: i nAṁarclainn na Mainistreaċ le mo ḟile caol duḃ: dráma le Synge: an ċéad uair dá bfacas é: níor ṫugas mórán áird air i dtosaċ: níor ċualas tráċt ar an uġdar roiṁe sin, agus ḃíos trí n-a ċéile roinnt—an ċainnt ḃí agam le m'ḟear agus an ealaḋain nuaḋ ḃí ġá foġluim ag mo leanán: na féileacáin ḃraḋaċ' ġránda!

Aċt níorḃ fada gur rugaḋ ar mo láiṁ. D'ḟáisgeaḋ í. Ċualas an glór bog ceólṁar—mo ḟile caol duḃ ár ndóiġ.

"A Eiḃlín . . . . éist! éist!"

Ċuireas cluas orm féin. Ag súil le binnḃriaṫraiḃ mealltaċa uaiḋ ḃíos—ag súil le cainnt aoiḃinn ṗlámásaċ fileaḋta d'ḟeilfeaḋ do'n ócáid agus do'n ḃarróig ḃí aige ar mo láiṁ—aċt má ḃíos ag súil le filiḋeaċt fuaireas an rud ḃí uaim, aċt ní ó'n bfile ḃí le m'ais é aċt ó luċt an stáitse.

Fear siuḃail ḃí ag cainnt le bean tiġe a raiḃ a fear marḃ agus é ag iarraiḋ í ṁeallaḋ leis.

"Téanam liomsa," adeireaḋ sé, "agus beiḋ muid ag imṫeaċt de siuḃal oiḋċe faoi ċoilltiḃ duḃa

diaṁra agus beiḋ réaltóga neiṁe ag dearcaḋ anuas orainn agus muid n-ár luiġe faoi ṫom . . . . agus tiocfaiḋ breacaḋ an lae agus tosnóċaiḋ na héanlaiṫ ag ceileaḃar ar an gcraoiḃ——"

D'fáisgeas láṁ mo ḟile ċaoil duiḃ—aċt sgiobas mo láṁ uaiḋ ar an toirt ar eagla go sílfeaḋ sé go mba cuireaḋ dó an ċainnt ċéadna a ráḋ liomsa an ḃarróg sin . . . .

Ḃuail taom aisdeaċ mé. D'aiṫniġ mo leanán orm a ċorruiġṫe is ḃíos—an sruṫ aiḃleaċta nó coṁḃáiḋ ḃíos eadrainn. Ḃí fios agam go raiḃ sé ag cur na súl ṫrím sa leaṫḋorċadas, go raiḃ sé ag cur draoiḋeaċt orm, go raiḃ contaḃairt ḋomsa agus ḋó-san sa ḃféaċaint sin. Ḃí fios agam go ḃfeicfinn dúil a ċroiḋe agus a anma n-a ṡúiliḃ, gur ċnúṫ sé liom idir corp agus anam, go raiḃ gaeṫe teó uaiḋ, go raiḃ na gaeṫe sin ḋom' ċuimilt agus ḋom' ḋóiġeaḋ agus ḋom' ċráḋ . . . .

An sgáṫ ḃíos orm roiṁ na súile sin !

Aċt tráṫaṁail go leór, ṫáinic an brat anuas, tóigeaḋ na soillse, ṫosuiġ an ceól. Ṡíl mé cainnt a ḋéanaṁ leis. Ṫeip orm i dtosaċ. Ṡíl mé innseaċt ḋó faoi'n gcainnt ḃí agam le m'ḟear. Ṫeip orm arís. Ṫuig sé cé'n fáṫ agus ḃí fios aige go raiḃ fios agamsa gur ṫuig. Níor ċaḃruiġ sé liom. Ḃ'áil leis an ċuṁaċt ḃí aige orm a ċleaċtaḋ.

Maraċ an leaḃar féileacán ḃí aige ḃéinn gan aḋḃar cainnte giḋ go raiḃ mo ċroiḋe agus m'anam lán.

"Seaḋ," arsa mise, "tá suim agad sna ḃféileacán," agus rugas ar an leaḃar.

"Tá agus níl."

Ċuirfinn ceist air le mo ṡúiliḃ marach go raiḃ fios agam nach raiḃ an taom ṫart ballach.

“Marach tusa ní ḃéaḋ an leaḃar sin agam,” ar seisean.

“Mise?”

D'innis sé an scéal dom: go raiḃ sé le dul ar cuairt ag teach áiṫriḋ; go raiḃ mo ċéile le ḃeiṫ ann; go raiḃ sé ag iarraiḋ eólas a ċur ar ealaḋain na ḃféileacán go ḃféadfaḋ sé labairt leis go cliste n-a dtaoḃ—ruḋ nach ḃféadfaḋ aċt fíorḃeagán i mBaile Áṫa Cliaṫ a ḋéanaṁ. Agus annsin—tá náire orm é ráḋ faoi mo ḟile caol duḃ—annsin ḃí sé cinnte go ḃfuiġeaḋ sé cuireaḋ teaċt ar cuairt againn-ne . . . .

An difriḋeaċt ḃíos idir na fearaiḃ! Mo léan gan cuid de ḋeáġṫréiṫriḃ mo ċéile i mo leanán—a uaisleaċt, a intinn ṁór forsgailte, an ṁuinġín atá aige asamsa abair; é sin nó draoiḋeaċt ṗearsanta mo ḟile ḃeiṫ ag mo ċéile—aċt ní gnáṫaċ le Dia a leiṫéid a ḃronnaḋ ar aon ṁnaoi . . . .

Aċt is cinnte nach n-abróċad le mo ḟile caol duḃ go ḃfuil cuireaḋ aige ċun an tiġe ċeana féin. Tá contaḃairt ann, contaḃairt ṁór . . . . agus tá muinġín ag mo ċéile asamsa . . . . má ḟiafruiġtear ḋíom cé'n fáṫ nach ḃfuil sé ag teaċt—nach cráiḋte an scéal agam ar aon ċuma é!

An ḃeirt fear sin!

V

Giota eile as an irisleaḃar é seo:—

Ṫáinic Betti isteach ċugam tráṫnóna. Rinne sí

biodán ṫaitniġ liom go mór—aċt ċait sí uair fada a ċluig ag cáineaḋ mo ḟile ċaoil duiḃ.

Is rí-ḋeacair cosg ċur le Betti nuair ṫosuiġeas sí ar ḋuine a ċáineaḋ. Bíonn an dá ḃrig i gcoṁnaiḋe leis an uile ḟocal sgaoileann sí uaiṫi agus má cuirtear isteaċ uirri deirfiḋ sí naċ é sin ḃí ġá ráḋ aici ar ċor ar biṫ aċt a ṁalairt. Aċt fágann a cuid cainnte droċḃlas 'do ḃéal. Bíonn aiṁreas agat ar an té cáintear ar an ḋóiġ sin cuma cé'n meas ḃí agat air roiṁe sin.

Innsiġeann sí sgéalta beaga gránda faoi'n duine naċ dtaitniġeann léiṫi; cuireann sí cosg léiṫi féin go tobann agus deireann:

" Ó, ní ceart dom an sgéal sin a ráḋ agus ċoṁ mór leis is tá tusa."

Aċt fágann sí ag maċtnaṁ ṫú, agus ní feárrde do leanán é.

An éaḋ atá uirri go ḃfuil file caol duḃ mar leanán agamsa? Ní féidir é mar is léir go ḃfuil grán aici air. Ní hé sin é aċt croiḋe beag agus anam nárḃ ḟiú tráċt air ḃeiṫ aici: is fuaṫ léiṫi duine ḃeiṫ níos sonasaiġe ná í féin . . . .

An madra sa mainséir—níl ḟios agam cé ċeap an fáṫ-sgéal sin—aċt tá an leaḃar agam sa teaċ agus cuirfead cóip ċuici anoċt trío an bpost: agus an ċéad uair eile ṫiocfas sí ar cuairt ní ḃeiḋ mé sa mbaile roimpi, má ċaillim biodán na caṫraċ féin.

Mairg gur innis mé an oiread sin i dtosaċ ḋi. Aċt ḃí cara, ḃí anamċara uaim—bean go ḃféadfainn rúin mo ċroiḋe noċtaḋ ḋi. Aċt ní ḋéanfaḋ fearta é. Is fearr na fir le hagaiḋ a leiṫéide: aċt naċ orm atá an miáḋ—cé'n fáṫ go mbíonn siad ag síor-

iarraiḋ snaḋm níos dlúiṫe ná cáirdeas a ċeangal? Agus ag iarraiḋ póg agus barróg ṫabairt dom nuair innsiġim sgéal truaiġṁéalaċ ḋóiḃ . . . .

Aċt tá liom: déanfad fíorċara dom' ċéile—ní fear mar ċáċ é—agus beiḋ mo ḟile caol duḃ n-a leanán agam go deó na ndeór . . . .

Go deó na ndeór—naċ í Betti ġníṫeaḋ sgige dá bfeicfeaḋ sí na focail sin! Go deó na ndeór—agus a raiḃ agam ċeana de leanáin! Fiċe? B'féidir é—táim ró-ṫuirseaċ anoċt le n-a gcoṁ-aireaṁ . . . . aċt tá fios ag Dia naċ raiḃ aon ḟear díoḃ ar nós mo ḟile ċaoil duiḃ . . . .

Ar nós mo ḟile ċaoil duiḃ—aċt cé'n nós é sin? Seaḋ, cé'n nós é sin? Táim buarṫa cráiḋte ó ḃí Betti ag cainnt faoi. Bfuil sé ċoṁ dona is tá a ċáil? Bfuil gean aige orm ar ċor ar biṫ? Bfuil uaiḋ aċt mo ċorp?

Agus leaḃar na bféileacán—tig gráin orm gur ċeannuiġ sé an leaḃar sin, go mb'féidir go bfuil sé ós a ċionn anois féin le eólas baint as i n-aon tursas le mo ċéile a ṁeallaḋ . . . . Seaḋ, ní raiḃ an ċuireaḋ uaiḋ aċt le n-aġaiḋ sin; é ṁeallaḋ ar an seannós . . . . uċ!

Tá a ṗioctúir ós mo ċoṁair agus na focla seo ġá sgríoḃaḋ agam: cé'n fáṫ go bfuil drúis agus ain-ṁian ċorporḋa, leibideaċt agus innteaċt, suaraċas agus uaisleaċt san éadan breáġ sin? Aċt is annsa liom é ná aon ḟear dár rugaḋ. Beirfead póg duit, a ḋiaḃail: a haon . . . . a ḋó . . . . a trí . . . .

A Ṫiġearna!

Anois raċad amaċ. Casfar liom é. Laḃarfaiḋ sé liom ar a ṡeannós iongantaċ féin. Díbreóċaiḋ

sé na sgamaill. Cuirfiḋ sé ruaig ar an aiṁreas. Beiḋ sé agam féinín féin aṁáin . . . .

A ḟile ċaoil duiḃ, a rúin mo ċléiḃ, a ṁáiġistir na háilne agus na draoiḋeaċta, leatsa agus leatsa aṁáin mise idir corp agus anam má's diaḃal ná naoṁ tú . . . .

N.B.—Gan cead ṫaḃairt d'ḟear na billeóga seo léiġeaḋ go deó.

VI

A leiṫéid d'ḟear ní ḟaca mé ariaṁ! Tá mé 'mo ṡuiḋe annseo 'mo ṫost le deiċ noiméad ag súil le ceist áiṫrid uait, agus níor ċuir tú an ċeist sin. Cé'n ċeist an eaḋ? Níor ḟiafruiġ tú ḋíom cé'n ġúna ċaiṫ mé aon uair dá raiḃ mé le mo ḟile caol duḃ agus eólas beaċt agat ar an uile ġúna dá ḃfuil agam . . . .

Is beag a ḃeireaḋ orm gan a ṫuilleaḋ de'n sgéal innseaċt duit, aċt ní ḋéanfad cleas mar sin leat, mar tá tú deas, andeas, andeas amaċ 's amaċ—ar do ḃealaċ féin . . . .

Seaḋ, ḃuail mo ḟile caol duḃ liom an oiḋċe sin a raiḃ Betti ar cuairt agam díreaċ mar ḟileas. Ḃíos i ḃfastóḋ aige ar áit na mbonn. Ḃíos corruiġṫe, loinne ionnam, gan an smaċt ceart agam orm féin. Ṫuig seisean é. Ní ḟaca tú ariaṁ aċt an léargus ḃí aige i rud de'n tsórt sin, léargus míor-ḃúilteaċ. D'ḟéadfaḋ sé a roġa rud a ḋéanaṁ liom ar ócáid de'n tsórt sin, agus naċ maiṫ ḃí a ḟios 'n aige.

Ḃí tram ag gaḃáil ṫart. Rug sé ar uillinn orm.

Ḃíos ar ḃárr an tram leis sul a raiḃ fios agam cá raiḃ mé.

Ṫáinic giolla na dticéad.

"Dá ċeann go Raiṫfearnáin," arsa mo ḟile caol duḃ.

"Aċt," arsa mise, "níl fúmsa dul ċoṁ fada sin."

Fuair sé na ticéidí. D'imṫig an giolla. Ḃíomar linn féin.

Ṡílear éirġe agus imṫeaċt uaiḋ. Ḃí cineál eagla orm roiṁe—nó roṁam féin.

"Suiḋ," ar seisean go huġdarásaċ.

Ṡuiḋeas.

Cé'n ċabair duit a ḟiafruiġe díom cé'n fáṫ gur ṡuiḋeas? Níl fios agam féin anois é.

Ḃí sé n-a ṁáiġistir orm go cinnte; agus ná creid aon bean a deireann leat naċ breáġ léiti máiġistreaċt.

Iarraiḋ eile ċun éirġe.

"A Eiblín," ar seisean, agus d'aiṫniġeas ar a ġlór gur ṫuig sé go raiḃ sé n-a ṁáiġistir orm, "a Eiblín," ar seisean, "támuid ag dul amaċ anoċt fá na coillte . . . ."

"Aċt níor ṡílear aċt ceaṫraṁa uaire a ċaiṫeaṁ leat," arsa mise go lag-ḃríġeaċ.

"Amaċ fá na coillte duba daraiġ . . . ."

"Aċt tá m'ḟear ag fanaċt liom sa mbaile."

Ṡílteá nár ċuala sé céard ḃí mé a ráḋ. Ṫosuiġ sé ag cur de—a leiṫéid de ċainnt fileaḋta níor ċualas ariaṁ roiṁe sin fiú aṁáin uaiḋ féin. Ní iongnaḋ liom gur ṁeall sé leis mé.

Is minic ċonnaic mé é agus cosaṁlaċt agus mianaċ beiṫiḋiġ ġránda le tabairt faoi deara n-a

éadan; agus annsin sul a n-aiṫneóċṫá, ḃéaḋ sé n-a ḟear uasal fileaḋta aoiḃinn arís. Táinic an t-aṫruġaḋ sin air ó casaḋ liom é gur ṡroiċeamar an ċoill.

Tá doire beag ann—b'ḟéidir go ḃfuil sé ceaṫraṁa míle ó'n mbóṫar—crainn giuṁaise ar fad ṫart ann agus gan le feiceál aċt paisde beag de ġorm na spéire ós do ċionn.

Ann a ṡuiḋeamar agus siḋeóga agus taiḋḃsí crann n-ár dtimċeall dá ḃféadfaiḋe a ḃfeiceál.

Ṫosuiġ an ġaoiṫ ag caoineaḋ na marḃ sna géagaiḃ.

Ḃí cantal orrsa gur tugaḋ ann mé dom ḃuiḋeaċas. Aoiḃneas go raiḃ sé i n-aice liom agus a ḟeanċrot áluinn féin air.

Ḃí sé an-tsocair smaointeaċ agus gan rian aon droċ-rud n-a ġnúis.

"Tá mo ṡaoġal millte orm agadsa, a Eiḃlín," ar sé fá ḋeóiġ.

Rinneas gáiriḋ. Tuige? Mé ḃeiṫ ag cuiṁneaḋ cé ṁéad fear aduḃairt an focal céadna sin liom agus gan aon duine aca i ndá ríriḃ.

Ṫáinic friġid na feirge faoi n-a ṡúil. Smaċtaiġ sé é féin, rud naċ rinne mise.

"B'ḟéidir gur fearr a ṫaiṫneóċaḋ filiḋeaċt leat anoċt ná feallsaṁnaċt," ar seisean.

Duḃairt sé dán beag de ġlóir áluinn dúṫraċtaċ.

Míṫráṫaṁail go leór, sé an dán aduḃairt sé ceann a ċum sé fadó ariaṁ do ṁnaoi ḃí mór leis an uair sin. Betti d'innis domsa é; indiu féin ċualas uaiṫi cé'n ċineaṁaint rug ar an mnaoi ḃoċt nuair d'eiriġ mo ḟile caol duḃ tuirseaċ ḋí . . . .

"An é an ċaoi gur ḃáiṫ sí í féin?" arsa mise go leanabaċ agus fonn orm olc a ċur air.

"Cé hí?"

D'innis mé an sgéal dó díreaċ mar ċualas é.

"Níl fonn orm éisteaċt le filiḋeaċt, ná le aon rud eile anoċt," arsa mise, "táim ag dul aḃaile."

D'éiriġeas. Rug sé orm.

"Níl tú ag dul aḃaile," ar seisean, agus ḃí an beiṫiḋeaċ gránda ar ar ṫráċtas ċeana n-a éadan.

Ḃí coiṁlint ann. Leagaḋ mise. Ṫáinic laige orm . . . . aċt tá gráin agam air, gráin naċ múċfar ar feaḋ na síoraiḋeaċta . . . .

VII

Léiġfiḋ mé giota eile duit:—

Ní ḟacas le mí é, ó'n oiḋċe sin ḃíomar sa gcoill, agus táim cráiḋte céasta breóiḋte.

Ní bréag a ráḋ go ḃfuil mé breóiḋte. Níor ḟágas an leabaiḋ le seaċtṁain agus ní heól do aon duine céard tá orm.

Uaireannta bím ag ráḋ liom féin naċ labraiḋ mé leis arís coiḋċe; uaireannta eile ag tnúṫ leis. Diaḃal é, diaḃal é i gcosaṁlaċt duine. Aċt má's diaḃal nó duine é, tá greim do-sgaoilte aige ar mo ċroiḋe . . . . sgríoḃfaḋ litir ċuige a ráḋ leis teaċt annseo. Déanfaḋ anois díreaċ é . . . .

Aċt cé'n ṁaiṫ sin? Cé ṁéad litir ar sgríoḃas ċuige le mí ag ráḋ leis go mba fuaṫ liom é, ag ráḋ go mba aoiḃinn liom é, agus ní fios céard eile—leitreaċa nár cuireaḋ ċum bealaiġ ariaṁ?

Is dóċa naċ ḃfeicfeaḋ arís coiḋċe é . . . .

. . . .

Céard sin? Seaḋ, an pléasgaḋ sin? Céard deir tú? Eirġe-Amaċ? Eirġe-Amaċ? Cé'n ċainnt sin ort? Gunnaí ag pléasgaḋ? Na hÓglaiċ?

A Ṫiġearna! Ní ḟéadfaḋ sé beiṫ fíor.

Cainnt! cainnt! cainnt! Naċ minic aduḃairt mé é, naċ minic aduḃairt mé le mo ḟile caol duḃ féin é, agus é ag cur síos ar an obair ḃí fúṫa a ḋéanaṁ, naċ minic aduḃairt mé naċ ndéanfaiḋe aon ġníoṁ arís go deó i nÉirinn aċt cainnt! cainnt! cainnt!

Agus sin iad na gunnaí ḋom ḃréagnuġaḋ!

Mo ḟile caol duḃ—beiḋ sé i lár an ċaṫa . . . .

"Tá an sgéal fíor. Tá Eirġe-Amaċ ann," arsa mo ċéile ar ṫeaċt isteaċ ḋó, "Eirġe-Amaċ—cé ċeapaḋ go mbéaḋ an misneaċ ag an dream sin?"

"Mo ḟile caol duḃ ——," sgiorr na focla uaim.

"Liaġ maiṫ eile imṫiġṫe," arsa mo ċéile ag imṫeaċt amaċ an doras ḋó.

Tá an fear sin gan croiḋe cinnte.

. . . .

Níor ċodail mé néal aréir. Naċ mé atá mórḋálaċ as mo ṁuinntir! Naċ mé atá bróideaṁail gur éirġeadar amaċ i n-aġaiḋ a náiṁde! An misneaċ uasal sin—go moltar go deó é.

Dá mbéinn im' fear, dá mbéaḋ an tsláinte féin agam, dá mbéaḋ sé ionnam eirġe as an leabaiḋ seo, cá mbéinn anois aċt mé féin agus mo ḟile caol duḃ gualainn le gualainn san áit is treise an coṁraċ . . . .

Eisean—i lár an ċaṫa atá sé, a ċuid fear n-a ṫimċeall, é ġá dtreóruġaḋ agus ġá mbrostuġaḋ ċun ġníṁ . . . .

A Ḋia!

Ċím anois é fuar marḃ ar ċaol a ḋroma, a aġaiḋ uasal soineannta tugtha ar na spéirṫiḃ, meangaḋ buaḋaċ ar a ḃéal, piléar trí n-a ċroiḋe . . . .

Canfar a ainm go deó na ndeór. Maiṫfear a loċta. Maiṫim do ċionta—is tú mo laoċ, mo ċuid, mo ṫaisge, a ḟile ċaoil ḋuiḃ . . . .

. . . .

Ṫáinic laige orm de ḃárr na haislinge sin ċonnaiceas.

Nuair ṁúsgluiġeas ḃí mo ċéile ós mo ċionn.

"A Eiḃlín," ar seisean i ḃfad níos gráḋṁaire ná duḃairt sé ariaṁ ċeana é.

Aċt ċaiṫeas an lá ar fad ag ramallaḋ agus ag baoṫ-ċainnt agus ag cur síos ar mo ḟile caol duḃ. Ag iarraiḋ eirġe agus a corp uasal ḟaġáil ḃíos, duḃraḋ liom.

Ar ṫeaċt an tráṫnóna, ṫáinic roinnt céille ċugam. Ṡuiḋ m'ḟear le hais na leabtan—ḃí sé ann ar feaḋ an aċair dá mbéaḋ fios agam é.

"A Eiḃlín," ar seisean, agus leag sé láṁ ar mo ḃaiṫis, "a Eiḃlín, ná bíoḋ buairt ort. Tiocfaiḋ t'ḟile ar ais . . . ."

"Ní ṫiocfaiḋ! ní ṫiocfaiḋ coiḋċe ná go bráṫaċ."

Laḃair sé arís go réiḋ socair.

"A Eiḃlín," ar seisean, "raċad isteaċ sa gcaṫair. Tá ḟios agam cá ḃfuil fear go mbíonn an uile ṡórt nuaiḋeaċt aige. Ní ṫiocfaiḋ mé ar ais go mbeiḋ tuairisg t'ḟile agam . . . ."

Ṫug sé póg dom, ar an mbaiṫis, agus ḃí sé imṫiġṫe sul an ṫuig mé céard a ḃí faoi a ḋéanaṁ.

Mo ċéile imṫiġṫe i gcontaḃairt a ḃáis le tuairisg mo leanáin a ċur ar ṁaiṫe liomsa! Ar rugaḋ a leiṫéid eile d'ḟear iongantaċ ar ḋruim an doṁain ariaṁ?

VIII

Ní cáll dom níos mó a léiġeaḋ. Tá fios agad deireaḋ an sgéil ċoṁ maiṫ liom féin. Baintreaḃaċ anois mé. Frioṫaḋ mo ċéile marḃ i gcúlṡráid i n-aice le Portobello agus piléar ṫrí n-a ċloigeann . . . .

Agus mo ḟile caol duḃ? Cé nár casaḋ leat i mBaile Áṫa Cliaṫ le goirid é? Tá sé le feiceál gaċ uile áit ann, ag innseaċt do'n té ṫiuḃras cluas dó cé'n fáṫ naċ raiḃ sé féin san Eirġe-Amaċ, agus an ḃaint ḃí aige leis an gcineál sin oibre le bliaḋantaiḃ fada.

Níor innis sé domsa fós é agus má innsiġeann . . . .

Ó seaḋ, ó tá tú ag imṫeaċt croċ leat an dán beag seo ċuir sé ċugam ar maidin—dán ag molaḋ luċt na ngníoṁ seaḋ é. Níor léiġeas féin é agus ní léiġfead. Déan; taḃair leat ar fad iad—na leaḃráin ḃeaga filiḋeaċta agus dánta ionnta a ṫógfaḋ do ċroiḋe leis an ḃfioráilne atá ag baint leó; taḃair leat ar fad iad—aċt fág agamsa an ċuiṁne ċruaiḋ atá agam 'mo ċroiḋe ar mo ḟile caol duḃ . . . .